

NÁŠ KALENDÁR

na rok

2020

Celoštátna
slovenská
samospráva v Maďarsku
ORSZÁGOS SZLOVÁK ÖNKORMÁNYZAT

1114 Budapešť, Fadruszova u. 11/A

E-mail: oszo@slovaci.hu • Telefón: +36 1 466 9463 • Web: www.slovaci.hu

Publikácia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM)

Vydáva Nezisková verejnoprospešná spoločnosť s ručením obmedzeným pre služby
a zužitkovanie nehnuteľností SlovakUm, obchodná spoločnosť CSSM.

Za vydanie zodpovedá
predsedníčka CSSM
Alžbeta Hollerová Račková

Zodpovedný redaktor
konateľ spoločnosti SlovakUm
Imrich Fuhl

Redaktori
Eva Fábiánová
Andrea Kiššová
Zlatko Papuček
Atila Rusnák

Jazyková lektorka
Vlasta Zsákaiová Držíková

ISSN 0465-9074

Vydanie ročenky podporili:

NEMZ-KUL-19-0433

Príprava do tlače
Martin Kraszlán

Tlač: Croatica Kulturális, Információs és Kiadói Nonprofit Kft. – Budapest

Pri zostavovaní ročenky bol použitý archívny materiál týždenníka Ľudové noviny.
Na obálke sú fotografie Andrey Kiššovej.

šťastlivý
NOVÝ ROK!
2020

JANUÁR

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Streda	Nový rok, Štátny sviatok	Nový rok, Fruzšina	07:31	16:03
2. Štvrtok	Alexandra, Karina	Ábel	07:31	16:04
3. Piatok	Daniela	Genovéva, Benjámin	07:31	16:05
4. Sobota	Drahoslav	Titusz, Leóna	07:31	16:06
5. Nedeľa	Andrea	Simon	07:30	16:07
6. Pondelok	Traja králi, Antónia	Traja králi, Boldizsár	07:30	16:08
7. Utorok	Bohuslava	Attila, Ramóna	07:30	16:09
8. Streda	Severín	Gyöngyvér	07:30	16:10
9. Štvrtok	Alexej	Marcell	07:29	16:11
10. Piatok	Dáša	Melánia	07:29	16:13
11. Sobota	Malvína	Ágota	07:28	16:14
12. Nedeľa	Ernest	Ernő	07:28	16:15
13. Pondelok	Rastislav	Veronika	07:27	16:16
14. Utorok	Radovan	Bódog	07:27	16:18
15. Streda	Dobroslav	Lóránd, Lóránt	07:26	16:19
16. Štvrtok	Kristína	Gusztáv	07:26	16:20
17. Piatok	Nataša	Antal, Antónia	07:25	16:22
18. Sobota	Bohdana	Piroska	07:24	16:23
19. Nedeľa	Drahomíra, Mário	Sára, Márió	07:23	16:25
20. Pondelok	Dalibor	Fábián, Sebestyén	07:22	16:26
21. Utorok	Vincent	Ágnes	07:22	16:28
22. Streda	Zora	Vince, Artúr	07:21	16:29
23. Štvrtok	Miloš	Zelma, Rajmund	07:20	16:30
24. Piatok	Timotej	Timót	07:19	16:32
25. Sobota	Gejza	Pál	07:18	16:33
26. Nedeľa	Tamara	Vanda, Paula	07:17	16:35
27. Pondelok	Bohuš	Angelika	07:15	16:36
28. Utorok	Alfonz	Károly, Karola	07:14	16:38
29. Streda	Gašpar	Adél	07:13	16:40
30. Štvrtok	Ema	Martina, Gerda	07:12	16:41
31. Piatok	Emil	Marcella	07:11	16:43

NAŠE JUBILUJÚCE KULTÚRNE SKUPINY

**V úvodnom kalendárnom bloku našej ročenky predstavujeme 12 takých spolkov
a ľudových speváckych zborov Slovákov v Maďarsku,
ktoré v roku 2020 oslavia okrúhle výročia.**

FOLKLÓRNY SPOLOK HORENKA V KÉTŠOPRONI

V tesnej blízkosti Békešskej Čaby leží obec Kétšoproň, v ktorej úspešne pôsobí Folklórny spolok Horeнка, evidovaný ako občianska organizácia od roku 2010. Spolok tvorí ľudový spevácky zbor Horeнка a citarový súbor Rosička. Zbor založili miestni oduševnení speváci v roku 2002 a o päť rokov neskôr sa k nim pridali citaristi. Vedúcou spolku je Mária Zelenyánszka, vedúcou speváckej zložky Piroška Majernyiková a hudobným vedúcim Belo Bíró. Citarovú skupinu Zornička vedú Ildika Závogyová Vargová spolu s Viktóriou Czirbulyovou. Všetky zložky sa sústreďujú na zachovanie a odovzdanie tradícií, predovšetkým slovenských ľudových piesní a zvykov. Horeнка a Rosička dostali ocenenie Zlatý páv a viackrát prevzali cenu Zlatý škóvránok. V roku 2015 získali vyznamenania Za našu národnosť a Za Kétšoproň. Spolok je dobre známy v slovenských obciach Békešskej župy, často vystupuje na celoštátnych podujatiach, na Slovensku sa predstavil napríklad v Hriňovej a v Detve.

Foto: (tóthová/fuhl)

FEBRUÁR

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Sobota	Tatiana	Ignác	07:09	16:44
2. Nedeľa	Hromnice , Erik, Erika	Hromnice , Karolina, Aida	07:08	16:46
3. Pondelok	Blažej	Balázs	07:07	16:47
4. Utorok	Veronika	Ráhel, Csenge	07:05	16:49
5. Streda	Agáta	Ágota, Ingrid	07:04	16:50
6. Štvrtok	Dorota	Dorottya, Dóra	07:03	16:52
7. Piatok	Vanda	Tódor, Rómeo	07:01	16:54
8. Sobota	Zoja	Aranka	07:00	16:55
9. Nedeľa	Zdenko	Abigél, Alex	06:58	16:57
10. Pondelok	Gabriela	Elvira	06:57	16:58
11. Utorok	Dezider	Bertold, Marietta	06:55	17:00
12. Streda	Perla	Lívia, Lídia	06:53	17:01
13. Štvrtok	Arpád	Ella, Linda	06:52	17:03
14. Piatok	Deň zaľúbených , Valentín	Deň zaľúbených , Bálint, Valentin	06:50	17:05
15. Sobota	Pravoslav	Kolos, Georgina	06:49	17:06
16. Nedeľa	Ida, Liana	Julianna, Lilla	06:47	17:08
17. Pondelok	Miloslava	Donát	06:45	17:09
18. Utorok	Jaromír	Bernadett	06:44	17:11
19. Streda	Vlasta	Zsuzsanna	06:42	17:12
20. Štvrtok	Lívia	Aladár, Álmos	06:40	17:14
21. Piatok	Eleonóra	Eleonóra	06:38	17:15
22. Sobota	Etela	Gerzson	06:36	17:17
23. Nedeľa	Roman, Romana	Alfréd	06:35	17:18
24. Pondelok	Matej	—	06:33	17:20
25. Utorok	Frederik, Frederika	Mátyás	06:31	17:22
26. Streda	Popolcová streda , Viktor	Popolcová streda , Géza	06:29	17:23
27. Štvrtok	Alexander	Edina	06:27	17:25
28. Piatok	Zlatica	Ákos, Bátor	06:25	17:26
29. Sobota	Radomír	Elemér	06:24	17:28

SPEVÁCKA SKUPINA SLNIEČKO V ČABASABADI

Najmenšia nami predstavená osada, ktorá má 348 obyvateľov, leží v Békešskej župe, neďaleko Békešskej Čaby. Po osamostatnení sa obce v roku 1993 sa členovia bývalého ľudového spevokolu, tzv. pávieho krúžku, rozhodli, že po 20-ročnej prestávke obnovia svoju činnosť. K tejto významnej udalosti došlo v septembri roku 1995. Pod novým názvom Spevácky zbor v Čabasabadi vystupovali speváci so slovenskými aj s maďarskými kyticami ľudových piesní nielen na miestnych, ale aj na župných a celoštátnych podujatiach. V roku 2001 získali cenu Za národnosti Békešskej župy a ich činnosť uznali aj na kvalifikačných prehlídkach. V decembri 2014 sa členovia zboru rozhodli odovzdať žezlo mladšej generácii, odvtedy spevácky zbor funguje pod názvom Slniečko a pozostáva z 10- až 18-ročnej mládeže.

Foto: (archív)

MAREC

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Nedeľa	Albín	Albin	06:22	17:29
2. Pondelok	Anežka	Lujza	06:20	17:31
3. Utorok	Bohumil, Bohumila	Kornélia	06:18	17:32
4. Streda	Kazimír	Kázmér	06:16	17:34
5. Štvrtok	Fridrich	Adorján, Adrián	06:14	17:35
6. Piatok	Radoslav, Radoslava	Leonóra, Inez	06:12	17:37
7. Sobota	Tomáš	Tamás	06:10	17:38
8. Nedeľa	MDŽ, Alan, Alana	MDŽ, Zoltán	06:08	17:39
9. Pondelok	Františka	Franciska, Fanni	06:06	17:41
10. Utorok	Bruno, Branislav	Ildikó	06:04	17:42
11. Streda	Angela, Angelika	Szilárd	06:02	17:44
12. Štvrtok	Gregor	Gergely	06:00	17:45
13. Piatok	Vlastimil	Krisztián, Ajtony	05:58	17:47
14. Sobota	Matilda	Matild	05:56	17:48
15. Nedeľa	Svetlana	Štátny sviatok, Kristóf	05:54	17:50
16. Pondelok	Boleslav	Henrietta	05:52	17:51
17. Utorok	Ľubica	Gertrúd, Patrik	05:50	17:53
18. Streda	Eduard	Sándor, Ede	05:48	17:54
19. Štvrtok	Jozef	József, Bánk	05:46	17:55
20. Piatok	Vítázoslav, Klaudius	Klaudia	05:44	17:57
21. Sobota	Blahoslav	Benedek	05:42	17:58
22. Nedeľa	Beňadik	Beáta, Izolda	05:40	18:00
23. Pondelok	Adrián	Emőke	05:38	18:01
24. Utorok	Gabriel	Gábor, Karina	05:36	18:02
25. Streda	Marian	Irén, Irisz	05:34	18:04
26. Štvrtok	Emanuel	Emánuel	05:32	18:05
27. Piatok	Alena	Hajnalka	05:30	18:07
28. Sobota	Soňa	Gedeon, Johanna	05:28	18:08
29. Nedeľa	Miroslav	Augusztá	06:26	19:09
30. Pondelok	Vieroslava	Zalán	06:24	19:11
31. Utorok	Benjamín	Árpád	06:22	19:12

SPEVÁCKA SKUPINA ČABIANSKA RUŽIČKA

Spevokol Čabianska ružička vznikol v sídle Békešskej župy 25. januára 1995. Založilo ho 15 učiteliek békeščabianskych materských škôl s úmyslom zachovať dedičstvo predkov. Zbor viedla osvetárka Ildika Očovská, ktorá je aj v súčasnosti jeho dirigentkou. Spočiatku spieval jednohlasné piesne z úžšieho okolia, ktoré boli jeho členkám veľmi blízke, neskôršie sa repertoár rozšíril o viachlasné skladby vďaka dirigentom Jozefovi Rázgovi a Péterovi Szákovi Kocsisovi. Popri upravených čabianskych interpretuje zbor aj piesne z iných oblastí Maďarska a, samozrejme, aj zo Slovenska. Pravidelne chodí na kvalifikačné prehliadky, kde dosahuje najvyššie ocenenia. Žiaľ, aj na tento kolektív doliehajú generačné problémy. Napriek tomu jeho členky oduševnene spievajú nielen pre vlastnú radosť, ale aj na vernisážach výstav, na slávnostiach v materských školách, na radnici, v kostoloch, na stretnutiach, nech sa konajú v blízkom okolí, či vo vzdialenejších krajoch, vrátane zahraničia.

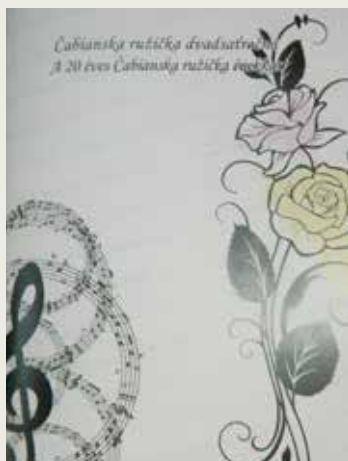

Foto: (dsk)

APRÍL

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Streda	Hugo	Hugó	06:20	19:14
2. Štvrtok	Zita	Áron	06:18	19:15
3. Piatok	Richard	Buda, Richárd	06:16	19:17
4. Sobota	Izidor	Izidor	06:14	19:18
5. Nedeľa	Kvetná nedeľa, Miroslava	Kvetná nedeľa, Vince	06:12	19:19
6. Pondelok	Irena	Vilmos, Bíborka	06:10	19:21
7. Utorok	Zoltán	Herman	06:08	19:22
8. Streda	Albert	Dénes	06:06	19:24
9. Štvrtok	Zelený štvrtok, Milena	Zelený štvrtok, Erhard	06:04	19:25
10. Piatok	Veľký piatok, Igor	Veľký piatok, Zsolt	06:02	19:26
11. Sobota	Biela (Veľká) sobota, Július	Biela (Veľká) sobota, Leó, Szaniszló	06:00	19:28
12. Nedeľa	Veľkonočná nedeľa, Estera	Veľkonočná nedeľa, Gyula	05:58	19:29
13. Pondelok	Veľkonočný pondelok, Aleš	Veľkonočný pondelok, Ida	05:57	19:31
14. Utorok	Justína	Tibor	05:55	19:32
15. Streda	Fedor	Anasztázia, Tas	05:53	19:33
16. Štvrtok	Dana, Danica	Csongor	05:51	19:35
17. Piatok	Rudolf	Rudolf	05:49	19:36
18. Sobota	Valér	Andrea, Ilma	05:47	19:38
19. Nedeľa	Jela	Emma	05:45	19:39
20. Pondelok	Marcel	Tivadar	05:44	19:40
21. Utorok	Ervín	Konrád	05:42	19:42
22. Streda	Slavomír	Csilla, Noémi	05:40	19:43
23. Štvrtok	Vojtech	Béla	05:38	19:45
24. Piatok	Juraj	György	05:37	19:46
25. Sobota	Marek	Márk	05:36	19:47
26. Nedeľa	Jaroslava	Ervin	05:33	19:49
27. Pondelok	Jaroslav	Zita	05:31	19:50
28. Utorok	Jarmila	Valéria	05:30	19:52
29. Streda	Lea, Leo	Péter	05:28	19:53
30. Štvrtok	Anastázia	Katalin, Kitty	05:26	19:54

PÁVÍ KRÚŽOK BOROUKA V TELEKGERENDÁŠI

V obci Telekgerendáš neďaleko Békešskej Čaby vznikol roku 1975 ľudový spevácky zbor pod názvom Pávi krúžok Borouka. Speváci pochádzajú predovšetkým z radov seniorov, ale v zbore sa angažuje aj mladšia generácia, pričom 14-členný krúžok by chcel rozšíriť svoje rady o všetky vekové kategórie. Za svoje poslanie považuje zachovať, pestovať a šíriť miestnu ľudovú a slovenskú národnostnú kultúru. Pod vedením Melindy Csapóovej Mešnikovej sa členovia primárne zaoberajú zberom a spracovaním miestnych slovenských ľudových piesní. Využívajú všetky príležitosti vymieňať si skúsenosti a informácie s inými folklórnymi skupinami a rozvíjať priateľské vzťahy medzi kultúrnymi formáciami i obcami. Snahou 45-ročného speváckeho zboru je byť príkladom a zapojiť deti do kultúrneho diania.

Foto: (archív)

MÁJ

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Piatok	Sviatok práce	Sviatok práce, Fülöp, Jakab	05:25	19:56
2. Sobota	Žigmund	Zsigmond	05:23	19:57
3. Nedeľa	Galína	Deň matiek, Tímea, Irma	05:22	19:58
4. Pondelok	Florián	Mónika, Flórián	05:20	20:00
5. Utorok	Lesia, Lesana	Györgyi, Adrián	05:19	20:01
6. Streda	Hermína	Ivett, Frida	05:17	20:02
7. Štvrtok	Monika	Gizella	05:16	20:04
8. Piatok	Deň víťazstva, Ingrida	Mihály	05:14	20:05
9. Sobota	Roland	Gergely	05:13	20:07
10. Nedeľa	Deň matiek, Viktória	Ármin, Pálma	05:11	20:08
11. Pondelok	Blažena	Ferenc	05:10	20:09
12. Utorok	Pankrác	Pongrác	05:09	20:10
13. Streda	Servác	Szervác, Imola	05:07	20:12
14. Štvrtok	Bonifác	Bonifác	05:06	20:13
15. Piatok	Žofia, Sofia	Zsófia, Szonja	05:05	20:14
16. Sobota	Svetozár	Mózes, Botond	05:04	20:16
17. Nedeľa	Gizela	Paszkal	05:03	20:17
18. Pondelok	Viola	Alexandra, Erik	05:01	20:18
19. Utorok	Gertrúda	Ivó, Milán	05:00	20:19
20. Streda	Bernard	Bernát, Felícia	04:59	20:20
21. Štvrtok	Zina	Konstantin	04:58	20:22
22. Piatok	Júlia, Juliana	Júlia, Rita	04:57	20:23
23. Sobota	Želmíra	Dezső	04:56	20:24
24. Nedeľa	Ela	Eszter, Eliza	04:55	20:25
25. Pondelok	Urban	Orbán	04:55	20:26
26. Utorok	Dušan	Fülöp, Evelin	04:54	20:27
27. Streda	Iveta	Hella	04:53	20:28
28. Štvrtok	Viliam	Emil, Csanád	04:52	20:29
29. Piatok	Vilma	Magdolna	04:51	20:30
30. Sobota	Ferdinand	Janka, Zsanett	04:51	20:31
31. Nedeľa	Turíce, Petra, Petronela	Deň detí, Turíce, Angéla, Petronella	04:50	20:32

SLOVENSKÝ ĽUDOVÝ SPEVÁCKY ZBOR V POLNOM BERINČOKU

V Polnom Berinčoku, meste nachádzajúcom sa severne od Békešskej Čaby, vznikol slovenský pávi krúžok pred 50 rokmi. Spočiatku ho viedla učiteľka na dôchodku pani Čelovská. Po jej smrti zbor na krátky čas prerušil svoju činnosť, ale roku 1992 na podnet osvetárky miestneho kultúrneho domu, učiteľky slovenčiny a spevu v Békešskej Čabe Ildiky Očovskej začal opäť pracovať. Od roku 1999 je prevádzkovateľom zboru Slovenská národnostná samospráva v Polnom Berinčoku. Odborné vedenie v tom čase prevzala učiteľka spevu a hudby na dôchodku Irena Szabová. V súčasnosti je vedúcou kolektívu Anna Bartová, spevákov sprevádzajú hrou na citare Ildika Očovská a Danka Kešjárová. Členmi pávieho krúžku sú hlavne predstavitelia staršej generácie, ktorí slovenskú materinskú reč dodnes používajú. Ich cieľom je pestovať slovenské zvyky a tradície a odovzdať kultúrne hodnoty ďalším generáciám. Pravidelne sa zúčastňujú na národnostných podujatiach, ktoré sa konajú v meste a v župe.

Foto: (archív)

JÚN

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Pondelok	Turíce, MDD, Žaneta	Turíce, Tünde	04:49	20:33
2. Utorok	Xénia, Oxana	Kármén, Anita	04:49	20:34
3. Streda	Karolína	Klotild	04:48	20:35
4. Štvrtok	Lenka	Bulcsú	04:48	20:36
5. Piatok	Laura	Fatime	04:47	20:36
6. Sobota	Norbert	Norbert, Cintia	04:47	20:37
7. Nedeľa	Róbert	Róbert	04:47	20:38
8. Pondelok	Medard	Medárd	04:46	20:39
9. Utorok	Stanislava	Félix	04:46	20:39
10. Streda	Margaréta	Margit, Gréta	04:46	20:40
11. Štvrtok	Dobroslava	Barnabás	04:46	20:41
12. Piatok	Zlatko	Villő	04:46	20:41
13. Sobota	Anton	Antal, Anett	04:45	20:42
14. Nedeľa	Vasil	Vazul	04:45	20:42
15. Pondelok	Vít	Jolán, Vid	04:45	20:43
16. Utorok	Blanka, Bianka	Jusztín	04:45	20:43
17. Streda	Adolf	Laura, Alida	04:45	20:43
18. Štvrtok	Vratislav	Arnold, Levente	04:46	20:44
19. Piatok	Alfréd	Gyárfás	04:46	20:44
20. Sobota	Valéria	Rafael	04:46	20:44
21. Nedeľa	Deň otcov, Alojz	Deň otcov, Alajos, Leila	04:46	20:44
22. Pondelok	Paulína	Paulína	04:46	20:44
23. Utorok	Sidónia	Zoltán	04:47	20:45
24. Streda	Ján	Iván	04:47	20:45
25. Štvrtok	Olívia, Tadeáš	Vilmos	04:47	20:45
26. Piatok	Adriána	János, Pál	04:48	20:45
27. Sobota	Ladislav, Ladislava	László	04:48	20:45
28. Nedeľa	Beáta	Levente, Irén	04:49	20:45
29. Pondelok	Peter, Pavol, Petra	Péter, Pál	04:49	20:44
30. Utorok	Melánia	Pál	04:50	20:44

SLOVENSKÝ ĽUDOVÝ SPEVÁCKY ZBOR PERLA MATRY

V Hevešskej župe v obci Malá Nána, ležiacej na južnom úpätí pohoria Matra, 35 rokov pôsobí Slovenský ľudový spevácky zbor zachovávajúci tradície Perla Matry. Je jediným zborom v župe, ktorý má v repertoári aj slovenské piesne. V posledných desaťročiach dosiahol výborné umiestnenie na regionálnych i na celoštátnych súťažiach. V súčasnej zostave pôsobí od roku 2014, jeho vedúcou je Eva Jobbiková Jurečková, na akordeóne sprevádza spevákov Ladislav Belkovic. Nad zborom má záštitu Slovenská národnostná samospráva v Malej Náne, ktorej predsedníčkou je Gizela Csehová. Desaťčlenný spevokol Perla Matry má vo svojom repertoári slovenské a maďarské kytice ľudových piesní z vlastného zberu. Odevy spevákov zhotovili podľa pôvodných miestnych ľudových krojov. Zbor už vo svojom názve dáva na známosť, že jeho prvoradým cieľom je zachovanie tradícií, jedinečných hodnôt, ktoré tunajší Slováci zdedili po svojich predkoch.

Foto: (archív)

JÚL

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Streda	Diana	Tihamér, Annamária	04:51	20:44
2. Štvrtok	Berta	Ottó	04:51	20:44
3. Piatok	Miloslav	Kornél, Soma	04:52	20:43
4. Sobota	Prokop	Ulrik	04:53	20:43
5. Nedeľa	Sviatok svätého Cyrila a Metoda, Cyril, Metod	Deň Slovákov v Maďarsku, Emese, Sarolta	04:53	20:43
6. Pondelok	Patrik, Patrícia	Csaba	04:54	20:42
7. Utorok	Oliver	Apollónia	04:55	20:42
8. Streda	Ivan	Ellák	04:56	20:41
9. Štvrtok	Lujza	Lukrécia	04:57	20:41
10. Piatok	Amália	Amália	04:58	20:40
11. Sobota	Milota	Nóra, Lili	04:59	20:39
12. Nedeľa	Nina	Izabella, Dalma	04:59	20:39
13. Pondelok	Margita	Jenő	05:00	20:38
14. Utorok	Kamil	Örs, Stella	05:01	20:37
15. Streda	Henrich	Henrik, Roland	05:02	20:36
16. Štvrtok	Drahomír	Valter	05:04	20:35
17. Piatok	Bohuslav	Endre, Elek	05:05	20:34
18. Sobota	Kamila	Frigyes	05:06	20:34
19. Nedeľa	Dušana	Emília	05:07	20:33
20. Pondelok	Ilja, Eliáš	Illés	05:08	20:32
21. Utorok	Daniel	Dániel, Daniella	05:09	20:30
22. Streda	Magdaléna	Magdolna	05:10	20:29
23. Štvrtok	Oľga	Lenke	05:11	20:28
24. Piatok	Vladimír	Kinga, Kincső	05:12	20:27
25. Sobota	Jakub	Kristóf, Jakab	05:14	20:26
26. Nedeľa	Anna, Hana	Anna, Anikó	05:15	20:25
27. Pondelok	Božena	Olga, Liliána	05:16	20:23
28. Utorok	Krištof	Szabolcs	05:17	20:22
29. Streda	Marta	Márta, Flóra	05:19	20:21
30. Štvrtok	Libuša	Judit, Xénia	05:20	20:20
31. Piatok	Ignác	Oszkár	05:21	20:18

FOLKLÓRNY SPOLOK A PÁVÍ KRÚŽOK V KEREPEŠI

Pod vplyvom hudobného skladateľa, jedného z iniciátorov hnutia Vyletel vták Lajosa Vassa založili v roku 1975 v Kerepeši, obci ležiacej na severovýchodnom okraji hlavného mesta, páví krúžok, ktorý od roku 1998 funguje pod názvom Kerepešský folklórny spolok a páví krúžok. Členovia spolku zachovávajú miestne ľudové tradície, starajú sa o ľudové kroje, zapisujú miestne zvyky, tance, piesne, aby toto vzácne dedičstvo odovzdali mladým generáciám. V súčasnosti sú do činnosti zoskupenia zapojení predstavitelia štyroch generácií. Pravidelne sa zúčastňujú na Medzinárodnom národnostnom festivale v Kerepeši, na podujatiach Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina, vystupujú na rôznych domácich a zahraničných podujatiach. Predstavili sa na Slovensku, v Českej republike, Poľsku, Francúzsku, Rumunsku, Izraeli i Taliansku. Predsedníčkou spolku je Marta Zomboriová, umeleckým vedúcim Gyula Árva a choreografmi Eva Szilágyiová Šubová a Zsolt Szilágyi. Umeleckým vedúcim pávieho krúžku je Márton Birinyi.

Foto: (archív)

AUGUST

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Sobota	Božidara	Boglárka	05:22	20:17
2. Nedeľa	Gustáv	Lehel	05:24	20:15
3. Pondelok	Jerguš	Hermína	05:25	20:14
4. Utorok	Dominika, Dominik	Domonkos, Dominika	05:26	20:12
5. Streda	Hortenzia	Krisztina	05:27	20:11
6. Štvrtok	Jozefína	Berta, Bettina	05:29	20:09
7. Piatok	Štefánia	Ibolya	05:30	20:08
8. Sobota	Oskar	László	05:31	20:06
9. Nedeľa	Ľubomíra	Emőd	05:33	20:05
10. Pondelok	Vavrinec	Lőrinc	05:34	20:03
11. Utorok	Zuzana	Zsuzsanna, Tiborc	05:35	20:01
12. Streda	Darina	Klára	05:37	20:00
13. Štvrtok	Ľubomír	Ipoly	05:38	19:58
14. Piatok	Mojmír	Marcell	05:39	19:56
15. Sobota	Marcela	Mária	05:41	19:55
16. Nedeľa	Leonard	Ábrahám	05:42	19:53
17. Pondelok	Milica	Jácint	05:43	19:51
18. Utorok	Elena, Helena	Ilona	05:45	19:49
19. Streda	Lýdia	Huba	05:46	19:47
20. Štvrtok	Anabela	Sviatok sv. Štefana, István	05:47	19:46
21. Piatok	Jana	Sámuel, Hajna	05:49	19:44
22. Sobota	Tichomír	Menyhért, Mirjam	05:50	19:42
23. Nedeľa	Filip	Bence	05:51	19:40
24. Pondelok	Bartolomej	Bertalan	05:53	19:38
25. Utorok	Ľudovít	Lajos, Patrícia	05:54	19:36
26. Streda	Samuel	Izsó	05:55	19:34
27. Štvrtok	Sílvia	Gáspár	05:57	19:33
28. Piatok	Augustín	Ágoston	05:58	19:31
29. Sobota	Výročie SNP, Nikola, Nikolaj	Beatrix, Erna	05:59	19:29
30. Nedeľa	Ružena	Rózsa	06:01	19:27
31. Pondelok	Nora	Erika, Bella	06:02	19:25

BUDAPEŠTIANSKY SLOVENSKÝ SPEVÁCKY ZBOR OZVENA

Spevácky zbor Ozvena vznikol z iniciatívy poslancov Slovenskej samosprávy Budapešti pred dvomi desaťročiami. Jeho členovia žijú v rôznych obvodoch hlavného mesta a v okolitých slovenských obciach. Vďaka vysoko odbornej, obetavej práci dirigentov Jána Šutinského, Marty Pálmaiovej Pápayovej, Ákosa Somogyváryho, Gabriely Ballovej a asistentiek Evy Gácsiovej a Márie Šutinskej z amatérov vyrástli profesionálni speváci. Súčasným zbormajstrom je nositeľ titulu Rytier maďarskej kultúry Péter Pálinkás. Zbor často vystupuje nielen v hlavnom meste, predstavil sa v početných Slovákmi obývaných mestách a obciach v Maďarsku, ale aj v zahraničí. Vydal zbierku upravených slovenských ľudových piesní Lastovienka malá I. pre spevácke zbory a Lastovienka malá II. pre hudobníkov, 2 CD platne Šej dobrý večer... a Lastovienka malá... Spevácky zbor Ozvena získal za svoju činnosť viacero uznaní, medzi najvýznamnejšie patria cena Pro Cultura Minoritatum Hungariae a vyznamenanie Za našu národnosť.

Foto: (archív)

SEPTEMBER

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO

VÝCHOD

ZÁPAD

1. Utorok	Deň Ústavy SR, Drahoslava	Egyed, Egon	06:03	19:23
2. Streda	Linda	Rebeka, Dorina	06:05	19:21
3. Štvrtok	Belo	Hilda	06:06	19:19
4. Piatok	Rozália	Rozália	06:07	19:17
5. Sobota	Regina	Viktor, Lőrinc	06:08	19:15
6. Nedeľa	Alica	Zakariás	06:10	19:13
7. Pondelok	Marianna	Regina	06:11	19:11
8. Utorok	Miriama	Mária, Adrienn	06:12	19:09
9. Streda	Martina	Ádám	06:14	19:07
10. Štvrtok	Oleg	Nikolett, Hunor	06:15	19:05
11. Piatok	Bystrík	Teodóra	06:16	19:03
12. Sobota	Mária	Mária	06:18	19:01
13. Nedeľa	Ctibor	Kornél	06:19	18:59
14. Pondelok	Ľudomil	Szeréna, Roxána	06:20	18:57
15. Utorok	Sedembolestná Panna Mária, Jolana	Sedembolestná Panna Mária, Enikő, Melitta	06:22	18:55
16. Streda	Ľudmila	Edit	06:23	18:52
17. Štvrtok	Olympia	Zsófia	06:24	18:50
18. Piatok	Eugénia	Diana	06:26	18:48
19. Sobota	Konštantín	Vilhelmina	06:27	18:46
20. Nedeľa	Ľuboslav, Ľuboslava	Friderika	06:28	18:44
21. Pondelok	Matúš	Máté, Mirella	06:30	18:42
22. Utorok	Móric	Móric	06:31	18:40
23. Streda	Zdenka	Tekla	06:33	18:38
24. Štvrtok	Ľuboš, Lubor	Gellért, Mercédesz	06:34	18:36
25. Piatok	Vladislav	Eufrozina, Kende	06:35	18:34
26. Sobota	Edita	Jusztina	06:37	18:32
27. Nedeľa	Cyprián	Adalbert	06:38	18:30
28. Pondelok	Václav	Vencel	06:39	18:28
29. Utorok	Michal, Michaela	Mihály	06:41	18:26
30. Streda	Jarolím	Jeromos	06:42	18:24

SPEVÁCKA SKUPINA ŽENSKÝ HLAS V ČUVÁRI

V obci Čuvár, nachádzajúcej sa na 20 kilometrov východne od Vacova, vznikol roku 2000 spevácky zbor Ženský hlas. Vedúcou 12-člennej skupiny je Johana Jančoková. Deväť žien a traja muži považujú za dôležité udržiavať miestne ľudové tradície a odovzdávať slovenskú nehmotnú ľudovú kultúru potomkom. V záujme toho vyhľadávajú obyvateľov obce, zbierajú slovenské piesne, zaznamenávajú ich a učia sa. Do krojov, v ktorých vystupujú, zakomponovali pôvodné fragmenty sviatočných odevov svojich matiek a babičiek. Spevácka skupina Ženský hlas sa úspešne zúčastnila na niekoľkých kvalifikačných prehladkách a súťažiach, ako Tanec ľudí – Hudba ľudí, Most muziky, Slovenský škovránok alebo Zlatý páv. Na všetkých získala zlaté ocenenie. Okrem kytíc miestnych slovenských a maďarských ľudových piesní má v repertoári inscenovanú miestnu svadbu a zber úrody. Pravidelne vystupuje na miestnych podujatiach, ale aj v bližšom a vzdialenejšom okolí, napríklad v Kóšpallagu, Jači, Číve, Vacove, Budapešti alebo Santove.

Foto: (etre/fuhl)

OKTÓBER

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Štvrtok	Arnold	Malvin	06:43	18:22
2. Piatok	Levoslav	Petra	06:45	18:20
3. Sobota	Stela	Helga	06:46	18:18
4. Nedeľa	František	Ferenc	06:48	18:16
5. Pondelok	Viera	Aurél	06:49	18:14
6. Utorok	Natália	Brúnó, Renáta	06:50	18:12
7. Streda	Eliška	Amália	06:52	18:10
8. Štvrtok	Brigita	Koppány	06:53	18:08
9. Piatok	Dionýz	Dénes	06:55	18:06
10. Sobota	Slavomíra	Gedeon	06:56	18:04
11. Nedeľa	Valentína	Brigitta	06:57	18:02
12. Pondelok	Maximilián	Miksa	06:59	18:00
13. Utorok	Koloman	Kálmán, Ede	07:00	17:58
14. Streda	Boris	Helén	07:02	17:56
15. Štvrtok	Terézia	Teréz	07:03	17:55
16. Piatok	Vladimíra	Gál	07:05	17:53
17. Sobota	Hedviga	Hedvig	07:06	17:51
18. Nedeľa	Lukáš	Lukács	07:07	17:49
19. Pondelok	Kristián	Nándor	07:09	17:47
20. Utorok	Vendelín	Vendel	07:10	17:45
21. Streda	Uršuľa	Orsolya	07:12	17:44
22. Štvrtok	Sergej	Előd	07:13	17:42
23. Piatok	Alojza	Štátny sviatok, Gyöngyi	07:15	17:40
24. Sobota	Kvetoslava	Salamon	07:16	17:38
25. Nedeľa	Aurel	Blanka, Bianka	06:18	16:37
26. Pondelok	Demeter	Dömötör	06:19	16:35
27. Utorok	Sabína	Szabina	06:21	16:33
28. Streda	Dobromila	Simon, Szimonetta	06:22	16:32
29. Štvrtok	Klára	Nárcisz	06:24	16:30
30. Piatok	Šimon, Simona	Alfonz	06:25	16:28
31. Sobota	Aurélia	Farkas	06:27	16:27

SANTOVSKÝ PÁVÍ KRÚŽOK

Na úpäti vrchu Pilíš, 20 kilometrov od Budapešti, v údolí otvorenom smerom k hlavnému mestu, 40 rokov pôsobí slovenský ľudový spevácky zbor. Už v čase vzniku si vytýčil za cieľ pestovanie a zachovávanie miestnych ľudových tradícií, predovšetkým spevnej kultúry, ako aj ich odovzdávanie mladším generáciám. Je pravidelným účastníkom národnostných festivalov v Maďarsku i v zahraničí, napríklad na Slovensku či v Estónsku. Páví krúžok na súťažných prehliadkach viackrát získal najvyššiu kvalifikáciu a v roku 2007 prevzal najvyššie vyznamenanie CSSM Za našu národnosť. Krúžok a tanečný súbor Stučka v roku 1992 vytvorili Súbor na zachovanie miestnych slovenských tradícií v Santove, ktorý naštudoval choreografie Santovské hody, V nedeľu popoludní a Od Kataríny do Vianoc, ktoré predvádzajú spolu s 55-ročnou dychovkou Santovská nálada.

Foto: (kan/archív)

NOVEMBER

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Nedeľa	Sviatok všetkých svätých, Denis, Denisa	Sviatok všetkýchvätých, Marianna	06:28	16:25
2. Pondelok	Pamiatka zosnulých	Pamiatka zosnulých, Achilles	06:30	16:24
3. Utorok	Hubert	Győző	06:31	16:22
4. Streda	Karol	Károly	06:33	16:21
5. Štvrtok	Imrich	Imre	06:34	16:19
6. Piatok	Renáta	Lénárd	06:36	16:18
7. Sobota	René	Rezső	06:37	16:17
8. Nedeľa	Bohumír	Zsombor	06:39	16:15
9. Pondelok	Teodor	Tivadar	06:40	16:14
10. Utorok	Tibor	Réka	06:42	16:13
11. Streda	Martin, Maroš	Márton	06:43	16:11
12. Štvrtok	Svätopluk	Jónás, Renátó	06:45	16:10
13. Piatok	Stanislav	Szilvia	06:46	16:09
14. Sobota	Irma	Aliz	06:48	16:08
15. Nedeľa	Leopold	Albert, Lipót	06:49	16:07
16. Pondelok	Agnesa	Ödön	06:51	16:06
17. Utorok	Štátny sviatok, Klaudia	Hortenzia, Gergő	06:52	16:05
18. Streda	Eugen	Jenő	06:54	16:04
19. Štvrtok	Alžbeta	Erzsébet	06:55	16:03
20. Piatok	Félix	Jolán	06:57	16:02
21. Sobota	Elvira	Olivér	06:58	16:01
22. Nedeľa	Cecília	Cecília	06:59	16:00
23. Pondelok	Klement	Kelemen, Klementína	07:01	15:59
24. Utorok	Emília	Emma	07:02	15:58
25. Streda	Katarína	Katalin	07:03	15:58
26. Štvrtok	Kornel	Virág	07:05	15:57
27. Piatok	Milan	Virgil	07:06	15:56
28. Sobota	Henrieta	Stefánia	07:07	15:56
29. Nedeľa	Vratko	Taksony	07:09	15:55
30. Pondelok	Ondrej, Andrej	András, Andor	07:10	15:55

ŽENSKÝ SPEVÁCKY ZBOR V ČÍVE

V juhovýchodnom cípe Komárňansko-ostrihomskej župy, na úpätí Pilíša, sa nachádza obec Čív, kde od roku 1970 pôsobí ženský ľudový spevácky zbor – páví krúžok. Založili ho mladé oduševnené ženy pod vplyvom hnutia Vyletel vták. V prvých rokoch viedla zbor učiteľka Rozália Keleciová, neskôr Dr. Béla Kálmánfi. V súčasnosti opäť stojí na jeho čele Rozália Keleciová. Od začiatku svojho založenia krúžok pravidelne vystupuje na obecných podujatiach, ako aj na rôznych národnostných festivaloch v Maďarsku a v zahraničí s tradičnými pilíškymi ľudovými piesňami, ale aj s piesňami zo slovenského zlatého fondu Bélu Bartóka. Vedľa nespočetného množstva vystúpení a ocenení sa zbor môže pýšiť rozhlasovou nahrávkou i platňou *Za horami za dolami*, ako aj nahrávkou na kazete kapely „Pilischer Sramli“. Pávi krúžok podporuje Obecná samospráva v Číve a miestny slovenský volený zbor.

Foto: (archív)

DECEMBER

2020

PODĽA SLOVENSKÉHO
KALENDÁRA

PODĽA MAĎARSKÉHO
KALENDÁRA

SLNKO	
VÝCHOD	ZÁPAD

1. Utorok	Edmund	Elza	07:11	15:54
2. Streda	Bibiána	Melinda, Vivien	07:12	15:54
3. Štvrtok	Oldrich	Ferenc, Olivia	07:13	15:53
4. Piatok	Barbora, Barbara	Borbála, Barbara	07:14	15:53
5. Sobota	Oto	Vilma	07:16	15:53
6. Nedeľa	Mikuláš	Miklós	07:17	15:53
7. Pondelok	Ambróz	Ambrus	07:18	15:52
8. Utorok	Marína	Mária	07:19	15:52
9. Streda	Izabela	Natália	07:20	15:52
10. Štvrtok	Radúz	Judit	07:21	15:52
11. Piatok	Hilda	Árpád	07:22	15:52
12. Sobota	Otília	Gabriella	07:22	15:52
13. Nedeľa	Lucia	Luca, Otilia	07:23	15:52
14. Pondelok	Branislava, Bronislava	Szilárda	07:24	15:53
15. Utorok	Ivica	Valér	07:25	15:53
16. Streda	Albína	Etelka, Aletta	07:25	15:53
17. Štvrtok	Kornélia	Lázár, Olimpia	07:26	15:53
18. Piatok	Sláva	Deň národnosti, Augusztá	07:27	15:54
19. Sobota	Judita	Viola	07:27	15:54
20. Nedeľa	Dagmara	Teofil	07:28	15:55
21. Pondelok	Bohdan	Tamás	07:28	15:55
22. Utorok	Adela	Zénó	07:29	15:56
23. Streda	Nadežda	Viktória	07:29	15:56
24. Štvrtok	Štedrý deň, Adam a Eva	Štedrý deň, Ádám, Éva	07:30	15:57
25. Piatok	1. sviatok vianočný	1. sviatok vianočný, Eugénia	07:30	15:58
26. Sobota	2. sviatok vianočný, Štefan	2. sviatok vianočný, István	07:30	15:58
27. Nedeľa	Filoména	János	07:30	15:59
28. Pondelok	Ivana, Ivona	Kamilla	07:31	16:00
29. Utorok	Milada	Tamás, Tamara	07:31	16:01
30. Streda	Dávid	Dávid	07:31	16:02
31. Štvrtok	Silvester	Szilveszter	07:31	16:02

SLOVENSKÝ PÁVÍ KRÚŽOK V MLYNKOCH

V obci Mlynky, na východnom úpätí vrchu Pilíš, oslavuje slovenský páví krúžok 55. výročie založenia. Tento ľudový spevácky zbor vznikol na báze miestneho cirkevného spevokolu. Jeho vedúcim bol spočiatku Ladislav Jánsky, od roku 1979 stál na jeho čele učiteľ a osvetár Jozef Szivek, po ktorom prevzala organizačné úlohy jeho manželka Katarína Sziveková. Umeleckou vedúcou, doslova dušou zboru bola jeho spoluzakladateľka, slovenská učiteľka, vynikajúca ľudová speváčka a aktivistka Gizela Molnárová. Mlynski speváci aj vďaka jej oduševnenosti sa od začiatku tešili veľkej obľube a úspechom doma i v zahraničí a dodnes patria medzi najlepších a najúspešnejších interpretov tradičnej kultúry Slovákov v Maďarsku. V čase, keď bol ich umeleckým vedúcim István Alföldi Boruss, dvakrát získali titul Vynikajúci súbor. Pod dohľadom tohto uznávaného muzikológa-folkloristu nahrali v Maďarskom rozhlase tri CD platne. Na celoštátnych súťažiach Zväzu Slovákov v Maďarsku mlynský slovenský páví krúžok pravidelne získava ocenenie Zlatý slovenský škovránok. Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku ocenila jeho činnosť vyznamenaním Za našu národnosť.

Foto: (fuh1)

Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku – 25 rokov na ceste budovania kultúrnej autonómie

Je už tradíciou, že na stránkach Nášho kalendára na aktuálny rok sa venujeme výročiam a životným jubileám významných slovenských osobností, ktoré si pripomínáme v priebehu roka. Nie je tomu inak ani na prahu roka 2020. Z pera parlamentného hovorcu slovenskej národnosti Antona Paulika si napríklad budete môcť prečítať príspevok venovaný dopadu Trianonskej mierovej zmluvy na Slovákov, ktorí sa po stanovení nových štátnych hraníc stali občanmi Maďarska. Málokedy hovoríme o tom, že šlo o udalosť, v dôsledku ktorej sme boli odlúčení od materského národa a ostatných slovenských komunít na Dolnej zemi a stali sme sa zahraničnými Slovákmi. Anton Paulik svoj príspevok končí nasledujúcimi myšlienkami: „Teraz je na nás, aby sme využitím dostupných možností vybudovali čo najstabilnejšiu bázu pre zachovanie svojich kultúrnych hodnôt. K tomu patrí sieť slovenských škôl, ktorej zárodky vytvorila Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku prevzatím dvojjazyčných škôl, premyslené za-

kladanie a prevádzkovanie slovenských kultúrnych inštitúcií, čo sme už tiež v posledných rokoch začali, a vytváranie spoločného slovenského kultúrneho priestoru prostredníctvom slovenských samospráv.

Toto by mala byť tá kultúrna autonómia, ktorá je prakticky už sto rokov obsiehaná v medzinárodných dokumentoch, medzi nimi aj v Trianonskej mierovej zmluve.“

V tejto súvislosti sa tu natíska ďalšie výročie, ktoré si pripomenieme v tomto roku: 25. výročie založenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM). Ustanovujúce zasadnutie 53-členného Valného zhromaždenia

CSSM sa uskutočnilo 12. apríla 1995. Jej prvým predsedom sa stal rodák zo zemplínskej Baňacky Michal Mata. Týmto aktom sa začal proces budovania kultúrnej autonómie Slovákov, právne podmienky ktorej po 75 premárnenných rokoch vytvoril Zákon o právach národných a etnických menšín z roku 1993. Najvyšší volený zbor Slovákov schválil svoje symboly a ako svoj najväčší sviatok ustanovil Deň svätého Cyrila a Metoda. Na napĺňa-

nie kultúrnej autonómie obsahom však bolo treba ešte čakať, kým sa vytvorili aj finančné základy tohto procesu.

Prvým krokom na ceste budovania systému inštitúcií Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku bolo prevzatie zakladateľských práv Ľudových novín (1999) a Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku (2001) od Zväzu Slovákov v Maďarsku. Naša samospráva na čele s predsedom Jánom Fuzikom sa stala priekopníkom preberania dvojjazyčných slovenských škôl od miestnych samospráv. V roku 2004 sa stala prevádzkovateľkou slovenskej školy s materskou školou a žiackym domovom v Sarvaši.

V ďalších rokoch nasledovali školy v Novom Meste pod Šiatrom, Békešskej Čabe a v Slovenskom Komlóši. Proces preberania škôl – aspoň nateraz – ukončilo v školskom roku 2014/2015 prevzatie poslednej viacúčelovej inštitúcie, slovenskej školy v Budapešti. Naša samospráva spoločne s vedúcimi týchto inštitúcií neraz zachránila školy pred zánikom, dala im perspektívu a postupne vytvára čoraz lepšie podmienky pre ich pôsobenie. Tieto snahy a oduševnenú prácu pedagógov našich škôl oceňujú rodičia tým, že si sem v rastúcom počte zapisujú deti, čím sa podarilo stabilizovať ich miesto v maďarskom školskom systéme a obstať v neraz silnej konkurencii.

Medzitým sa pokračovalo aj v rozvíjaní systému kultúrnych inštitúcií CSSM založením Slovenského osvetového centra (dnes Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku), Slovenského dokumentačného

centra (dnes Knižnica a dokumentačné centrum Slovákov v Maďarsku), Slovenského divadla Vertigo a Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku. Narastajúca finančná podpora zo štátneho rozpočtu nám v uplynulom volebnom cykle umožnila, aby sme zlepšili materiálne a personálne podmienky fungovania našich inštitúcií, čo sa prejavilo v prvom rade v tom, že sme vo všetkých inštitúciách zamestnali vysoko kvalifikovaných mladých odborníkov, ktorí na vysokej úrovni ovládajú slovenský jazyk.

Natíska sa otázka, aké úlohy nás ešte čakajú na tejto ceste? Tá je namieste už aj preto, lebo sme na začiatku nového volebného cyklu, samozrejme, s novými plánmi a elánom. Budovanie systému inštitúcií na poli kultúry plánujeme dovrieť zriadením Múzea Slovákov v Maďarsku, ktorého základy už boli položené, veď CSSM disponuje národopisnou zbierkou zemplínskych Slovákov v Baňacke

a prostredníctvom Oddelenia kultúrneho dedičstva ÚKSM poskytuje odbornú pomoc aj miestnym slovenským zbierkam po celom Maďarsku. Založeniu takejto inštitúcie však musí predchádzať získanie vhodných priestorov pre naše múzeum. Dôstojné priestory sú potrebné aj pre naše ďalšie inštitúcie, ktoré sú v súčasnosti v „podnájme“ v sídle CSSM, v prenájatých kanceláriách, resp. v malých, na tento účel nevhodných bytoch. Jedným z možných riešení je získanie a rekonštrukcia niekdajšieho kostola peštianskych slovenských evanjelikov za

podpory vlády Maďarska a Slovenskej republiky. Týmto by sa zároveň zachránila pred zánikom táto spoločná pamiatka maďarských a slovenských dejín, vo vstupnej časti ktorej sa nachádzajú pamätné tabule významných slovenských osobností Jána Kollára, Daniela Bacháta a Ľudovíta Izáka. Na poli školstva nás čaká náročná práca obsahovej a metodologickej modernizácie slovenského národnostného školstva, vytvorenie podmienok na výučbu slovenského jazyka v regiónoch, kde CSSM nedisponuje školami, ako aj posilnenie našich dvoch gymnázií.

Prejavom hľadania nových ciest bolo zriadenie Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia pre vysokoškolákov slovenského pôvodu študujúcich v hlavnom meste v školskom roku 2018/2019 a plánované založenie domova dôchodcov pre našich seniorov. Oba projekty sú také, akými sa nikto z domácich národností zatiaľ nemôže pochváliť. V záujme posilnenia miestnych slovenských samospráv a spolkov vznikne služba právnej pomoci, aby aj miestne slovenské volené zbory boli schopné maximálne využívať právnym prostredím zabezpečené možnosti.

Alžbeta Hollerová Račková
predsedníčka CSSM

Z činnosti Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku

Od vlaňajšieho vydania *Nášho kalendára* do konca októbra 2019 zasadalo najvyššie grémium našej Slovače – **Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku** (VZ CSSM) dovedna päťkrát. Zhrňme si stručne hlavné témy, ktorým sa venovalo v priebehu tohto rušného roka. Na jeseň roku 2018 najviac rezonovalo *školsťvo* – poslanci odsúhlasili financie na fungovanie pilotného projektu: *Budapeštianskeho slovenského odborného kolégia* vo výške 2,5 milióna forintov. Odborné kolégium v septembri odštartovalo svoju činnosť s plne využitou kapacitou pod vedením doktoranda na Univerzite ELTE *Juraja Rágyanského* a s odborným vedením *Rity Hornokovej*. O projekt prejavila záujem aj maďarská vláda, veď môže slúžiť ako inšpirácia pre ostatné národnosti. VZ vyhodnotilo obsažné referáty o školskom roku 2017/2018 v školách prevádzkovaných CSSM. Čo sa týka perspektívy a najmä ďalších škôl, hlavne tých, v ktorých sa vyučuje slovenský jazyk ako predmet a ktoré neprevádzkuje CSSM, za najtragickejší element označilo *celkový pokles počtu žiakov* (v Maďarsku sa ich po slovensky učí už iba okolo 2600) *a odchod takmer polovice učiteľov do dôchodku* v horizonte niekoľkých rokov. Ako predsedníčka CSSM **Alžbeta Hollerová Račková** povedala, „*musíme si uvedomiť, že nejakým spôsobom už v blízkej budúcnosti budeme musieť koncentrovať tak učiteľov, ako aj žiakov, do niektorých inštitúcií. Nebudeme mať, podľa mňa, inú cestu a nebude to ľahká cesta, ale to je jediná šanca, aby sme zachránili niečo z toho, čo máme.*“ Predsedníčka dodala aj pozitívnejšiu informáciu, že od kalendárneho roka 2019 odštartuje *štipendijný systém pre budúcich pedagógov*, do ktorého budú zapojené aj celoštátne národnostné samosprávy.

VZCSSM sa rozlúčilo s rokom 2018 prípravou na nasledujúci, volebný. Schválilo pracovné plány výborov i plán zasadnutí VZ, ktoré značne ovplyvnil októbrový volebný termín. Hektickosť roka sa odzrkadlila aj na fakte, že poslanci s takmer ročným predstihom odsúhlasili vypísanie konkurzu na miesto riaditeľa Slovenskej dvojazyčnej základnej školy a materskej školy v Slovenskom Komlóši, aby nič neohrozilo priebeh beztak dlhého procesu vymenovania vedúceho inštitúcie. Rokovali o spomínanom štipendijnom programe pre budúcich národnostných pedagógov a schválili vyššie finančné odmeny pre vyznamenaných cenou Za našu národnosť a cenou Štefana Lamiho.

Foto: (zp)

Februárové zasadnutie VZ dalo bodku za rokom 2018 a prinieslo 10-percentné zvýšenie financií pre CSSM a jej inštitúcie. V zmysle predpisov výbory a inštitúcie CSSM odovzdali referáty o minuloročnej činnosti, ktoré poslanci na zasadnutí prerokovali a schválili. Rozhodli aj o počte skupín a tried v školskom roku 2019/2020 v školách prevádzkovaných CSSM. Na zasadnutí padlo rozhodnutie, že dejiskom Dňa Slovákov v Maďarsku bude v roku 2019 po prvý raz

región povodia Galgy – obec Jača. Členovia VZ schválili návrh poveriť Výchovno-vzdelávací výbor, aby vypracoval pravidlá zavedenia nového vyznamenania, ktorým by CSSM morálne oceňovala najlepšieho pedagóga roka a ktoré by udeľovala pri príležitosti Dňa slovenských pedagógov.

Foto: (zp)

Májové zasadnutie zboru sa opäť venovalo hlavne financiám a školstvu. Zo schválenej ročnej účtovnej uzávierky CSSM a jej inštitúcií za rok 2018 vysvitlo, že príjmy samosprávy činili 2 182 968 000 forintov, pričom zostatok z roku 2017 bol 322 415 000 forintov. Zbor venoval na investície 44 081 000 forintov, výdavky dosiahli 2 273 933 000 forintov a zostatok, ktorý bol prenese-ný na rok 2019, činil 275 531 000 forintov. V živej diskusii na školskú tematiku zazneli rôzne postrehy, ako potreba intenzívnejšieho kontaktu medzi školami a gymnáziami, presnejšie školákmi a gymnazistami s cieľom budovania osob-ných kontaktov, priateľstiev, odovzdávania informácií z prvej ruky. Predsed-níčka CSSM informovala prítomných, že samospráva vytvorí miesto referenta, ktorý sa bude zaoberať mimoškolskými aktivitami s cieľom vytvárať priestor pre stretávanie sa našich detí. Treba sa dopracovať aj k rodičom, systematic-ky s nimi udržiavať kontakty, informovať ich o štipendijnom programe, alebo o možnostiach štúdia slovenského jazyka aj v prípade, ak dieťa nepokračuje v štúdiu na slovenskom gymnáziu. Musíme ich ďalej presviedčať, že aj keby si ich dieťa vybralo slovenské gymnázium, nestane sa automaticky učiteľom, ba mnoho absolventov našich stredoškolských inštitúcií dosiahlo pekné úspechy v inom odbore. Slovom, treba zlepšiť marketing gymnázií. VZ na tomto roko-vaní schválilo založenie Čestného grémia CSSM, keďže niektorí starší členo-via našej komunity, ktorí už nie sú aktívni v našom verejnom živote, majú zá-ujem o dianie na slovenskom poli a dobre by im padlo, keby sa raz ročne mohli porozprávať, informovať sa o aktuálnom dianí, vysloviť svoj názor. Grémium bude mať rovnako ako VZ CSSM 23 členov.

Foto: (zp)

Posledné zasadnutie VZ CSSM v uplynulom volebnom cykle sa konalo ani nie mesiac pred októbrovými komunálnymi a národnostnými voľbami. Predseda Výchovno-vzdelávacieho výboru (VVV) CSSM Michal Lásik v súvislosti s kúpou služobného bytu a jeho zariadenia pre slovenskú školu v Sarvaši poukázal na to, že nedostatok pedagógov citeľne postihuje našu národnosť. Ak máme možnosť, aby sme sa aspoň takýmto spôsobom pričínili o to, aby bola práca v našich školách príťažlivá pre hosťujúcich učiteľov, tak takéto investície sú potrebné. Na úkor účelovej rezervy CSSM VZ vyčlenilo na zakúpenie bytu v Sarvaši 15 miliónov forintov, na potrebné opravy 1 milión a na zariadenie bytu 3 milióny Ft. VZ CSSM schválilo aj zabezpečenie finančných prostriedkov pre spoločnosť SlovakUm, s. r. o., na vydanie ročenky *Náš kalendár 2020*. Predsedníčka CSSM informovala o tom, že s podporou Úradu predsedu vlády sa podarilo kúpiť mikrobús pre slovenskú národnostnú školu v Níži. Cieľom tejto investície je zabezpečenie dochádzky detí z okolia do školy, ktorú prevádzkuje Slovenská samospráva v Níži. Podľa mienky VZ kúpa mikrobusu prispeje k zabezpečeniu budúcnosti školy. Pri schvaľovaní referátov škôl o školskom roku 2018/19 v školách prevádzkovaných CSSM predseda VVV povedal, že výbor ich považuje z roka na rok za obsažnejšie a náročnejšie a dobre odzrkadľujú to, v čom sa líšia profily jednotlivých škôl. Čo však považuje za menej potešiteľné je, že menej sa zaoberajú tým, ako zachrániť dve slovenské gymnáziá. Žiaci v školách, kde sa vyučuje slovenský jazyk, zvyčajne nepokračujú v štúdiu slovenčiny na strednej škole, čo označuje za páľivý problém, lebo podľa jeho slov danej národnosti hrozí zánik, ak stratí schopnosť reprodukovať inteligenciu. Predsedníčka CSMM na nadhodený problém reflektovala tým, že medzi dôležitými úlohami CSSM bude aj v nasledujúcom cykle motivovať deti na Dolnej zemi, aby sa zapísali do čabianskeho slovenského gymnázia a hľadať spôsob, ako nestratiť tých žiakov, ktorí nepokračujú v štúdiu na dvoch slovenských gymnáziách.

Foto: (zp)

Keďže toto zasadnutie bolo posledným v tomto zložení, členovia museli vyhodnotiť predchádzajúcich päť rokov a schváliť správy o činnosti CSSM, jej odborných výborov a inštitúcií v rokoch 2015-2019. Na záver sa poďakovali tým, ktorí v budúcom cykle určite nebudú pokračovať v práci nášho najvyššieho voleného zboru, menovite Márii Nagyovej, Silvii Glückovej Šalgaiovej, Ruženke Komjáthiovej, Marte Demjénovej a Monike Szelényiovej.

Foto: (zp)

Slovač v Maďarsku volila

Komunálne a národnostné voľby 2019

V roku 2019 národnostné voľby na rozdiel od predošlých neprebiehali výlučne vo vyznačených volebných miestnostiach, ale registrovaní národnostní voliči mohli odovzdať svoje hlasy národnostným poslancom v tých istých volebných okrskoch, kde sa konali komunálne voľby. 13. októbra 2019 si národnosti, vrátane Slovákov, zvolili svoje miestne a teritoriálne národnostné samosprávy, ako aj poslancov *Celoštátnej národnostnej samosprávy v Maďarsku*.

Tradične najpočetnejšiu skupinu aktívnych národnostných voličov tvorili *Rómovia* (vyše 115-tisíc), naši boli po *Nemcoch* (takmer 40-tisíc) na treťom mieste (takmer 9-tisícobčanov). Voľba hlasovať bola medzi registrovanými národnostnými voličmi vyššia ako celoštátny priemer (48,58 %), pri väčšine národností sa pohybovala medzi 69-77 %, menší pomer zaznamenali iba *Ukrajinci* (64 %), *Arméni* (62 %), *Bulhari* (59 %) a *Rómovia* (56 %). Zo slovenských registrovaných voličov (12 402) si našlo cestu k hlasovacím urnám 72,5 %, čím sme sa zaradili medzi najaktívnejšie národnosti. Na základe údajov zo sčítania ľudu v roku 2011 *miestne slovenské národnostné voľby* sa mohli uskutočniť až v 158 obciach, ale nominačné organizácie zaregistrovali svojich kandidátov iba v 112 obciach, takže voľby vypísali iba tam.

Slováci si mohli, podobne ako v predošlom cykle, znovu založiť šesť župných (teritoriálnych) samospráv, a to v *Budapešti*, *Komárňansko-ostrihomskej*, *Novohradskej*, *Békešskej*, *Boršodsko-abovsko-zemplínskej* a *Peštianskej župe*. Vo všetkých mohli voliči odovzdať hlas poslancom figurujúcim na jednej listine – v Békešskej a Boršodsko-abovsko-zemplínskej župe na spoločnej listine *Zväzu Slovákov v Maďarsku (ZSM)*, *Slovenského spolku Identita*, *Čabianskej organizácie Slovákov (ČOS)* a *Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina*, v Komárňansko-ostrihomskej a Novohradskej delegoval kandidátov ZSM, v Peštianskej župe *Dolina* a v hlavnom meste *Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena*. Volebná účasť okrem Peštianskej župy všade prevyšovala 70 %. Počet neplatných hlasov bol vo väčšine žúp mizivý. Iba v Békešskej a Peštianskej župe bolo viac ako 10 % hlasov neplatných, v tej prvej ich pomer prekročil 12 % a v druhej až 18 %.

Na celoštátnej úrovni mohli voliči tiež hlasovať za kandidátov zapísaných na jednej listine, na ktorej sa nominačné organizácie dohodli na *Dni Slovákov v Maďarsku v Jači*. V čase podpísania dohody koalíciu tvorili ZSM, *Identita* a *Únia slovenských organizácií v Maďar-*

sku, tú neskôr z administratívnych dôvodov vystriedali ČOS a *Dolina*. Valné zhromaždenie Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku bude v nasledujúcom cykle 31-členné. Líderka celoštátnej spoločnej listiny **Alžbeta Hollerová**

Račková na našu otázku uviedla, že za najväčší problém v týchto voľbách pokladá relatívne vysoký počet neplatných hlasov. Obdobie kampane a spoluprácu nominačných organizácií hodnotila veľmi pozitívne.

(kan/zp-ľn)

Zloženie Valného zhromaždenia CSSM

Alžbeta Hollerová Račková
 Monika Szabová
 František Zelman
 Karola Klauszová
 Marta Papučková Glücková
 Etelka Rybová
 Michal Lásik
 Dr. Ondrej Horváth
 Dr. Ferdinand Egyed
 Matej Kešjár
 Anna Komjáthiová
 Ildika Klauszová Fúziková
 Katarína Szabová Tóthová
 Dr. Matej Šipický
 Juraj Ando
 Dr. Zuzana Szabová

Judita Lénártová Orliczká
 Erika Zemenová Palečková
 Júlia Kucziková
 Tomáš Nagy
 Levente Galda
 Melinda Csapóová Mešniková
 Erika Tóthová
 Zsolt Szilágyi
 Dr. Katarína Király
 Zuzana Hollósyová
 Ondrej Kiszely
 Juraj Rágyanszki
 Bence Szeljak
 Ondrej Csaba Aszódi
 Erika Kissová Töröková

Nové VZ CSSM

Alžbeta Hollerová Račková sa opäť stala predsedníčkou CSSM

Na ustanovujúcom zasadnutí Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, ktoré sa uskutočnilo 28. októbra 2019 v Budapešti, zvolili noví poslanci za predsedníčku nášho najvyššieho zboru **Alžbetu Hollerovú Račkovú**, ktorá tým začala svoje druhé päťročné volebné obdobie. Poslanci, ktorí získali mandát vo voľbách do národnostných samospráv, ďalej zvolili členov *finančného výboru* CSSM a hlasovali aj o modifikácii organizačného a prevádzkového poriadku samosprávy. *„Máme začatú cestu, ktorú sme rozbehli v predošlom cykle. Pustili sme sa vtedy do riešenia otázok slovenského školstva v Maďarsku tým, že sme v máji 2017 prijali školskú koncepciu a čiastočne sme sa dali do jej naplňovania – napríklad tým, že sme založili slovenské odborné kolégium pre vysokoškolskú mládež, ktorá študuje v Budapešti,*“ povedala predsedníčka CSSM. Nasledujúcou úlohou bude obsahová a metodická modernizácia slovenského národnostného školstva v Maďarsku, ako aj získanie vhodných a dôstojných priestorov pre slovenské inštitúcie, ktoré momentálne fungujú vo veľmi sťažených podmienkach. Spresnila, že jedným

z riešení môže byť získanie bývalého slovenského evanjelického kostola v hlavnom meste prostredníctvom maďarskej a slovenskej vlády. Alžbeta Hollerová Račková dodala, že CSSM plánuje založiť *Múzeum Slovákov v Maďarsku* a zriadiť domov dôchodcov, aby pomohla slovenským rodinám, ktoré sa starajú o svojich starších príslušníkov. *„Veľmi sa teším tomu, že vo Valnom zhromaždení máme veľa mladých. Sú to angažovaní mladí ľudia, ktorí chcú pracovať pre našu komunitu. Hneď sme im vymysleli úlohy, ktoré sme zakotvili do nového organizačného poriadku, pretože sme vytvorili samostatný výbor pre záležitosti mládeže,*“ uzavrela Alžbeta Hollerová Račková.

(tasr)

Foto: (kan)

Rok 2019 v maďarskom parlamente z pohľadu hovorca Slovákov

Rok 2019 bol mojím prvým celým rokom vo funkcii parlamentného hovorca Slovákov v Maďarsku. Na tento rok som sa chystal už ako člen Výboru národnosti v Maďarsku a dvoch jeho podvýborov. Zároveň ma poverili vedením pracovnej skupiny pre modifikáciu národnostného zákona. Začiatkom roka som si myslel, že do jesene spolu s ostatnými hovorcami a s poslancom Nemcov v Maďarsku pripravíme premyslený a podrobný návrh na komplexnú novelu národnostného zákona. Avšak postupne, plynutím mesiacov, som zistil, že ešte nie som dostatočne skúsený čo sa týka parlamentnej práce, veď zákon síce vlani už raz modifikovali, ale zďaleka nie v tej hĺbke, v akej sme plánovali, a napokon ani nie na návrh národnostného parlamentného výboru. Navyše koncom leta a začiatkom jesene Úrad predsedu vlády pripravil ďalší, naďalej nie systémový návrh novely zákona, ktorý napokon nepredložil na rokovanie parlamentu. To znamená, že úloha pripraviť návrh na komplexnú modifikáciu národnostného zákona zostáva na rok 2020.

Z pohľadu formálnych rámcov svojej činnosti na základe skúseností a vonkaj-

ších iniciatív začiatkom minulého roka som sa rozhodol za dve dôležité zmeny v mojej činnosti. Už v predchádzajúcom období som začal uverejňovať na stránkach Ľudových novín svoje zápisky v snahe informovať slovenských voličov o tom, čo sa deje v parlamente, ako sa

tam pracuje, ktoré iniciatívy či predložené návrhy zákona sa ich najviac týkajú. Viacerí ľudia sa ma pýtali, či by som nechcel zápisky písať aj po maďarsky, lebo odbornej terminológii v slovenskom jazyku mnohí dobre nerozumejú, pričom si nárokuje tieto informácie. Práve preto od januára 2019 som začal

svoje zápisky uverejňovať aj po maďarsky, a to na viacerých fórach, predovšetkým na internetovej stránke oslovma.hu.

Druhá významná zmena v mojej činnosti, ktorú by som rád spomenul aj na stránkach nášho kalendára, bolo poskytnutie možnosti slovenským voličom na osobné stretnutia. Od januára minulého roku, takisto na podnet voličov, som otvoril dve kancelárie – v Budapešti a v Békešskej Čabe, kde odvtedy pravidelne ponúkam možnosť na osobné stretnutia. Záujem o ne je, ako sa uká-

zalo, hlavne v Békešskej Čabe, kde mám každý mesiac niekoľko zaujímavých stretnutí.

Základnou úlohou parlamentu, a tak aj nás, národnostných hovorcov, je pripraviť a schváliť právne normy, zákony, ktoré vo všeobecnosti regulujú práva a povinnosti občanov, štátu a vlády, štátnych a vládnych orgánov a iných aktérov spoločenského života. Na jarné plenárne zasadnutia vláda predložila program, v ktorom figurovali návrhy novely 18 zákonov, z ktorých národnosti sa priamo týkali 3 – už spomínaný národnostný zákon, zákon o príprave rozpočtového zákona na rok 2020 a samotný rozpočtový zákon na rok 2020. V zákonodarnom programe síce pôvodne nefiguroval, avšak ako národnostný bod rokovania bol predložený aj návrh modifikácie školského zákona.

K zákonu o príprave rozpočtového zákona na rok 2020 z mojej iniciatívy národnostný výbor predložil návrh na vytvorenie osobitnej kategórie v rámci rozpočtového hospodárenia pre národnostnú sféru, predovšetkým pre národnostné samosprávy. Tento náš návrh neprešiel, ale predstaviteľ ministerstva financií vo svojom prejave neodmietol možnosť takejto zmeny, k čomu očakáva podrobné vypracovanie pravidiel hospodárenia našich organizácií. Takýto návrh hodláme predložiť v rámci prípra-

vy nasledujúceho rozpočtového zákona v prvej polovici roku 2020.

Modifikácia národnostného zákona, ktorú obsahoval návrh na prípravu budúcoročného rozpočtu, sa týkala len formálnych záležitostí, obsahuje niekoľko nevyhnutných zmien, potrebných k zákonnému priebehu národnostných volieb. Tieto návrhy napriek tomu, že ich nepredložil náš výbor, sme podporili.

Čo sa týka rozpočtového zákona, v zmysle návrhu naďalej pokračuje nárast finančného rámca pre rozvoj národnostnej oblasti. Tento rok nárast slúži predovšetkým na financovanie štipendijného systému študentov národnostných pedagogických katedrií s cieľom znížiť chronický nedostatok učiteľov a dosiahnuť, aby povolanie pedagóga bolo lákavejšie pre našu mládež.

Neplánovaná novela školského zákona na jednej strane bola potrebná na zvýšenie takzvaného národnostného príplatku pre národnostných učiteľov, avšak vládny návrh obsahoval oveľa viac. Z nášho pohľadu snáď najdôležitejšia časť spočíva v tom, že navrhuje vybrať zo zákona všetky práva mimoškolských a školských organizácií pri výbere riaditeľov a pri prijímaní základných dokumentov škôl. Aj vďaka aktivitám predsedov celoštátnych samospráv a nášho výboru v prípade národnostných škôl právo súhlasu či vyjadrenia názoru zostali.

V tomto období som sa prihovril v mene výboru trikrát, čím som štvrtý medzi trinástimi členmi národnostného výboru. V programe jesenného obdobia plenárnych zasadnutí sa plánovalo prerokovať 12 návrhov zákonov, medzi nimi figuroval iba jeden národnostný bod, a

to návrh zákona o plnení rozpočtového zákona na rok 2018.

Rok 2019 sa z národnostného pohľadu okrem pripravovania modifikácie spomenutých zákonov niesol v znamení priprav komunálnych volieb a volieb do národnostných samospráv. Na základe skúseností z predchádzajúcich volieb si mnohí predstavitelia našej národnosti mysleli, že by bolo užitočné zostaviť spoločnú celoštátnu listinu, aby slovenskí voliči nemali zlý pocit z rozdrobenosti nášho verejného života, radšej aby videli, že v záujme dosiahnutia našich spoločných cieľov sme aj na organizačnej úrovni ochotní a schopní spolupracovať. Ako sa ukázalo, na celoštátnej úrovni môžeme rátať s tromi nominujúcimi

organizáciami. Tieto pomerne skoro, už začiatkom roka vyjadrili svoj úmysel rokovať o vytvorení spoločnej listiny. Koncom jari došlo k stretnutiam vedúcich predstaviteľov našich troch celoštátnych organizácií. Výsledkom rokovaní bolo podpísanie dohody o spolupráci v tohtoročných národnostných voľbách na Dni Slovákov v Maďarsku v Jači.

Vďaka prípravným dohodám národnostné voľby v kruhu nás, Slovákov, prebehli pokojne. Zvolili sme si 112 miestnych a 6 župných samospráv a 31 členov Valného zhromaždenia Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku. Myslí si teda, že celkovo máme za sebou úspešný rok aj napriek tomu, že budem, budeme mať čo robiť aj v nasledujúcom.

Alexander Kormoš

MAJÁK

Vysoký maják pevne stojí
na brehu šireho mora,
osamelý.

Ďaleký horizont
v plameňoch súmraku
verne sleduje stret,
kde sa obloha dotýka
veľkej vody.

Hladina mora je
tichá, krotká, takmer
vodorovná.

Príliv aj odliv
prebieha taktiež
v pokoji.

Pestré oblaky
vysoko plávajú
v purpure
západu slnka.

Blíži sa noc.
Blíži sa búrka.
Čierna mrákava
zastrela na nebi
všetky svetlá.

V morskej víchrici
rastú vlny. Ktovie, či
mraky sa spustili k moru,
či more sa zdvihlo k nebu.

Jedine blesky
hovoria o tom, že
svetlo je ešte živé.

Avšak za každým bleskom
noc sa stáva
oveľa tmavšia.

Jedine maják svieti
z vysoka trvale,
do nedozerna.

V ničivej búrke o život
zápasiacim
pomáha uvidieť
k prístavu správny smer.

Santov
27. novembra 2018

POLITIKA V OBRAZOCH

Foto: Ján Pitoňák

Generálny konzul Slovenskej republiky v Békešskej Čabe Igor Furdík usporiadal pri príležitosti štátneho sviatku Slovenskej republiky Dňa ústavy slávnostnú recepciu v Hoteli Fiume. Po nej sa uskutočnil v Malom evanjelickom kostole koncert Štátnej filharmónie Košice. Symfonický orchester dirigoval šéfdirigent Zbyněk Müller, sólo na husliach hral Mátyás Mézes.

V slávnostnej sieni Národného filmového paláca Uránia sa uskutočnil 24. ročník odovzdávania štátnych vyznamenaní Za národnosti. Medzi štrnástimi vyznamenanými bol aj významný činiteľ slovenskej národnosti v Maďarsku, zakladateľ a šéfredaktor slovenskej redakcie verejnoprávnej televízie MTV, bývalý predseda Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, prvý hovorca našej minority v maďarskom parlamente Ján Fuzík.

Foto: (et)

Foto: Z. Somogyiová

Budapešť bola dejiskom 21. seminára Pracovnej skupiny slovanských minorít Federálnej únie európskych národností (FUEN). Seminár sa zameriaval na používanie menšinových jazykov vo verejnej sfére a hľadal možnosti podporných opatrení, ktoré by mohli viesť k zlepšeniu súčasnej situácie. Reprezentanti slovanských národností z 10 európskych štátov sa v inštitúcii spoluorganizátorskej Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, Materskej škole, základnej škole, gymnáziu a žiakom domove v Budapešti mohli dozvedieť informácie o pravidlách a možnostiach fungovania a jestvovania slovenskej národnosti v Maďarsku. Členovia pracovnej skupiny FUEN-u zavítali do Slováckmi obývaného mesta Dabašu-Šáre a do Mlynkov.

Foto: (fuhl)

Prijatím záverov Stálej konferencie Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2018 vyvrcholilo v Bratislave dvojdnové snemovanie delegátov spolkov, organizácií, kultúrnych a vzdelávacích inštitúcií a ďalších reprezentantov krajských komunít z 20 štátov Európy, Ameriky a Ázie. Pamätnú medailu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí získali z našich radov básnik Juraj Dolnozemský, riaditeľka čabianskej školy Edita Pečeňová a 70-ročný Zväz Slovákov v Maďarsku.

Foto: (archív)

Začiatkom apríla predsedníčka CSSM Alžbeta Holerová Račková informovala čitateľov ľudových novín o zasadnutí Maďarsko-slovenskej zmiešanej komisie a o stretnutí s ministrom zahraničných vecí SR Miroslavom Lajčákom, na ktorom sa zúčastnila delegácia Svetového združenia Slovákov v zahraničí. Na zasadnutí zmiešanej komisie sa medzi nové odporúčania dostala záležitosť zakúpenia a rekonštrukcie bývalého slovenského evanjelického kostola na Rákócziho triede v Budapešti, na rokovaníach s M. Lajčákom sa o. i. hovorilo o ďalšom zvyšovaní dotácií pre krajanov, vrátane vytvorenia finančného rámca na investície krajských organizácií, a nadhodili problematiku vytvorenia Centra slovenského zahraničia v Bratislave.

Dolnozemskí Slováci z Maďarska, Rumunska a Srbska v roku 2017 zriadili cenu Pro Cultura Slovaca. Porota v roku 2019 udelila dve ceny za prínos v oblasti kultúry dolnozemskej Slovákov a jeden Pamätný list. Cenu Pro Cultura Slovaca prevzali na slávnostnom zasadnutí v komlóšskej základnej umeleckej škole Katarína Mellegová Melichová zo Srbska a vedecká spoločnosť Ivana Kraska z Rumunska. Pamätný list Pro Cultura Slovaca získal Ján Struhár zo Srbska.

Foto: (et)

Štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Lukáš Parížek absolvoval v máji pracovnú cestu do Budapešti, kde sa stretol so zástupcami slovenských organizácií v Maďarsku s celoštátnou pôsobnosťou, so štátnym tajomníkom Úradu predsedu vlády zodpovedným za vzťahy s cirkvami a národnosťami Miklósom Soltészom, s ktorým hovoril o zriadení Slovenského kultúrneho centra v Budapešti. Pracovná cesta L. Parízka vyvrcholila rokovaniami s ministrom zahraničných vecí a obchodu Maďarska Péterom Szijjártóom a štátnym tajomníkom ministerstva Leventem Magyarom.

Foto: (fuhl)

Foto: (archív)

Členské organizácie Federálnej únie európskych národností (FUEN) pod vedením predsedu Lóránta Vinczeho sa v Bruseli zúčastnili na podujatí pod názvom Regionálne fórum vzdelávania, jazyka a ľudských práv menšín. CSSM je aktívnou členkou tejto organizácie, z poverenia predsedníčky Alžbety Hollerovej Račkovej náš najvyšší volený zbor na rokovaní zastupovala riaditeľka Maďarsko-slovenskej dvojazyčnej národnostnej ZŠ a internátu v Novom Meste pod Šiatrom a členka Valného zhromaždenia CSSM Júlia Kucziková.

Foto: Ján Pitoňák

Veľvyslanec Slovenskej republiky v Maďarsku Pavol Hamžik navštívil začiatkom júna historicky najvýznamnejšie centrá vzdelanosti, kultúry a duchovného života Slovákov v Maďarsku – mestá Békešskú Čabu, Slovenský Komlós a Sarvaš. Na záver pracovného programu si pán veľvyslanec spoločne s veľvyslankyňou Francúzska v Maďarsku P. Andreaniovou pri príležitosti 100. výročia úmrtia uctili osobnosť generála M. R. Štefánika položením venca k jeho soche na budove slovenskej školy v Sarvaši.

Foto: (kan)

Prezidentka Slovenskej republiky Zuzana Čaputová 11. júla po prvý raz oficiálne navštívila Budapešť. V rámci svojej cesty absolvovala pracovné rokovanie, slávnostný obed a tlačovú konferenciu s maďarským prezidentom Jánosom Áderom, stretla sa s predsedom vlády Maďarska Viktorom Orbánom, položila veniec na Námestí hrdinov a uctila si pamiatku bývalého prezidenta Maďarska Árpáda Göncza položením kytice na jeho hrob. Návštevu krajiny zakončila stretnutím s predstaviteľmi slovenskej národnosti žijúcej v Maďarsku na veľvyslanectve SR v Budapešti.

Foto: (et)

V rámci osláv Dňa Slovákov v Maďarsku v Jači došlo k historickému okamihu v politickom živote našej Slovače. Vedúci predstavitelia Zväzu Slovákov v Maďarsku, Únie slovenských organizácií v Maďarsku a Slovenského spolku Identita podpísali dohodu o založení volebnej koalície.

ZO ŽIVOTA NAŠICH SAMOSPRÁV A SPOLKOV

Foto: Mária Benczeová

Slovenská národnostná samospráva XX. obvodu Budapešti usporiadala v Knižnici Osvetového domu Csili verejné zasadnutie, v rámci ktorého otvorila pozoruhodnú výstavu čabianskych domácich tkanín. Hodnotným prínosom zasadania bola prednáška docentky Univerzity ELTE Márie Žilákovej o ľudovom liečiteľstve Slovákov v Maďarsku.

Foto: (fuhl)

Demokratický zväz Slovákov v Maďarsku založili 19. decembra 1948. Oslava 70. výročia vzniku sa konala v Osvetovom stredisku Attilu Józsefa v XIII. obvode Budapešti za účasti predstaviteľov a aktivistov z každého kúta Maďarska. Najstaršia slovenská občianska organizácia s celoštátnou pôsobnosťou má v súčasnosti 65 pobočiek a niekoľkotisícovú členskú základňu. ZSM stál aj pri zakladaní Ľudových novín a výskumného ústavu a roky pomáha tanečným súborom a speváckym zborom. Svojou rozmanitou činnosťou sa pričínal o to, aby sa slovenčina nevytratila zo škôl a z občianskej sféry.

Foto: (et)

Slovenská samospráva Budapešti spolu so slovenským voleným zborom II. obvodu hlavného mesta usporiadali prednášku a vedomostnú súťaž pri príležitosti stého výročia vzniku Československej republiky. Hlavný prednášajúci, historik, profesor Univerzity verejnej správy Ivan Halász predstavil prítomným slovenským dejateľom žijúcich a pôsobiacich v Budapešti v prvých dekádach 20. storočia a ich dejinné účinkovanie a organizátori premietli dokumentárny film o vzniku Československa z roku 1992. Po vyhodnotení vedomostnej súťaže odznali slová pochvaly na adresu študentov budapešťianskeho slovenského gymnázia, ktorí takmer bezchybne odpovedali na kvízové otázky.

Slováci v XIV. obvode Budapešti a ich priatelia sa zišli 17. novembra v tamojšom Dome národností, aby si pripomenuli 20. výročie založenia samosprávy a vypočuli si správu o jej celoročnej činnosti. Členka zboru Anna Ištvánová predstavila študentov, ktorým samospráva udelila štipendium Antona Straku, potom nasledoval kultúrny program na počesť jubilea voleného zboru. Členovia Budapešťianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena zablahoželali oslávencom koncertom, tanečníci súboru Lipa, ktorých sprevádzala kapela Kóborzengő, tancami a piesňami z rôznych oblastí Maďarska a Slovenska.

Foto: (kan)

Foto: Beata Termanová

Slovenská národnostná samospráva v Dolných Peťanoch usporiadala v poradí tretie stretnutie slovenských národnostných volených zborov. Pôvodným zámerom iniciátorov bolo vzájomné zblíženie sa ich členov, zoznámenie sa s prácou Slovákov v mikroregióne. Hlavným cieľom stretnutí je výmena skúseností, vzájomná výpomoc, zosúladenie činnosti a spoločné organizovanie podujatí. Pozvanie prijali samosprávy z Bíru, Banky, Guty, Níže, Horných Petian, Legindu, Veňarca, Agárdu a z Terian.

Foto: (ar)

V priestoroch Pútnického a osvetového strediska v Šáre, mestskej časti Dabaša, zasadalo Valné zhromaždenie Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti. V kultúrnom programe vystúpili citarový súbor Bažalička, spevácky súbor Rozmarín a tanečná skupina Borovenka. Na zasadnutí sa zúčastnil aj slovenský parlamentný hovorca Anton Paulík, ktorý informoval prítomných o októbrových komunálnych a národnostných voľbách. Po rokovaní pripravili organizátori pohostenie, ako dezert ponúkali typický šársky závin, tu známy ako ríteš.

Prvú decembrovú dekádu uzavrel slávnostný program národnostných menšín spojený s udeľením vyznamenaní v reprezentačnej sále békeščabianskej radnice. Primátor Békešskej Čaby Péter Szarvas v úvode slávnostného príhovoru poukázal na výnimočnosť stretnutia pri príležitosti Dňa národnosti. Práve pred 300 rokmi prišli Slováci do békešskej oblasti a došlo k znovuosídleniu mesta. Po príhovore predviedli národnosti pestrú paletu hudby, tanca a spevu. Cenu Za čabianskych Slovákov udelili docentovi Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Miroslavovi Kmeťovi, doktorovi pedagogických vied a filozofie, učiteľovi, didaktikovi a odbornému garantovi vzdelávacích aktivít Metodického centra Univerzity Mateja Bela pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Foto: Ján Pitoňák

Foto: Archív spolku

Kultúrny spolok sarvašských Slovákov Vernosť vyhodnotil svoju činnosť v roku 2018. Predseda spolku Pavle Kunovac poďakoval všetkým, ktorí prispeli k úspešnému roku a vyzdvihol podporu Ministerstva ľudských zdrojov, Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku, Regionálneho strediska Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku, miestnej slovenskej samosprávy, ako aj Samosprávy mesta Sarvaš.

Foto: (kan)

Valné zhromaždenie Slovenskej samosprávy Békešskej župy usporiadalo v Kultúrnom dome v Kondoroši fórum o činnosti a významných projektoch zboru za uplynulých päť rokov a o blížiacich sa národnostných voľbách. Na záver rokovania vystúpili umelci Divadla Cervinus Teátrum Ivett Bardónová a František Polák.

Foto: (ar)

Predstavitelia väčšiny slovenských národnostných samospráv Novohradsko-hevešského regiónu, ako aj tamojších pobočiek Zväzu Slovákov v Maďarsku sa zišli v Osvetovom stredisku v Sudíciach. Organizátori stretnutia poskytli účastníkom informácie o blížiacich sa voľbách do národnostných samospráv. Po diskusii a pohostení prítomných sa v divadelnej sále uskutočnilo predstavenie Slovenského divadla Vertigo Dámska šatňa.

Foto: Magdolna Péliová

Čabianska organizácia Slovákov zorganizovala volebné valné zhromaždenie v Áchimovej sieni Slovenského oblastného domu v Békešskej Čabe. Členmi kontrolného výboru sa stali Melinda Csapóová Mešniková, Natália Lopušná a Ján Tuška, členmi predsedníctva Ondrej Kiszely, Hajnalka Krajčovičová, Zsolt Lipták, Judita Molnárová Pribojská, Ondrej Tóth, Michal Tóth a Martin Vozár. Za predsedu ČOS zvolilo zhromaždenie Michala Lásika.

Foto: (ef)

Slovenská samospráva Budapešti usporiadala začiatkom apríla v Strednej odbornej škole J. C. Dobosa spoločné zasadnutie predsedov a poslancov obvodných slovenských samospráv. Na zasadnutie pozvali organizátori aj slovenského parlamentného hovorcu Antona Paulika, ktorý informoval prítomných o prípravách volieb do národnostných samospráv.

Foto: (et)

V Tatabáni-Bánhide sa stretli Slováci zo všetkých desiatich Slováckmi obývaných obcí a miest Komárňansko-ostrihomskej župy. Na rokovaní sa zúčastnili predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková, predsedníčka ZSM Ruženka Egyedová Baráneková a predseda Valného zhromaždenia Komárňansko-ostrihomskej župy György Popovics. V mene slovenského parlamentného hovorcu Antona Paulika o zmenách vo volebnom systéme informovala predsedníčka CSSM.

Foto: (fuhl)

Valné zhromaždenie Zväzu Slovákov v Maďarsku zasadalo koncom apríla v Slovenskom inštitúte v Budapešti. Predsedníčka ZSM Ruženka Egyedová Baráneková vyslovila členom vďaku za obetavosť a vyzdvihla, že pokladá za veľmi dôležité aktivizovať mladšie generácie. Úlohou delegátov bolo prerokovať a následne schváliť správu o činnosti organizácie a jej hospodárení v roku 2018, plán činnosti a rozpočet na rok 2019 a schváliť správu a plán práce Verejnoprospešnej nadácie ZSM.

Foto: (ef)

Členovia Klubu slovenských dôchodcov v Budapešti si na valnom zhromaždení v divadelnej sále budovy, kde sídli Slovenská samospráva Budapešti, zvolil nové vedenie. Predsedom KSD sa stal pôvodcom Komlóšan, člen zboru Ozvena a Kruhu priateľov Slovenského Komlóša Ján Kukučka. Za členov predsedníctva zvolili Máriu Libayovú, Beátu Tamášovú, Michala Zsolnaiho a Pavla Benša. Nové vedenie sa poďakovalo predošlému za doterajšiu prácu a členstvu za dôveru.

Foto: (fuhl)

Peštiansky región ZSM usporiadal v Kultúrnom dome obce Kóšpallag pre takmer päťdesiat predstaviteľov miestnych slovenských národnostných samospráv a pobočiek ZSM regionálne stretnutie s názvom Pred našimi voľbami. Slovenskí aktivisti z Čobánky, Čuváru, Ďurky, Jače, Kóšpallagu, Pišpeku, Pilišskej Čaby, Mlynkov, Santova, Senondreja, Senváclavu a Sejdu si nenechali ujsť príležitosť vypočúť si prednášky o voľbách do národnostných samospráv.

Foto: (zp)

Regionálny spolok Slovákov z okolia Pešti Dolina organizoval v júni v Spoločenskom dome Csigház v Malej Tarči predvolebné fórum. Zišli sa dve desiatky slovenských aktivistov, záujemcov z regiónu, aby si od slovenského parlamentného hovorcu Antona Paulika a predsedníčky Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku Alžbety Hollerovej Račkovej vypočuli osožné informácie o blížiacich sa voľbách do národnostných samospráv.

Foto: (kan)

V Malej Hute sa v miestnom kultúrnom dome konalo Stretnutie slovenských národnostných samospráv Boršodsko-abovsko-zemplínskej župy. O činnosti regionálnej slovenskej samosprávy v uplynulom období referovala jej predsedníčka Agneša Repková. Slovenský národnostný hovorca Anton Paulik a predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková informovali prítomných o príprave a priebehu komunálnych a národnostných volieb.

Zo Dňa Slovákov v Maďarsku v Jači

Najväčší sviatok našej Slovače usporiadala Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku (CSSM) 6. júla v Jači. Podujatie sa začalo predstavením nových, tematicky a žánrovo odlišných slovenských publikácií z dielne Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku (ÚKSM) a neziskovej spoločnosti SlovakUm, s. r. o. ÚKSM vydal zbierku piesní F tom jačianskom kostolíku, jej autorkou je Katarína Király. Výber z pozbieraných piesní si mohli diváci vypočuť naživo v podaní členov folklórneho súboru Zornica a kapely Csibaj banda. V neziskovej spoločnosti SlovakUm vyšla zbierka krátkych próz z pera krátko predtým zosnulého autora Pavla Kondača pod názvom Osudové prelomy. Kniha, ktorá obsahuje sedem vybraných próz z autorovej prvotiny Onemelá izba z roku 1983, nesie podnázov Dolnozemské príbehy, poukazujúc tým na nosnú tematiku próz. Vyšla v slovenskom origináli a v maďarskom preklade. Tretia kniha, doplnená dvojjazyčná verzia kuchárskej knihy z roku 1997 Slovenská kuchyňa od Zoltána Bárkányiho, sa počas prezentácie pripravovala do tlače.

Po slávnostnej recepcii nasledovala ústredná oslava v kostole miestneho zboru evanjelickej cirkvi a. v., ekumenická pobožnosť, spojená so slávnostnými príhovormi a odovzdaním vyznamenania CSSM Za našu národnosť. Valné zhromaždenie CSSM v tomto roku udelilo ocenenie predsedníčke Slovenskej národnostnej samosprávy v Níži Zuzane Kučerovej, ľudovému umelcovi, drevorezbárovi Michalovi Zsolnaimu z Budapešti a Slovenskému národnostnému folklórnemu súboru Furmička z Čemeru.

Následný slávnostný kultúrny program nazvaný F tom jačianskom kostolíku prebiehal na javisku pred kaštieľom Prónayovcov. Pripravil ho Ústav kultúry Slovákov v Maďarsku a striedali sa v ňom vynikajúce folklórne telesá a sólisti. Vystúpili Slovenská národnostná spevácka skupina a citaristi z Malého Kereša, FS Tešedík zo Sarvaša, Kvety hút z Pálházy, békeščabiansky súbor Čaba, mandolínová skupina Tremolo zo Slovenského Komlóša, Pávi krúžok z Kestúca, Perly Matry z Malej Nány, ľudová pódiová komička, teta Marka Nedeliczká z Veňarcu, folklórna skupina Rosička z Maglódu, budapeštiansky Slovenský folklórny spolok Lipa a na záver sa k Lipe pridali tanečné páry ostatných folklórnych súborov, aby sa spoločne rozlúčili s vďačným obcenstvom.

Po kultúrnom programe nasledovala prehliadka ľudových krojov z povodia Galgy. Modelky a modeli, počnúc od najmenších až po vedúce regionálnych kultúrnych stredísk, nastupovali jeden za druhým na javisko, aby predstavili odevné dedičstvo slovenských predkov z Čuváru, Ďurky, Jače a Pišpeku. Riadiateľka Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Király predstavila obecstvu nielen jednotlivé časti odevu, ale aj jeho znakovú funkciu. Podľa odevu ľudia vedeli, z ktorej lokality nositeľ pochádza, akú má profesiu, národnosť, akého je vierovyznania, k akej sociálnej vrstve patrí.

Náš najväčší sviatok aj tentoraz obohatili rôzne sprievodné programy, ako napr. prehliadka miestneho národopisného domu, maľovanie na sklo pod patronátom insitnej maliarky Moniky Berényiovej Lamiovej, záujemcovia mohli nazrieť aj do tajov maľovania tanierov, resp. vyšívania obrusov a iných textílií. V Prónayho kaštieli inštalovali výstavu fotografií z minulosti tejto honosnej budovy a celý deň boli návštevníkom k dispozícii stany zo všetkých Slovákmi obývaných regiónov Maďarska, prezentujúce kultúrne, ale najmä gastronomické dedičstvo svojho kraja.

Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku

Na Úrade verejného ochrancu základných práv v Budapešti usporiadali v novembri 2018 pamätné zasadanie na počesť významnej osobnosti slovenskej komunity v Maďarsku Štefana Lamiho. Podujatie organizoval Úrad spoločne s CSSM a ÚKSM. Cieľom zasadnutia bolo spoločne si pripomenúť výnimočnú osobnosť, etnológa, organizátora kultúrneho života a osvetu, respektíve za pomoci jeho kolegov, žiakov a rodinných príslušníkov sprítomniť najpodstatnejšie momenty a výsledky jeho diela.

Na Luciu otvorili v Arpádovom múzeu v Ráckeve výstavu s názvom Vlászky česať, vrkoče zapleť, na jej organizovaní participoval ÚKSM. Časť expozície prišla do Ráckeve z Palóckeého múzea v Balašských Ďarmotách a ďalšia pochádzala zo súkromných zbierok Slovákov v Maďarsku, a to z Černe, Veňarca a samosprávy v Jači.

ÚKSM pripravil v roku 2019 novú sériu programov. V Slovenskom inštitúte v Budapešti usporiadal koncom januára prvý Slovenský tanečný dom, po ktorom nasledovali ďalšie až do začiatku leta. Riaditeľka ÚKSM Katarína Király povedala, že chceli osloviť hlavne tých, ktorí po presťahovaní sa do Budapešti už nemali čas a možnosť tancovať v domácich súboroch. Takto im vytvorili príležitosť stretávať sa s milovníkmi slovenského ľudového tanca a zapojiť sa do nácviku nových choreografií a zároveň poskytl priestor pre mladých hudobníkov.

Dejiskom 19. ročníka Celoštátnej konferencie vedúcich slovenských národopisných zbierok sa tentoraz stala malá novohradská obec Terany. „V tejto dedinke žije malý slovenský národnostný kolektív. Keď sa prejdete obcou, uvidíte, ako sa tu po získaní povolenia na prevádzkovanie pamiatkového domu podarilo naplniť jeho priestory životom,“ uviedla riaditeľka ÚKSM Katarína Király, keď objasnila, prečo v roku 2019 padla voľba na túto obec. Na konferencii sa zúčastnili predstavitelia približne polovice zo 66 oblastných domov.

Tanečný tábor osvetového oddelenia ÚKSM sa tradične konal hneď po ukončení školského roku, tentoraz v Jášči. Počas týždňa sa 32 mladých ľudí pod vedením vysokoškolského učiteľa, odborného asistenta Univerzity maďarského tanečného umenia Pétera Lévaiho zoznamovalo s maglódskymi párovými tancami.

Foto: (kan/tre/mhs/ar)

Spracovala: (kan)

Z činnosti Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku

Najnovšiu publikáciu VÚSM s názvom Slovenské inšpirácie z Tardoša predstavili vlani v marci. Prácu tímu vedeckých pracovníkov zostavenú na základe výskumu v 5. interdisciplinárnom vedeckom tábore v slovenskej obci Tardoš a jej okolí, hodnotili lingvistka, odborná vedúca tábora a redaktorka publikácie Mária Žiláková a profesor Ladislav Lenovský z Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave.

Jazykovedný ústav Maďarskej akadémie vied začiatkom apríla uskutočnil v Budapešti fórum s názvom Stretnutie jazyka a kultúry v získavaní vedomostí v 21. storočí. Prvý deň trojdňovej série odborných prednášok venovali organizátori národnostiam. Riaditeľka VÚSM Tünde Tušková a spolupracovníčka inštitútu Alžbeta Uhrinová pripravili prednášku s názvom Znamenanie viditeľnosti jednej slovenskej komunity v Maďarsku – jazyková mapa zo série podujatí 300-ročnej Békešskej Čaby.

„Počúvajte málo, čo sa iste stálo!“ – vyzýva nás Mária Žiláková vo svojej publikácii, ktorú vydala v spolupráci so Slovenskou národnou samosprávou v Tatabáni-Bánhide a VÚSM. Najprv sa s knihou oboznámili slovenskí obyvatelia Tatabáne-Bánhidy, keďže ide o písomnú pozostalosť viacgeneračnej rodiny Izingovcov z tohto mestečka, neskôr slovenská verejnosť v hlavnom meste, a to v priestoroch Celoštátnej cudzojazyčnej knižnice v Budapešti.

VÚSM, ktorý v roku 2020 oslávi 30. výročie svojho založenia, usporiadal vlani v poradí 36. interdisciplinárny výskumný tábor, tentoraz v Číve. Vyše 20 oduševnených výskumníkov sa sústredilo na jazykovedu, predovšetkým dialektológiu či onomastiku, históriu zachytenú v korešpondencii a starých listinách a etnografiu, teda odкрývanie hmotnej a duchovnej ľudovej kultúry.

Foto: (etre/zp/ar)

Spracovala: (kan)

Slovenské divadlo Vertigo

Slovenské divadlo Vertigo (SDV) má za sebou rušný rok. Koncom októbra 2018 sa mu ušlo veľkej pocty: v slávnostnej sieni Národného filmového divadla Uránia v Budapešti v rámci veľkolepého národnostného galaprogramu odovzdali ocenenia Pro Cultura Minoritatum Hungariae trinástim jednotlivcom, resp. kolektívom za ich záslužnú činnosť v oblasti národnostnej kultúry – medzi nimi aj divadlu Vertigo. Aktivitu jeho riaditeľky Daniely Onodiovej dobre odzrkadľuje skutočnosť, že aj v deň odovzdávania

vyznamenaní mala plné ruky práce na práve prebiehajúcej medzinárodnej prehliadke slovenských ochotníckych divadelných súborov Spolu na javisku (i mimo neho!) v Sarvaši. Cenu preto prišiel prevziať bývalý člen amatérskej zložky divadla Ján Benčík. „Divadlo založili v roku 1996 s tým zámerom, aby oboznamovalo Slovákov v Maďarsku so súčasnými slovenskými inscenáciami, spetrovalo ich kultúrny život a rozšírilo možnosti pestovania materinského jazyka komunity. Nemá budovu, ani stály súbor, napriek tomu za uplynulých 20 rokov predstavilo 22 divadelných hier, väčšinou na vidieku a v materskej krajine, resp. na domácich národnostných festivaloch ako Arcusfest či Jelen/Lét. Divadlo je od roku 2003 inštitúciou Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku,“ odznelo v laudácii na adresu laureáta. V radoch obecnstva sledovali slávnostný obrad o. i. predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková a náš parlamentný hovorca Anton Paulik, ktorí prišli osobne zagratulovať k významnému oceneniu.

Október nesporne patrí milovníkom divadelného umenia. Slovenskí divadelníci z Maďarska, Slovenska, Rumunska a Srbska sa stretli už po desiaty raz na spomínanej prehliadke Spolu na javisku (i mimo neho!) v divadle Cervinus Teátrum v Sarvaši. Ako povedala hlavná organizátorka podujatia, riaditeľka SDV D. Onodiová, „divadlá, resp. divadelné súbory vyberám na základe odporúčania ľudí, na mienku ktorých dám, sledujem, čo sa robí v jednotlivých krajských divadlách, čítam o predstaveniach, prípadne si pozriem ukážku

z predstavenia. Najideálnejšie je, ak predstavenie sama vidím. Nuž, a ak ma niektoré zaujme, pokúsim sa dostať ho na prehliadku Spolu na javisku. Samozrejme, výber je dosť subjektívny, vo väčšine prípadov sa musím spoliehať na vlastný vkus, na vlastný názor – ale aj na možnosti vybraného súboru.“ Aj keď tematické zameranie prehliadky nie je vopred určené, pozorní diváci mohli v jednotlivých predstaveniach objaviť podobné znaky. Keďže súčasné umenie vždy odráža problémy a myšlienky, ktoré v tej dobe trápia človeka, prehliadka je výbornou príležitosťou aj na to, aby sa účinkujúci dozvedeli, nad akými problémami sa zamýšľajú krajanovia a Slováci na Slovensku.

SDV okrem prehliadky pripravilo pre divadelných nadšencov na jeseň aj ďalšie prekvapenie: komédiu českého herca, dramatika a spisovateľa Arnošta Goldflama o štyroch ženách a ich štyroch príbehoch s názvom Dámska šatňa, ktorú predstavilo v kaviarni Három Holló v Budapešti. Predstavenie, v ktorom hrajú Ági Jókaiová, Ági Gubíková, Denisa Dérová a Viola Thirringová, režisovala Margita Garajszká, ktorá sa po prvý raz ujala tejto úlohy v divadle Vertigo.

Vďaka SDV a jeho riaditeľke sály kín Cirko-Gejzír v Budapešti a Grand Café v Segedíne opäť dali priestor Týždňu slovenskej kinematografie. Na 26. ročníku Filmového seminára v Maďarsku si prišli na svoje nielen študenti. Milovníci filmového umenia dostali veľkú dávku zo súčasnej slovenskej dokumentárnej i hranej tvorby. Organizátori počas výberu filmov nezabudli ani na mimoriadne populárne žánre, akými sú komédia a tanečný film, či rozprávka. Práve vďaka rozvážnemu výberu si každý mohol nájsť pre seba vhodný film. Od roku 2009 sa Týždeň slovenskej kinematografie koná aj v Segedíne, kde ho organizuje Spolok segedínskych Slovákov na čele s predsedom Jánom Benčíkom. „Tohtoročná návštevnosť bola, žiaľbohu, priemerná, prišlo pomerne málo divákov, totiž v meste prebiehal aj rumunský Filmový týždeň a mnohí diváci, ktorí sa zaujímajú o stredoeurópsku kinematografiu, išli tam. Máme naozaj ťažkú úlohu, lebo český, rumunský a poľský film je veľmi silný,“ povedal a priznal sa, že pre iné programy sa v tomto roku Filmového seminára nezúčastnili milovníci slovenskej filmovej tvorby ani zo Slovenského Komlóša a z Nadlaku.

V Hornej Matre sú tri malé dedinky, kde od XVIII. storočia žijú Slováci. Obec Alkár a miestna slovenská samospráva sa snažia zachovať národnostný jazyk a tradície napr. aj tak, že od roku 2011 organizujú národnostný deň a každý rok hostia Slovenské divadlo Vertigo. Aj v uplynulom období sa tu herci SDV predstavili trikrát: predviedli divadelnú hru Nízkoťučný život, rozprávkovú hru Osmijanko a Dám-sku šatňu.

Celoštátna prehliadka detských divadelných súborov Deti deťom vstúpila v roku 2019 do ďalšieho štvrtstoročia. „Je potešujúce, že každý v tejto krajine môže prehovoriť svojím jazykom a ľubovoľne ho používať. Takto sa dozaista nevytratí slovenský jazyk a myslím si, že vedľa nás je výborná základná škola, ktorá sa o jeho zachovanie úspešne stará. To, že ste si vybrali divadelníctvo, ma tiež naplňa radosťou. V tomto meste obyvatelia majú radi divadlo,“ pove-

dal primátor mesta Sarvaš Mihály Babák. Napriek tomu, že podujatie organizátori charakterizujú ako „prehliadku“ detskej dramatickej tvorivosti, predsa ho sleduje odborná porota, ide teda o súťažnú prehliadku. Bez dlhoročnej pomocnej a vytrvavej práce metodičky detského divadla a dramatickej výchovy, autorky textov, režisérky i lektorky divadelných táborov Eleny Bakošovej, hudobného skladateľa a pedagóga prof. Bela Felixa a vedúceho súboru Ochotníček v Púchove Petra Hudáka si túto akciu ani nemožno predstaviť. Títo vysokokvalifikovaní odborníci, ktorých mená sú v detskom divadelníctve pojmom, sa jednoznačne zhodli v tom, že vystúpenia sú rok čo rok vyzretejšie, pripravujúci učitelia sa oveľa viac snažia o nevšedné spracovanie témy, ojedinelý prístup k námetu a o prepracovanejší scenár. „Hoci je nás menej, ale sme. Slovenské detské divadelníctvo v Maďarsku existuje a dúfam, že bude jestvovať, aj keď viem, že podmienky nie sú najľahšie. Verím, že sa k nám pridajú aj mladí pedagógovia, bolo by dobré, keby sme rozšírili naše rady,“ povedala riaditeľka SDV.

Vertigo pripravilo začiatkom leta ďalšiu premiéru. Helverova noc je titul najnovšieho predstavenia profesionálnej zložky SDV, ktorého premiéra sa konala na scéne Srbského divadla v Budapešti. Komorná inscenácia Ingmara Vilqista hovorí prostredníctvom netradičných postáv Karly a Helvera o pocitoch stiesnenosti a smútku, o beznádejnosti v ovzduší, ktorá môže pohltiť nás všetkých. Komorná dráma v réžii Margity Garajszkej je silným príbehom o naplnení materinskej lásky, túžbe po priateľstve a láske, o najsilnejšom pute matky a dieťaťa.

Leto si už dlhé roky nemožno predstaviť bez letných divadelných aktivít SDV. Keď jún, tak divadelný tábor pre žiakov základných škôl a keď júl, tak divadelná dielňa pre staršiu vekovú skupinu. Do tábora prišli tentoraz zo škôl v Budapešti, Békešskej Čaby, Santova, Sarvaša, Slovenského Komlóša a Kétsoproňu – spolu 34 žiakov, ktorí si nielen nacvičili a zahrali divadelné hry, ale sa zúčastnili aj tradičného výletu, tentoraz do Liptovského Mikuláša, kde si s veľkým záujmom prezreli, hoci aj narychlo, expozície Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva. Milovníci plávania a šantenia vo vode si užili bazén v susedstve hotela Biela medvedica. O čosi skôr narodení účastníci divadelnej dielne si nacvičili inscenáciu Červená čiapočka trochu inak – Rozprávkový prípad Hurkuly Poirotovej. Červená čiapočka, ako si ju vysnívali lektori dielne režisérka Katarína Jánošová Lesayová a jej manžel, herec (a v našom prípade aj režisér) Michal Jánoš, nebola tou typickou rozprávkou pre malé deti (ak ňou Červená čiapočka vôbec je...). V tomto roku boli zo siedmich účastníčok štyri nové – absolventky slovenskej ZŠ v Békešskej Čabe. Až na jednu nemali s divadlom žiadnu skúsenosť. Napriek počiatočným ťažkostiam však skúšky, a potom aj predstavenie super zvládli. Podobne ako v prípade divadelného tábora pre žiakov základných škôl mali účastníčky dielne, samozrejme, aj voľný čas, ktorý využili predovšetkým na prechádzky v uličkách malebného Svätého Jura. Bonbónikom na torte bol výlet do Bratislavy, trocha nákupov, ale aj prehliadka Starého mesta a predovšetkým návšteva Hradných shakespearovských slávností v rámci Bratislavského kultúrneho leta, kde si mohli pozrieť netradičné, moderné spracovanie Romea a Júlie, ktoré sa dievčatám veľmi páčilo.

Z činnosti Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku

Kontinuálne vzdelávanie učiteľov slovenských škôl v Maďarsku už dlhé roky zabezpečuje Pedagogické metodické centrum Slovákov v Maďarsku, ktorému v októbri 2018 zapožičala békešcianska slovenská škola dve učebne vybavené IKT technikou na realizáciu metodického kurzu. Metodicko-vzdelávacie podujatie zamerané na výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka sa uskutočnilo v spolupráci s Centrom ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave a s finančnou podporou MŠVVaŠ SR.

Koncom roka 2018 PMCSM pozvalo učiteľov slovenčiny vyučujúcich na nižšom a na vyššom stupni základných škôl na metodicko-vzdelávacie podujatie do Slovenskej materskej školy, základnej školy, gymnázia a žiackeho domova s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti. Stretnutie bolo zamerané na výučbu slovenčiny ako cudzieho jazyka. O lektorské zabezpečenie sa postaralo Centrum ďalšieho vzdelávania Univerzity Komenského v Bratislave s finančnou podporou ministerstva školstva SR.

Spolupráca CSSM, PMCSM a Centra ďalšieho vzdelávania UK v Bratislave priniesla i v školskom roku 2018/2019 bohatú úrodu. Plným priehrštím si z nej mohli nabráť aj učiteľky národnostných materských škôl v Maďarsku. Metodicko-vzdelávacie podujatie, ktoré sa uskutočnilo v apríli v Bratislave, prilákalo pedagogičky predškolských zariadení z Alkára, Békešskej Čaby, Budapešti, Dabašu, Kestúca, Mlynkov, Nového Mesta pod Šiatrom, zo Sarvaša, Senváclavu, Slovenského Komlóša, Starej Huty a Tardoša.

Foto: (benková/etre)

Spracovala: (kan)

Z činnosti Knižnice a dokumentačného centra Slovákov v Maďarsku

Pri príležitosti Európskeho dňa jazykov Celoštátna knižnica cudzojazyčnej literatúry (CKCL) v Budapešti otvorila svoje brány pre každého, kto má záujem o cudzie jazyky a kultúru, resp. o jazyk a kultúru v Maďarsku žijúcich národností. Inštitúcia spolu s Knižnicou a dokumentačným centrom Slovákov v Maďarsku (KDCSM) pripravila program aj pre odbornú verejnosť: konferenciu s názvom Národnostné knižnice v Maďarsku, aby ich pracovníci navzájom spoznali svoju činnosť a vymenili si názory a nápady. Zástupca

hlavného riaditeľa CKCL István Horváth vyzdvihol, že v prípade knižníc – tak aj národnostných – je kľúčová spolupráca, lebo „jediná knižnica, hoci funguje na vysokej úrovni, nie je schopná splňať požiadavky každého čitateľa, ale ako súčasť dobre fungujúcej siete je na to oveľa väčšia šanca.“ Jednou z najdôležitejších úloh CKCL je práve koordinácia zásobovania národnostných knižníc. Od roku 1985 prevádzkuje národnostnú databázu, zaznamenáva články a výskumy, zostavuje obstarávací zoznam pre župné knižnice na každý národnostný jazyk. V roku 2016 spustila projekt, v ktorom si vytýčila za cieľ digitalizáciu všetkých národnostných časopisov v Maďarsku, úspešne sa jej podarilo dohodnúť aj so slovenskou národnosťou, takže už prebieha digitalizácia Ľudových novín, Budapeštianskeho Slováka, ako aj výskumných zväzkov. Vznikom celoštátnych národnostných samospráv sa v 90. rokoch začal pretvárať dovtedy fungujúci systém bazových knižníc, národnostné knižnice vznikli pri jednotlivých celoštátnych národnostných samosprávach a zladenie dvoch systémov ide ťažko, hlavne pre nedostatok financií.

Na konferencii sa predstavilo sedem národnostných knižníc v Maďarsku. Najčastejším problémom týchto inštitúcií je podľa slov prednášateľov ich nízka návštevnosť – čo je vlastne všeobecným javom v dobe internetu. Knižnice sa tomu snažia prispôbiť rôznymi spôsobmi, ako napríklad digitalizáciou materiálov alebo organizovaním rôznych programov. Činnosť KDCSM prezentovala jej riaditeľka Anna Szabadosová. Čítareň bola vytvorená v budove Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku v roku 2003. Návštevníkmi knižnice sú predovšetkým výskumníci a poslucháči univerzít, ale keďže väčšina Slovákov nežije v hlavnom meste, existujú tzv. premiestnené zásoby v slovenských školách, ktoré tvoria jazykové knihy, povinné čítanie alebo mládežnícka literatúra. Aby niektoré materiály boli ľahko dostupné pre každého záujemcu, začala sa digitalizácia napr. fotoarchívu Ľudových novín, Nášho kalendára, zvukového materiálu výskumných táborov a rukopisov. Konferencia po odznení prednášok pokračovala plodnou diskusiou za bielym stolom.

Z činnosti Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku

Stretnutie národnostnej mládeže v Maďarsku sa uskutočnilo v roku 2018 pri jazere Velence. Na rozdiel od prvých dvoch ročníkov organizátorom stretnutia tentoraz nebola Organizácia slovenskej mládeže v Maďarsku (OSMM), ale Spoločenstvo mladých Nemcov v Maďarsku (GJU). Stretnutie prišli pozdraviť o. i. zástupca štátneho tajomníka Úradu predsedu vlády zodpovedný za vzťahy s cirkvami a národnosťami Zoltán Fűrjes a predseda parlamentného výboru pre národnosti Imre Ritter.

OSMM koncom roka 2018 predstavila v Slovenskom inštitúte v Budapešti autorskú divadelnú hru Koren(i)e života. Zaujímavosťou tohto predstavenia je, že vzniklo vďaka dlhodobej spolupráci študentov slovenských gymnázií v Budapešti, účastníkov Slovenskej mládežníckej akadémie v Sarvaši a poslucháčov slovenského jazyka na ELTE pod vedením slovenskej herečky Moniky Necpálovej.

OSMM si vlni vo februári zvolila nové vedenie. S organizáciou sa po desiatich rokoch rozlúčil predseda Ondrej Kiszely, ktorého vystriedal vo funkcii Bence Szeljak. Podpredsedovia Katarína Karkušová, Andrea Kiššová, Pavle Kunovac a Ondrej Kovács tiež odovzdali štafetu súčasným a bývalým študentom slovenských gymnázií v Békešskej Čabe a Budapešti Sabine Arnóczkej, Bencemu Püskimu a Gejzovi Hálóvi.

Začiatkom augusta sa už tradične stretávajú mladí Slováci z rôznych kútov Maďarska v Sarvaši na tzv. Slovenskej mládežníckej akadémii. Nebolo to inak ani v roku 2019. Do mestskej mládežníckej zotavovne zavítali členovia OSMM už po šiesty raz. Do tábora sa prihlásili dvadsiati, najviac účastníkov prišlo z Dolnej zeme, ale pricestovali aj z Budapešti a z Piliša. Nosnou témou tábora bol Samuel Tešedík a jeho činnosť.

Novohradské národnostné stretnutie a Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku

Počasie presunulo podujatie z Banky do Šalgótarján

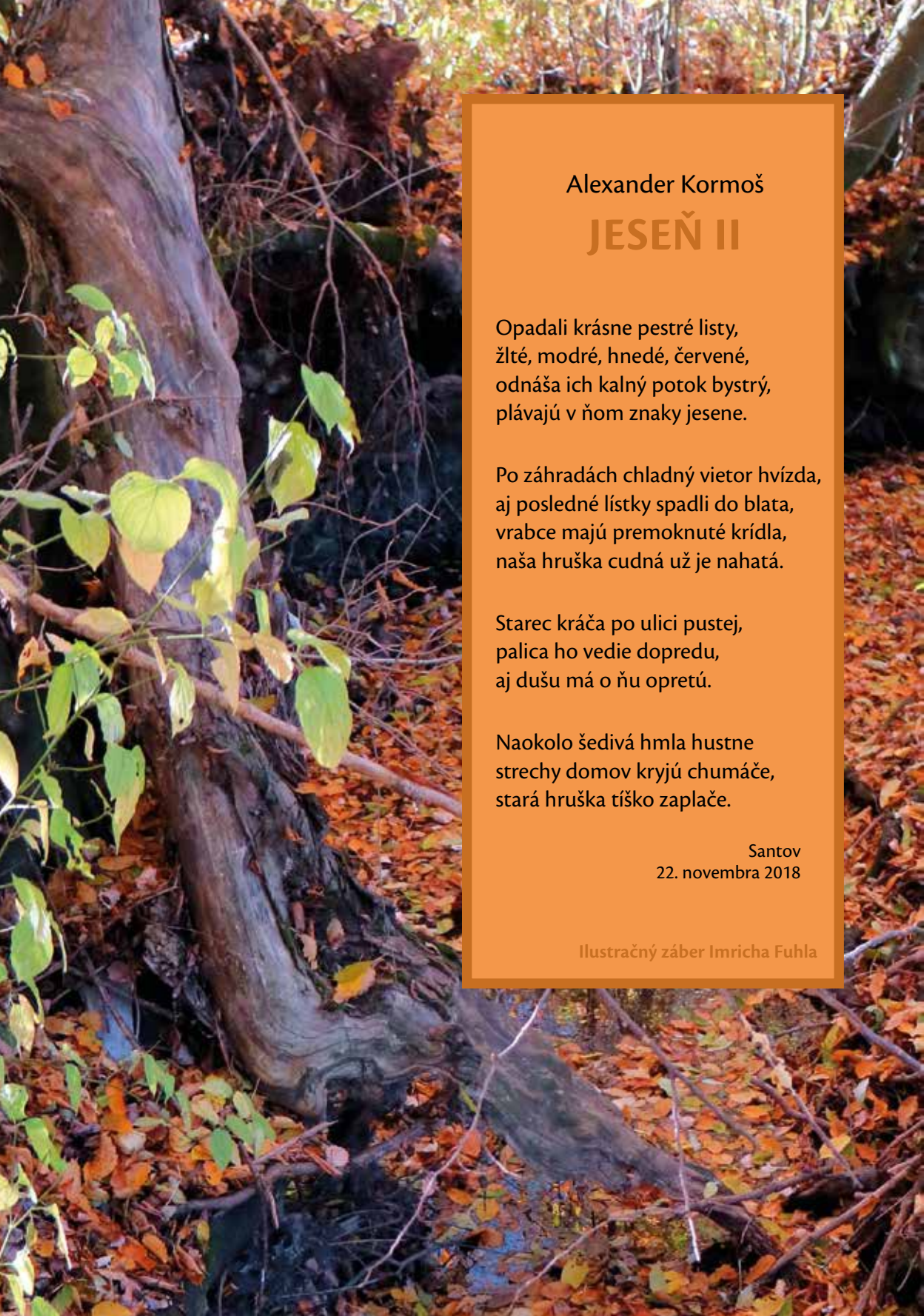
Posledný júlový víkend tradične patrí najväčšiemu a najstaršiemu folklórnemu podujatiu našej Slovače – Novohradskému národnostnému stretnutiu a Celoštátnemu folklórnemu festivalu Slovákov v Maďarsku, ktoré sa koná rok čo rok na prírodnom javisku pri jazere v Banke. Hovorí sa, že „človek mieni, pán-boh mení“ a tentoraz sa to aj naplnilo. Nočná mora každého organizátora, meteorologický ústav na daný termín predpovedal nielen dážď, ale aj prietrž mračen, dokonca krúpy. Musel sa rýchlo vymyslieť plán „B“. Akciu Zväzu Slovákov v Maďarsku (ZSM) a Slovenskej národnostnej samosprávy Novohradskej župy (SNSNŽ) napokon prichýlilo od pôvodného dejiska 75 kilometrov severovýchodne ležiace mesto Šalgótarján, presnejšie Kultúrny dom Attilu Józsefa. Obavy z nízkej návštevnosti sa nenaplnili, hľadisko praskalo vo švíkoch, milovníci folklóru zo Slováckmi obývaných obcí a miest si našli cestu do župného mesta. „Človek nemá smútiť nad tým, čo nemá, ale má sa tešiť z toho, čo má. My sa tešíme, že sme teraz tu, spolu. Obrovská vďaka, že ste napriek všetkému prišli,“ povedala v úvítacom prejave predsedníčka ZSM Ruženka Egyedová Baráneková.

Po slávnostnom otvorení pódium obsadili slovenskí speváci z radov víťazov Slovenských spievaniiek a veršovačiek, folklórne skupiny detí a dospelých, súbory, ľudové hudby a sólisti z Mihálygerge, Šalgótarjánu, Kestúca, Čuváru, Veľkej Bukovinky, Répašskej Huty, Veňarca, Čemera, Pišpeku, Jače a z Čívu. Najkrajšou časťou programu bol tanec detí, ktorý vznikol pod odborným dohľadom Kristiána Takáča z Veľkého Krtíša a na radosť obecnstva vyústil do spoločnej vykrucovačky s folklórnym súborom Živel z Bratislavy na známu pieseň „Tancuj, tancuj, vykrúcaj“. V detskom programe účinkovali deti z Terian, Níže a Pišpeku a bol výsledkom štvormesačných skúšok, ktoré zorganizovala a financovala SNSNZ.

„Spojenie národnostného festivalu s medzinárodným dáva možnosť dostať slovenskú národnostnú kultúru v Maďarsku do medzinárodného folklórneho povedomia,“ dodala R. Egyedová Baráneková. Nasledovala kultúrna mnohorakosť, teda vystúpenia ruského, portugalského, mexického, chorvátskeho, poľského a slovenského telesa v sprievode ich kapiel. Maďarsko reprezentovala Ľudová hudba Csibaj banda z Jače. Podujatie, ktoré po prvý raz naživo vysielali na sociálnej sieti, sa nieslo v znamení kultúrnej pestrosti a rodinnej atmosféry. 53. Novohradské národnostné stretnutie a 23. Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku boli pastvou pre oči a pohladením duše.

Alexander Kormoš

JESEŇ II

Opadali krásne pestré listy,
žlté, modré, hnedé, červené,
odnáša ich kalný potok bystrý,
plávajú v ňom znaky jesene.

Po záhradách chladný vietor hvízda,
aj posledné lístky spadli do blata,
vrabce majú premoknuté krídla,
naša hruška cudná už je nahatá.

Starec kráča po ulici pustej,
palica ho vedie dopredu,
aj dušu má o ňu opretú.

Naokolo šedivá hmla hustne
strechy domov kryjú chumáče,
stará hruška tíško zaplače.

Santov
22. novembra 2018

Ilustračný záber Imricha Fuhla

KULTÚRNE PROGRAMY VO FOTOGRAFIÁCH

Z PODUJATÍ SLOVÁKOV V MAĎARSKU

Foto: (et)

V deň, keď v našej materskej krajine slávil Deň Sedembolestnej Panny Márie, patrónky Slovenska, sa v Tardoši uskutočnil Deň tardošských Slovákov. Bol to preto ten pravý deň na slávenie svätej omše pod holým nebom. Pri tejto príležitosti v obci oslavovali aj 35. narodeniny speváckeho zboru Gereče. V kultúrnom programe vystúpili hosťujúce telesá z Jelenca neďaleko Nitry, z dolnozemskeho Eleku a chýrny domáci tanečný súbor Červený mramor.

Spolok na zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánhedeši zorganizoval pre obyvateľov Békešskej župy Deň slovenskej kultúry. Stalo sa tak pri príležitosti 10. výročia založenia spolku. V slávnostnom programe miestna rodáčka, docentka Mária Žiláková prezentovala životnú dráhu evanjelického farára a národno-kultúrneho dejateľa Jána Kutlíka ml., konali sa vernisáže výstav, vystúpili slovenské kultúrne telesá a večer sa domáci a hostia zabávali na bále.

Foto: Hajnalka Krajčovičová

Foto: (fuhl)

Slovenská samospráva v Senondreji usporiadala v centre tohto malebného mestečka pri Dunaji v poradí tretie slovenské popoludnie. Zavítali naň početní priaznivci, priatelia voleného zboru a tunajšej Slovače najmä z kedysi slovenskej časti mesta, teda zo Zbehov, ale aj zo Senváclavu, Mlynkov, Kóšpallagu a Štúrova. Účastníkov stretnutia čakal bohatý kultúrny program.

Foto: Ján Pitoňák

Čbianska organizácia Slovákov zorganizovala v Áchimovej sieni Slovenského oblastného domu v Békešskej Čabe oslavu dvadsaťročnice speváckeho zboru Orgován. Gratulantov prišlo hojne, takže sieň bola obsadená do posledného miestečka. Dobrú náladu završilo krájanie veľkej torty, na ktorej si pochutnali jubilanti aj ich hostia.

Foto: (kan)

Obyvatelia Malej Tarče mali v septembri tri dôvody na to, aby sa vybrali na Simándyho námestie. Konali sa tu totiž Národnostné folklórne stretnutie Stučka, Gerheňový festival a Deň mesta. Kým sa na javisku tancovalo a spievalo, v stanoch sa pieklo: deväť družstiev bojovalo o cenu za najlepšie gerhene – zemiakové placky. Popoludnie patrilo oslavám 13. výročia vyhlásenia Malej Tarče za mesto.

Foto: (et)

Po ôsmy raz usporiadali v XX. obvode Budapešti Deň národnostných samospráv. Milé, priam rodinné podujatie sa konalo v budove a na dvore Kultúrneho domu Csili. O program vysokej umeleckej hodnoty sa postarali žiaci a umelci arménskej, nemeckej, poľskej, rómskej, slovenskej a ukrajinskej národnosti. Za slovenskú vystúpil Tanečný súbor Kacamajka z Maglódu. Na záver nechýbala ochutnávka gastronomických špecialít.

Foto: (cs)

Na Santove sa na jeseň uskutočnili Dni kultúrneho dedičstva. Organizátori pripravili pre návštevníkov výstavu, swing, ľudovú hudbu, tanec a, samozrejme, na svoje si prišli aj labužníci. Pozoruhodná bola mimoriadna expozícia dobového náradia s príznačným názvom Výstava neobnoviteľných predmetov, ktorej poskytl priestor zasadacia miestnosť obecnej samosprávy. Dvojdnové podujatie uzavrel pestrý slovensko-maďarský kultúrny blok.

Foto: (ar)

Slovenská národnostná samospráva v Jači v spolupráci s miestnym Tanečným súborom Zornica a kapelou Csibaj banda sa rozhodli, že sa patrične rozlúčia s náročným obdobím zberu úrody organizovaním oberačkovej slávnosti. Prišli na ňu aj do krojov odetí hostia z Guty a Kirtú, aby sa zapojili do vyše 60-členného sprievodu. Na dvore oblasného domu ich čakali s kapustnicou a čerstvým muštom.

Je milou tradíciou, že v deň výročia vydania prvého čísla Ľudových novín (4. októbra 1957) sa zídu pracovníci našich médií, aby v rámci osláv svojho remesla referovali o svojej činnosti, voľne sa porozprávali, strávili spolu príjemné chvíle. V roku 2018 sa tak udialo v Áchimovej sieni Slovenského oblasného domu v Békešskej Čabe. V centre pozornosti boli jubileá slovenského vysielania Maďarskej televízie Domovina (35. výročie) a Náboženskej rubriky rozhlasovej relácie. V materinskom jazyku (25. výročie).

Foto: (fuhl)

V dolnozemskej Čorváši usporiadali už XVII. Slovenský deň. Miestna slovenská samospráva aj toho roku pozvala priateľov zo Sládkovičova. Spoločne navštívili Slovenský oblasťný dom v Békešskej Čabe, potom si pozreli dočasne inštalovaný Slovenský dom s podstenou, ktorý lákal hostí na hlavnom námestí župného sídla pri príležitosti 300. výročia vzniku mesta. Zavítali aj do „Klobásova“ – výrobné chýrnych čabianskych klobás Michala Knihára. Večer vystúpili v Čorváši kultúrne telesá a program dňa ukončila ľudová veselica.

Foto: L. Balogh

Foto: (archív)

Osvetové stredisko Sándora Petőfiho v Malom Kereši a spolok kerešských žien usporiadali výstavu krajinomaliieb Márie Simonovej Dulaiovej. Pôvodom Kerešanka so slovenskými predkami jej dala názov Spättný pohľad z konca cesty. Výber zo životného diela maliarky organizátori umiestnili na poschodí osvetového strediska.

Foto: (zp)

Pred 40 rokmi uzrela svetlo sveta významná publikácia literárneho života Slovákov v Maďarsku, antológia Výhonky. Slovenský inštitút spolu so Slovenskou samosprávou XII. obvodu Budapešti pri príležitosti tohto jubilea usporiadali slávnostné sympóziu za účasti väčšiny autorov. Každý prítomný dostal od vydavateľstva SlovakUm výtlačok pri tejto príležitosti znovu vydanéj antológie.

Foto: (ef)

Slovenská samospráva IX. obvodu Budapešti takmer od svojho založenia usporadúva na jeseň plavbu loďou po Dunaji pozdĺž hlavného mesta. O pamätihodnostiach Budapešti a ich slovenských súvislostiach hovorila zástupkyňa riaditeľky budapeštianskej slovenskej školy Marcela Somogyiová, ktorá spomenula nielen počet slovenských samospráv, ale aj mená a zásluhy stavitel'ov Parlamentu či palácov na Andrásyho triede.

Slovenská samospráva mesta Sarvaš a Kultúrny spolok sarvašských Slovákov Vernost spoločne zorganizovali v miestnom slovenskom oblasťnom dome šúpanie a odzrňovanie kukurice. Dobrú náladu zabezpečovala gitarová skupina Lipôčka a na harmonike zahrali žiaci slovenskej základnej školy. Pripojili sa k nim aj študentky z Lučenca, ktoré boli v škole na pedagogickej praxi a, samozrejme, nechýbali ani členovia spolku Vernost.

Foto: Pavle Kunovac

Čabianska organizácia Slovákov a Dom slovenskej kultúry v Békešskej Čabe usporiadali podujatie s názvom Styčné body Slovákov. Klobásky pripravovalo 13 družstiev, každé z nich dostalo od organizátorov 10 kilogramov mäsa a ich úlohou bolo pripraviť z neho najlepšiu klobásku. Pri práci im spievali zbory Čabianska ružička, Orgován, na gitare hrala a spievala Zuzana Homolová zo Slovenska a viac-krát vystúpili i pozvaní Prešovskí heligonkári.

Foto: Hajnalka Krajčovičová

Foto: (ar)

Slovenská národnostná samospráva v Malej Náne usporiadala už po siedmy raz Deň Slovákov. Na pódiu v hradnom areáli z domácich vystúpili sólista Július Magyar, rómska kapela, Spevácky zbor Perla Matry a tanečníci vyššieho stupňa základnej školy. Z hostí potešili divákov Spevácky zbor z Ďurky, folklórne telesá z Domoszlóa, Gyöngyösu a Ostorosu. Vyvrcholením programu bolo vystúpenie speváka Petra Šrámeke.

Foto: Monika Katinová

V novohradskej Níži sa uskutočnilo siedme stretnutie slovenských národnostných samospráv a slovenských klubov. Do obce pricestovali predstavitelia volených zborov a klubov z Agárdu, Banky, Dolných Petian, Guty, Kirtú, Malej Tarče, Sejdu, Šápova, Terian a Veňarcu. Súťaž o najlepšie koláčiky, zákusky, sladké i slané dobroty spestrila kultúrna prehliadka tanečníkov, spevákov a muzikantov.

V rámci tradičného jesenného celodenného folklórneho programu si návštevníci Veňarca mohli v miestnom evanjelickom kostole pozrieť netradičnú výstavu krojovaných šatiek a čepcov z Guty, Bíru a Veňarca, ocenených cenou Nogradikum. Výstavu otvorila etnologička, riaditeľka Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku Katarína Király, na bohoslužbe pri tejto príležitosti kázala putujúca slovenská evanjelická farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová.

Foto: Terézia Nedeliczká

Foto: K. Cs.

V Kultúrnom dome Bélu Kálmánfiho v Číve miestna slovenská samospráva opäť zorganizovala úspešný tematický gastronomický program, známy pod názvom Chute z kuchyne našich starých mám. Popri ochutnávkach jedál sa všetkým páčila aj prehliadka oblastného domu so sprievodom, kde predstavili niekdajšie nástroje slúžiace na prípravu jedál a životné prostredie dávnych čias.

Foto: K. Jackl

V Slovenskom dome v Tatabáni-Bánhide sa zišli na „poprávku“ spevácke skupiny z Tardošu, Bánhidy a tety zo Síleša, ktoré spievali v speváckej skupine Zimozeleň, ktorá v minulom roku zanikla. „Poprávka“ býva deň po svadbe, v nedeľu, keď sa zídu priatelia, príbuzní novomanželov, aby skonzovali všetko, čo ostalo zo svadby. Poprávka v Bánhide však bola iná – tentoraz prišli speváci osláviť úspech, ktorý dosiahli v súťaži Zlatý škovránok.

Foto: Peter Menczer

K pestrej palete programov Jesenných dní umenia, ktoré organizuje Vacovské osvetové stredisko Imreho Madácha, sa pripojila aj slovenská samospráva Slovenským národnostným večerom. Vystúpil folklórny súbor Mladosť z partnerského mesta Vacova Dubnice nad Váhom.

Klub slovenských dôchodcov pri Slovenskej samospráve Budapešti a slovenské samosprávy XIII. a XIV. obvodu hlavného mesta ako spoluorganizátori usporiadali v Dome národností XIV. obvodu stretnutie slovenských seniorov. Podujatie sa uskutočnilo pri príležitosti mesiaca úcty k starším. Sestry Komjáthiové zaspievali ľudové piesne z Veňarcu a Novohradu a Vanesa Glüčková predniesla piesne z Pilíša. Štipendisti samospráv zarecitovali básne a na záver vystúpil Budapešťiansky slovenský spevácky zbor Ozvena.

Foto: (ef)

Foto: (ar)

Slovenská samospráva vo Veľkej Tarči usporiadala v poradí 24. národnostný deň. Podujatie sa začalo maďarsko-slovenskou bohoslužbou, po ktorej nasledoval kultúrny program. Vystúpili v ňom okrem troch telies jubilejného Kultúrneho spolku Veľkej Tarče, pozostávajúceho z tanečných skupín detí a dospelých a z 22-ročného Ženského speváckeho zboru Venčok, čívska Tanečná skupina Trnka, duo Martin Hubacsek a Dominik Todorov z Čívu a folklórne telesá z Cinkoty a z Čemeru.

V roku 2018 uplynulo 10 rokov od úmrtia slovenského aktivistu, národnostného politika a diplomata Juraja Bielika. Toto jubileum si pripomenuli členovia Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti pod vedením jej predsedníčky Zuzany Hollósyovej v nadväznosti na Deň zosnulých. Na spomienkovej slávnosti sa zúčastnila aj vnučka J. Bielika Nikoleta Kuruczová, ktorá bola tiež poslankyňou tohto slovenského zboru.

Foto: (ef)

Foto: Hartmann

Každý rok organizujú členovia Folklórneho spolku Furmička z Čemeru galaprogram, na ktorý pozývajú svojich priateľov a známych, aby im ukázali výsledky svojej práce za ostatný rok a večerom plným radostnej atmosféry sa im zároveň odvdáčili za podporu, záujem a pozornosť, ktorú im nezištne venujú.

Foto: (ar)

Slovenská samospráva v Pišpeku usporiadala v miestnom Kultúrnom dome Štefana Lamiho, na ktorom odhalili pamätnú tabuľu menodarcu, v poradí 4. regionálny galaprogram „Susedovci, jak sa majú“ a prvý slovenský regionálny ples v hornom povodí Galgy. Záujem o podujatie bol veľký, priestory budovy boli preplnené.

Juraj Dolnozemský, jeden z najvýznamnejších slovenských básnikov v Maďarsku, 14. novembra 2018 oslávil svoje 90. narodeniny. Pri príležitosti významného životného jubilea vyšla nová zbierka poeta. Jej prezentácia sa uskutočnila v jeho rodnom meste, v Slovenskom Komlóši. O týždeň neskôr oslávili jubilanta v Budapešti členovia Kruhu priateľov Slovenského Komlóša a slovenskej pospolitosti hlavného mesta v Apartmánovom dome Prémium, kam ich pozvala Slovenská samospráva II. obvodu Budapešti.

Foto: (fuhl)

Je peknou tradíciou, že koncom roka sa novohradská a hevešská Slovač zide v priestoroch Kultúrneho domu Attilu Józsefa v Šalgótarjáne, aby sa spoločne poklonila vyznamenaným a prežila nevšedný večer s výbornými slovenskými folklórnymi telesami. Regionálny slovenský národnostný deň sa v roku 2018 niesol v znamení osláv svojho 15. výročia a 20. jubilea pôsobenia miestnej slovenskej samosprávy. Diváci si mohli pozrieť tanečno-divadelné predstavenie 45-ročného folklórneho súboru Krtíšan a Ľudovej hudby Muzikanti z Veľkého Krtíša.

Foto: J. Homoga

Dom osvetý A. S. Puškina v Tatabáni-Bánhide bol dejiskom tradičného stretnutia tzv. „puškinovských aktivistov“. Oživenie pradávnych pamiatok, v mladosti osvojených zvykov, starých melódii a tancov s plynúcimi rokmi spôsobuje spevákom, hudobníkom a divadelníkom, ktorí onoho času pôsobili v telesách zoskupených v osvetovom dome, čoraz väčšiu radosť, veď tieto aktivity tvorili organickú súčasť ich života.

Foto: K. Jackl

Foto: (et)

V Osvetovom stredisku v Čerňi usporiadali národnostný deň, na ktorom sa predstavili kultúrne telesá slovenskej a nemeckej národnosti. Návštevníci mohli obdivovať výstavu šatiek a ručníkov zo zbierky rodiny Szabóovcov a sledovať bohatý kultúrny program, v ktorom okrem hostí z Jače, Jášču a Bakonyňany vystúpila miestna slovenská folklórna skupina, ktorá pôsobí pod záštitou Slovenskej samosprávy v Čerňi a jej vedúcou je Anna Borošová. Večer vyhrávala do spevu i do tanca hosťujúca kapela Csibaj banda.

Foto: (et)

V čemerskej športovej hale sa opäť stretli členovia Regionálneho spolku Slovákov z okolia Pešti Dolina, aby sa zúčastnili na obľúbených páračkách. Spomedzi 17 členských organizácií prišli zástupcovia pätnástich, spolu 550 ľudí. Aj tentoraz bol starosta obce Čemer Štefan Fábri nesmierne veľkodušný, keď prichýlil toto najmasovejšie podujatie Spolku Dolina. V kultúrnom programe vystúpili speváci, tanečníci, sólisti a súbory z okolia Pešti, ktorých výkony ocenili na tohtoročnej prehliadke Zväzu Slovákov v Maďarsku Slovenský škovránok a Celoštátneho združenia speváckych zborov, hudobných kapiel a folklórnych súborov v Maďarsku (KÓTA).

Foto: Zoltán Havas

Národnostné samosprávy Nemcov a Slovákov v VIII. obvode hlavného mesta – Jozefove po druhý raz usporiadali spoločný národnostný večierok. V Telekiho klube privítali hostí predsedovia národnostných zborov. Po predstavení histórie národností v tejto mestskej časti nasledovala prezentácia slovenskej kultúry a nemeckej gastronómie.

Foto: (fuhl)

Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku v Mlynkoch spolu s ochotníckym divadlom v Slovenskom Komlóši usporiadali v Stredisku pilišských Slovákov v Mlynkoch divadelné predstavenie, v ktorom komlóšski divadelníci uviedli jednoaktovku s názvom Drotár. Hra vznikla vo Veľkom Bánhedeši podľa námetu Márie Hajtmanovej a Márie Zánovej. Predstavenie si prišli pozrieť najmä Slováci z Kestúca, Santova a Mlynkov, ktorí sa za skvelý výkon poďakovali Komlóšanom búrlivým potleskom.

Foto: Elek TV

Slovenská samospráva a Slovenský spolok v Eleku usporiadali v Kultúrnom stredisku Mihálya Reibela tradičný zabíjačkový deň a slovenský kultúrny večierok. Ich pozvanie prijali Čorvášania, Veľkobánhedešania a Čabačudania. Spoločne sledovali kultúrny program a pochutnávali si na zabíjačkovej večeri.

Foto: (et)

V Knižnici I. Sinkóa v Čemeri už tradične vyrástlo Medovníkovo. Do práce sa pod vedením predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy a riaditeľky Slovenského domu Alžbety Szabóovej zapojilo takmer 30 nadšencov z radov dospelých, ale aktívne sa podieľali na tvorbe aj škôlkari a školáci, ktorí sa učia po slovensky. Minuli 70 kilogramov ražnej múky, 26 kg medu a niekoľko stoviek vajíč. Vyrobili sladkú kópiu hlavných ulíc a emblematických budov obce, ktoré vyzdobili cukrovou čipkou.

V Osvetovom dome v Dorogu sa opäť zišli Slováci z Komárňansko-ostrihomskej župy na adventnom stretnutí, aby zapálili sviecu na adventnom venci. V dobrej nálade si pozreli pestrý kultúrny program. Vystúpili folklórne súbory z Nitrianskeho kraja, s ktorým župná slovenská samospráva už roky udržiava priateľské styky.

Foto: (et)

Slovenská samospráva Budapešti na tradičnom verejnom zasadnutí spojenom s oslavou Dňa budapeštianskych Slovákov a Slovenských Vianoc udelila Ladislavovi Petrovi cenu Za budapeštianskych Slovákov. Prítomní predstavitelia slovenskej komunity hlavného mesta sa v divadelnej sále sídla SSB koncertom cimbalovej virtuózky Viktórie Herencsárovej, sólistu Leventeho Galdu a Budapeštianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena pod taktovkou Pétera Pálinkása naladili na blížiac sa sviatky.

Foto: (ef)

Foto: (kan)

Dolnozemske mesto Kondoroš hostilo najväčšie podujatie Slovákov v Békešskej župe. Začiatkom decembra sa tu stretli predstavitelia slovenskej národnosti z Dolnej zeme na Slovenskom národnostnom dni a plese. Do športovej haly na okraji mesta prišli hostia z Čabačudu, Kardoša, Irminčoku, Kétsoproňu, Békeša, Gerendáša, Čorváša, Veľkého Bánhedeša, Eleku, Slovenského Komlóša, Čabasabadi, Poľného Berinčoka, Sarvaša, Békešskej Čaby, ba aj z partnerského mesta Kondoroša, z Tekovských Lužian zo Slovenska.

Foto: (et)

Slovenský národnostný súbor Veľká Bukovinka oslávil 65. výročie svojho vzniku. Podujatie sa konalo v obecnom dome v Répáshéj Hute. Po pozdravných príhovoroch rečníkov a vystúpeniach spevákov a tanečníkov sa účastníci oslavy zabávali pri prestretých stoloch, ale najmä tancovali až do rána. Na jednom stole horeli sviečky za všetkých, ktorým osud nedoprial dožiť sa jubilea.

Foto: (ar)

Slovenská národnostná samospráva v Šalgótarjáne a Spolok šalgótarjánskych Slovákov a ich priateľov sa opäť postarali o to, aby sa miestni obyvatelia a návštevníci mesta obohatili o nevšedný umelecký zážitok a prežili skutočný odkaz Vianoc. V Župnej knižnici Bálinta Balassiho v Šalgótarjáne usporiadali obľúbené podujatie „Nech ich sused v láske má“, v rámci ktorého sa uskutočnili vernisáž výstavy svadobných krojov Slovákov v Maďarsku, vystúpenie žiakov miestnej Základnej školy J. Aranya a súboru Krtíšanček z Veľkého Krtíša a kvíz Čo vieš o Slovákoch.

Foto: (ar)

Vacovská slovenská samospráva po 21. raz zorganizovala Slovenské Vianoce, ktoré sa len tak nevidia. Napriek prvej väčšej dávke najmä deťmi očakávaného snehu prišlo veľa dychtivých záujemcov s úmyslom prežiť skutočné čaro tohto krásneho obdobia roka. V programe vystúpili tri folklórne telesá zo Slovenska: folklórne súbory Bádičanka a Furmani a spevácka skupina Nádej.

Foto: Marianna Bajczerevá Melegová

V Slovenskom Komlóši pri príležitosti Dňa národnosti odovzdali vyznamenanie Za komlóšských Slovákov. Záverečný program Mesiaca slovenskej kultúry sa uskutočnil v budove slovenskej školy. Vyznamenanie prevzali predsedníčka Kruhu priateľov Slovenského Komlóša Alžbeta Hollerová Račková a predsedníčka Slovenskej národnostnej samosprávy v Slovenskom Komlóši, riaditeľka miestnej slovenskej školy Zuzana Lauková. Po odovzdaní vyznamenaní primátor partnerského mesta Galanta Peter Paška odovzdal Cenu primátora Z. Laukovej a Bajczerevej Melegovej za dlhoročné udržiavanie a rozvoj slovenskosti na Dolnej zemi. Slávnosť sa skončila kultúrnym programom, v ktorom vystúpili spevokol detského súboru Harmónia a tanečníci súboru Komlós.

Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku v Jači a tamojšia slovenská samospráva zorganizovali v jačianskom kultúrnom dome stretnutie hudobníkov. Na štvrtý ročník zrazu hudobníkov, dovtedy prebiehajúceho v Hudobnom dome povodia Galgy, a na rozlúčku so starým rokom prišlo 40 hudobníkov z 8 kapiel nielen z povodia Galgy, ale napríklad aj zo Solnoku, Gödöllő, Asódu, či z Budapešti.

Foto: Monika Herédiová Sinková

Foto: (fuhl)

Tesne pred sviatkom Troch kráľov, keď sa končí vianočné obdobie, usporiadal Pávi krúžok v Mlynkoch spolu s miestnym Regionálnym strediskom Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku koncert na oslavu narodenia Ježiša Krista. V Stredisku pílišských Slovákov sa milovníci hudobného žánru, ktorý je akýmsi spojením klasickej európskej a ľudovej hudby, mohli tešiť sviatočným melódiám z bohatého repertoáru čoskoro storočnej Dychovej hudby Šarfianka z Blatného.

Foto: Silvia Glücková Salgaiová

Slovenská národnostná samospráva v Rétšágu usporiadala v miestnej evanjelickej modlitebni verejné zasadnutie spojené so slovenskými Vianocami a prezentáciou druhej CD platne Laury a Vanyesy Glückových. Na akordeóne ich sprevádzal Peter Berec. Celé zasadnutie sa nieslo v znamení rodinnej pohody.

Foto: István Szilágyi

Asi pred štyridsiatimi rokmi bolo ešte v Dunaedháze zvykom „polazovanie“. V deň sviatku Troch kráľov mládenci chodili po dedine a vinšovali šťastný nový rok. Na výzvu farárky Diany Selmecziovej Füžékovej sa zišli tí, ktorí sa snažia zachovať tunajšie slovenské tradície, posadali na sane a za veselého spevu prešli po dedine. Zastavili sa u najstarších obyvateľov, priniesli im malý darček, salónky a cukríky. Po vinšovačke sa zišli na evanjelickej fare, kde pokračovali v oslave.

XXIII. galaprogram Dňa maďarskej kultúry, ktorý sa konal v Budapešti, v paláci Štefánia, mal silný slovenský rukopis. V predsieni sa prezentovali Gemerčania a mnohí ďalší hostia hlavných organizátorov (Nadácie Pre kultúru osád a Kultúrneho spolku Honvéd), medzi nimi večne usmievavá zberateľka a opatrovatelka pruslíkov a iných ľudových hodnôt Veľkotarčanov Mária Galántaiová a jej pomocníci, ktorí vyzdobili paravány pôvodnými slovenskými motívami. Pohár dedičstva prevzali členovia Citarovej skupiny Základnej školy Á. Treforta v Čabačude a niekdajšieho starostu Senváclavu, podnikateľa Ruda Fraňa pasovali za Rytiera maďarskej kultúry.

Foto: (fuhl)

Foto: (ar)

Posledný januárový víkend Šalgótarjánčania oslavovali výročie mesta sériou programov. Vyvrcholením slávností usporiadaných na počesť 97. výročia vyhlásenia Šalgótarjánu za mesto, ako aj Dňa maďarskej kultúry bolo odovzdanie cien Pro urbe. Medzi desiatimi vyznamenanými bola aj miestna slovenská samospráva, cenu prevzal z rúk primátora mesta jej predseda Ferdinand Egyed.

Foto: (et)

Slovenská samospráva v Šoškúte po piaty raz usporiadala festival tradičných šoškútskych trubieliek. Fanúšikovia tohto takmer storočného dezertu sa opäť zišli, aby v role súťažiacich predviedli, ako majú vyzerať a chutiť trubičky z lístkového cesta naplnené žltkovým krémom, či ako porotcovia posúdili kvalitu súťažných diel, alebo ako obecenstvo ochutnávali lahodný zákusok a tleskali vystupujúcim hudobným a folklórnym telesám.

V Slovenskom Komlóši bol prvým fašiangovým podujatím slovenský bál, ktorý sa konal v priestoroch slovenskej školy. Taktovku aj teraz držali v rukách Organizácia komlóšských Slovákov, miestna slovenská samospráva a Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku v Slovenskom Komlóši. Pozvanie hostiteľov prijalo 270 účastníkov, ktorých lákala ponuka výbornej zábavy a chutnej večere.

Foto: Marianna Bajczerová Melegová

„Kerá je žena zlá“ spievali na úvod 22. Slovenského batôžkového bálu členky Slovenského klubu v Orosláni. V rukách držali svadobný koláč, nazývaný Brána. Do kroku im hrala Mládežnícka dychovka Krídlodka pod taktovkou Šimona Očkaia. Keď dospievali a dotancovali pred pódium, do vyhrávania sa pustila kapela Santovská nálada pod vedením Jozefa Széplakiho. To bolo zároveň znamenie, že tanečný parket môžu obsadiť účastníci bálu.

Foto: (et)

Stálícou na palette programov slovenskej samosprávy v Novej Pešti je fašiangové popoludnie. V mládežníckom dome sa opäť zišli milovníci spevu a tanca, aby si o. i. vypočuli spevákov Kultúrneho spolku Pre Mlynky, harmonikára Petra Bereca, Mužský spevácky zbor Tungsram Zoltána Kodálya, ktorý predniesol aj slovenské piesne, a pozreli si vystúpenie tanečnej zložky Súboru na zachovanie tradícií v Kerepeši. Po výbornom programe nasledovali rozhovory za bielym stolom, na ktorom nechýbali fašiangové šišky, dolnozemské klobásky a červené a biele víno.

Foto: (ef)

Medzi najpopulárnejšie akcie Slovenskej samosprávy Budapešti patrí fašiangový ples. V poradí posledný sa konal v dosiaľ neznámom dejisku, v Hoteli Alfa Art v III. obvode Budapešti, na nábreží Dunaja. Jeho priebeh bol však tradičný – nechýbali úvodné príhovory, kultúrny program, tanečná zábava, výdatná večera a losovanie tomboly.

Foto: (et)

Foto: Ján Pitoňák

Slovenská samospráva obce Kétőproň zorganizovala 22. ročník tradičného stretnutia pri čaji. Po úvodných slovách prišiel na rad kultúrny program s úsmevnými scénkami žiakov základnej školy. Účastníci posedenia sa mohli osviežiť čajom, ku ktorému ponúkali organizátori domáce zákusky a koláče. Všetky ochutnala aj porota, aby ocenila najlepšie cukrárky. Vstupné bolo aj tohto roku dobrovoľné, podľa nepísaného zvyku tácka zákuskov.

Slovenská a Obecná samospráva v Kestúci spolu so Spolkom za rozkvitajúci Kestúc usporiadali tradičný Batôžkový fašiangový ples pilišských Slovákov, ktorý sa pýši dvadsaťročnou minulosťou. Dorocký kultúrny dom sa pri tejto príležitosti naplnil Slovákmí z okolitých obcí. Ples trval do skorého rána, zabávalo sa na ňom veľa hostí, niekoľkí prišli odetí do pestrých ľudových krojov.

Foto: (sj)

Foto: (et)

Slovenská samospráva XVI. obvodu Budapešti opäť pozvala záujemcov na šišky – pampúšky. Po kultúrnom programe nasledovala malá „talk show“ predsedníčky slovenského volebného zboru Zuzany Szabovej o tradičných odevoch v Cinkote, Číve a Malej Tarči. Sama mala na sebe šál, ktorý zdedila po mamičke, s tradičnými cinkotskými výšivkovými motívami – modrými a fialovými kvetmi.

Foto: Erika Zemenová Palečková

Pod záštitou Umeleckého a kultúrneho spolku v Pišpeku sa v Kultúrnom dome Štefana Lamiho uskutočnilo fašiangové popoludnie. „Deti sa na tomto zábavnom popoludní veľmi dobre cítili. Potešilo nás, že sme im mohli ukázať množstvo zaujímavostí, lebo niektoré sa po prvýkrát stretli s hudobnými nástrojmi. Išli si oči vyočiť,“ povedala predsedníčka Slovenskej národnostnej samosprávy v Pišpeku Emeše Gimesiová Szokolová.

Foto: (kan)

Múzeum Mihálya Munkácsyho v Békešskej Čabe a Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach usporiadali veľkolepú výstavu pod názvom Na striebornej ceste od kolísky po... diel amerického umelca s rusínsko-slovenskými koreňmi, dôležitej a rozhodujúcej osobnosti hnutia pop-artu Andyho Warhola. Desať rokov čakali v Békešskej Čabe na expozíciu diel svetoznámeho umelca, ktorý zmenil predstavy o výtvarnom umení.

Foto: Ľubomíra Fallerová

Slovenská samospráva XVII. obvodu Budapešti usporiadala v Kultúrnom dome Sándora Vigyázóa fašiangové posedenie. Medzi hosťami, ktorých jadro tvorili členovia kerestúrskej tanečnej skupiny a speváckeho zboru a ich rodinní príslušníci, boli aj poslanci slovenskej samosprávy zo susedného Maglódu, podpredsedníčka Slovenskej samosprávy II. obvodu Budapešti a záujemcovia z radov obyvateľov tejto časti hlavného mesta.

Foto: (kan)

V Békešskej Čabe zorganizovali v poradí 45. slovenský bál. Miestni Slováci a ich priatelia z okolitých obcí a miest sa zišli v slávnostnej sieni Gymnázia Gyulu Andrásyho. Kultúrny program otvorila amatérska zložka Spolku spoločenského tanca v Békešskej Čabe. V podaní speváckych zborov Čabianska ružička a Orgován a citarového súboru Strapce si účastníci plesu vypočuli slovenské ľudové piesne. Zábava pokračovala pestrým a veselým maškarným sprievodom, losovaním tomboly a tancom.

Foto: Katarína Hajdúváriová

Slovenská samospráva v Maglóde usporiadala Slovenský párový batôžkový ples. Párový preto, lebo podľa tradícií sa na ňom schádzajú zamilovaní a manželia, avšak brána je otvorená aj pre dievky a mládenčov, ktorí sem prídu v nádeji, že si tu nájdu svoju „druhú polovičku“. Miestny osvetový dom sa naplnil hosťami, ktorí prahli po zábave. O výbornú atmosféru sa postarali stáli účinkujúci plesu, členovia Dychovej kapely z Újhartyánu, ktorá má v repertoári nemecké, maďarské, ale aj slovenské piesne.

Foto: (ef)

Harmóniou farieb a tém nazvala predsedníčka Slovenskej samosprávy XIII. obvodu Budapešti Zuzana Hollósyová výstavu Beatrix Hruškovej Bez rámu vol.2, ktorej vernisáž sa uskutočnila v Dome národností tejto mestskej časti. Slovenský volený zbor neustále hľadá možnosti prezentovania Slovákov žijúcich v Budapešti a keďže mladá učiteľka budapeštianskej slovenskej školy už niekoľko rokov býva v hlavnom meste, bolo na mieste usporiadať výstavu jej abstraktných diel.

Foto: (et)

Slovenská samospráva v Malej Tarči zorganizovala Slovenský batôžkový bál, na ktorý radi prichádzajú aj tí, ktorí snáď už aj zabudli, že majú slovenské korene. Priťahuje ich aj kultúrna vložka akcie. Kto prišiel do sály pred oficiálnym otvorením bálu, ten si mohol myslieť, že zmeškal. Muzika totiž už veselo vyhrávala, tanečný parket bol plný tancujúcich, pri stoloch mali vybalené chutné jedlá, ľudia sa navzájom ponúkali. Účastníci slovenského bálu sa jednoducho dobre bavili už od prvej minúty.

Foto: Dalma Benyusovicsová

V priestoroch Kultúrneho domu v Horných Peťanoch sa v marci vrátili späť v čase. Miestna slovenská samospráva si zaumienila, že oživí tradíciu párania peria. Na páračky, ktoré sa v obci v takejto forme naposledy konali pred viac než štvrtstoročím, prišlo okolo 40 ľudí, najmladší účastník mal 3 a najstaršia nad 75 rokov.

V Čabačude usporiadali po 14. raz Deň tradičných slovenských jedál. V mene miestneho voleného zboru privítala predstaviteľov slovenských samospráv z okolitých obcí, ako aj poslancov Slovenskej samosprávy Békešskej župy, Katarína Lešťanová. Na gastronomickú prehliadku prišlo takmer sto záujemcov, ktorí si pred ochutnávkou vypočuli citarový súbor čabačudských školákov Malé škovránky.

Foto: Melinda Fábriová

Foto: Péter Előházi

Prvý aprílový deň sa v Hoteli Narád v Alkári konala oslava vyhlásenia obce za samostatnú administratívnu jednotku. Na počesť tohto významného jubilea sa konal slávnostný program. Po kultúrnej časti nasledovala prednáška starostu Alkáru Andrása Stullera o rozvoji obce a najvýznamnejších udalostiach posledných 75 rokov.

Foto: O. Cs. Aszódi

Medzi najstaršie zvyky na Veľký piatok, siahajúce do dôb spred rozšírenia kresťanstva, patrilo kúpanie sa v potoku za úsvitu. Pevné zdravie, ale najmä túžba po nehynúcej krásе boli hybnou silou umývania sa v studenej vode. Tento pekný zvyk oživilí Slováci v Ečeri.

Foto: (et)

Národné divadlo v Budapešti bolo po druhý raz dejiskom najvýznamnejšej prehliadky národnostných divadiel v Maďarsku, divadelného festivalu Jelen/lét. Na podujatí organizovanom Zväzom národnostných divadiel a Srbským divadlom v Maďarsku sa stretlo s divákmi a navzájom 14 súborov, medzi nimi aj slovenské profesionálne skupiny Cervinus Teátrum zo Sarvaša a Slovenské divadlo Vertigo z Budapešti.

Foto: József Gorác

Začiatkom apríla sa uskutočnilo v poradí 38. Celoštátne stretnutie tanečných súborov. Tanečníci z Maďarska i spoza hraníc sa zišli v Športovej aréne L. Pappa v Budapešti. Organizátori pripravili pre záujemcov tanečný dom, veľtrh a galaprogram. Slovákov v Maďarsku reprezentovali v galaprograme čemerské a pišpecké folklórne telesá, na krojovanej prehliadke svadobných ženských šiat sa predstavili dievčatá z Pišpeku, Maglódu, Slovenského Komlóša a Čemera.

Foto: Katarína Slauková

Pred piatimi rokmi založený Klub Varečky vo Veľkej Tarči sa aj dnes teší veľkej obľube a svojimi rodinnými programami doslova spája miestnu Slovač. Pravidelne organizuje popoludnia s názvom Tancujúce Varečky, na ktorých popredné miesto patrí tradičným miestnym jedlám. Koncom marca mali záujemcovia možnosť oboznámiť sa s prípravou koláčov z kysnutého cesta známych ako „Bombí“ pripomínajúcich snehové gule a mohli sa zapojiť aj do nácviku tanca.

Foto: (ar)

V priestoroch Pútnického a osvetového strediska v Šáre, mestskej časti Dabaša, sa uskutočnil Prvý jarný festival, na ktorom oslávil miestny spevácky zbor Rozmarín 20. výročie svojho založenia. Zbor sa pričínal o zachovanie miestnej slovenskej kultúry a ľudových tradícií, ako sú napr. vynášanie Kyselice, Ulica závinov, obračkové slávnosti alebo Šárska svadba. Za dve desaťročia získal nespočetné množstvo ocenení.

Foto: (et)

V apríli oslavovali v Slovenskom Komlóši výnimočné jubileum: divadelnú sálu miestneho osvetového strediska doslova prepĺnili priaznivci 70-ročného folklórneho súboru Komlóš z mesta, okolia, ale aj zo zahraničia. Súbor od svojho vzniku zachováva miestne ľudové tance, piesne a hudbu a zapája do ich pestovania celé generácie Komlóšanov. Za svoju činnosť získal veľa ocenení doma i v zahraničí. Veľkolepý galaprogram si prišli pozrieť aj mnohí zakladajúci členovia súboru. Medzi početnými gratulantmi bola bývalá členka súboru, predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková.

Foto: (fuhl)

V poslednú aprílovú sobotu Obecná samospráva v Santove usporiadala prvý slovensko-nemecký majáles spojený s bálom. Pestrý popoludňajší program sa začal remeselníckymi dielňami, zamestnaniami pre deti, medzi ktorými bol aj slovenský jazykový kútik. Neskôr sa konal slovenský tanečný dom vedený Evou Szilágyiovou Šubovou a Zsoltom Szilágyim. V rámci kultúrneho programu sa predstavili slovenské a nemecké telesá zo Santova a okolia.

Foto: Zuzana Bodová

V Osvetovom stredisku S. Petőfiho v Malom Kereši sa začiatkom mája konal pestrý slovenský program. Akcia sa začala otvorením výstavy fotografií zachytávajúcej významné udalosti kerešských Slovákov. Následne predstavili knihu K vernosti je potrebná smelosť z pera predsedníčky miestnej slovenskej samosprávy a vedúcej Spolku Slovákov v Malom Kereši Zuzany Gmoserovej. Program završilo vystúpenie folklórnych telies. Po celý deň mohli záujemcovia ochutnávať rôzne dobroty z Naničkinej kuchyne.

Foto: (fb)

Slovenská samospráva v Sudi-
ciach po siedmy raz uspori-
adala svoje najvýznamnejšie
podujatie, Slovenský majáles.
Programy prebiehali celý deň
v Dedinskom múzeu a na jeho
dvore, kde organizátori čakali
návštevníkov s tvarohovými
a kapustovými haluškami a
herókami – fánkami. Na prí-
rodnom javisku vystúpili so
slovenským programom aj
deti miestnej Materskej školy
a jaslí Samé dobrodružstvo.

Foto: (et)

V Gerendáši zorganizovala
miestna slovenská samospráva
tradičnú súťaž vo výrobe klo-
bás. Na 19. ročník sa prihlásilo
17 družstiev dospelých a 3 sku-
piny detí, a to z Čorvášu, Slo-
venského Komlóša, Orosházy,
ba prišli aj poľovníci z Békešskej
župy, hostia zo Sedmohradska
a dávni priatelia, členovia Klo-
báskového klubu zo Sládko-
vičova a z Malej Mače, ako aj
z Českej republiky, z Ivančíc na
Morave. Najlepšiu klobásu vy-
robilo družstvo Klobásového
klubu z Orosházy.

Foto: (ar)

V Dunaedháze miestna slo-
venská samospráva spoločne
s obecným voleným zborom
usporiadali v kultúrnom dome
obľúbený slovenský večierok.
Vo veľkolepom programe sa
predstavili okrem miestnych
škôlkarov a školákov, spievá-
keho zboru seniorov Jasná je-
seň a troch generácií tanečnej
skupiny Slniečnice aj hostia –
tanečný súbor Gaštanový kvet
z Pilíšskej Čaby a Folklórny
spolok Dúha z Malého Kereša.

Foto: (et)

Slovenská samospráva XX. obvodu Budapešti usporiadala pozoruhodné stretnutie na oslavu jari. V prvej časti programu sa hostia Knižnice Osvetového domu Csili zoznámili s tvorbou mladej umelkyne Orsolye Estery Kiszelyovej pochádzajúcej z Kondorošu, ktorá zhotovuje výšivky lemované paličkovanou čipkou. V druhej časti programu sa konala beseda s polyhistorom a spisovateľom Rudom Fraňom zo Senváclavu.

Foto: Melinda Fábriová

Slovenská národnostná samospráva v Čabačude spolu so Spolkom čabačudských Slovákov usporiadali v Kultúrnom dome Józsefa Eötvösa v poradí 16. slovenský deň. V programe vystúpili deti Materskej školy Lipový háj, citarový súbor Základnej školy Ágostona Treforta a spevácky zbor z Čabačudu, ako aj hostujúce zbory z Novej Huty a Kétšoproňu. Slávnostnou chvíľou podujatia bolo odovzdanie ceny Za čabačudských Slovákov, ktorú tentoraz udelili evanjelickej fárke na dôchodku Alžbete Nobikovej zo Sarvaša.

Foto: Ľubomíra Fallerová

V priestoroch kina Uránia slávnostne odovzdali cenu Pro Cultura Minoritatum Hungariae. Vysoké vyznamenanie prevzali v roku 2019 dvaja predstavitelia slovenskej národnosti: Zoltán Bárkányi Valkán za publicistickú, literárnu a novinársku činnosť a Pavol Hévizi za činnosť v záujme slovenskej komunity v obci Mođoróš. Oceneným zagrataloval aj vicepremiér zodpovedný za národnú politiku, cirkevné záležitosti a národnosti Zsolt Semjén a štátny tajomník zodpovedný za vzťahy s cirkvami a národnosťami Miklós Soltész.

Foto: (fuhl)

Združenie pilišských Slovákov usporiadalo v máji Memoriál Juraja Migaša – tradičnú pešiu túru Pilišanov a ich priateľov na vrchol Piliša. Pri pamätnej tabuli J. Migaša na priečelí Strediska pilišských Slovákov v Mlynkoch si na bývalého slovenského veľvyslanca zaspomínali mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec SR v Budapešti Pavol Hamžík, pracovníčka Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Vilma Prívarová a hlavná organizátorka, predsedníčka Združenia pilišských Slovákov Marta Demjénová.

Foto: (fuhl)

Zväz Slovákov v Maďarsku, Veľvyslanectvo Slovenskej republiky a Slovenský inštitút v Budapešti usporiadali v rezidencii Veľvyslanectva SR stretnutie žien slovenskej národnosti v Maďarsku Slovenská gazdinka 2019 alebo Stretnutie Sloveniek so Slovenkou. Čestným hosťom podujatia bola jedna z najvýznamnejších slovenských herečiek Kamila Magálová. O kultúrny zážitok sa postarali recitátori, študenti slovenského gymnázia v Békešskej Čabe a ľudová hudba Šikovní muzika z Banskej Bystrice s vedúcim Michalom Gajom.

Foto: (ar)

Slovenská samospráva VI. obvodu Budapešti a Kruh priateľov Slovenského Komlóša uskutočnili v Kultúrnom a spoločenskom stredisku Eötvös10 vernisáž výstavy fotografií s názvom Dolnozemske impresie. Trojicu autorov, rodinu Bundovcov zo Slovenského Komlóša, predstavil fotograf Ján Roszkos.

Foto: (karman)

Poslednú májovú sobotu sa na Námestí mieru v XIII. obvode Budapešti uskutočnil v poradí 22. národnostný festival. V kultúrnom programe reprezentovali Slovákovi v Maďarsku Mládežnícky dychový orchester zo Slovenského Komlóša pod vedením Jána Krčmériho a Spolok na zachovanie tradícií vo Veľkej Tarči na čele s Ladislavom Bátorim. Pri slovenskom stánku mohli záujemcovia ochutnať bryndzové halušky. Sprievodným programom bol futbalový turnaj národností, tím miestnej slovenskej samosprávy získal pohár za najférovejšiu hru.

Foto: (af)

Na turíčny pondelok už vyše dvadsať rokov oslavujú v Kerestúre sviatok Slovákov XVII. obvodu Budapešti. Účastníci sa zišli v Kostole povýšenia Svätého kríža, kde ich privítala predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Rozália Papová Poleccká. Po svätej omši sa v aule katolíckej základnej školy a gymnázia apoštola Pavla konal pestrý kultúrny program. Najväčšie ovácie zožali tí najmenší – miestny detský tanečný súbor Fialka, ktorý založili v októbri 2018 s cieľom vychovať dorast pre tanečnú skupinu dospelých.

V turíčnu nedeľu maglódske evanjelický kostol od nepamäti vyzdobujú zelenými ratolesťami. Nebolo tomu inak ani vlani. Po slávnostných službách Božích sa krojovaný sprievod presunul z kostola do kultúrneho strediska nazvaného Magház – Dom semiačka, kde sa po spoločnom slávnostnom obede uskutočnil v poradí 21. Slovenský deň v Maglóde spojený s bálom.

Foto: (et)

Slovenská samospráva v Šóskúte usporiadala na dvore miestnej Základnej umeleckej školy K. Andreettiho XIII. Kapustníkový festival. Popri súťaži o najkrajší a najlepší tradičný kapustník sa konal aj kultúrny program, v ktorom vystúpili tanečníci z Tárnotu, Maglódu i Budapešti a, samozrejme, nechýbali ani domáce folklórne skupiny.

V polovici júna rok čo rok organizuje Samospráva II. obvodu Budapešti Deň obvodu, v rámci ktorého majú možnosť predstaviť sa aj tu žijúce národnosti. Tamojšia slovenská samospráva pripravila pre obecnstvo v Parku milénia vystúpenie Budapešťianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena pod taktovkou Pétera Pálinkása a ochutnávku slovenských jedál: vianočnej kapustnice, bryndzových halušiek a rôzne ochutených závinov.

Foto: (ar)

Slovenská samospráva XIV. obvodu Budapešti-Zugló aj vlani zorganizovala kladenie vencov k pamätnej tabuli československého diplomata, patróna kultúrnych vzťahov medzi Československom a Maďarskom Antona Straku. Následne v Dome národností obvodu mala vedeccko-populárnu prednášku s diskusiou pod názvom Anton Straka v Budapešti poslankyňa zboru, odborná asistentka ELTE Anna Ištvánová.

Foto: Katarína Krafcénková

Slovenská národnostná samospráva v Novej Hute začiatkom leta uskutočnila Slovenské národnostné stretnutie. Oslava sa začala v miestnom rímskokatolíckom kostole dvojazyčnou svätou omšou. Po omši sa v priestoroch miestnej slovenskej národnostnej školy konalo fórum Pred našimi voľbami za účasti parlamentného hovorcu Antona Paulika a predsedníčky CSSM Alžbety Hollerovej Račkovej. Vo folklórnom programe okrem hostí zo Slovenska vystúpili miestny spevokol, tanečná skupina Panónia z Malej Tarče, tanečný súbor Veľká Bukovinka a spevokol z Répašskej Huty.

V Kerepeši sa konal XVIII. medzinárodný národnostný deň. Pod vedením viceprimátora Karola Kišša, ktorý je zároveň hybnou silou slovenského národnostného diania v obci, sa zišli Kerepešania v Kostole sv. Anny na slovensko-maďarskej omši. Po obrade slovenský deň pokračoval na futbalovom ihrisku v časti Szilasliget kultúrnym programom, motom ktorého bola strofa ľudovej piesne Cez Kerepeš mŕtna voda preteká.

Foto: (et)

Foto: Ľ. Pomichal

Krajania, predstavitelia štátnych orgánov a inštitúcií Slovenskej republiky a hostia sa už po 26. raz stretli pri príležitosti Pamätného dňa Slovákov žijúcich v zahraničí pri základnom kameni potenciálneho Pamätníka slovenského vystaňovalecťva v Sade Janka Kráľa v bratislavskej Petržalke, monumente z červeného mramoru z tardošského lomu, ktorý roku 2000 darovali krajanom Slováci z Maďarska. Účastníkom slávnosti sa prihovorili predseda Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí Ján Varšo, štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Lukáš Parížek a predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimír Skalský.

ZSM usporiadal v priestoroch Hotela Lomnístá v Jasení na Slovensku stretnutie najaktívnejších členov organizácie. Aktivisti z celej krajiny si v príjemnom horskom prostredí vymieňali názory na národnostno-politické otázky a navzájom sa informovali o národnostnom dianí v ich okolí. Spoločne sa zúčastnili na najstaršom folklórnom podujatí na Slovensku, na 54. ročníku Horehronských dní spevu a tanca v Helpe.

Foto: (ar)

Foto: (ar)

Na 54. Folklórnych slávnostiach pod Poľanou, súčasťou ktorých bol 46. ročník Krajanskej nedeľe, už po 6. raz otvoril svoje brány Krajanský dvor. Zavítalo naň bezmála 150 krajanov z doteraz rekordných deviatich štátov sveta. Organizátori tentoraz formou tematickej výstavy umožnili účastníkom slávnosti nazrieť do neľahkého života pastierov. V programe Krajanská nedeľa účinkujúci, medzi ktorými boli Folklórna skupina Zornica z Jače, ľudová hudba Csibaj banda a sólisti Tanečného súboru Tešedík zo Sarvaša, vystúpili s programom Čaro pastierov. Na gastronomickej prehliadke ponúkali ženy z Baňachy parené buchty.

Foto: J. Pepová

Verejnoprospešný spolok na zachovanie slovenských tradícií vo Veľkom Bánheďeši začiatkom leta v slávnostnej atmosfére predstavil svoju najnovšiu publikáciu, 2. zväzok Bánheďských zošitov s titulom Kutlíkovci na Bánheďeši. Publikáciu predstavili jej redaktorka, docentka Mária Žiláková a vysokoškolský asistent Juraj Rágyanszki z Fakulty slovanskej filológie Univerzity L. Eötvösa v Budapešti.

V Sarvaši sa konali oslavy 297. výročia osídlenia mesta a 53. výročia vyhlásenia za mesto. Program sa začal kladením vencov pri soche baróna Jána Juraja Harruckerna na Kossuthovom námestí a pokračoval v Starom evanjelickom kostole dvojazyčnou bohoslužbou a príhovormi. Cenu Za kultúrny život mesta Sarvaš získala za rozvíjanie slovenskej hudobnej a tanečnej kultúry Edita Csasztnanová Vassová, za reprezentovanie národnostnej kultúry v divadle Cervinus Teátrum Béla Csasztnan a za činnosť v Tanečnom súbore Tešedík Erzsébet Bakróová. Za pedagogickú činnosť prevzala cenu učiteľka Slovenskej základnej školy, materskej školy a žiackeho domova v Sarvaši Anna Franková.

Foto: Szilvia Gácsiová Petrovicsová

Foto: (ar)

Slovenská samospráva v Malej Náne po štvrtý raz zorganizovala Národnostné stretnutie spevác-kých zborov. Pozvanie prijalo sedem obcí. Kultúrny program otvoril miestny spevácky súbor Perla Matry kyticou slovenských piesní, nasledovali telesá z okolitých obcí. Nemeckú národnosť repre-zentoval zbor z rakúskeho Kompoltu. Priateľské stretnutie vyvrcholilo spoločnou večerou v areáli hradu.

V Eleku po tretí raz usporiadali slovenský festival. Organizátormi boli miestna slovenská samospráva a volený zbor mesta. V kultúrnom programe sa predstavili tanečné a hudobné súbory z Eleku a z okolia, ba prišli aj tanečníci z Debrecína. Pri stánkoch varili a piekli všakovaké slovenské dobroty. Súčasťou festivalu bolo odovzdanie cien vďaka slovenským aktivistom, bez ktorých by dianie v mes-te bolo ochudobnené o množstvo dobrých skutkov.

Foto: (et)

Foto: Jozef Schwarz

Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti, Samospráva mesta Vyšehrad, Múzeum Mateja Korvína a Slovenský inštitút v Budapešti usporiadali vo Vyšehrade spomienkovú slávnosť na počesť Jozefa Karola Viktorina. Činnosť tejto významnej osobnosti, kňaza, vydavateľa, publicistu, organizátora slovenského kultúrneho života v Uhorsku v 19. storočí si prišla pripomenúť aj početná komunita Slovákov z Budapešti.

Foto: (repashuta.hu)

Organizátori tradičného obecného dňa v Répašskej Hute čakali návštevníkov s bohatým programom. Predpoludním sa začala súťaž vo varení, deň pokračoval národnostným kultúrnym programom a vyvrcholil pouličným bálom. Titul čestného občana obce udelili bývalému učiteľovi slovenčiny, riaditeľovi miestnej školy Karolovi Orliczkému, jednému zo zakladateľov tanečnej skupiny Veľká Bukovinka.

Foto: (et)

Na nádvorí Kaštiela Prónayovcov v Jači zorganizovali 11. Chamuľový festival. Čakanie na dobrotu zo zemiakového cesta si prítomní krátili sledovaním kultúrneho programu a prehliadkou miestno-historickej výstavy a expozície drevorezbárskych prác Estery Semesovej-Bogyovej. Ocenenie Za služby obci Jača dostal tentoraz evanjelický farár Adam Mekíš.

Foto: (et)

V Čorváši usporiadali koncom augusta XVIII. Slovenské dni s bohatým kultúrnym programom. Trojdňové slávnosti sa zapisujú do dejín mesta tým, že 24. augusta za veľkého záujmu verejnosti odovzdali do užívania náročne obnovený slovenský dom, v ktorom je umiestnená miestna národopisná zbierka. Dom darovala miestnym Slovákom samospráva mesta, o jeho rekonštrukciu sa postarala miestna slovenská samospráva, ktorá na tento účel získala podporu Ministerstva ľudských zdrojov. Na slovenské dni zavítali do Čorváša významní predstavitelia politického a spoločenského života a početní hostia zo Sládkovičova, z okolitých Slováckmi obývaných obcí a miest, ako aj z Budapešti.

Foto: Erika Tóthová

Na Svätošťaňských dňoch, ktoré Samospráva obce Kétsopronő zorganizovala po 25. raz, sa stretli spevacke a folklórne skupiny Békešskej župy. Po slávnostných príhovoroch a pred pestrým kultúrnym programom folklórneho festivalu odovzdali členovia miestneho Spevackého súboru Horenka Pavlovi Križanovi vyznamenanie Za Slovákov v Kétsoproni.

Foto: Mariana Bajczerová Melegová

V rámci Dní Slovenského Komlóša prebiehal v meste v poradí IX. medzinárodný festival dychovej hudby. Mimoriadne slávnostný ráz dodalo stretnutie muzikantov jubileum organizátorskej komlóšskej mládežníckej dychovky, ktorá oslávila 50. výročie svojho vzniku. Súčasťou bohatého programu dní mesta bol tradičný Slovenský gastronomický deň s neodmysliteľnými komlóškymi špecialitami.

V Dunaedháze zaplnili kultúrny dom obyvatelia obce, bývalí, súčasní a možno aj budúci tanečníci, ktorí prišli na oslavu štvrtstoročnice Tanečného súboru Slnecnice. Súbor, ktorý založila v roku 1994 učiteľka ľudového tanca a etnografka Silvia Sebőková, sa za 25 rokov rozrástol, dnes má vyše šesťdesiat stálych tanečníkov a združuje viac generácií. Obecnstvo si mohlo v podaní jubilarantov pozrieť zemplínske, šarišské, horehronské, kaločské, moldavské, hornotisovské, békešské, novohradské a raslavické tance.

Foto: (ar)

Foto: (fuhl)

Slovenská samospráva v Pilíšskej Čabe spoločne s miestnym slovenským klubom, pobočkou ZSM, usporiadali v Parku predkov tradičné národnostné popoludnie s kultúrnym programom, ľudovou veselicoú, dobrou hudbou a gulášom. Podujatie sa nieslo v znamení osláv 15. výročia nadviazania družobných stykov s obcou Veľký Lapáš na Slovensku.

Foto: (kan)

Gastronomický a turistický spolok dolnozemsých Slovákov ČABA300 a Čabianska organizácia Slovákov usporiadali na dvore Domu slovenskej kultúry v Békešskej Čabe dožinkovú veselicu. Zaujímavosťou podujatia bolo, že doteraz sa v meste ešte nikdy nestalo, aby dožinkový veniec požehnali spoločne evanjelický farár a katolícky kňaz.

Samospráva Novej Pešti už tradične organizuje koncom augusta dni mestskej časti pri príležitosti jej založenia. Na podujatí nechýbali ani tu žijúce národnosti, ktoré predstavili svoju kultúru a gastronómiu. Slovenská samospráva IV. obvodu pozvala na tento deň formáciu Pilišska rodinka z Mlynkov a návštevníkom jej stanu ponúkala pravú dolnozemsú slovenskú klobásu.

Foto: (ef)

Obyvatelia Malej Tarče a okolia sa v septembri mohli tešiť bohatšej ponuke programov, ktoré prebiehali v rámci Jesenného týždňa kultúry. Dôstojný priestor dostala aj tradičná ľudová kultúra Slovákov v Maďarsku. Paralelne sa konali tri podujatia: Folklorný festival Slovákov Tulipán, Gerheňový festival a deň mesta. Deň predtým sa uskutočnil slovenský divadelný večierok.

Foto: (ar)

Foto: (ar)

Spevácky krúžok na zachovanie tradícií v Cinkote oslávil 20. výročie svojho založenia. Na podujatí Slovenskej samosprávy XVI. obvodu Budapešti sa zišli pravidelní účastníci slovenských programov, sympatizanti zboru, ako aj priaznivci ľudového tanca a spevu. Jubileum oslávili pobožnosťou a bohatým kultúrnym programom.

Foto: (kan)

Obyvatelia Santova si začiatkom jesene už dlhé roky pripomínajú tradície, ktoré zdedili po svojich predkoch. Na Dňoch kultúrneho dedičstva sa stretli v Modrom dome, kde si pestrým programom uctili miestnu slovenskú hudbu. S hudobnými číslami rôznych žánrov vystúpili všetky generácie – od najmenších po seniorov. Na nádvorí domu varili tradičné slovenské jedlá.

Foto: (et)

V septembri sa konali v Číve veľkolepé oslavy. Pred 320 rokmi sem totiž prišli prvé rodiny z hornouhorských stolíc, aby si tu vytvorili nový domov. Dvojďňový program sa oficiálne začal odovzdaním rekonštruovaného Osvetového domu a knižnice Bélu Kálmánfiho a verejným zasadnutím miestnej slovenskej samosprávy, pokračoval otvorením výstav, bohatým kultúrnym programom a zakončil sa veselicoú.

Foto: (fuhl)

Slovenská národnostná samospráva v Pilíšskej Čabe spoločne s miestnym slovenským klubom usporiadali v priestoroch Spolku cechových majstrov stretnutie slovenských poslancov s členmi pobočky ZSM. Na tradičnom stretnutí oslávili 90. narodeniny miestneho rodáka, básnika Antona Drevenku.

Foto: (fuhl)

Združenie novohradských a hevešských Slovákov, obecná a miestna slovenská samospráva, Spolok pre Veňarec a Regionálne stredisko Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku vo Veňarci zorganizovali 16. ročník Haluškového festivalu. Na súťaži vo varení halušiek sa zúčastnilo sedemnášť trojčlenných družstiev z desiatich lokalít.

Poéziou a hudbou ku koreňom

Z činnosti Spolku Slovákov z Maďarska na Slovensku

*„Blúdim v húštine osudu chodníkmi našich predkov, pátram po koreňoch,
/ z ktorých vyrástlo a rozšírilo sa po svete / tisíce výhonkov.“*

Tak znejú slová **Jozefa Baduru** v básni *Najdrahšie semienka*. A práve tie sa stali mottom pre *Spolok Slovákov z Maďarska na Slovensku* pri príprave hudobno-poetického podvečera v priestoroch *Domu Matice slovenskej v Galante*, venovaného literárnej tvorbe našich krajanov – Slovákov z partnerského mesta *Slovenský Komlós*, ale aj ďalších lokalít Slovákov v Maďarsku, bez ohľadu na to, či žijú, alebo či v minulosti žili na Dolnej zemi alebo inde, pretože sú všetci naši. Slováci v Maďarsku sú známi svojou rozmanitou publikačnou činnosťou, slovenským

pisomníctvom, ktoré má dlhoročnú tradíciu a jeho začiatky spadajú v podstate do obdobia znovuosídlenia Dolnej zeme slovenským živlom.

V rámci dlhoročnej a úspešnej spolupráce medzi mestami *Galanta* a *Slovenský Komlós* sme popri množstve kultúrno-spoločenských a športových aktivít na širokej občianskej úrovni siahli k tvorbe komlóšskych literárnych tvorcov, predovšetkým *Juraja Dolnozemskeho*, *Pavla Samuela*, *Michala Škrabáka*, *Ondreja Kulíka*, *Michala Vargu*, *Michala Divičana* a na Slovensku žijúceho

Michala Hronca, ktorý sa svojou tvorbou predstavil aj osobne. Okrem tvorby spomínaných autorov zneli v podaní študentov *Gymnázia Janka Matúšku z Galanty (Veroniky Klempovej, Loty Barcziovej a Adriána Turičika)* úryvky z tvorby básnikov zo *Sarvaša, Békešskej Čaby, Pitvaroša, Čanádalbertu*, ale aj *Alexandra Kormoša, Gregora Papučka a Imricha Fuhla* spod Piliša.

Ludová poézia, v mnohých prípadoch podobajúca sa poľným kvetom, voľne rastúcim na medziach či úvrtiach, ktorú nikto umelo nepestoval a predsa rástla, dodnes rastie. Je často skromná, jednoduchá, no zato prítiažlivá, hovoriaca o láske, ale aj o ťažkom živote a ľudskom

utrpení. Prednes básnickej tvorby obohatilo účinkovanie *folklórneho súboru Nezábudka* a hudobné predely študentov *Základnej umeleckej školy Jozefa Haydna v Galante*. V programe účinkovali učiteľ *Matej Skalnický* a speváci *Viktória Kilacsková, Viktória Mikovičová* a *Miroslav Danišovič*. Milým slovom sa prihovarila aj *Sofia Müllerová*. Podujatie poctili svojou prítomnosťou primátor mesta Galanta *Peter Paška*, poslanec mestského zastupiteľstva, riaditeľ *Gymnázia Janka Matúšku Peter Černý* a široká verejnosť z mesta a okolia.

Dr. Anna Piláriková

Foto: (a)

Nevyčísliteľné dedičstvo alebo hodnota nehmotného

Slováci boli bez vlastného štátu. V područí, utláčaní, poddanstvom pripútaní k zemepánovi. V jednoduchých chalúpkach bez majetkov, pracujúc na panskom i na fliačiku vlastného polička od svitu do mrku, chudobní a predsa bohatí. Ich piesne, rozprávky, povesti, krásne výšivky, hudobné nástroje, umelecké a remeselné výrobky prežili stáročia. Umožňovali umelcom, ktorých mená nepoznáme, vyjadriť svoje túžby i žiale, byť originálnymi a slobodnými.

Fujara, sokoliarstvo, drotárstvo, modrotlač, paličkovaná čipka, čičmianske or-

namenty... Rozumom niekedy nedokážeme pochopiť, ako je možné, že napriek všetkému (alebo práve preto?) uchováame v našom kultúrnom dedičstve čosi, čo má *nevyčísliteľnú hodnotu*. Máme niečo neuchopiteľné, čo nás presahuje, čo pretrváva generácie, čo je prirodzené v nás. Nehmotné kultúrne dedičstvo Slovákov.

Existuje reprezentatívny *Zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska*. To, čo je v ňom zapísané, je uznávané spoločnosťou a jednotlivcami, ladí s prostredím, je autentické, historicky ukotve-

né a pretrvávajú. Je to vysoké ocenenie, uznanie mimoriadnosti a zároveň spôsob zviditeľňovania dedičstva predkov. Od roku 2010 do roku 2019 je v našom zozname zapísaných 23 *prvkov*. Z národného zoznamu sa každoročne vyberá jeden projekt, aktivita a Slovensko ju predkladá medzinárodnej komisii UNESCO, ktorá môže prvku udeliť certifikát – *status nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva* (Dohovor UNESCO z r. 2003 o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva na medzinárodnej úrovni).

UNESCO (medzinárodná Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru) vznikla v roku 1945 ako reakcia na dve svetové vojny. V preambule jej ústavy sa píše, že *medzinárodná nedôvera, spory a konflikty vznikali zo vzájomného nepochopenia národov a druhá svetová vojna okrem iného aj popretím demokratického ideálu, rovnosti a úcty k ľudskej bytosti. Preto je nutné budovať mier; rozširovať kultúru a vzdelanie.*

Prihlasovanie do *Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva* UNESCO začína uznaním, že prvok je živým nehmotným kultúrnym dedičstvom krajiny a je zapísaný do národného zoznamu. Potom sa vyplní a odošle formulár, ktorým sa otvorí *medzinárodný nominačný spis*. Na rokovanie nominačnej komisie sa predkladá 10-minútový film a 10 fotografií, ktoré majú dokumentovať, ako „dedičstvo“ v krajine „žije“ aj v súčasnosti. Jeden štát môže v jednom roku navrhnúť len jeden prvok. Slovensko úspešne prihlásilo v roku 2005 *Fujaru – hudobný nástroj a jeho hudbu*. V roku 2013 získala medzinárodný certifikát UNESCO *Terchovská muzika*. Štvorčlenné kapely rôznych generácií z Terchovej svojím jedinečným spôsobom kombinácie hudobných nástrojov (dvojstrunovej basy, koncovky, heligónky,...) hrajú „ťažkú“ muziku.

Gajdošskú kultúru ako slovenský prvok zapísali do medzinárodného zoznamu UNESCO v roku 2015. Tento najstarší „*čertovský nástroj*“ na Slovensku používali na svadbách. Konštrukčne je možné gajdy rozdeliť na 4 až 5 typov. Existujú aj viachlasné gajdy. Hovorí sa, že ich zvuk je taký prenikavý, že si ho buď zamilujete, alebo pred ním utečiete. Profesionáli odporúčajú, aby si hudobník vyrobil svoje gajdy sám, aby im čo najlepšie porozumel.

V roku 2016 podáva Slovensko a Česko spoločnú nomináciu a do medzinárodného zoznamu pripísalo UNESCO *Bábkarstvo na Slovensku a v Čechách*. Kto by nepoznal marionety a maňušky. Konštrukcia marionety bola dômyselná. Hlava z lipového dreva bola vymeniteľ-

ná, aby trup poslužil pre viac postáv hry. Bábkari boli vzdelanou kastou, ktorá oddávna kočovným spôsobom prinášala príbehy deťom i dospelým do všetkých kútov krajiny. Dnes by sme to nazvali *umeleckým turné*. Aj počas vojny v roku 1944 zahral ľudový bábkar **Anton Anderle** 244 predstavení. Zachovali sa písomné záznamy, kde sa predstavenia hrali, aj informácie o daniach, ktoré títo umelci platili. Zákony po februári 1948 (*Zákon o zákaze kočovania*) negatívne ovplyvnili rozvoj bábkarstva. Aby kontinuita na Slovensku pokračovala, postupne vznikli profesionálne „kamenné“ bábkové divadlá.

V roku 2017 pribudol do medzinárodného zoznamu *Horehronský viachlasný spev*. Neprofesionálni umelci – chlapi z lokalít, kde pramení rieka *Hron* – majú zakódovaný zvláštny cit pre viachlasný

spev. Nikto ich to neučil, hudobných pedagógov nepoznajú, nespievajú pod vedením dirigenta, nepoznajú partitúry a predsa, keď ich počujete, žasnete nad tým, ako harmonicky spievajú. Nie je to nacvičený folklór pre javisko. Sú to spontánne stretnutia, kde si každý podľa svojich hlasových dispozícií drží svoju melódiu a zároveň ladí s ostatnými.

V roku 2018 do medzinárodného zoznamu pribudla spoločná nominácia Slovenska, Maďarska, Česka, Nemecka a Rakúska a *Modrotlač* získala tiež certifikát nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva. Je toho viac, čo by bolo hodné zapísať do zoznamov, je toho veľa, čo potrebujeme uchovať či nestratiť. *Nestratiť znamená nájsť, naučiť sa, používať a odovzdávať ďalej to vzácne, zdedené a neuchopiteľné rukami, iba srdcom.*

Erika Fajnorová

Foto: autorka

Matrika Slovenského Komlóša – jedinečný zdroj pri hľadaní svojej identity

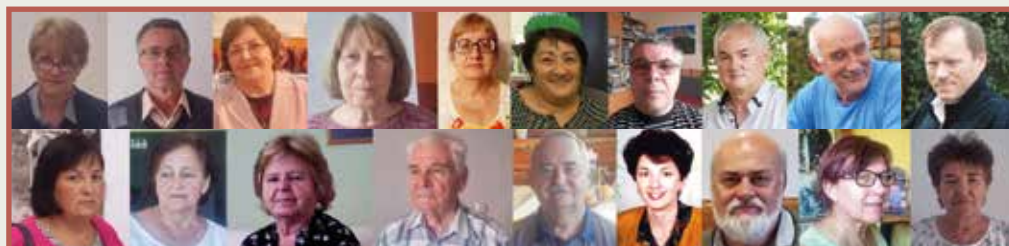
Kto som a odkiaľ pochádzam? – to sú časté otázky, ktoré si ľudia kladú, keď sa snažia lepšie pochopiť svoju úlohu v tom krátkom časovom úseku, po ktorý je každému z nás dopriata naša existencia. Toto bol tiež jeden z hlavných motívov, ktorý prispel k tomu, že sa skupina dobrovoľníkov na Slovensku so vzťahom k *Slovenskému Komlóšu* podujala naindexovať a spracovať matriky komlóšskej evanjelickej cirkvi.

Existuje niekoľko zdrojov, kde je možné pozrieť si nafotené matriky. Bádanie v takýchto scanoch bez kvalitného indexu je ale mimoriadne náročné. Preto sme koncom roka 2016 vytvorili pre tento účel *počítačový program*. Postupne sa k vznikajúcemu projektu pripojilo 18 dobrovoľníkov z radov potomkov Komlóšanov, Bánhedešanov a Pitvarošanov.

Matriky vedú v Slovenskom Komlóši od založenia obce v roku 1746. My sme sa podujali spracovať obdobie od roku

1746 až po rok 1947. Ako išiel čas, vyvíjali sa aj matriky, spôsob ich zápisu a informačný obsah. V prvých obdobiach sa matriky písali *po latinsky*, od roku 1837 *v maďarčine*. Na sklonku druhej svetovej vojny sa matrika úmrtí viedla dokonca 6 mesiacov dvojmo, v maďarčine a v samostatnej knihe *v slovenčine*.

Do lúštenia a prepisovania matrik sa pustili prví pionieri z nás s vervou, netušili sme, čo všetko na nás bude čakať. Veľkou výzvou bolo správne lúštenie zapísaných dokladov, identifikácia mien a priezvisk a, samozrejme, obrovské množstvo zápisov. Po asi dvoch rokoch sústavnej práce sme mali prelúštených a spracovaných asi 65 000 záznamov krsťov, 18 000 záznamov sobášov a 54 000 záznamov úmrtí. Pretože nás elán ešte neopustil, dali sme sa aj do vytvárania vzťahov medzi jednotlivými záznamami, čiže do vytvárania rodokmeňov všetkých Komlóšanov. Táto mimoriadne náročná práca nám trvala ďalší rok, pokračovať

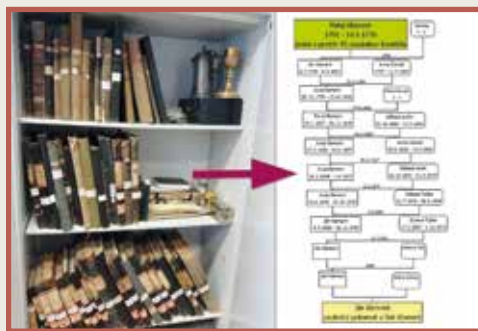

v upresňovaní rodokmeňov by sa dalo ešte veľa ďalších mesiacov.

Programové spracovanie komlôšskych matrik odhalilo množstvo zaujímavých informácií. Získali sme napríklad prehľad o tom, *ako si Komlôšania už od založenia obce menili priezviská*, rozsah a spôsob premenovaní bol prekvapujúci. Podarilo sa nám vytvoriť kompletnú databázu rodísk, t. j. pôvodných obcí, odkiaľ prichádzali obyvatelia na Komlôš (pokiaľ boli v matrike zapísané). Vďaka programu sme dokázali vytvoriť celé *rodostromy*, ktoré v linii od roku 1746 pretrvali až do 20. storočia. Získali sme prehľad nielen o tom, odkiaľ prichádzali ľudia na Komlôš, ale aj ako a ktoré rodiny menovite osídľovali okolité obce. Podarilo sa nám z archívnych depozitárov získať *transportné zoznamy ľudí*, ktorí sa presídlili v r. 1947 z Komlóša na Slovensko, a tak prepojiť pôvodných obyvateľov Komlóša s rodinami žijúcimi v súčasnosti na Slovensku. Medzi vzácne dokumenty, ktoré nám pomohli pri spracovaní matrik, patria zoznamy padlých vojakov v prvej svetovej vojne, získané zo štátnych archívov.

Najväčším úskalím pri práci s matričnými údajmi boli *zmeny priezvisk rodín*. Dnes rodina nesúca priezvisko *Lehocký* v 18. storočí mala pravdepodobne priezvisko *Hnilica*, alebo *Poliak* bol pôvodne *Slávik*, atď. Tieto zmeny priezvisk sú zaznamenané počas celého obdobia písania matrik. Vznikol ucelený *zoznam (slovník) zmenených priezvisk*, ktorý má ohromujúci rozsah.

Množstvo materiálu a informácií, a hlavne množstvo neoceniteľných skúseností, sme sa rozhodli zachytiť a sprostredkovať záujemcom v *pripravo-*

vanej publikácii, jej vydanie predpokladáme v roku 2020. Veď toto spracovanie matrik sme nerobili pre seba, ale pre všetkých potomkov Komlóšanov. Odborného spracovania publikácie sa zhostili historik **Ján Hovorka** a **Ing. Michal Hronec**. V Dátovej prílohe (CD) bude aj programové spracovanie komlôšskych matrik tak, aby si záujemca mohol sám vyhľadať svoje rodinné väzby v matričných záznamoch a súčasne mohol bádať vo vytvorených rodokmeňoch.

O rozsahu projektu hovorí aj to, že doteraz sme doňho investovali *viac ako 17 000 hodín dobrovoľníckej práce*. Ako ďalší cieľ sme si určili vytvoriť index celého regiónu okolo Komlóša, teda aj obcí *Bánhedeš, Nadlak, Pitvaroš, Čanádalberti, Ambrózfalva*. Značná časť tejto úlohy je už vo vysokom štádiu spracovania. Najväčším zázrakom je, že sa v dnešnej dobe podarilo dať dokopy pomerne veľkú skupinu zaniatených dobrovoľníkov. Táto práca je časovo veľmi náročná, ale zase aj obohacuje. V tomto prípade plne platí, že kde je vôľa, tam je aj cesta. Viac o práci skupiny dobrovoľníkov sa môžete dozvedieť na webovej stránke *komlos-rodokmene.eu*.

Lubomír Kmeť

Foto: (a)

Legendárna slovenská učiteľka s turčianskymi koreňmi

Už desať rokov sa snažím nadviazať kontakt so zanietenu slovenskou učiteľkou v Maďarsku Elenou Kovátsovou Kostrovou, s ktorou som dávnejšie udržiaval nielen písomný styk, ale viackrát som sa s ňou aj osobne stretol. Táto legendárna učiteľka v pokročilom veku žila v jednom penzióne v Kečkeméte. V roku 2008 prekonala menší infarkt a posledný list som od nej dostal 13. 1. 2009, v ktorom mi oznámila, že má už 88 rokov a do Malého Kereša sa už pravdepodobne nedostane, ale prostredníctvom známych mi zistí, ako je to s hrobom a pomníkom farára, jazykovedca a spisovateľa Štefana

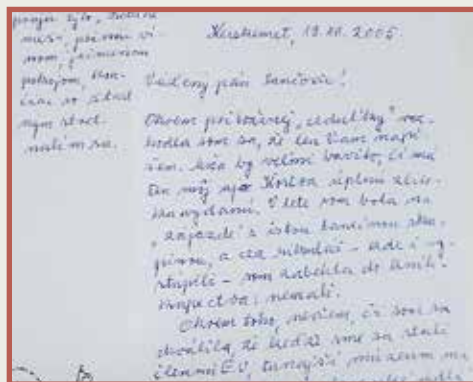

Leška a tiež existenciou hrobu významného slovenského učiteľa a básnika Ľudovíta Žellu. Na moje poďakovanie za ochotu som už odpoveď nedostal. Z Malého Kereša som však dostával sprostredkované strohé správy, že najstaršia slovenská učiteľka v Maďarsku už dlhší čas využíva služby zariadenia opatrovateľskej starostlivosti pre nevládnych. Keďže tohto roku oslávi 100. narodeniny, vzhľadom na osobné priateľstvo, jej zásluhy v oblasti slovenského školstva v Maďarsku, neúnavný záujem o slovenskú kultúru a upevňovanie stykov so Slovenskom pokladám si za povinnosť a slušnosť uverejniť jej biografický profil.

Elena Kovátsová Kostrová sa narodila 18. augusta 1920 v Bócsi, satelitnej časti Slovákmi osídleného Malého Kereša, kde jej otec bol učiteľom v obecnej škole a matka obecnou poštárkou. Jej otec Pavel Kostra sa narodil 6. 1. 1883 v Turčianskej Štiavničke a matka Elena Lamošová 20.

1. 1887 tiež tam. Osud tak chcel, že Pavla Kostru, vychovávaného u strýka v Dunajskej Strede, ako uhorského vojaka zajali a po skončení I. svetovej vojny odľifrovali na územie Maďarska, kde ho ako maďarčinu a slovenčinu znalého dali učiť sálašské deti z okolia Bócsa a Malého

Kereša. Keď za ním prišla z Turca aj jeho manželka, čoskoro sa im narodila dcéra Elena. Tá do kolísky dostala skôr maďarčinu ako slovenčinu, preto rodný jazyk svojich rodičov si osvojovala v predškolskom veku, keď chodievala na výchovu k starým rodičom Lamašovcom do Jamníka a Kostrovcom do Štiavničky. Keď sa spod Tatier vracala do Dolnú zem, takmer zabudla po maďarsky. Je zaujímavé, že jej mladšia sestra, ktorá neabsolvovala pobyty u starých rodičov, mala so slovenčinou problémy. Elene v elementárnej škole zapísal otec do vysvedčenia: znalosť jazyka – tót. Z Bócsa viedla jej ďalšia cesta do evanjelickej meštianskej školy v Asóde a pokračovala na evanjelickom učiteľskom ústave v Sarvaši. Teda na miestach, kde sa v meste a na okolí vtedy ešte živo hovorilo po slovensky. V lete tradične odchádzala k rodine na Slovensko. Cez jedny prázdniny, ktoré trávila u strýka Malatinského v Piešťanoch, dostala doma v Bócsi oznámenie, že ju prijali na vysokú školu v Segedíne. Na zápis nestihla prísť a ani sama to všetko nedocenila, tak po príchode domov bola chvíľu bez zamestnania. Čoskoro však dostala ponuku vyučovať v slovenských obciach, a to buď v Dunaedháze, alebo v Agárde. Pochádzala zo širej roviny a tak sa rozhodla pre novohradský Agárd, kde jej kraj pripomínal Turiec a Liptov. V Agárde sa medzi Slovákami veľmi dobre cítila, už od začiatku si našla spoločnú reč s jeho obyvateľmi, ktorí sa na ňu často obracali s rôznymi prosbami, napríklad o napísanie slovenských textov pri rozlúčke so zosnulými. V tomto jej srdcu blízkom prostredí pôsobila do septembra 1942. Z Agárdy viedla jej

cesta na evanjelickú meštianku do Rožňavy. V centre Gemera ju zastihol nielen koniec vojny, ale aj búrlivé povojnové časy, keď roku 1945 musela ako maďarská občianka a učiteľka svoje pôsobisko za dramatických okolností opustiť. Keď po druhej svetovej vojne v Slovenskom Komlóši založili na meštianke triedu s vyučovacím jazykom slovenským, ministerstvo školstva ju tam umiestnilo ako osvedčenú slovenskú učiteľku. Medzičasom roku 1953 získala diplom učiteľky slovenčiny pre vyššie ročníky a vymenovali ju za župnú inšpektorku slovenského jazyka. V tom čase nastali veľké zmeny aj v jej súkromnom živote. Roku 1948 sa vrátil zo zajatia jej snúbenec a o rok neskôr sa v jeho rodnom Malom

Kereši zosobášili. Perzekvovaný manžel Juraj Kováts musel po roku 1956 opustiť Slovenský Komlôš, prichýlili ho rodičia v Malom Kereši. Onedlho ho nasledovala aj manželka s deťmi. Slovenskú učiteľku Elenú Kovátsovú v Malom Kereši všade srdečne vítali, veď vtedy sa v tamojších rodinách ešte bežne hovorilo po slovensky. Všimli si to aj niektorí funkcionári mesta, z ktorých väčšina mala tiež slovenské korene. Zo začiatku jej dávali prekladať zo slovenčiny rôzne texty, dokonca aj bibličtinou písané prvé dielo o Malom Kereši

od Štefana Lešku, pôsobiaceho v tomto meste v čase jeho osídľovania Slovákami. V Malom Kereši pracovala v rôznych ženských krúžkoch a viedla kurzy slovenčiny pre dospelých. V roku 1970 ju prvýkrát zvolili za delegátku zjazdu Demokratického zväzu Slovákov a v tejto organizácii zastupovala malokerešských Slovákov počas niekoľkých cyklov. Keď roku 1973 Malý Kereš získal štatút mesta, predstavenstvo už silne asimilovaného mesta sa rozhodlo zaviesť v základnej škole výučbu slovenčiny. Zverili ju tejto neúnavnej žene ovládajúcej spisovnú slovenčinu. Popritom naďalej pomáhala pri tlmočení, napríklad keď roku 1973 delegácia mesta prvýkrát odcestovala do Liptovského Mikuláša, kde uzavrela dohodu o spolupráci obidvoch miest, na čom mal veľkú zásluhu bývalý riaditeľ tamojšieho Múzea Janka Kráľa Jozef Kasanický. Elena Kovátsová Kostrová ani v dôchodkovom veku neodpočívala, vždy bola poruke, keď bolo treba pomôcť. Často ju bolo vídať v meste

s fasciklami, v ktorých mala rôzne preklady dokumentov o živote obyvateľov v minulosti, ale aj o významných osobnostiach mesta. V pokročilom veku sa presťahovala do Kečkemétu, kde žila jej dcéra, ale Malý

Kereš zostal jej srdcovou záležitosťou. Nielen preto, že je tam pri rodičoch pochovaný jej manžel, ale podmanili si ju ľudia a kultúra tohto Slováckmi obývaného mesta. Vždy pookriala, keď sa v meste konali Závinový festival, Obaračkové slávnosti či Slovenské dni. V roku 2008 prekonala menší infarkt, ale znovu sa

dala do písania a už v januári 2009 sa mi zverila, že sa jej stav zlepšuje a na Kereši mi zistí, ako je to s hrobom a pomníkom významného slovenského učiteľa a básnika Ľudovíta Žellu. Predpokladám, že zo zdravotných dôvodov si na cestu do mesta netrúfa. V listoch mi písala aj o tom a pri našich stretnutiach mi neraz povedala, že najviac ju trápi svedomie za to, že popri svojej veľkej angažovanosti v prospech iných v miestach, kde pôsobila, jej neostal čas naučiť svoje deti spisovnú slovenčinu, čo jej občas aj vytknú.

Elena Kovátsová Kostrová, učiteľka s turčianskymi koreňmi, dostala v minulosti za svoju prácu niekoľko ocenení. Pri príležitosti významného životného jubilea jej aj týmto príspevkom prejavujeme hlbokú úctu a uznanie a prajeme jej pokojnú jeseň života. Verím, že sa k blahoželaniu pripoja aj mnohí jej žiaci.

Ján Jančovic
Foto: (archív autora)

K jubileu slovenskej školy v Békešskej Čabe

Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a žiacky domov v Békešskej Čabe v roku 2019 oslávilo 70. výročie svojho založenia. Je jednou z najstarších, najvýznamnejších a najväčšími tradíciami disponujúcich vzdelávacích inštitúcií v meste. V oblasti vzdelávania a odovzdávania kultúrneho dedičstva má celoštátny význam.

História slovenského vzdelávania v Maďarsku, a tým aj v Békešskej Čabe, siaha do 18. storočia, čiže do čias migrácie. Slovenskí novousadlíci si so sebou priviedli kňaza aj učiteľa a v krátkom čase si postavili školu a kostol. Prvú evanjelickú školu si postavili Slováci v Čabe z blata a prútia hneď po svojom príchode, teda už v roku 1718. Prvá katolícka škola vznikla v roku 1756. Dnešná békeščabianska slovenská škola je dvojязыčná inštitúcia: humanitné predmety tu vyučujú v slovenskom jazyku a prírodovedné v maďarskom. Od roku 2005 je jej prevádzkovateľom Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku. Z absolventov základnej školy 70 % pokračuje v štúdiu na slovenskom gymnázii a z maturantov sa viac ako 2/3 dostávajú na vysoké školy a univerzity v Maďarsku, resp. na Slovensku.

Od svojho vzniku venuje inštitúcia zvýšenú pozornosť popri osvojovaní si slovenského jazyka aj zachovaniu a rozvoju národnostných tradícií a slo-

venskej kultúry. V škole pôsobia krúžky – divadelný, tanečný, mandolínový, gitarový, krúžky ľudového umenia, atď., pravidelne tu organizujú výlety a pobyty v rôznych táboroch na Slovensku, kde si deti môžu v živom slovenskom jazykovom prostredí overiť a zdokonaľiť svoje jazykové znalosti, získať novú, modernú slovnú zásobu a popritom spoznávať prí-

rodné krásy Slovenska a jeho kultúrne pamiatky.

Úspešná je vydavateľská činnosť inštitúcie. Popri ročenke vydala viacero publikácií. Mnohí pedagógovia sú autormi učebníc. Vychádza tu metodický časopis *Slovenčinár*, ktorý je jedinou odbornou publikáciou v slovenskom jazyku vydávanou mimo územia Slovenska a ktorý v súčasnosti nadobudol medzinárodný, dolnozemský charakter.

Fungovanie jednej školy ovplyvňujú viaceré faktory, z nich najdôležitejšími sú pedagógovia, žiaci a rodičia. Výsledky a dobré meno inštitúcie závisia však predovšetkým od učiteľov. V prípade slovenských škôl v Maďarsku tak od domácich, ako aj od hostujúcich pedagógov zo Slovenska, pomoc ktorých je pre tunajšiu slovenskú komunitu nenahraditeľná. Vo veľkej miere prispievajú k zdokonaľovaniu jazykových znalostí, komunikačných schopností žiakov i kolegov pedagógov. Udržiavajú kontakty s úradmi a vzdelávacími inštitúciami na Slovensku, sú organizátormi, veľakrát iniciátormi rôznych pobytov. Vychádzajú v ústrety i širšej verejnosti.

Tak je to aj v prípade čabianskej školy. Od roku 1989 tu znovu pracujú hosťujúci učitelia. V ďalšej časti príspevku, predstavíme dvoch z nich: prvého Miroslava Kmeťa a súčasného Jána Pitoňáka. Obidvaja vykonávali, resp. vykonávajú

záslužnú činnosť v záujme školy a slovenskej národnosti v Békešskej Čabe, ale aj v Maďarsku.

Pri príležitosti jubilea inštitúcie sme sa na nich obrátili s otázkami: Ako si sa dostal pracovať do čabianskej slovenskej školy? Ako si sa tam cítil, resp. ako sa tam

cítiš? Navrhol by si mladým učiteľom túto školu ako pracovisko? Navrhol by si žiakom túto školu? Tvoja najdôležitejšia rada budúcim učiteľom školy? Tvoja najdôležitejšia rada budúcim žiakom školy? Ich odpovede a názory sú veľmi zaujímavé a poučné.

MIROSLAV KMEŤ

Nar. 1964, vzdelanie: Základná škola a gymnázium v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta v Banskej Bystrici, aprobácia slovenský jazyk a literatúra – dejepis. V čabianskej slovenskej škole pracoval od 1. novembra 1989 do júna 1993.

„Koncom roku 1988 som sa vrátil z jednoročnej vojenskej služby a nastúpil som v Banskej Bystrici ako vychovávateľ na chlapčenskom stredoškolskom internáte. Ibaže ja som chcel učiť. Vedela o tom aj moja vtedajšia riaditeľka a koncom augusta 1989 mi povedala o konkurze na miesta hosťujúcich učiteľov do Maďarska. Neváhal som... Napokon 1. novembra 1989 som mohol nastúpiť na čabianske gymnázium ako prvý z hosťujúcich učiteľov po približne troch desaťročiach od odchodu posledného môjho predchodcu (Karol Langstein r. 1961). Zotrval som na škole do júna 1993, teda do konca zmluvného štvorročného obdobia.

Od začiatku som sa v Békešskej Čabe cítil veľmi dobre, kolektív vedený riaditeľkou A. Uhrinovou a neskôr E. Pečeňovou a J. Šutinským ma prijal vynikajúco. So študentmi sa mi pracovalo skutočne dobre, cítil som pozitívnu odozvu, a to aj od kolegov a kolegyň, najmä mne

najbližších slovenčinárov. Ocitol som sa v kreatívnej skupine Edity Pečeňovej, kde spolu s Katarínou Mikľovou, Libušou Peštiovou, Dankou Horváthovou a Juditou Pribojskou sme pracovali na nových didaktických metódach a materiáloch, učebniciach, zvukovom programe atď. Čo sa týka histórie, veľa mi dávali rozhovory s Mišom Lásikom či v múzeu s Ďurom Andom, Matejom Mazánom i s „Miškabáčim“ Šuchom, ktorý si toho veľa pamätal z dávnejšieho života čabianskych Slovákov. Zvyčajne po vyučovaní som sa zastavil v múzeu a mal som možnosť prejsť si množstvo archívneho materiálu, čo u mňa doslova prebudilo záujem o výskum. Takto som sa dostal i k prepísaniu Haanových Pamätností békeš-čabianskych z roku 1866 do spisovnej slovenčiny, ktoré vďaka zaujatiu E. Pečeňovej mohli v roku 1991 vyjsť tlačou v reedícii pri príležitosti 100. výročia úmrtia Ľudovíta Haana.

Nepochybne by som novým adeptom učiteľstva čabiansku školu odporúčal. Pre mňa samého to bol ten najlepší možný štart do môjho profesijného života. Spomienky na tie roky sú mi nesmierne milé. Keďže ide o národnostnú školu, byť na jej učiteľom znamená predsa len niečo viac, pretože škola tvorí jeden z pilierov pretrvania minority. Ako svojho času napísal Ondrej Štefanko (pravda, v súvislosti so slovenským školstvom v Rumunsku): *„Základom nášho pretrvania v materčine boli a naďalej sú školy. Školy s vyučovacím jazykom slovenským. Ony dokázali byť počas všetkých našich dejinných peregúti útočiskom a vzpruhou. Bez nich by sme neboli a bez nich nebudeme.“* Preto by som odporúčal budúcim učiteľom školy pamätať na to, aby tak oni, ako aj žiaci boli hrdí na príležitosť rozvíjať svoje poznanie a nadanie práve na tejto škole.

Žiakom či študentom by som školu rozhodne odporúčal. Jej význam a poslanie v dolnozemskej priestore je unikátne. Navyše každý jazyk, ktorý sa človek naučí používať, je navždy plusom v živote jedinca, ale i kolektívu.

Moja rada budúcim žiakom školy znie: dobre využiť čas na škole a snažiť sa aktívne získavať poznatky a spôsobilosti ako základ pre svoju budúcnosť. Pritom ale pamätať, že ide o jedno z najpozitívnejších období ľudského života zvyčajne ešte bez každodenných strastí existenčného zabezpečovania.

Je nevyhnutné zosúladiť čas učenia s časom zábavy a relaxu tak, aby človek mohol byť spokojný sám so sebou a taktiež aby neprevážili pocity uspokojovania, tzv. užívania si života výlučne zábavou trebárs pri počítači či na internete.“

JÁN PITOŇÁK

Nar. 1965, vzdelanie: základná škola a gymnázium v Levoči, Filozofická fakulta UPJŠ Košice (1989), aprobácia slovenský jazyk a literatúra – dejepis. V čabianskej slovenskej škole pracuje od roku 2015.

„Do čabianskej školy som prišiel po 26 rokoch práce v školách na Slovensku. Učil som tam krátky čas v základnej škole, najdlhšie som pôsobil na štvorročnom gymnázium, ale učil som i na osemročnom gymnázium a externe aj na konzervatóriu, strednej zdravotníckej a strednej umeleckej škole. Istý čas som bol i riaditeľom školy. Príchod do čabianskej školy bol naplnením sna ešte z čias vysokoškol-

ského štúdia, keď ma poľštinu učil lektor z Varšavy a ja som si povedal, že takto by som chcel raz aj ja vyučovať slovenský jazyk niekde v okolitých štátoch. Moje vlastné deti dospeli, obidve pracujú a manželka tiež súhlasila. Zúčastnil som sa na konkurze Ministerstva školstva Slovenskej republiky, na ktorom som bol úspešný. Štvrtý rok vďaka tomu pôsobím v čabianskej škole.

V škole sa cítim veľmi dobre. Môj sen sa naplnil. Učím slovenčinu v Maďarsku na Dolnej zemi. Je to práca náročná, ale zaujímavá, pestrá a často i zábavná. Som s deťmi a mládežou, čo človeka omladzuje. Stále hľadám, rozmyšľam, ako zlepšiť svoju prácu, ako deti upútať a urobiť vyučovacie hodiny zaujímavými, a pritom čo najviac ich naučiť.

Navrhol by som mladým učiteľom túto školu ako pracovisko. Umožňuje prácu s rôznymi vekovými kategóriami, čo pomáha nadobudnúť skúsenosti začínajúcim učiteľom. Vďaka nižšiemu počtu detí v triedach sa učiteľ môže viac venovať žiakom individuálne. Atmosféra v škole je rodinná. Veľa mimoškolských aktivít zase zabezpečuje učiteľovi vybrať si tú, ktorá ho naplňa. Moja rada budúcim učiteľom školy – nebojte sa, prídte medzi nás, stanete sa súčasťou našej školskej rodiny, snažte sa využiť potenciál tejto školy.

V triedach je nižší počet žiakov, čo umožňuje individuálny prístup, lepšie

precvičovanie a upevňovanie učiva. Žiaci môžu naplno prejsť svoje schopnosti. Škola má pekné, upravené, moderné priestory, je pomerne dobre vybavená i informačno-komunikačnými technológiami. Má priestory na kultúrne i športové aktivity. Organizuje množstvo zaujímavých podujatí a poskytuje rôzne možnosti rozvoja záujmovej činnosti. Má kontakty so zahraničím, svoje jazykové schopnosti môžu žiaci rozvíjať v táboroch na Slovensku, ale i pri vzájomných stretnutiach žiakov dolnozemských škôl. Budúcim žiakom by som radil: Prídte a neľutujte. Naučíte sa po slovensky a okrem toho všetko to, čo je možné sa naučiť aj v maďarskej škole. Škola vás pripraví na vysokoškolské štúdium nielen v Maďarsku, ale aj na Slovensku s využitím štátneho štipendia Slovenskej republiky.“

Za odpovede a predovšetkým za vždy ochotnú spoluprácu ďakuje.

Alžbeta Uhrinová

Foto: (mti/archív)

POZNÁMKA

Autorka (bývalá žiačka, učiteľka, riaditeľka, rodič) venuje príspevok jej bývalým učiteľom, spolužiakom, žiakom, kolegom a pedagógom svojej dcéry.

O škole nájdete viac informácií v štúdiu

MICHAL LÁSIK – EDITA PEČENOVÁ: Sedem desaťročí békešcabianskeho Slovenského gymnázia, základnej školy, materskej školy a kolégia. In: MIROSLAV KMEŤ – TÜNDE TUŠKOVÁ – ALŽBETA UHRINOVÁ et. al: Kapitoly z minulosti a súčasnosti Slovákov v Békešskej Čabe. Békešská Čaba: VÚSM 2018, s. 321 – 339.

Vedec slovenského vystáhovalectva

Pred 95. rokmi sa narodil Ján Sirácky

S menom *Jána Siráckeho* som sa prvýkrát stretol v r. 1966, bolo vytlačené nenápadnými, malými písmenami na titulnej strane knihy *Stákovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí*. Neviem, akou cestou sa dostala táto na pohľad nenápadná publikácia do redakcie *Ludových novín*, kde som vtedy prvý rok pracoval ako redaktor. Štúdia v rozsahu tristo strán ma však natoľko zaujala, že som ju prečítal na dva či tri dychy. Bol som očarený, koľko obrovskej výskumnej práce, koľko rokov bádania archívnych materiálov si vyžiadal jej zrod. Ešte väčšiu radosť mi spôsobila tým, že som sa z nej konečne dozvedel, kedy a za akých okolností sa dostali Slováci, naši predkovia, na územie terajšieho Maďarska. Vtedy som ešte nevedel, že táto kniha sa stane zároveň akousi príručkou, základným dielom dejín sťahovania Slovákov do juhovýchodného Uhorska. Vtedy, v r. 1966, som nevedel ani to, že táto štúdia bola vlastne kandidátska dizertačná práca autora, ktorú už ako pracovník Historického ústavu Slovenskej akadémie vied obhájil r. 1965 a dvakrát knižne vydal, r. 1966 a 1971.

S Jánom Siráckym, rodákom z Báčskeho Petrovca vo Vojvodine, som sa osobne stretol až o dva roky neskôr. *Zväz demokratických Slovákov v Maďarsku*,

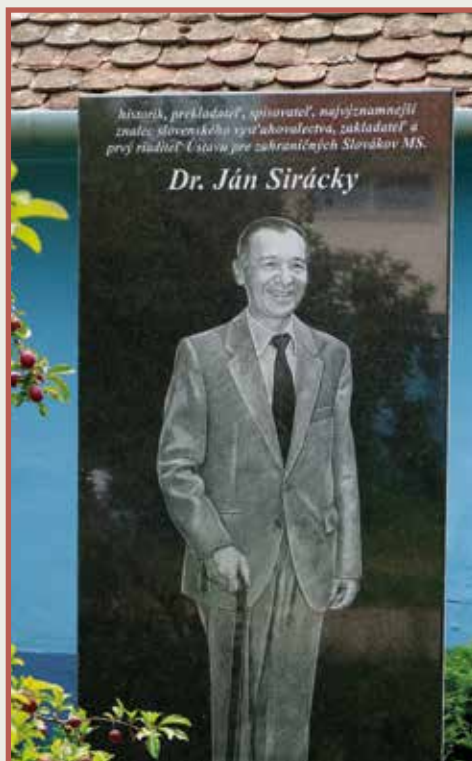
ale ani redakcia *Ludových novín* toho času prakticky nemali a ani nemohli mať žiadne styky s orgánmi a organizáciami na Slovensku. Naše krajiny sa pevne pridržovali zásady: *Národnostná politika je vnútropolitickou záležitosťou tej-ktorej krajiny*. Dokonca pracovníkom Zväzu a redakcie príslušné stranícke a štátne orgány zakázali nielen nadväzovanie stykov so slovenskými orgánmi a organizáciami, ale aj prijímanie hocijakej pomoci zo Slovenska.

Zmeny v tejto oblasti prichádzali spoza našich hraníc. Demokratizačné snahy „socializmu s ľudskou tvárou“ v Československu priniesli snahy venovať zvýšenú pozornosť kultúrnym potrebám zahraničných Slovákov. Začalo sa uvažovať o obnovení *Krajanského odboru Matice slovenskej*, ktorý zrušili r. 1954. (Na jeho miesto nastolený *Československý ústav zahraničný* veľa vody nenamútil). Napokon sa Slovenská národná rada rozhodla vytvoriť profesionálnu inštitúciu pre krajanskú problematiku. Tak v júni 1968 vznikol *Ústav pre zahraničných Slovákov Matice slovenskej (ÚZS MS)* s dvoma oddeleniami: oddelením pre vedecký výskum a oddelením pre kultúrne styky. Riaditeľom Ústavu sa stala tá najpovolanjšia osoba – Ján Sirácky. Nikto na Slovensku nepoznal krajanskú problema-

niku lepšie ako on. Za zástupcu si zvolil nášho pitvaroškého rodáka **Martina Čemana**, ktorý zároveň viedol odbor pre kultúrne styky. Rodáci z Dolnej zeme – Báčskeho Petrovca a Pitvarošu – začali kráčať po nevyšliapanej ceste, ktorá ich napriek rôznym prekážkam priviedla aj k nám, k Slovákom v Maďarsku. J. Sirácky a M. Čeman ako predstavitelia Matice slovenskej chceli prvýkrát navštíviť sídlo zväzu na Ulici Nagymező v lete r. 1968, ale pre už spomínané zákazy to nemohli urobiť. Nevolaných hostí – ako som sa to dozvedel od pracovníka zväzu **Štefana Lamiho** – generálny tajomník Zväzu **Juraj Bielik** nemohol prijať, ale stretli sa s nimi pracovníci Štefan Lami a **Ján Kušňár** – v neďalekej krčme. Toto neoficiálne stretnutie, o ktorom sme vtedy ani netušili, sa stalo priam historickým, aspoň čo sa týka spolupráce Zväzu a Matice slovenskej. Vďaka tomuto stretnutiu MS pozvala do Východnej na celoslovenský folklórny festival dva naše súbory (zo Slovenského Komlóša a z Veľkej Tarče), ktorým naše ministerstvo kultúry (čuduj sa svete!) povolilo účasť na festivale. Tu potom – ako nás neskôr informoval Štefan Lami – Zväz nadviazal styky nielen s MS, ale i s predstaviteľmi rôznych slovenských spolkov na Slovensku i v zahraničí.

Na spomínanom stretnutí v zadymenej krčme som nemohol byť prítomný, ale o celý mesiac neskôr som sa stretol s Jánom Siráckym v spoločnosti Martina Čemana a redaktora *Matičného čítania* **Františka Lašsutha** z Martina. Stretnutie sa odohralo – ako ináč? – v budapeštianskej pivárni oproti Západnej stanici. Bol už skorý večer a naši hostia

sa tu zastavili cestou domov z Báčskeho Petrovca. Dvaja sme privítali predtým nikdy nevidaných hostí, šéfredaktor *Ludových novín* **František Križan** a autor týchto riadkov. Ja som si trošku v rozpakoch a s dojatím podával ruku s J. Siráckym, veď som stál zoči-voči osobnosti, v kruhu historikov uznávanej autority, doktorovi filozofie a kandidátovi historických vied. Bol strednej postavy, tvár mal podlhovastú, skôr chudú, so živými, zvedavými očami. S úsmevom na tvári mi podal ruku a posmelil ma, aby som mu aj ja tykal. Pri večeri sme sa dohodli o spolupráci našej redakcie a redakcie časopisu *Matičné čítanie* a J. Sirácky sa ponúkol, že nám sprostredkuje aj styky s najväčším obrázkovým časopisom na Slovensku *Život*. Svoj sľub dodržal a my

sme potom dlhé desaťročia chodili na výmenné pracovné pobyty do redakcie Život, kde sme našli v osobe šéfredaktora **Ladislava Tomáška** človeka, ktorý až do svojej smrti bol priateľom a podporovateľom našej redakcie a našich Slovákov.

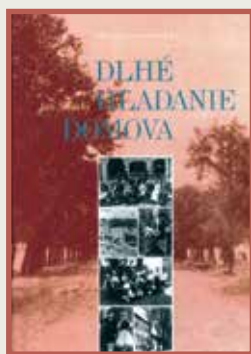
Po dvoch neoficiálnych stretnutiach naše styky s MS a vôbec s materskou krajinou nadobúdali postupne oficiálny ráz. Odvtedy sa naši učitelia každoročne zúčastňujú na jazykových kurzoch v materskej krajine a pravidelnými sa stali zájazdy našich umeleckých súborov na Slovensko. Ústav pre zahraničných Slovákov MS nás toho času priam zaplavoval krásnou literatúrou, klasickou i súčasnou, dodával nám gramofónové platne, magnetofónové zápisy a rôzne osvetové materiály, ktoré Zväz potom rozosiela našim školám, kultúrnym domom, ochotníckym súborom i knižniciam. Našu radosť z týchto kultúrnych pokladov však schladili opatrenia vtedajšieho vedúceho národnostného oddelenia na ministerstve kultúry. Vyslal svojich pracovníkov (i pracovníkov z iných oddelení ministerstva), aby skontrolovali, či nám MS neposiela materiály zhotovené v slovenskom nacionalistickom protimaďarskom duchu. Aj „kontrolóri“, aj my sme sa hanbili, hoci hanbiť sa mal niekto iný. Preto nás ani veľmi

neprekvapilo, že keď sa redaktor Ľudových novín **Pavol Kondáč** spolu s členom predsedníctva Zväzu, poslancom maďarského parlamentu **Pavlom Kováčom** zúčastnili na valnom zhromaždení MS v Martine

a redaktor našich novín tam na žiadosť organizátorov pozdravil prítomných, spomínaný vedúci oddelenia ho chcel odstrániť z redakcie. Zachránilo ho predsedníctvo Zväzu a hlavne náš čabiansky parlamentný poslanec Pavol Kováč. (Spomínané príklady uvádzam preto, aby čitateľ získal obraz o tom, ako sme v tomto období mohli spolupracovať s materskou krajinou.)

S J. Siráckym som sa od tých čias pravidelne stretával na Slovensku i v Maďarsku. Ako redaktor Ľudových novín som bol častým hosťom akcií organizovaných Ústavom MS a J. Sirácky zasa často cestoval do Maďarska na rôzne podujatia našich Slovákov. Trávili sme spolu nielen hodiny, ale často celé dni. Spriatelili sme sa a zasvätili sme jeden druhého aj do takých osobných tajov, aké pred sebou odkrývajú iba priatelia. Nikdy naprí-

klad netajil predou mnou svoj vrúcny vzťah k svojmu rodisku, k Báčskemu Petrovcu, kde sa r. 1925 narodil a ktorý musel tak skoro opustiť. Po okupácii Báčky horthyovským vojskom r. 1941, keď za-

tvorili petrovské slovenské gymnázium, pokračoval v štúdiu v Šuranoch a zmaturoval r. 1944 v Košiciach. Ešte v lete toho roku sa zapojil do protifašistického hnutia a stal sa príslušníkom slovenskej 14. vojvodinskej brigády. Až do skončenia vojny slúžil pri divíznom štábe. Túžiac po vyššom vzdelaní na jeseň r. 1946 opustil Petrovec, prišiel študovať na Filozofickú fakultu UK do Bratislavy, kde sa natrvalo usadil. Štúdium zakončil r. 1950 doktorátom filozofie. Málokto však o ňom vedel, že až do roku 1955 bol vo väzení, lebo ho neprávom odsúdili v stalinistickom protititovskom procese na 20 rokov. Rehabilitovali ho až roku 1964. Po návrate z väzenia bol takmer rok nezamestnaný. Potom sa dostal do Ústavu dejín KSS ako redaktor a neskôr sa stal redaktorom a vedeckým tajomníkom Historického ústavu Slovenskej akadémie vied. Tu –

ako sme už spomenuli – obhájil svoju kandidátsku dizertačnú prácu. Od tohto času jedno za druhým písal náročné vedecké diela, ktoré vychádzali knižne. Vydal viac ako desať titulov. Popri svojom prvom veľkom diele *Stáhovanie Slovákov na Dolnú zem v 18. a 19. storočí* bol spoluautorom zbierky štúdií *Slováci vo svete I.* (1981), autorom knihy *Dlhé hľadanie domova* (1985) a viac ako 100 štúdií a statí publikovaných na Slovensku i v zahraničí, najmä v Juhoslávii a Maďarsku. Spomedzi jeho publikačnej činnosti nesmieme vynechať ani jeho preklady zo srbskej a chorvátskej krásnej literatúry i preklady vedeckých textov. Na žiadosť autora týchto riadkov preložil z maďarčiny do slovenčiny aj hrubú, 44-hárkovú monografiu obce Répašská Huta.

O vedeckom pracovníkovi, historikovi slovenského vystáhovalectva a de-

jín Slovákov v zahraničí o J. Siráckom s veľkým uznaním písal v doslove knihy Dlhé hľadanie domova národný umelec, spisovateľ **Vladimír Mináč**: *„Ján Sirácky robil dobrú a nie malú prácu. Stojí na začiatku a zatiaľ aj trochu osamotene na dôležitom úseku slovenskej historiografie... Autor nie je prvým kronikárom veľkého južného presunu Slovákov, ale je prvým profesionálom, ktorý sa upísal tejto téme – a čo je najdôležitejšie – je prvý, ktorý túto tému pochopil...“*

Prínos Jána Siráckeho vo výskume sťahovania Slovákov a ich života v Maďarsku a iných okolitých krajinách hádam najvýstižnejšie determinoval historik **Ján Kukučka** z Rumunska, ktorý vo svojich spomienkach na J. Siráckeho napísal: *„Práca J. Siráckeho sa nedá zamlčať, ani obísť: každý, kto bude pracovať v tejto oblasti, bude musieť vychádzať z jeho výskumu, ale aj z jeho základných analýz a zovšeobecnení.“*

J. Sirácky osem rokov zastával vedúcu funkciu v Ústave (neskôr odbore) zahraničných Slovákov MS. Od r. 1976 sa venoval výlučne vedeckovýskumnej činnosti. To však vôbec neoslabilo jeho

styky so Slovákami v Maďarsku. Práve tak usilovne prichádzal na sympóziá či vedecké konferencie do Budapešti, Békešskej Čaby, Sarvaša, ako aj na príležitostné akcie do našich miest a obcí. A kde len bolo treba, tam všade a vždy pomohol. Nikdy k nám neprišiel s prázdnyimi rukami, o čom svedčia naše vedecké zborníky, Náš kalendár alebo Ľudové noviny, v ktorých pravidelne publikoval. Naďalej sme sa často stretávali – buď na Slovensku, alebo v Maďarsku. Tak tomu bolo až do jeho ochorenia v r. 1998. Vtedy sme už len my mohli ísť za ním – poďakovať sa mu za jeho neoceniteľnú pomoc, ktorú preukázal svojim krajanom v Maďarsku a odniesť mu vyznamenanie Celoštátnej slovenskej samosprávy Za našu národnosť. O niekoľko mesiacov neskôr, začiatkom novembra 1998, sme ho v Bratislave vypevradili na jeho poslednej ceste.

Týmito spomienkami vzdávame hold historikovi, nášmu dolno- i hornozemskému batkovi, jednému z najlepších priateľov Slovákov v Maďarsku Jánovi Siráckemu a zároveň si týmito spomienkami pripomíname 95. výročie jeho narodenia.

Zoltán Bárkányi Valkán

Foto: (archív/-hl)

Od nástrojov cez hračky až po nádherné kroje

Zo Slovenského oblastného domu v Malom Kereši

Dejiny Slovenského oblastného domu v dolnozemskej poľnohospodárskej mestečku v Malom Kereši siahajú do roku 1967. Vtedy totiž v pivnici Základnej školy S. Petőfiho poskytl priestory Klubu milovníkov hudby Zoltána Kodálya, ktorý v škole pôsobil už tretí rok. Zaujímavé a nasledovateľné je, že deti pod vedením učiteľa spevu a hudby **Andrása Duilaiho** začali zbierať rôzne tradičné národopisné predmety, ktoré sa v tom čase ešte vyskytovali skoro v každej domácnosti. V zbierateľskej práci žiakom pomáhali aj ďalší pedagógovia, ako napríklad **Tibor Katona st., József Fuchs** a pani **Szűcsová**.

V týchto priestoroch zriadili aj prvú výstavu, ktorá prezentovala tradičnú hmotnú kultúru malokerešských Slovákov. V zbierateľskej práci deti pokračovali a časom priestory v škole nestačili na inštalovanie množstva exponátov. Vtedajšia mestská rada podporila iniciatívu a bádateľom miestnej histórie poskytla dve miestnosti v *Klube dôstojníkov*. Vedenie mesta už v roku 1973 v spojitosti so 100. výročím narodenia slávneho rodáka mesta **Sándora Petőfiho** začalo uvažovať o založení stályho národopisného múzea. Záujemcovia o miestny národopis si však naň museli ešte niekoľko rokov počkať. V roku 1976 mesto zakúpilo od gazdu **Štefana Šubu** tradičný sedliac-

ky dom na *Ulici sv. Štefana*, postavený v roku 1839.

Pozbieraný materiál sa priebežne rozširoval, k žiakom sa pridali aj oduševnení lokálpatrioti mesta a odbornú pomoc poskytol **Dr. János Bárbth**. Slávnostné otvorenie novej „klenotnice“ mesta sa konalo 20. apríla 1977, otváraciu reč mal

vtedajší generálny tajomník *Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku Ján Šuch*. V programe účinkovali miestny *Slovenský národnostný spevácky zbor* za sprievodu *citarovej kapely*, ako aj *komorná dychovka* miestnej základnej umeleckej školy. O významnej udalosti onoho času písali aj naše *Ludové noviny*.

Hneď na začiatku pôsobenia nového múzea v ňom zriadili dve stále expozície. Výstava *Sedliacky spôsob života na prelome 19. a 20. storočia* prezentovala dobové hospodárenie a všetko, čo s ním súviselo, a v prednej, tzv. čistej izbe, vítala návštevníkov výstava *obytnej kultúry a prekrásneho ľudového kroja malokerešských Slovákov*. S bohatým fondom múzea sa mohli v roku 2018 zoznámiť účastníci konferencie *Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku*, zameranej na oblasť domy. V tom čase popri dolnozemskejších Slovákov *Békešskej Čabe* si aj

Malý Kereš sériou zaujímavých programov pripomenul 300. výročie osídlenia Slovámi. Okrem rôznych náradí, pracovných nástrojov či odevov sú tu vystavené napríklad evanjelické náboženské knihy, ale aj originálne tradičné hračky z dreva, či zo šúpolia. Odborníci a amatérski bádatelia tradičnej slovenskej kultúry z rôznych kútov Maďarska sa počas prehliadky výstavných priestorov dozvedeli o. i. aj to, že významná časť miestneho nádherného kroja pochádza od jednej miestnej Slovenky sedliackeho pôvodu, ktorá – keď sa vydala za remeselníka – podľa miestnych tradícií a očakávaní prestala nosiť kroj a začala sa obliekať po „meštiansky“.

Oblasť dom ako zložka muzeálneho celku, do ktorého patria aj *Rodný dom a pamätné múzeum S. Petőfiho* a *Park umeleckých prekladateľov*, zatiaľ dvakrát získal titul *Múzeum roka* v Maďarsku.

Sprac.: (csl)
Foto: (csl/luno)

Dopad Trianonskej mierovej zmluvy na Slovákov v Maďarsku

Dňa 4. júna 1920 podpísali v Paríži, v paláci Grand Trianon, mierovú zmluvu medzi Maďarskom a víťaznými mocnosťami prvej svetovej vojny. Týmto dňom sa v Maďarsku začal nový letopočet. A nielen v Maďarsku, ale aj v tzv. nástupníckych krajinách Uhorska, kde bývalé národnosti krajiny, aspoň tá časť, ktorá obývala súvislé územia na perifériách bývalého hegemonu Karpatskej kotliny, si mohli začať budovať, respektíve pokračovať vo výstavbe vlastnej krajiny, vlastného štátu, pod ochranou nového zmluvného zriadenia v strednej Európe. Odvtedy uplynulo sto rokov. Keďže ide o okrúhle výročie, myslím si, že ani my, Slováci v Maďarsku, sa nemôžeme tváriť, akoby sa nás táto zmluva netýkala. Ona určovala ďalší vývoj našej komunity v takej miere, nakoľko určovala aj základy ďalšieho vývoja Maďarska, celej krajiny, celej maďarskej spoločnosti a v nej aj menšinových komunit „okliešteného“ štátu.

Odlišný prístup k Trianonu

Maďarská a slovenská historiografia pristupuje k fenoménu „Trianon“ diametrálne odlišne. Maďarskí historici pod týmto pojmom chápú *celkový proces formovania novej strednej Európy* od konca prvej svetovej vojny (alebo aj od posledných rokov vojny), kým slovenská historická veda skúma Trianon ako *jednorazový akt podpísania mierovej zmluvy*. Ja, pretože

profesionálne sa nevenujem histórii, sa nesnažím nájsť medzi týmito prístupmi zhodu, ani zistiť, ktorý je správny. Keďže spomedzi historikov, ktorých diela som čítal, ani jeden nevenoval viac pozornosti národnostiam, zostávajúcim aj po „oklieštení“ Uhorska na území *Maďarského kráľovstva*, ťažko nájsť podklady pre interpretáciu postoja Slovákov

v Maďarsku k tejto tematike. Jediné, čo nám ostáva, je preštudovať text samotnej mierovej zmluvy, prípadne dobovú tlač a sformulovať *svoje pocity, svoj vlastný názor* vytvorený na základe týchto dokumentov, rodinných, či osobných skúseností, osobnej a kolektívnej pamäte. Takto postupujem aj ja.

V období konca vojny a vypracúvania povojnového zriadenia Európy odznelo viacero argumentov o tom, ako a prečo rozdeliť bývalé európske veľmoci, *Nemecko* a *rakúsko-uhorskú monarchiu*. Na základe 14 bodov amerického prezidenta **Woodrova Wilsona**, uverejnených 18. januára 1918, postupne sa dostal do popredia *princíp sebaurčenia národov strednej Európy*. Jeho bod č. 10 obsahoval vetu, podľa ktorej „*Národom Rakúsko-Uhorska, ktorých miesto medzi národmi, prajeme si, aby bolo zabezpečené a zaistené, má byť poskytnutá prvá možnosť na autonómny vývoj*“.

Pri vypracovaní podmienok mierovej zmluvy s Maďarskom zohrávala nemalú úlohu aj snaha o zanechanie pomerne vyrovnaného počtu predovšetkým Slovákov na území Maďarska a Maďarov na území novovznikajúceho Českoslo-

venska. Proti tomuto faktu sa obyčajne stretávame s argumentáciou, ktorá sa odvoláva na výsledky sčítania obyvateľstva z roku 1920. Je fakt, že v tom roku sa na území nového Maďarska hlásilo k slovenskej národnosti iba *141 882 osôb*, kým v Československu sa za Maďarov prihlásilo *637 183 ľudí*. Ak by však tieto štatistické údaje boli pravdivé, vláda Maďarského kráľovstva by sotva bola pomerne krátko po podpísaní mierovej zmluvy, roku 1921, vymenovala vládneho poverenca pre záležitosti Slovákov žijúcich na území potrianonského Maďarska. Jeho úlohou bolo *sledovať a usmerňovať pomadžarčovanie slovenského obyvateľstva* predovšetkým v slovenských osadách okolo Budapešti. Postup a úspešnosť tejto politiky môžeme sledovať v dokumentoch o činnosti **Adolfa Pechány**a v *Maďarskom národnom archíve* v Budapešti.

Ale vráťme sa k samotnej mierovej zmluve. Čo sa týka vojenských a hospodárskych podmienok, predložených vládnej delegácii Maďarska, tie boli aj slovenskými očami súčasnosti naozaj kruté. O nich však tu a teraz nebudem písať, veď tieto síce ovplyvnili životné podmienky aj slovenských obyvateľov, ale ich národnostný život alebo národnostné práva priamo neovplyvňovali. Pritom väčšina Slovákov, žijúcich od roku 1920 na území Maďarska – ako to podčiarkol aj **Konštantín Palkovič** vo svojej zápisnici z obdobia výmeny obyvateľstva po druhej svetovej vojne – žila v úbohých hospodárskych pomeroch. O týchto pomeroch ešte aj moja generácia mohla počuť od svojich starých alebo vlastných rodičov, ba môže mať o nich aj osobné spomienky.

Mierová zmluva a otázky národnostnej politiky

Trianonská mierová zmluva okrem spomenutých tvrdých vojenských a hospodárskych podmienok pre povojnové Maďarsko obsahovala niekoľko bodov, ktoré sa zaoberali *otázkami národnostnej politiky*. Články 58 – 60 zmluvy obsahujú povinnosti pre maďarskú vládu *zabezpečiť svojim nemaďarským občanom rovnosť pred súdmi a zákonom bez ohľadu na ich „rasu, jazyk alebo národnosť“*. Nemaďarský materinský jazyk podľa prijatých predpisov by nemal zabrániť príslušníkom národnostných menšín prístup do verejnej služby alebo do úradníckej funkcie. Maďarsko taktiež malo umožniť pre národnosti *používanie vlastného jazyka* tak v súkromnom, obchodnom, ako aj vo verejnom živote, napríklad v tlači či na verejných zhromaždeniach.

Čo sa týka školstva, tam na jednej strane zmluva zaväzuje vládu Maďarska, aby

umožnila svojim obyvateľom, príslušníkom inej národnosti ako maďarskej, *aby si zakladali vlastné školy a iné ustanovizne*. Okrem toho v oblasti verejného školstva bola maďarská vláda napomenutá, aby v obciach a mestách, kde žije početnejšia komunita národnosti, zabezpečila pre jej príslušníkov *vyučovanie vo vlastnom jazyku*. Taktiež má pre národnosti zabezpečiť *účasť na verejných financiách* v pomere, v akej v jednotlivých oblastiach, obciach a mestách žijú. Vykonávanie uvedených záväzkov podľa obsahu mierovej zmluvy mala garantovať zmluvou založená *Spoločnosť národov*. Taktiež ktorýkoľvek člen *Rady spoločnosti národov* mohol pripomenúť Rade hroziace porušenie uvedených záväzkov, pričom Rada si potom mohla vybrať postup a vydať pokyny pre vládu Maďarska na nápravu.

„Krutá a nepremyslená“

Samotná mierová zmluva sa dostala pred maďarský parlament 26. októbra 1920. Predložila ju vláda v zastúpení ministra zahraničných vecí **grófa Imreho Csákyho**. V odôvodnení sa predkladateľ odvoláva na nešťastný koniec prvej svetovej vojny a na tlak víťazných mocností a zmluvu hodnotí ako pre Maďarsko *krutú a nepremyslenú*. Napriek tomu ju však navrhuje prijať, odhlasovať a ratifikovať vo viere, že časy sa môžu zmeniť, členovia dohodových a spojeneckých mocností môžu prehodnotiť svoje stanovisko a uznať nutnosť existencie silného Maďarska, alebo, lepšie povedané, silného Uhorska pre stabilitu stredoeurópskeho regiónu. Text zmluvy pod vonkajším tlakom odporúčal prijať aj *Zahraničný výbor parlamentu* pod vedením **grófa Gyulu Andrásyho**. Podobne činil aj *Verejnoprávny výbor*, ktorý však do svojho návrhu pridal aj odkaz na to, že svoj návrh predkladá „*pod existujúcim nátlakom*“. Ďalej podčiarkuje, že zmluva ne-

vznikla na základe dohody dvoch strán, ale vypracovali ju víťazné štáty.

K odôvodneniu predloženého návrhu predkladateľ priložil aj list predsedu francúzskej vlády **Alexandra Milleranda**, v ktorom sa na jednej strane uvádza, že *všetky návrhy maďarskej mierovej delegácie boli oneskorené* a takto ich už predstavitelia víťazných mocností nemohli, ale ani nechceli v danom momente prijať, na druhej strane však obsahoval akýsi *hmlistý prísľub* v prípade, keby po prekontrolovaní hraníc na konkrétnom mieste vznikla potreba zmeniť zmluvou určené hranice, v záujme ich pokojnej úpravy členovia dohodových a spojeneckých mocností môžu ponúknuť svoju spoluprácu pri vypracovaní zmeny. Ako vieme, k takýmto zmenám v období medzi dvomi svetovými vojnami nedošlo, avšak po roku 1938 pod záštitou fašistického Nemecka boli maďarské hranice posunuté smerom do územia nástupníckych štátov.

Nepripravená Slovač v Maďarsku bez pomoci Malej dohody

Slovenskú národnosť zastihli spoločensko-politické zmeny na zmenenom území nepripravenú. Aj keď v období formovania nových štátnych hraníc niektoré známe osobnosti predovšetkým evanjelickej cirkvi a budapeštianskej slovenskej inteligencie sa aktívne snažili organizovať Slovač hlavne na Dolnej zemi, ale po podpísaní a ratifikácii mierovej zmluvy sa väčšia časť týchto

aktivistov presídlila do vznikajúceho Československa, niektorých ďalších vysídlili maďarské úrady. Dolnozemský slovenský ostrov bol napokon rozdelený na tri časti, keď Nadlak a okolie pripadlo *Rumunsku*, Vojvodina *Kráľovstvu Srbov, Chorvátov a Slovincov* a okolie niekdajšieho „hlavného mesta“ dolnozemských Slovákov *Békešskej Čaby* zostalo v *Maďarsku*.

Ako zo štúdií dejepisu vieme, slovenský národ sa v Martinskej deklarácii prihlásil k myšlienke vytvorenia *spoločného štátu s Čechmi*. Väčšina Slovákov už pred podpísaním mierovej zmluvy s Maďarskom pokojne prijala túto možnosť a neskôr sa aktívne zapojila do budovania novej republiky. Nové vedenie *Československej republiky* v rámci spolupráce krajín takzvanej *Malej dohody* bez odkladu začalo poskytovať pomoc svojim menšinovým komunitám na území Rumunska a Kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov. Takto napríklad pred sto rokmi postavili slovenské gymnázium v *Báčskom Petrovci*, alebo sa dostali učitelia a učebnice postupne do slovenských škôl tak v *Nadlaku*, ako aj do slovenských obcí Vojvodiny. Tým boli položené základy dodnes fungujúcej národnostnej kultúrnej autonómie v posttrianonských krajinách s výnimkou Maďarska.

Slováci na území Maďarska po konsolidácii pomerov stratili priamy kontakt s územím, ktoré kompaktne obývali Slováci. *Hranice medzi Maďarskom a Československom boli prakticky neprechodné*, úrady prísne sledovali každý pohyb

či už odtiaľ na Slovensko, alebo naopak. Podobne to bolo aj so zásielkami slovenských publikácií, prichádzajúcimi z územia Slovenska. Väčšina evanjelických farárov stojacich na čele slovenských zborov však zostala na svojom mieste. Naďalej sa snažila o zachovanie aspoň dovtedajšej úrovne školskej výučby v slovenčine, i keď pod silným tlakom štátnych orgánov. Výučba slovenčiny znamenala aj v týchto školách iba toľko, že naučili svojich žiakov čítať a písať po slovensky, ale *náboženská* výchova už prebiehala obyčajne dvojazyčne. *Ministerstvo náboženských záležitostí a školstva* zakladalo postupne vo všetkých Slováckmi obývaných osadách aj štátne školy, vo väčších mestách aj dve-tri. V týchto bola *vyučovacím jazykom maďarčina*. Od roku 1923 stanovili formy národnostnej výučby aj na týchto školách. Škôl, v ktorých sa vyučovala aj slovenčina, bolo celkovo 55, z nich 53 patrilo do kategórie „C“, čo znamená, že sa v nich deti naučili čítať a písať aj po slovensky, avšak *celkovo prebiehala výučba v maďarčine*. Iba dve školy boli dvojazyčné, čiže v nich sa vyučovalo asi polovice po slovensky.

Tvrdá maďarizácia

Zo spomienok svojich rodičov viem, že deti v ich kraji, teda v okolí Békešskej Čaby, *prichádzali do škôl bez akejkoľvek znalosti maďarčiny*. Otec mal vo svojom prvom školskom dokumente napríklad napísané, že po maďarsky nevie a pozná len jazyk slovenský („tót“).

Pritom každodenné vyučovanie začínali povinným recitovaním maďarského

vyznania viery, čiže *revizionistickej modlitby*, ktorej textu ani nerozumeli. Keď boli prichytení, že v prestávke sa rozprávajú po slovensky, boli šikanovaní, niekedy fyzicky, inokedy museli nosiť cez deň hanobný nápis, že sú „*hlúpi Slováci*“. Takto sa plnili povinnosti prijaté podpísaním mierovej zmluvy v oblasti školstva.

O podstate, o cieľoch maďarskej školskej politiky v medzivojnovom období, si môžeme vytvoriť obraz z dokumentov, hlásení už spomenutého vládneho poverenca pre záležitosti Slovákov *Adolfa Pechány*a, publikovaných historikom *Lórántom Tilkovszkým* vo zväzku pod názvom *K dejinám Slovákov v Maďarsku v rokoch 1919 – 1946*. Z týchto hlásení vidno, ako presadzuje Pechány napríklad zakladanie materských škôl, alebo výstavbu nových štátnych škôl v obciach obývaných Slovákami. Účel týchto krokov vidí v presadzovaní výučby v maďarčine, aby sa deti od malička stretávali častejšie s maďarským jazykom, pričom aby

zároveň aj členom Spoločnosti národov mohli vykázať rozvojové úsilia v národnostných obciach.

Okrem toho Pechány viackrát vymáha vyznamenanie pre učiteľov za ich úspechy dosiahnuté na poli maďarizácie. Tak tiež požaduje pomoc od najvyšších predstaviteľov vlády, aby do slovenských obcí vymenovávali učiteľov, ktorí slovenský jazyk neovládajú. Podobný postup očakáva aj od cirkevných vrchností, predovšetkým od katolíckych, aby sa aj cirkevné obrady konali výlučne po maďarsky. Pri hodnotení vývoja v jednotlivých navštívených obciach vždy vyzdvihuje postup na poli maďarizácie a chváli úspešných učiteľov a farárov – maďarizátorov.

Čo sa týka prístupu predstaviteľov národností k verejným službám, tam taktiež postupovali orgány medzivojnového Maďarska podobne ako v školstve. Kto sa chcel zamestnať vo verejnej správe, či v štátnych zamestnaniach, musel si *po-maďarčiť svoje nemaďarské priezvisko*. Takto vznikali priezviská pripomínajúce hlavne geografické názvy Sedmohradska či Slovenska, napríklad takto sa stal v našej širšej rodine z *Hrabovského Árvavölgyi*.

Na rozdiel od Slovákov v Rumunsku a Srbsku

Zmeny v identite Slovákov môžeme sledovať predovšetkým v porovnaní súčasného stavu Slovákov obývajúcich niekdajší slovenský dolnozemskej ostrov. Veď kedysi, v rokoch ustálenia stredoeurópskych hraníc, sme začínali z rovnakého východiskového bodu. Možno s tým rozdielom, že ani vtedy nebolo jedno, akým jazykom hovorili obyvatelia oko-

litých obcí a miest, alebo v akom jazyku vedeli slovenskí hospodári komunikovať pri výmene svojich produktov.

Po sto rokoch vo Vojvodine, ako som sa o tom presvedčil tohto leta aj osobne, je slovenská komunikácia aj teraz samozrejmosťou tak vo väčších, ako aj v menších osadách založených Slovákami. A neraz Slovákami, ktorí v rámci druhej kolo-

nizácie odišli práve z územia dnešného Maďarska. Taktiež v rumunskom Nadlaku sa v rodinách používa slovenčina ako komunikačný jazyk, bežne aj na verejných priestranstvách počuť ešte stále zhruba na 50 percent slovenčinu. U nás sa už z verejného a rodinného života slovenský jazyk vytratil. Slovenčina sa ešte vyučuje v školách, snažia sa ju používať pri svojej činnosti aj naše slovenské samosprávy a, samozrejme, aj niektoré evanjelické zbory.

Nemoderná národnostná komunita a kultúrna autonómia

Celkovo možno povedať, že z pohľadu slovenského národa nemožno spochybníť pozitívny dopad nového usporiadania Európy po I. svetovej vojne na ďalší národný vývoj tohto celku. Na základoch málo uvedomelého, nevzdelaného, po slovensky hovoriaceho vidieckeho obyvateľstva *vznikol moderný národ, ale aj moderné národnostné komunity*. U nás sa to stalo inak. Na báze v duchu uhorského vlastenectva vychovaného, v tom čase síce ešte zväčša po slovensky hovoriaceho obyvateľstva, ktoré však v sebe nevypestovalo silnú slovenskú identitu, a pod tlakom silnej maďarizácie *vznikla archaická, nemoderná národnostná komunita* bez napojenia na modernú slovenčinu, na modernú slovenskú kultúru. Postupom času si táto komunita vo väčšine našich obcí vymenila svoj jazyk za maďarčinu, prevzala z nej moderné výrazy a postupne prestala na verejnosti používať svoj materinský jazyk. Za dve desaťročia medzivojnového mierového obdobia zoslabla vo svojej sloven-

skosti natoľko, že *po výmene obyvateľstva po druhej svetovej vojne už nedokázala plnohodnotne ožiť*. Napriek postupnej zmene národnostnej politiky Maďarska po sto rokoch zostali tu len trosky kedysi, ako to vidieť napríklad zo stavaného dedičstva našich predchodcov, silnej slovenskej komunity. Teraz je na nás, aby sme využitím dostupných možností vybudovali čo najstabilnejšiu bázu pre zachovanie svojich kultúrnych hodnôt. K tomu patrí *sieť slovenských škôl*, ktorej zárodoky vytvorila Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku prevzatím dvojazyčných škôl, premyslené *zakladanie a prevádzkovanie slovenských kultúrnych inštitúcií*, čo sme už tiež v posledných rokoch začali, a *vytváranie spoločného slovenského kultúrneho priestoru* prostredníctvom slovenských samospráv. Toto by mala byť tá *kultúrna autonómia*, ktorá je prakticky už sto rokov obsiahnutá v medzinárodných dokumentoch, medzi nimi aj v Trianonskej mierovej zmluve.

Foto: (archív)

Samuel Tešedík pretváral dobu a život roľníkov

V roku 2020 si pripomíname 200. výročie úmrtia evanjelického kňaza, národného a kultúrneho pracovníka, spisovateľa, publicistu, zakladateľa hospodárskeho školstva v Uhorsku a v Európe Samuela Tešedíka. Narodil sa 20. apríla 1742 počas otcovho kňazského pôsobenia medzi Slovákmi v Alberti (Albertirsa).

Keď mal sedem rokov, jeho otec *Samuel Tešedík* (*1710 Púchov) uprostred najplodnejšieho a najaktívnejšieho života v roku 1749 v Békešskej Čabe zomrel. Ten za svojho pôsobenia v Čabe písomne vydal mravné zásady a všeobecné pokyny verejného poriadku a tiež najstaršiu slovensky písanú a tlačou vydanú pamiatku o posvätení čabianskeho kostola. Po jeho smrti manželka Alžbeta Tešedíková, rodená Langová, rozhodla, že sa rodina presťahuje do jej rodnej Bratislavy. Aby matka uživila syna a dve dcéry, rozhodla sa vychovávať deti iných evanjelických rodín. Často prijala na stravovanie aj tučet detí. Keď syn Samuel ukončil gymnázium, stal sa domácim vychovávateľom vo viacerých popredných meštianskych rodinách v Bratislave, aby matke po-

mohol zabezpečiť živobytie rodiny. Až takmer do svojich dvadsiatich rokov si neosvojil maďarčinu, pričom veľmi dobre ovládal zásluhou matky nemčinu. Po štúdiách na evanjelickom lýceu v Bratislave odišiel študovať na kolégium do Debrecína, aby sa naučil maďarčinu. V roku 1763 začal študovať teológiu na nemeckých univerzitách, najprv dva roky v Erlangene, potom v Jene, Drážďanoch, Halle, Berlíne, kde sa venoval aj štúdiu prírodných vied. Už v tom čase sa pripravoval na svoje budúce povolanie. Hlásal, že farár pôsobiaci na vidieku sa nemá venovať iba pastoračnej službe, ale má byť aj skutočným učiteľom ľudí, lekárom a poľnohospodárskym odborníkom, aby tak mohol čo najlepšie pomáhať svojim veriacim.

Návrat do rodného kraja

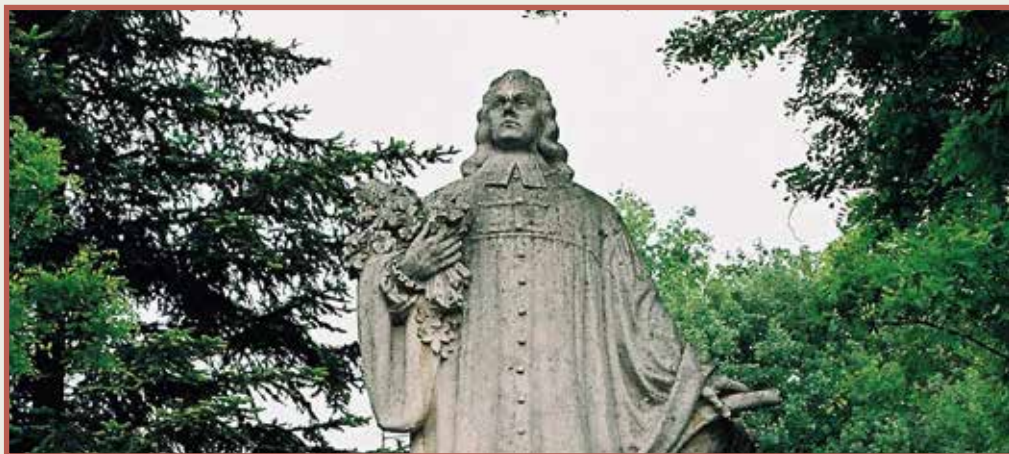
Po skončení štúdia sa Samuel Tešedík stal roku 1767 najprv dvorným kaplánom na veľkostatku J. Šrétera v novohradských *Šuranoch* (teraz Cserhátsurány), hneď po polroku bol kaplánom a v roku 1768 už riadnym farárom v Sarvaši. Pozvala ho tam tamojšia slovenská evanjelická cirkev ako pokračovateľa pôsobenia svojho otca, ktorý sa ako farár na Dolnej zemi zapísal hlboko do srdc slovenských evanjelikov. Po príchode do tohto dolnozemskeho mestečka so slovenskými obyvateľmi sa hneď oboznamuje popri cirkevných záležitostiach aj s prírodným prostredím, povahou, zvykmi a zmýšľaním ľudí. Kraj, do ktorého sa vrátil ako dospelý, ho prekvapuje svojou rozsiahlou rovinou bez stromov a vtedy aj neúrodnou slanou pôdou, s množstvom močiarov a barín a ťažkým položením tunajších Slovákov. Uvažuje, študuje a rozmýšľa, ako začať, ako pomôcť. Začína tak, ako kedysi jeho otec na Čabe.

Chodí po rodinách, poučá, vysvetľuje a povzbudzuje na dobré činy a vystríha pred zlými. Každú kázeň v kostole si dôkladne pripravuje a poučne zameriava. Osvetu sa rozhodol šíriť i prednáškami. S osobitným zreteľom sa venuje zaostalemu školstvu, pretože vidí, že základom povznesenia a výchovy môže byť len vzdelávanie. Sarvašských evanjelických učiteľov, nad ktorými má podľa vokátora kontrolu, vedie aj k tomu, aby učili zaujímavé predmety, aby žiakom zrozumiteľne v materčine všetko vysvetľovali, nenútili ich učiť sa naspamäť a nepoužívali kruté tresty. Ako pedagóg bol stúpenec Jána Amosa Komenského, ale ovplyvnený aj názormi nemeckých pedagógov – filantropov. Jeho celoživotným dielom bolo spojiť školu a výchovu s potrebami života. Od učiteľov vyžadoval disciplínu, pracovitosť, ustavičné vzdelávanie, dôslednosť a aby žiakom slúžili ako príklad aj usporiadaným súkromným životom.

Spojenie školy a výchovy s potrebami života

Veľkú pozornosť venuje Samuel Tešedík i pestovaniu rastlín. Vidí, že na Dolnej zemi rastlinstvo nevyniká pestrosťou a že tu úplne chýbajú stromy. Je presvedčený, že nové, výnosnejšie plodiny zabezpečia tunajším ľuďom vyššiu životnú a hmotnú úroveň. Podobnú prácu si už oddávna oblúbil, veď od malička poznal prácu v záhrade. Ako každý farár aj on mal podľa vokátora svoju pôdu aj záhradku. Pestoval plodiny, vysádzal stromy, štepil, dovážal nové druhy rast-

lín, skúmal a sledoval, ako sa ujmú. Neskôr sa stáva dekanom aj inšpektorom evanjelických škôl v Békešskej stolici, členom Uhorskej kráľovskej školskej komisie v Bratislave a takto spoznáva úroveň vyučovania a výchovy v krajine. Zisťuje ich nízku úroveň, čo ho nabáda zriadiť v Sarvaši školu podľa vlastných predstáv, pričom využíva najmä poznatky získané počas štúdia na nemeckých univerzitách. Ideál novej školy postupne realizoval v Praktickom hospodárskom

inštitúte založenom roku 1780 v Sarvaši. Spočiatku to bola dedinská škola so škôlkou – štepnicou pre mládež, neskôr komplexná pedagogická inštitúcia, ktorej cieľom bolo pozdvihnúť okrem roľníctva domáce remeslo, prostredie domu a dvora, oblasť a štátne hospodárstvo výchovou poľnohospodárov, remeselníkov, obchodníkov a úradníkov. Na pozemku o výmere 6 jutár, ktorý mu daroval miestny zemepán, dal Tešedík postaviť školu s veľkou knižnicou, ku ktorej pribudla dobre ošetrovaná záhrada. Na vlastné náklady školu zaopatril jednoduchšími strojmi a náradím. Štyri roky tu zadarmo vyučoval sarvašskú roľ-

nícku mládež. Pomáhala mu pritom aj žena i deti, a to aj pri vyučovaní žiakov v šití a v starostlivosti o chudobných a chorých. Dedinská mládež tu získavala základné vzdelanie a z vybraných jednotlivcov sa vychovávali poľnohospodárski úradníci a odborníci. Vyučovala sa aj technológia niektorých textilných a iných remesiel, pozornosť sa venovala prírodným vedám, zdravotvede, obchodu a účtovníctvu. Ústav vlastnil pokusné záhrady, polia, lúky, textilné stroje, herbáre, zbierky minerálov a semien. Vyučovalo sa 60 druhov prác, 38 technologických manipulácií a škola bola zároveň ústavom pre výchovu učiteľov.

Prvá hospodárska škola v Uhorsku

Keď Sarvašania postavili roku 1791 novú poschodovú školu tohto inštitútu, v peštianskych novinách sa objavil článok, „že zakrátko tu začnú vyučovať, a to po slovensky, aby žiaci učivu rozumeli, a po nemecky, aby si ich cieľom slúžiace knižky mohli prečítať“ a ďalej tiež, že „ak žiada-

ná a očakávaná podpora k tomu prispeje, tak sa lekcie aj v maďarskom a iných jazykoch budú prednášať“. Tešedíkove učenie a osveta mali zásluhu na tom, že sa tu ľudia naučili zúrodňovať slané pôdy a lepšie obrábať zem, rozšírili pestovanie plodín o kukuricu, lucernu a iné druhy.

Na Dolnej zemi sa začali na širšej rovine objavovať stromy, a to najmä ovocné. Pribudli aj na dvoroch, záhradách, samotách, pri cestách, kanáloch a riekach. Dodnes sa medzi nimi vyníma agát, ktorý dal Tešedík doviezť z Ameriky a jeho úžitok je všestranný, zmenil ekológiu celej Dolnej zeme. Naučil sa vhodne spájať knižné znalosti s praktickými životnými skúsenosťami, teóriu s praxou a školu so životom. Usiloval sa zmeniť hospodárstvo poddaných roľníkov na akúsi „poľnohospodársku manufaktúru“ s používaním jednoduchých strojov a s premyslenou delbou práce.

Získať učiteľské miesto v Sarvaši nebolo ľahké. Tešedík vychádzajúc z mravného úpadku dolnozemskeho ľudu pokladal za dôležité získať pri učení hospodárske a remeselnícke poznatky, uplatnenie ktorých má toľko predností v praktickom živote, že umožní aj kvalitnejšiu mravnú a náboženskú výchovu. Samuel Tešedík mal vôbec trpezlivejší názor na náboženstvo ako jeho súčasníci. V metodike vyučovania mal spory aj so svojim zástupcom Danielom Bockom. Svojim veriacim nesľuboval ľahký záhrobný život, ale im chcel zabezpečiť priliehavý a bezpečný tuzemský život. Často poukazoval na nerozumnosť povier a predsudkov a založil aj čitateľský spolok. Nepriatelia o ňom šírili, že sa len ryje v zemi ako krt, čo je kňazskému stavu nedôstojné, deti neučí náboženstvu a miesto toho ich zamestnáva všelijakými ručnými prácami. Ohovárači stupňujú výhrady: nechodí na svadobné hostiny, na krstiny, zabíjačky, medzi honoráciu, prijal na školu aj katolíckych študentov. Navyše v tom čase panoval aj krutý teror prenasledujúci kaž-

dý prejav pokroku a Tešedíkove sympatie k osvietenským politickým ideám mohli mať vplyv na zrušenie jeho školy v roku 1795. Ústav bol obnovený roku 1799, upustil však od praktických predmetov a zameral sa na výchovu učiteľov a úradníkov. Úplne zanikol roku 1806. Jeho bohatá odborná knižnica sa rozpredala a inventár rozkradol. Spustnutú budovu roku 1834 dostalo do užívania gymnázium s vyučovacím jazykom latinským. Bol to výsmech Tešedíkových snáh, pretože v jeho ústave s ohľadom na rôznorodosť žiakov sa prednášalo v nemčine, slovenčine a maďarčine a vo filiálke školy v Sed-

mohradsku aj v rumunčine. Natíska sa otázka – aký význam má Tešedíkove dielo pre dnešok? V prvom rade pochopil, že treba usporiadať nielen vlastnícke vzťahy k pôde, ale spolu s tým rozvíjať aj výrobné

prostriedky, modernizovať poľnohospodárske výrobné spôsoby, čiže tisícročné tradície vymeniť za intenzívnejšie, racionálnejšie a sústavne sa vzdelávať. Podujal sa podať pomocnú ruku roľníkom. Pomáhal im zdolávať prechodné ťažkosti pri prekonávaní neistoty a predsudkov. Tejto veci zasvätil aj svoje životné dielo *Sedliak v Uhorsku* (1784), v ktorom sa vo feudálnom Uhorsku prvý raz hovorí o roľníkovi. Je priam neveriteľné, že Tešedík už vtedy spomínal melioráciu a že sa s jej podstatnými oblasťami aj zaoberal. Ďalej predstihol svoju dobu v zúrodňovaní slaných pôd. Pričinil sa o udomácnenie lucerny v Uhorsku. Na zúrodnených slaných pôdach, čiže tam, kde dovtedy bolo dobré ovocie iba zriedkavosťou, pestoval 300 druhov ovocných stromov.

Snažil sa modernizovať poľnohospodárstvo

Svojím dielom a činnosťou sa pričinil o ekologizáciu celej vtedy pustej Dolnej zeme, čo vyústilo k výsadbe stromov, vetrolamov, úprave tokov, výstavbe kanálov, protipovodňových ochranných systémov, správneho hospodáreniu s vodou. Veľké úsilie vynakladal na vytvorenie podmienok na spracovanie poľnohospodárskych výrobkov. Do základov nového sveta pevne zakotvil aj udomácnenie sa remeselného podnikania. Veľkú pozornosť venoval aj usporiadaniu uhorskej dediny a vytváraní moderných obytných domov. V jednom zo svojich diel vyjadril nehynúcu pravdu: „Budúcnosť každého národa je závislá od tej pracovnej sily, ktorú vie vyjadriť a že práca pre usilovných je skutočnou radosťou“.

Pravda, len vtedy, keď vidia jej cieľ a zmysel. Samuel Tešedík so svojou školou pretváral dobu a život roľníka, hodlal položiť základy poľnohospodárskej výroby na úrovni doby so zameraním na budúcnosť. Ako opravdivý humanista vo svojich predstavách takto videl budúcnosť: „Ako by som svojim duchom videl veselých a radostiplných obyvateľov novej dediny, ktorí spoznali užitočnosť zlepšeného roľníckeho hospodárstva a naučili sa ním žiť. Ako pekne v radoch stoja domy! Ako dobre padne oddych v chládku! Záhrada, lúka, oráčina, zvieratá, všetko je blízko. Stromy, ktoré som pred niekoľkými rokmi sadil do pustej zeme, kde predtým nikdy nestál strom, už prinášajú pekné ovocie. Zákrsky sú

také obsypané chutným ovocím, že konármi sa dotýkajú zeme. Pole, ktoré teraz obrábam s polovičnou námahou, bohato rodí. Dobytok mám taký, akoby bol vykrmený. Dane som zaplatil. Moja rodina a deti sú mojou radosťou a potešením.“ Samuel Tešedík napísal približne 150 prác,

väčšinu z nich po nemecky. V rodnej reči napísal *Knížečka k čítaní a k prvým začátkum vzdelávání školských dítek* (1780), *Dvanášt paragrafov o školstve* (1791), *Pokyny pre dekanov, čiže školské připomienky, editor reči J. A. Komenského prednesenej v. 1650 v Šárošpataku*.

Predbehol svoju dobu

Aj keď sa Tešedíkove plány neuskutočnili v plnom rozsahu podľa jeho želania, aj keď mu ľudská závisť často prinášala smutné chvíle v živote, hoci mu znova a znova odopreli materiálnu podporu a napokon po prvom prerušení v roku 1795 v roku 1806 musel celkom zatvoriť svoju školu, jeho dielo je aj tak úplné a dosiahlo svetového uznania. Tešedíkove reformné snahy však nezanikli ani po roku 1806, keď po dvadsaťpäťročnom pôsobení jeho ústav po kríze definitívne zanikol. Sám sa stal hlavným poradcom grófa Juraja Festetiča, ktorý roku 1798 založil v Keszthelyi Georgicon – prvú vysokú poľnohospodársku školu na svete. Tešedík bol nielen jej spolutvorcom, ale aj organizátorom. Georgicon a jeho odchovanci boli známi aj medzi štúrovcami. Jeden z nich, Benjamin P. Červenák, chcel zakladať podobné ústavy aj

na Slovensku. Evanjelický farár, spisovateľ, publicista, agrárny reformátor Samuel Tešedík zomrel **27. decembra 1820 v Sarvaši**, keď ešte ako 78-ročný vykonával kňazské povinnosti. Myšlienky a činy tohto ozajstného učiteľa ľudu, ktorý oveľa predbehol svoju dobu, vypracoval ľudový agrárny program na celé storočia, sa živou rečou prihovárajú aj dnešku. Samuel Tešedík, osvietenec európskeho významu, získal za svoju priekopnícku činnosť mnoho uznání. Cisár Jozef II. roku 1789 ocenil jeho zásluhy zlatou medailou a zlatým prsteňom, cisár František I. roku 1809 ho spolu s rodinou povýšil do šľachtického stavu. V centre Sarvaša stojí jeho monumentálny pamätník – socha a na kostole, ktorý bol postavený za jeho účinkovania, sú umiestnené pamätné tabule na jeho pamiatku.

Ján Jančovic

Atentát na kráľovnú

„Zabiť kráľovnú netreba báť sa Vám bude dobre a ak všetci súhlasia ja nie som proti.“

– To sú slová zo známeho dvojzmyselného listu ostrihomského arcibiskupa Jána sprisahancom, ktorí pripravovali smrť kráľovnej Gertrúdy. Jeho viacvýznamovosť spočíva v neprítomnosti bodiek a čiarok. Možno ho prečítať a pochopiť buď ako: *„Zabiť kráľovnú netreba báť sa Vám, bude dobre, a ak všetci súhlasia, ja nie som proti.“* alebo: *„Zabiť kráľovnú netreba, báť sa Vám bude dobre, a ak všetci súhlasia, ja nie, som proti.“*

Koncom septembra 1213 zavraždili sprisahanci vedení **bánom Bankom** prvú manželku **kráľa Ondreja II.** (1205 – 1235) **Gertrúdu Meranskú.** Tento čin sa považuje za najznámejší atentát uhorských dejín (aspoň v maďarskej spisbe). Gertrúda nie je v histórii zapísaná ako sympatická kráľovná. Práve v čase, keď jej manžel Ondrej bol na vojenskej výprave v Haliči, nespokojní veľmoži neďaleko Mlynkov 28. septembra zavraždili kráľovnú. Jej telo pochovali v pilišskom kláštornom kostole. Odťatú hlavu dali do batoha a niesli ju kráľovi Ondrejovi. Nad dnešnou dedinkou Huť (Lelek) pri Ostrihome sa stretli s Ondrejom vracajúcim sa z vojny. Porozprávali mu, čo sa stalo. Kráľ dlho nerozmýšľal. Hlavu dal naspäť do vreca a odovzdal mníchom klášto-

ra v Huti, nech jej zabezpečia dôstojné miesto. Kto ju zavraždil, to sa asi nikdy nedozvieme. Najviac podozrievajú príbuzných bána Banka, ktorých kráľovná nepripustila k majetkom a výsadám. Kráľ po návrate domov nemal ani toľko moci, aby potrestal tých, čo mu zavraždili ženu a matku syna Bela a dcéry Alžbety. Počas celého panovania Arpádovskej dynastie pretrvávali medzi jej členmi búrlivé, až vražedné vzťahy. V tejto situácii Ondrej II. opúšťa krajinu, aby na žiadosť pápeža odišiel na krížovú výpravu brániť Svätú zem pred pohanmi. Vedenie krajiny zveril do rúk ostrihomského arcibiskupa Jána, toho Jána, ktorý napísal dvojzmyselný list!

Vražda Gertrúdy sa mohla prihodiť aj takto:

Po hradskej medzi Ostrihomom a Mlynkami sa presúva veselá a hlučná lovecká spoločnosť. Páni a dámy z kráľovského dvora sprevádzajú Gertrúdu, manželku kráľa Ondreja. Kráľovná miluje poľovačky. Gertrúda oblečená do loveckých šiat sedí na svojom oblúbenom sivom koníkovi. Za ňou jazdia dvaja šľachtici stredného veku. Bán Bank a bán Peter. Obidvaja patria medzi najvyššie postavených mužov krajiny, ale ich zachmúrené tváre prezrádzajú, že nepatria k zabávajúcej sa spoločnosti. Bez slova

klusajú vedľa seba. Zrazu sa bán Bank ozve:

– Počuj, Peter, ja sa na to už nemôžem pozeráť. Táto cudzinka našu krajinu ničí, všetko je postavené na hlavu. Odkedy je kráľ ďaleko, rozkazuje každému, robí si, čo chce, o všetkom rozhoduje.

Peter s trpkosťou v hlase odpovedá:

– Ak by to záviselo na mne, vyhnal by som ju za hranice aj s príbuzenstvom.

– Pravdu máš!

– Nemci ju obkolesujú a my, domáci uhorskí šľachtici, sme len trpení na kráľovskom dvore. Najvýnosnejšie úrady si rozdeľujú medzi sebou.

– Tak je veru, – prikývol Bank a pokračoval: – Už im rozdáva aj hradné župy.

– Na dvore sa najhlasnejšie rozkrikujú práve Nemci, a kde sme my, Uhri? – dodal Peter a zlostne bodol ostrohami koňa. Ten až poskočil od bolesti.

– Ešte aj kráľoviča Bela prevracia na nemeckú vieru, – hovorí Bank, – našťastie ho poznám ako už dospelého a rozhladeného mládenca. Nezdedil otcove zlé vlastnosti a slabosti, po nástupe na trón bude dobrým panovníkom.

– Ešte šťastie, že malú princeznú Alžbetu poslali do Durínska, lebo od takejto matky by sa veľa dobrého nenaučila.

Peter dodal: – Nemôžem sa na to ďalej pozeráť, prisahám! Dnes alebo nikdy!

Bank sa naklonil k Petrovi:

– Čo chceš vykonať?

Peter sa poobzeral okolo, či ich nikto nepočúva, a potichu začal dlhšie hovoriť. Svoje rozprávanie zakončil slovami:

– ... teraz je príležitosť, pokiaľ kráľ nie je v krajine. Inak sa od nej nikdy neoslobodíme. Môžem s tebou rátať?

Bank mu podal ruku.

Lovecká spoločnosť sa presunula na západné úbočie Chotárneho vrchu. Zazneli trúbky a píšťaly honcov, ktoré prehlušili smiech poľovníkov. Psy sa nevedeli dočkať, až ich vypustia za zverou. Lovci zastali na malej lúke a zoskočili z koní. Pripravili si zbrane. Hlavný lovmajster prikázal koniarovi zájsť k mníchom do kláštora a oznámiť im, že ich po poľovačke navštíví kráľovná.

Opát kláštora sa sľúbenej návšteve neradoval. Vydal pokyny, aby v daný čas privítali kráľovnú všetci, ktorým to dovoľí práca. V kláštore nastal ruch a zhon. Pracujúci bratia si robili svoje. Bol čas orby. Zrazu bolo počuť dupot koní. Brat pri bráne ju otvoril a koniar kráľovnej zdesene začal rozprávať:

– Brat predstavený, stala sa strašná vec. Zabili kráľovnú!

Opát sa podoprel, aby nepadol. Kolená sa mu triasli.

– Ako sa to mohlo stať?

Jozef sa pustil do rozprávania:

– Poľovačka začala. Kráľovná zabľúdila v húštine lesa. Ostatní videli, že ju nasledovali páni Peter a Bank. Pani Gertrúda sa zachytila o šípkové trnie. Nahla sa, by si uvoľnila šaty, a vtom jeden z uhorských pánov k nej priskočil a bodol ju do krku. Jeden zo služobníkov začul slová: – ... zaslúžila si.

– To je strašné, takto život zmárniť... To je vražda! A čo sa stalo s vrahmi? – prehovoril opát.

– Obišli podobne ako kráľovná. Aj oni sa zamotali do trnia a nemohli ujsť. Majster Karol ich spútal a vedie ich do väzenia v Ostrihome.

Rudo Fraňo

Pod gašťanom

– Hovor, kamarát! Sme samé uši! – pobádali už mierne podgurážení priatelia stredoškolského učiteľa Jána Horkého. – Ako sa ti žije v tom tichom raji pánubohu za chrbtom? No, vrav už!

Štyria mladí muži, ani jeden z nich ešte neoslávil tridsiatku, sedeli v záhradnej reštaurácii za zeleným stolom z liateho železa v príjemnej tóni mohutného starého gašťana. Ešte donedávna boli nerozlučnými priateľmi a nedokázali si ani len predstaviť život osve. Pevný fundament priateľstva vytvorili spoločne, veď päť rokov prežili v jednej izbe vysokoškolského internátu. Študovali tie isté cudzie jazyky. Pred štyrmi rokmi, po prevzatí diplomu, sa však museli z internátu odsťahovať a ich cesty sa rozišli. Ján Horký sa vrátil do rodného mestečka vyučovať nemecký a anglický jazyk. Jeho priateľov ani len vo sne nenapadlo odísť z hlavného mesta a tobôž nie vyučovať drzých, nevychovaných pubertákov. Keď sa zavše chceli stretnúť, obyčajne Janko Horký pricestoval do hlavného mesta.

– Hej, ty si ale môžeš deň čo deň užívať! – žartoval s úplne vážnou tvárou tučnučký Šaňo! – Niet nič nádhernejšie na svete ako neodolateľne dráždiace sexi maturantky! A tie ich vyzývavo zaoblené ženské boky a nezbedne sa natriasajúce pevné prsia! Koho by to nerajcovalo,

všakže? – pýtal sa potmehúdsky a veselo zaerdžal.

Ján Horký na drsné žartíky nereagoval, ba zdalo sa, že ich vníma ako zlomyseľnosť a bolo mu z nich trápne. Radšej siahol po krígli s dopoly vypitým pivom a zbytok prevrátil do seba na jeden dúšok.

– Veď viete, že som ženatý, manželka je učiteľkou v materskej škole, – odpovedal vážne a červie mu zaliala celú tvár.

– Kamoš, nehraj to na nás! Predsa nemôžeš byť ľahostajný voči tej zvädzajúcej sviežej dievčenskej kráse. Priznaj sa, očarila ťa! Myslíš, že sme slepí? – výsmešne si priateľa začal podávať ryšavý Ondro. – Neboj sa, ani jedna z nich už nie je panna, – dodal a pôžitkársy si odpil z piva.

– Veruže nie, – pritakal aj Jožo, ktorý neprestajne pchal do seba slané oriešky. – Tie maturantky sa častejšie milujú ako vydaté ženy... Uver mi...

– Mohol by si svojich predrahých spolužiakov, to ako nás, pozvať povedzme na nejakú rybačku, – ujal sa slova opäť Šaňo. – Ty vieš, na aké vnaďadlo zaberú najskôr vaše ryby! Nevieš? Tak ti to povieme. Na červíky, bratku, na veľké, hrubé červíky! Hahaha... Na tú rybačku by si mal pozvať aj štyri súce maturantky. Ručím ti, my by sme sa postarali o tie červíky... Hahaha...

Jánovi Horkému nebolo do smiechu, bol celý nesvoj. V duchu už trpko oľutoval, že navrhol toto stretnutie a vážne uvažoval, či by nemal odtiaľto zdrhnúť. Veď vypili už po tri pívá a ryšavý Ondro ku kríglom priniesol aj štyri vodky. Teraz je na rade on, ale predtým, než by objednal ďalšiu rundu, bezradne sa poobzeral dookola a zrazu sa nesmelo ozval:

– Urobili ste mi veľkú radosť, že ste sem prišli, – začal so zachrípnutým hlasom. – Ďakujem vám. Preto som vás pozval, aby ste mi pomohli, poradili mi...

– Koľko potrebuješ? – skočil mu do reči Jožo a na chvíľku prestal chrúmať slané oriešky. – Vieš, je koniec leta, sme po dovolenkách... Aspoň ja som na tom finančne celkom zle...

– My tiež, – pritakali zborovo ostatní.

– Ale môžeme sa ti poskladať, – navrhol Šaňo. – Hádam takých pätnásť, alebo dvadsaťtisíc...

– Idem sa rozvádzať, – zastonal Ján Horký. – Chcem sa rozviesť...

– Ale čo! – zvolal Jožo a od prevrapeňia mu div nevyletela sánka. – Dobre si si to premyslel? – opýtal sa a odsunul slané oriešky bokom.

– Marča sa splantala s notárom. Je sebavedomá ako nikdy, arogantne ma vyzvala, aby som sa odsťahoval, decko vraj ostane s ňou a, samozrejme, chce aj byť, na ktorý nám, mimochodom, dali peniaze moji rodičia.

– Ej, na to si musíme dať ďalšiu rundu, – zhlboka si povzdychol Ondro. – Možno ti tá sloboda príde aj vhod...?

– Marča mi nehanebne fľochla do tváre, že sa vraj len preto vydala za mňa, lebo som pán učiteľ a doktor filozofie a tak aj ju môžu oslovovať pani doktorka,

– pokračoval Ján Horký a bolo mu do plaču. – Navyše mi posmešne a bezohľadne vmietla do ksichtu, že vraj ani decko nie je odo mňa, ale od pána notára.

– Ale také dačo! – rozhorčil sa Ondro.

– Beštia nehanebná, cundra jedna...

– Po celom mestečku roznáša, že ju mlátim, že som na ňu nenormálne žiarlivý, – pokračoval Horký teraz už plačlivo. – Vraj stačí, ak mešká päť minút a zbijem ju ako hada. Ja som predsa nikdy nikomu neublížil, ani malíckom som sa jej nedotkol... Ani vtedy nie, keď náhle, z jednej hodiny na druhú odcestovala na desať dní k Jadranu a na krk mi zavesila sotva ročné decko...

– Môžbyť si aj schybil, kamarát, keď si jej neuštedril poriadny výprask, – poznamenal lakonicky Šaňo. – A ešte horšie, že si sa jej nedotkol ani malíckom, – dodal a veľavravne sa uškrnul.

Pri stole sa rozhostilo hrobové ticho. Priatelia meravo hľadeli pred seba, v ruke zvierali krígle a pomaly si uchlipkávali dobre chladené pivo. Ich tváre prezrádzali, že by sa im ešte žiadalo dopovedať nevyriečené obavy, rady, ako sa dostať z tohto biedneho stavu, v ktorom sa ocitol ich kamarát. Z jeho slov vycítili, že sa im zdôveril, lebo od nich, od blízkych priateľov, očakával pomoc. Iba kľopotanie podchvíľou padajúcich gaštanov z konárov starého stromu nad ich hlavami akoby vyzývalo ukončiť i tak nič dobré neveštiace ticho. Jednoducho nevedeli, ako na to, ako by mohli utešiť zroneného priateľa. Ani Ján Horký nepokračoval v ťažkaní si na svoju ženu ľahkých mravov. Keď uprel skúmový pohľad do tváre kamarátov, svitlo mu, že jeho biedny stav im vlastne môže byť ukrad-

nutý. S pocitom horkosti si uvedomoval, že po ich niekdajšej legendárnej svornosti, zomknutosti a vzájomnej oddanosti už niet ani stopy, vyparili sa, ako keď dym z komína odľúkne vietor. Kamaráti sa zmenili na nepoznanie. Tu je napríklad Šaňo. Je z neho melancholický starý mládenec. Okrem televíznych relácií ho nič nezaujíma, ani kamoši, ani baby. Ba teraz už nenachádza útechu ani v robote. Ryšavý Ondro je už po rozvode a pije ako dúha. Nie náhodou ďalšie pívá zapražil poldecákmi vodky. Iba Jožko sa správa ako večný optimista. Ale koho chce oklamať? Je nad slnko jasnejšie, že tým predstieraným optimizmom iba zakrýva svoje neúspechy, svoj prázdny, nudný život. Smútok mu možno čítať z očí aj vtedy, keď sa smeje alebo keď sa usiluje zabávať celú spoločnosť pri stole.

Priatelia dopili štvrtú rundu a na rozlúčku aj piatu, ale ozaj kapurkovú. Ján Horký sa nenápadne pozrel na hodinky, nerád by zmeškal večerný rýchlik. Stretnutie nebolo márne, otvorili sa mu oči, aspoň vie, na čom s nimi je. Pýtať od

nich už nič nebude. Keď sa lúčili, Jožo ho zľahka objal a dobrosrdečne potľapkal po chrbte:

– Brnkni, ak budeš potrebovať našu pomoc! Sme tu, s tebou...

– A zorganizuj niečo zaujímavé pre nás, – začul ešte Ondrove neveľmi presvedčivé volanie.

Keď posledný vozeň opustil stanicu a vlak naberal na rýchlosti, Jánovi Horkému z jednej minúty na druhú prišlo zle, veľmi zle. Hlava sa mu krútila a po celom tele ho zalial studený pot. Vstal, tašku nechal na sedadle a vyšiel na chodbu. Pomaly a zhlboka dýchal. O dobrú chvíľu, keď sa mu trochu uľavilo, mu prišlo ľúto pri pomyslení na to, čoho sa v krátkej budúcnosti ešte môže dožiť. Je mu smutno na duši, ale musí si priznať, že ich cesty sa rozchádzajú a on tomu nezabrání. Ostal sám ako kôl v plote. Manželke pripadne byť a hnutelnosti, ale aj právo vychovávať dvojročné dieťa. Veď je nad slnko jasnejšie, že súd tak rozhodne. Predsa na zdravý telesný a duševný vývoj chlapčeka budú tak dané všetky podmienky.

ANEKDOTY O SLÁVNYCH

Fernandel

Na jednom večierku rozprával Fernandel svoje zážitky z Japonska. Objednal si špeciálnu pálenku z ryže a keď popíjal, zrazu zbadal, že sa okolo neho i s ním všetko pohybuje. Zavolał čašníka a svoje dojmy mu zveril. Ten sa úctivo poklonil a odpovedal:

– Pane, to, čo sa s vami teraz robilo a čo ste videli, to nezapríčinila pálenka, ale naše malé zemetrasenie.

Wolf

Friedrich Wolf musel znášať, že mu lektori a dramatici často jeho diela prepracúvali. Počas skúšky jeho drámy príbehol za ním predstaviteľ hlavnej úlohy:

– Poď rýchle na scénu, o chvíľu sa bude hovoriť jeden odsek z tvojho diela, ktorý je celý pôvodný...!

Z nových veršov Juraja Dolnozemskeho

Ó, otázky...

Predbežne na rok

2020

Nový rok,
nové plány,
nové sny
– mnoho možností
pre všedné dni.
Dopredu ideme,
poznáme smer,
istota
nech nám ide
v ústrety,
– nadšene píšeme
súbehy.
Veselí po radosti
túžime,
mnohokrát monotónne
súdime.
Pravdu ctiť
musíme.
My sme smrteľní,
ale tie pravé sľuby
ľúbime!

Otázky, otázky
túlajú sa bez lásky.
Prosto zamávajú ľuďom,
v dialave sa
náruživu ozýva
bubon!
No, a tak ako...
ako ďalej?
Či máme podľahnúť
jednej myšlienke stálej?
Ale úspechy kto...
kto udelí?
Veď na každý pád
chceme byť blažení.
A či čas rany raz zacelí
a smelosť požehná
tej nádeji?!

Meditácia

Cez daždivú jar
so smutnými tvármi
kráčame do leta.
To je prastará koleda.
Oči otvoria
nezodpovedné sľuby,
nová polopravda
celým pokoleniam
náladu hubí.
Kto a ako poteší ľudí?!

Cesty, smery sú
časom viazané,
proroci majú
myšlienky nadané.
Ale my, smrteľní,
predsa váhame!

Pred 100 rokmi sa narodil Július Szabó

Narodil sa r. 1920 v *Želiezovciach*. Učil sa na slovenskom učiteľskom ústave v *Leviciach*, učiteľský diplom získal v *Pápe* r. 1941. R. 1946 sa stal odborným učiteľom matematiky a fyziky a r. 1955 stredoškolským profesorom matematiky.

V rokoch 1946–1950 pôsobil na *Slovenskej základnej škole a gymnáziu v Békešskej Čabe*, kde bol aj vedúcim slovenskej kultúrnej skupiny pri miestnej odbočke *Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku*. V rokoch 1950–1954 bol slovenským referentom a vedúcim *Metodickej a vydavateľskej skupiny Národnostného oddelenia ministerstva školstva*. V rokoch 1954–1958 vyučoval matematiku na *Vojenskej strednej škole v Budapešti*. Potom do r. 1980 bol šéfredaktorom *Národnostnej redakcie Vydavateľstva učebníc (Tankönyvkiadó)*, kde od r. 1976 vydávali literárne diela a vedecké publikácie národnostných zväzov.

V druhej polovici 70. rokov sa zapojil do znovu sa vytvárajúceho literárneho života našich Slovákov. Básne písal už ako študent, publikovať začal r. 1977. Jeho básne uverejňovali v *Ľudových novinách* a v *Našom kalendári*. Bol jedným z autorov antológie detských básní *Fialôčka, fiala*, ktorú vydali pred 40 rokmi, a *Chodníky*. Jeho samostatný zväzok básní s názvom *Zem na obzore* vyšiel v roku 1984. Pri príležitosti nedožitých stých narodenín Júliusa Szabóa prinášame výber z jeho básní.

Rýchlosť

Ó kdeže! Taký chlapec nikde nie je!
Narodil sa medzi rovnobežkami tvrdo
naháňaných tratí.

Rýchlosťou blesku jazdí ako v snení
do novších a novších krajín, kde sa mi
z mojich starých očí stratí...

Úmery

Nepriama úmera
za horou, kde orú,
umiera.

Za prácu zlatý rez
núka ti dukáty.
K nemu bež.

Gaštany

Keď kvitne príroda a biele blúzy jak
deva oblečú si aleje, túžbami sa mi
srdce naleje. A jedna aspoň už sa
splniť musí.

A v blúzach zbujnievajú divné plody
na každom rozkvitnutom gaštane.
Najkrajší zlietne, – dych mi zastane –,
na vlastných nohách ako srnka chodí...

Blúznivo blúdi, bdie až do rána,
kým nepukajú z dužín šité blúzy.
Gaštany vánok ľahko pozráňa.

Jak ich tam zbiera v chatrnom odeve,
srdce mi zabúši a ľubiť túži.
A píšem prvú báseň o deve.

Pravda o pravde

Keď vidíte Pravdu zblízka,
akoby sa hrom v nej zblýskal.
Pravda vidí, všetko čuje.
Pri vás sedí. Prišla. Tu je.

Ona žije. Dúhu pije.
Kade chodí, Krivdu bije.
Keď vydýchne, pokloňte sa
od zeme až po nebesá.

Zlo a zločin stále tresce,
nerozmýšľa, chce, či nechce.
Pod belasým nebom letí.

Pravda k Pravde cestu nájde
veru rýchlo, veru náhle,
veď má detí rôznych pletí.

Moja materčina

Na pamiatku
môjmu najmilšiemu profesorovi
Alexandrovi Matuškoví.

Narodil som sa v dedine,
– v dejinách je to jediné –,
v červenom Anti-Bábeli,
v kolíske s bielym páperím.

Orol ma nosil do hory
rozumieť rečiam, hovoriť.
Zahúkal som mu do ucha:
„Ozvenu zvonov poslúchaj!“

Hrám sa len, zvuky nasajem
do srdca. Mať ich zamení
v drahú reč, v ktorej krása je.

Zdá sa mi, hrám sa v plameni
matkinej lásky. Láska je
v ohni, aj reč tu pramení.

Pred večerom

Tvoj chrbát ako skala v púšti,
horúca láska k tebe ústí.

Nosíš ma tridsať rokov v srdci.
Tvoja krv hreje moje prsty.

Časom ti pribúdali vrásky,
zrakom ich pohladkávam z lásky.

Držme sa takto ďalej ešte po
našej milej priamej ceste,
láskou a úctou pospájani,
zdobení kvetmi – vnúcatkami.

Vrch Piliš ako inšpiratívny prameň v poézii G. Papučka, A. Kormoša a I. Fuhla

Podpilišsky priestor sa do slovenskej literatúry v Maďarsku dostáva ako objektívny prírodný úkaz, ktorý sa však pod vplyvom postupov lyriky zosobňuje a stáva sa oporou pre vyjadrenie rôznych obsahov a pocitov. *Piliš* so svojim plešatým vrcholom so 756-metrovou nadmorskou výškou predstavuje najvyšší bod tohto geografického priestoru, čím sa stáva hlavným orientačným prvkom okolia. Jeho význam sa však nevyčerpáva iba touto praktickou funkciou, ba ďalej presahuje úzko vnímaný geografický rámec. Tým, že sa dostáva do poézie pilíšskych básnikov (*Gregor Papuček, Alexander Kormoš, Imrich Fuhl*) ako dominantný prírodný úkaz symbolizujúci etnickú identitu pilíšskych Slovákov, stáva sa súčasne priestorom, ku ktorému sa priradujú rôzne postoje, obrazy, vidi-ny, rozširujúce jeho význam.

Keď si siahneme po dávnejšie čítanej alebo po novej básnickej zbierke, zvyčajne si najprv vyhľadáme jej obsah s cieľom získať prvé dojmy vyplývajúce z názvov básní. Platí to aj v prípade básnickej tvorby autorov spod Piliša, u ktorých sa často stretávame s nadpismi evokujúcimi svojrázny priestor rodnej krajiny ležiacej pod vrchom Piliš. Takým je aj nadpis básne G. Papučka *Pod Pilišom*. Ide v nej o jednoznačné vyme-

dzenie spoločnej lokality všetkých troch poetov, z ktorej pochádzajú a ktorá je ich spoločným inšpiračným prameňom. V súvislosti s názvami básní viažucich sa ku konkrétnemu zemepisnému miestu rodného kraja možno konštatovať, že ide predovšetkým o jednoslovné toponymá (*Mlynky, Piliš, Podpilišska* [Papuček]; *Piliš* [Fuhl]) a o viacсловné tituly (*Pod Pilišom, Ach, Pilišania, Kedy býva pod Pilišom pekne, Pilišske etudy, Pilišske hrušky* [Papuček]; *Piliški Slováci, Pod Pilišom studienka, Milovníci Piliša, Svadba v Piliši, Ples Plešivcov* [Kormoš]), v ktorých sa explicitne pomenúva dominantný prírodný útvar podpilišského regiónu, vrch Piliš alebo širší podpilišsky priestor. Medzi názvami básní sa však nachádzajú aj také, ktoré implicitne odkazujú na užšie lokálne prírodné prostredie (*Naša dedina, Náš dom, Doma, Nezabúdaj, V otupne* [Papuček]; *V trinástich dedinách, Štrnásti sokoli, Večne živý prameň, Topol'* [Kormoš]; *Na našom poli* [Fuhl]). V uvedených názvoch sa v zhustenej podobe načrtávajú prioritné témy poézie pilíšskych autorov v tematickom okruhu rodný kraj. Sú to skúsenosti, zážitky, spomienky viažuce sa k rodnému kraju; láska a obdiv k nemu; jeho mytizácia; obava o jeho slovenskú budúcnosť; pociťovanie kontrastu me-

dzi velebnou prírodou a súčasnou situáciou Slovákov pod Pilišom.

Pozorným čitateľom pravdepodobne neujde ani *odlišné písanie mena vrchu Piliš v porovnaní s maďarským pomenovaním Pilis*. Tento zdanlivo malý rozdiel v pravopise však vyjadruje oveľa viac skutočností, než sa to na prvý pohľad zdá. Je svedectvom o miešanom národnostnom zložení pilišského kraja, zároveň svedčí o prítomnosti slovenskej komunity v týchto priestoroch, ktorá na svoju etnicitu upozorňuje prostredníctvom dvoch hlások: ide o dlhú samohlásku í, ktorú pozná aj maďarčina, a o spoluhlásku š, v ktorej „mäkčeň“ ako typické diakritické znamienko slovenského jazyka je v maďarskom hláskoslovnom systéme neznámy. Za týmto jazykovým gestom sa skrývajú rôzne geokultúrne súvislosti, ktoré sú v tvorbe pilišských básnikov – v súlade s ich svojskými básnickými rukopismi – rôznym spôsobom akceptované.

Na interpretovanie sme si vybrali po jednej erbovej básni od pilišských autorov. Od G. Papučka predstavujeme úryvky z básne *Pilišske etudy*, A. Kormoš je reprezentovaný básňou *Pilišska svadba* a I. Fuhla prezentujeme básňou *Piliš*. Tieto básne vznikli v priebehu obdobia od konca 70. do začiatku 90. rokov minulého storočia a sledujeme v nich podobné i odlišné črty ich postoja k rodisku, ako aj jeho svojské poetické tvarovanie jednotlivými básnikmi. Piliš svojou majestátnosťou a krásou vyvoláva úctu a obdiv aj u náhodného návštevníka tohto kraja, tobôž u jeho domácich milovníkov, básnikov, ktorí majú možnosť pravidelne sledovať, ako sa mení jeho vzhľad v rôz-

nych periódach dňa, v rôznych ročných obdobiach a polčasových premenách. Môžu upozorovať a absorbovať imaginárne signály vysielané vrchom smerom k vnímavému pozorovateľovi a získavať z nich isté znamenia, dojmy, pokyny týkajúce sa vlastného života, respektíve básnickej tvorby poetov.

G. Papuček sa básňou *Pilišske etudy* knižne predstavil už na stranách literárnej antológie Výhonky (1978), otvárajúcej cestu súčasnej slovenskej literatúre v Maďarsku. V tematicky voľne nadväzujúcich, drobných žánrových obrazoch (etudách) naskicuje svojrázne prírodné kulisy podpilišskej krajiny. Zaľudňuje ju typickými miestnymi postavami, ktoré zachytáva počas vykonávania ich obvyklej práce determinovanej rozmanitou povrchovou členitosťou priestoru s jeho geologickými danosťami. Papuček dôverne pozná tento kraj. Obdivuje ho a citovo sa s ním stotožňuje. Z tejto skutočnosti vyplýva jeho neobyčajný zmysel pre vytváranie zvláštnej atmosféry

rodiska. O tom nás presvedčajú už prvé obrazy básne *Pilišske etudy*, v ktorých stvárňuje svojrázny spôsob miestneho života. V týchto končinách sa deň začína v skorých ranných hodinách, keď pokojné ticho presekáva škripavý zvuk furmanského voza valiaceho sa zhora nadol po kamenitej ceste do lesa. Tento typický dopravný a pracovný prostriedok hornatej krajiny sa používal v Piliši až do poslednej dekády 20. storočia, hlavne na zvážanie dreva a skália. Jeho výskyt v Papučkovej básni svedčí o tom, že v období vzniku básne ešte fungovali takéto tradičné konštrukcie pripomínajúce starý spôsob života. Ba, autor ich mohol poznať ešte zo svojho detstva, keď sa mu uložil v ušiach hrmotiaci zvuk signalizujúci ráno.

*Vozárske kolesá
po ceste do lesa
vášnivo dole sa ženú.
Storakým vrzganím
skladajú kontrarým,
volajú diablovu ženu.*

Príchod furmanského voza v prvej strofe akoby predurčil jeho nepriamu účasť v daniach nočnej scenérie „*pod kamenným Hlohom*“, kde sa vykonáva tradičný pracovný úkon pálenia vápna, príznačný pre tento región. Furman akisť kvôli drevu sa ponáhlal do lesa, aby tam nazbieral haluzie, naložil ho na voz a odviezol náklad k peci, v ktorej sa pália vápencové kamene. Dejiskom tejto fyzicky namáhavej činnosti je priestor pod vápencovým vrchom *Hloh*, z ktorého sa doloval vápenec a zvažal sa do dolinky k peciam. Nadnes tieto piecky rozšíre-

ním priemyselnej výroby vápna stratili svoju funkciu. Stali sa technickou architektonickou pamiatkou ľudového staviteľstva. Papuček mal šťastie vidieť ich ešte v priebehu fungovania a predpokladáme, že mohol získať aj osobné skúsenosti o špecifických postupoch tejto práce. O tom svedčí znalecký spôsob, akým ju opisuje uprostred nočnej prírody:

*Noc drieme
pod kamenným Lohom,
kraj sa zmenil
v zákutie krta.
Pod vápencovým
kameňolomom
horúca piecka
haluzie hltá.
Pred ňou sa zvrta,
rudo sa mihá
do tmy vyrytá
kontúra z medi:
Pilišan šurije,
kloní sa, dvíha,
a na piecke mu
mesiačik sedí.*

Báseň A. Kormoša *Svadba v Piliši* (1991) už svojou tektonikou pripomína ospevovaný vrch Piliš. Umiestnenie jednotlivých veršov v rámci textového priestoru vytvára podobu štylizovaného trojuholníka so štítom vypínajúcim sa do výšky, symbolizujúcim vrchol Piliša. Forma trojuholníka sa dosahuje premyslenými textotvornými postupmi prejavujúcimi sa vo výbere a usporiadaní veršov rôznej dĺžky a rôzneho obsahu, predovšetkým zmyslového charakteru. V súlade s vertikálnym členením textu v úvodnej časti básne sa v krátkych dvoj-

slovných veršoch rysuje vizuálny vzhľad vrchu tak, ako ho lyrický subjekt vidí z rozličných pohľadov:

*Zďaleka modrá,
zblízka zelená,
tisíckrát ospievaná,
povestná,
pilišska hora!*

Najvyšší bod vrchu neustále mení svoju aktuálnu tvár v závislosti od atmosférických pomerov, od diaľky a smeru jej sledovania, ako aj od momentálneho duševného stavu lyrického *ja*. K hore sa priraduje rad sémanticky pozitívnych prívlastkov (modrá, zelená, ospievaná, povestná, pilišska), čím sa pripravuje lahodná atmosféra vhodná pre vykonávanie svadobného aktu sľúbeného v titule básne. Po uvedení vonkajších vlastností personifikovanej hory – nevesty vymenúvajú sa jej „vnútorné“ hodnoty, respektíve tie dary, ktorými už stáročia zabezpečuje životne dôležité podmienky pre tunajších ľudí:

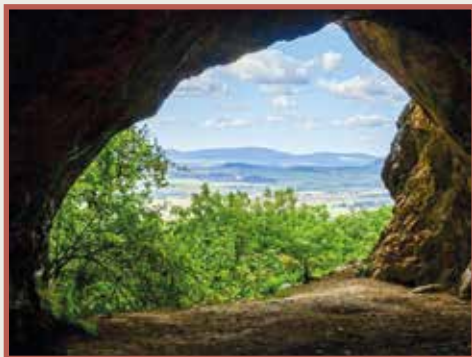
*Pramene života,
studienky nádeje,
bystriny viery
stáročia žblnkocú
v lákavej zeleni
spevavých lesov
na твоjich
skalnatých svahoch.*

V tejto súvislosti sa vyzdvihujú rôzne druhy vôd (prameň, studienka, bystrina), prameniach na svahoch Piliša. Voda vo vnímaní lyrického subjektu tvorí najväčšiu hodnotu, keďže z nej vyvierá život a

dve životne dôležité kresťanské cnosti – nádej a viera. Odnepamäti tečúce vody svoju trvalú prítomnosť ohlasujú svojmu okoliu zvláštnym žblnkavým zvukom, k čomu sa pripája spev lesov, vytvárajúc tak harmóniu svojráznych auditívnych dojmov rázovitého kraja. Nepretržité prúdenie vody v skalnatých úbočiach pritom navodzuje predstavu o plynutí života v úpätí povestnej hory, čo svedčí o jej starobylosti a o hlbokkej zakorenenosti lyrického subjektu v nej. V citovaných veršoch sa vymenúvajú typické povrchové elementy krajiny (voda, studienka, drevo, skala), určujúce jej hlavné atribúty.

Po krátkom vybočení z hlavnej tematickej línie básne autor pokračuje v oslavnom a pochvalnom tóne ospievania hlavných aktérov nastávajúcej svadby, snúbencov v symbolickom zmysle, nevesty (hora) a ženícha (rodný kraj)

*Znova si odetá
do svojho krásneho kroja,
ako mladá nevesta,
parádne vyzdobená,
od vekov zasnúbená
s naším prekrásnym rodným krajom
s tým našim tvrdým osudom!*

Prvé slovo tejto strofy, príslovka „zno-va“, odkazuje na kolobeh prírody, na zavítanie jari, keď sa obrodí príroda, keď je lásky čas. Do sviatočnej chvíle však opäť vtisne protipólny faktor týkajúci sa osudu poetovho širšieho rodu („s naším prekrásnym rodným krajom / s tým naším tvrdým osudom!“), nachádzajúci sa na významotvornom mieste v závere strofy. Protiklad medzi majestátnym prírodným prostredím a „tvrdým osudom“ evokuje negatívne spomienky uložené v historickej pamäti národnostnej komunity, tradovanej z generácie na generáciu, ako aj sklamanie z postoja súvekeho maďarského prostredia k nej. Na druhej strane výrok týkajúci sa nepriaznivého osudu možno vzťahovať konkrétne aj na miestne povrchové podmienky, s ktorými sústavne museli zápasiť tamojší ľudia. V závere básne sa pristupuje k slávnostnému obradu. V básni sa zachytávajú posledné momenty pred odchodom mladého páru na sobáš, v ktorých možno identifikovať niektoré zlomky tradičnej pilišskej svadby:

*Tvojou večnou krásou opojení,
s radostným spevom a tancom pôjdeme
na tvoju kvetnatú, slnečnú svadbu!
Nech žije vo večnom šťastí a radosti
ten večne mladý a prekrásny pár:
pilišska hora a pilišsky kraj!*

Súčastou tejto časti rituálu je svadobný sprievod, ktorý pri dobrej nálade, spievajúc a tancujúc odprevádza svadobný pár na sobáš. Kormošov básnický text možno hodnotiť ako apateózu rodného kraja s vysokým stupňom metaforickosti, respektíve ako mýt pilišskej prírody, v centre s vrchom Piliš. V poetovom prístupe

k rodnej zemi však nachádzame znaky dialektického nazerania na svet, čo sa prejavuje v jeho celej poetickej tvorbe. Ako z analyzovanej básne vyplýva, pre neho nič nie je jednoznačne pekné alebo škaredé, dobré alebo zlé. Aj za kulisami krásou a harmóniou prekypujúcim jarným prírodným obrazom objavuje zlomy a trhliny narúšajúce zdanlivý súlad. Veľkoleposť Piliša vníma v protiklade s neblahou situáciou slovenskej komunity. Protiklady sa však v záverečnej časti básne urovnávajú a triumfuje nad nimi obrodzujúca sa jarná príroda.

Pred niekoľkými rokmi sme nazvali básnika **Imricha Fuhla** „literárnym odvážlivcom spod Piliša“. Myslíme si, že dôvody, ktorými sme vtedy podložili opodstatnenosť tohto titulu, sú platné aj v súčasnosti, hoci pravdepodobne dnes by už jeho básne nevyvolali až taký objav, ako v období ich vzniku v 80. – 90. rokoch minulého storočia. V kontexte slovenskej poézie v Maďarsku sú však podľa našej mienky aj dnes platné myšlienky autorky tohto príspevku z roku 2013: „*I. Fuhl upozornil na seba textami sľubujúcimi nový, v slovenskej poézii dovtedy nezvyklý, svojský prístup k svetlu. Ako suverénny, od svojich literárnych otcov (G. Papuček, A. Kormoš) najmenej o dvadsať rokov mladší odvážlivec, sa nezdráhal zaujať kontroverzné stanovisko k ich básnickej stratégii v otázke vnímania a umeleckého tvarovania otázok národnostného bytia. Ovplyvnený opozičným myšlienkovým a umeleckým ovzduším Budapešti a Bratislavy 80. rokov 20. storočia, ako aj tradíciou svojho rodiska sa prihlásil novou básnickou stratégiou, spochybňujúcou predchodcami reprezentovanej romantizujúco-patetizujú-*

júcej, priam do mýtických dimenzií vysunutej etnicity. To však neznamená, že by si nevážil ich tvorbu. Práve naopak, vychádza z nej, pracuje s arzenálom aj nimi preferovaných motívov (rodný kraj, zložky národnostného bytia: slovenské

povedomie, materinský jazyk, tradície a ich perspektívy), ktoré však prepisuje tým, že zo vznešených výšin Parnasu slovenskej poézie v Maďarsku ich zvrhne medzi banality prozaického sveta, patriace do každodenného behu života.“

Piliš

už zďaleka vidíš
tú
svetlozelenú farbu hory
v búrke času a potom keď mrholí
tu
tá kvapkavá radosť a večne ľadový smútok
na povrchu prastarej zemi zhurta sa zleje kruto
do
teplého prúdu pomaly vytriezvuajúcich kmitajúcich sa snov
a od
ružovobelaseho úsvitu nového dňa na čistých vozoch sa vyváža hnoj

Emblematická báseň I. Fuhla Piliš je aktuálna aj v súčasnosti. Upozorňuje na seba už svojou architektonikou pripomínajúcou vrch Piliš. Forma kaligramu (grafická báseň) bola blízka autorovým experimentujúcim snahám, pričom vyhovela aj jeho záujmu o možné formy vizuálneho stvárnenia sveta. Verše sú usporiadané typograficky do trojuholníka, špičku ktorého vytvára titul básne. Týmto grafickým riešením názov *Piliš* zastupuje naraz dve funkcie: je organickou súčasťou obrazu vyvolávajúceho predstavu o prírodnom útvar; súčasne exponuje tému básne, o čom však informuje aj tvar kaligramu. Fuhl si všíma meniaci sa obraz Piliša počas búrky prinašajúcej dažď a v čase, keď nad horou mrholí. Jesenný obraz prebúdajúcej sa krajiny vyvoláva *pocit chladu, ties-*

ne a osamotenosti a udáva celej textúre pochmúrny tón. Kvapky dažďa v mysli lyrického subjektu evokujú rad voľných asociácií nadväzujúcich na seba v reťazovitom slede. Pohľad na padajúci dažď v mysli lyrického *ja* uvádza do pohybu dve kontrastné duševné rozpoloženia: *radosť* > < *smútok*, ku ktorým sa priraďujú dažďovými kvapkami inšpirované, konštruované vlastnosti vtelené do binárnych opozícií. Ide o štylistickú figúru nazvanú *oxymoron* (druh metafory), vznikajúcej spájaním dvoch slov s kontrastným významom, navzájom sa vylučujúcich: *kvapalná radosť* > < *ľadový smútok*. V oboch prípadoch sa vychádza z určitej fázy skupenstva atmosférickej vody (dažďa). K slovu *radosť* sa pripája predstava jej *kvapalnej* konzistencie, kým k slovu *smútok* sa priraďuje vízia

ľadu – tuhej, pevnej látky. Na prvé čítanie sa môže zdať nezmyselné zlúčenie týchto vzájomne si protirečiacich dvojíc slov. Pri zamyslení sa nad ich významom však objavujeme súvislosti medzi nimi, v ktorých sú ukotvené znaky originálneho myslenia básnika, smerujúce k odkrývaniu mnohoznačnosti sveta. V súvislosti s tým sa oprávnene nadhodí otázka: Aká je *kvapalná radosť*? Aký je *ľadový smútok*? Odpoveď možno hľadať v typických znakoch jednotlivých fenoménov. Kvapalná látka má tekutý charakter a vyniká tým, že je neforemná. Z toho vyplýva jej nestálosť, nestabilitnosť, neurčitelnosť, prchavosť. Oproti tomu ľad, pevné skupenstvo vody, sa vyznačuje stálosťou, pevnosťou, stabilitou a foremnosťou. Keď uvedené vlastnosti premietneme na slová *radosť* a *smútok*, vyjadrujúce zložitú psychickú situáciu, ľahko zisťujeme spojivá medzi ich významami. Radosť a smútok sú ťažko definovateľné duševné stavy, pre ktoré sú platné všetky vymenované znaky spomí-

naných skupenstiev atmosférickej vody objavujúcej sa v básni. V zmysle toho dochádzame k názoru, že lyrický subjekt básne pociťuje dočasnú, prechodnú a chvíľkovú prítomnosť radosti vo svojom živote, kým smútok mu je trvalým, určujúcim znakom životného pocitu. Protirečivosť obrazov sa zintenzívňuje zapojením zrážky medzi snom a realitou do kontextu. Skutočnosť zastupujú negatívne diania odohrávajúce sa v širších, svetových rozmeroch, ktoré pôsobia na človeka rozladujúco a vyvolávajú v ňom pocit sklamaní a skepsy. Tieto okolnosti spôsobujú u jednotlivca pociť neistoty a ohrozenosti, ktorý sa vkráda aj „*do teplého prúdu (...) snov*“ a kazí ich pokojný priebeh. Slovné spojenie „*teplý prúd*“ vo vyššom kontexte odkazuje na príjemný chod spánku podnieteného hmatovým vnemom. Súčasne sa v asocičnej reťazi stáva východiskom pre uvedenie výrazu „*hnoj*“, čím sa v mysli aktivizuje aj čuchový a zrakový vnem, vytvárajúc reálny obraz bežnej rannej dediny, keď nečakane, posledným slovom posledného verša sa presekne do vtedy pravidelné plynutie veršov takmer šokujúcim konštatovaním „*a od ružovobelaseho úsvitu nového dňa na čistých vozoch sa vyváža hnoj*“. Týmto všetko, čo predtým povedal v básni, obrátil naruby naznačujúc, že vytriezvel zo svojich ilúzií a v snahe vymaniť sa z neprajného sveta nachádzal svoje miesto v rodisku, kde pokojne plynie život.

(Úryvok z pripravovanej
rozsiahlejšej štúdie)

Z básní Gregora Papučka

Na cintoríne

Rodičia naši,
pokoj vašej duši,
snívajte krásny
podpilišsky sen.
Aký ťažký ste
celý život mali,
taká ľahká nech
vám je táto zem.

Vidíte, mama?
Na váš hrob padajú moje slzy.
Umiera s vami aj naša pekná reč.
Čo ma poteší ešte pod Pilíšom,
keď už aj vy nám odchádzate preč?!

Bože môj, Otče môj,
aká to strata!
Rodičov v hrobe mám,
ba už aj brata!

(20. júl 2017)

Je to hrozné ako sa ľudia
tratia z tohto sveta!
Horšie je, keď sa stratí duša
ešte nedozretá.

Cintorín v Mlynkoch. Na fotografii zľava Gregor Papuček ml. (1938) a bratia Koloman (1947) a Jozef (1945–2017).

81

Osemdesiatjeden
nie je až tak veľa.
Dúfam, že pút môjho života
ešte nie je celá.

Na ten poplach ešte
netreba mi volať.
Tým chodníčkom môžem ešte
ďalej pokračovať.

Koľko tvrdej práce
na mňa ešte čaká!
Vôle, sily mám nadostač,
pánu Bohu vďaka.

Dúfam, že mi pridá
ešte rôčkov zopár,
budem si môcť ešte pozrieť
podpilišsky chotár.

Pokojne si môžem
zotrieť vrásky z čela:
81 rokov
nie je až tak veľa.

(Budín 21. mája 2019)

Zbohom

Ach, roky, roky,
nazbierali ste sa!
Chuť do života
zo dna na deň klesá.

Odišiel Otec,
niet už ani Mamy!
Boleť, starosti
namnožili sa mi.

A pod Pilišom
rozmáha sa nerest':
tratia sa Mlynky,
bujnie tu Szentkereszt.

Unikli roky,
ostali len rôčky...
Nestojí to už
ani fajku močky.

Prejdem ten kúsok
a tam za tým rohom
vydýchnem si a...
poviem svetu zbohom.

Píšem

Píšem básne, slovné činy.
Ešte píšem, teda som.
Kto je priateľ slovenčiny,
je aj mojím priateľom.

Ukážky z pilíšskych anekdot

Nenapraviteľný

Adam Nalej bol veľký kohút. Všetky sliepky v okolí pokladal za bytosti svojho revíru. Jeho žena bola z toho nešťastná. Dlho to trpela, až nakoniec, keď už vonkoncom nemohla túto krivdu znášať, nuž – otrávila ho a chudák Adam zomrel. Ako sa patrí, dala ho pochovať.

Potom však mala výčitky svedomia.

Raz večer, aby jej na duši odľahlo, pobrala sa do cintorína, že ide svojho Adama odprosiť. Po cintoríne ševalil vlažný vetrík a z hviezdneho neba sa díval dolu guľatý mesiac.

Žena vyhládala mužov hrob, pristúpila k nemu, klakla si na okraj a oddala sa

myšlienkam na svojho Adama. Ako tak zamyslene kľáči, odrazu zbadá na hrobe akúsi ceduľku. Zodvihne ju a pri bledom svetle zvedavého mesiaca začne čítať. Na ceduľke je napísané:

*Tu som ležal,
Adam Nalej,
o tri hroby
ležím ďalej.
Tam, kde sú tie
husté kričky,
mastím Mare
ladveničky.*

Bačkorandes na pekandes

Chodil zbojník Vajzlík do dediny. Bárde vešel večer tichučko a zhľedával jillo. A keď našel volačo jest, zedel to. Raz volače ve Slováckej ulici – najvác ta chodíval – že raz v jenném mýste mali hostov a pékli hus na pekárni. A už keď ta ten zbojník Vajzlík došel, pozrel do okna a videl, nútri sa šeci radá pri stole. Poťichučki vešel do pitvora až po rúlu, otvoril dverká a vidí, na pekárni je hus pečená! Friško si vizul jennu bačkoru, hus zal

do taňistri pod kabát a tú bačkoru dal na tú pekárňu, něch sa praží. A už keď odchádzal dole dvorom, pri okne zakričal: „Bačkorandes na pekandes a husandes pod kabandes!“

– Do to kričí? – pítali sa hosté.

– Ale, volákí mamlasi sa blázňá.

Potom na to aj zabulli. Raz len hovorí gazďina: „Budeme večerat, idem doňest tú hus!“ Ide do pitvora, otvorí na rúli dverká, viťáhne tú pekárňu a něse hu

núťer do izbi. V pitvore sa na ňu porát aňi ňepozrela, šak volačo tam bolo na téj pekárňi. Vešla s tím do izbi a tam sa strhel prevelikí smích: „To si nám v téj masťi tú bačkoru vipražila k večeri?“ „Ach, čo je to za hus?“ hovorá tí hosté. „To je voláké nové plemeno!“ „Ale dīvajťe sa, praj bačkora je to!“ uťahuvali si z gazďinej.

Tedi jím došlo namisel, čo to ten kričal na dvore. Praj „Bačkorandes na pekandes a husandes pod kabandes!“ „Ach, ešče nám to aj povedal ten prešivani! To druhí ňemohel bit, len zbojňík Vajzlík!“ porát hovorili. Ďe ten zatál ból! Ten tú hus už volađe jedel.

Ěj, veru ňé nadarmo hovorá, že ňé teho je hus, do si hu upeče, lež teho, do hu zí.

Informátor: Gregor Papuček st. (1909)
Zapisovateľ: Gregor Papuček ml. (1938)
Rok a miesto rozhovoru: 1975, Mlynky

Stará Makajka

Bola to robotná babka, ako mnohé iné ženy pod Pilišom. Iba jednu chybu mala, že si rada popíjala. Raz, keď ju už smäd trápil, vošla do šenku a pýtala si jednu žemľu. Dala si ju prekrojiť a poprosila šenkára, aby jej do žemle nalial pol deci páleného. Šenkár tak urobil, žemľa pálené vypila. Potom vraví babka šenkárovi: „A čil mne daj deci. Keď tá žemla vypila pól, já vypijem aj celý.“ Aj ho vypila a potom ešte zjedla aj žemľu. „Tak sa to stalo,“ povedali by na to môj tato, „videl sem to tak jak čil!“

—
Babku Makajku trápila smola, že bola chudobná ako kostolná myš. Keď už vonkoncom nemala čo a nemala ani za

čo, namierila si to rovno do kostola. Vošla dnu, a tam rovno k pravému vedľajšiemu oltáru, kde mala sochu blahoslaivená Panna Mária. Klakla si pred ňu a takto úpenlivo sa jej prosíkala: „*Panencičko Mária, daj téjto starěj babenke za holbičku vína!*“ Kostol bol prázdny, iba kostolník, starý Gostola, robil poriadok za hlavným oltárom. Ten to počul a nahlas babku upozornil: „*Vody baba, vody!*“ Babka sa zháčila, a keďže v celom kostole nikoho iného nevidela, iba na hlavnom oltári Pána Ježiša Krista, myslela si, že to on, a takto sa naňho osopila: „*MLč, ty soplák! Tvojá mamenka lepší ví, čo takéjto starěj babenke treba!*“ Veru, tak sa to stalo.

Informátor: Jozef Majnič (1922–2013)
Zapisovateľ: Gregor Papuček ml. (1938)
Rok a miesto rozhovoru: 2005, Mlynky

Z prekladovej tvorby Alexandra Kormoša

Svätý mier, prídže k nám

Svätý mier, prídže k nám,
prídže skoro k nám,
roztvor svoje krídla,
roztvor dokorán.

Zmiznite zo Zeme
vojna, boj a kvár,
nech jasá v radosti
každá ľudská tvár.

Keď príde noc strašná,
z neba svätý lúč, prídže k nám,
mier, ty prídže k nám,
mier, ty prídže k nám.

Keď príde nešťastie,
hlad i chudoba,
svätý mier, prídže k nám,
nádej, sloboda.

Nech vládne večný mier
v srdci človeka,
nebeská, radostná
láska odveká.

Keď príde noc strašná,
z neba svätý lúč, prídže k nám,
mier, ty prídže k nám,
mier, ty prídže k nám.

Aleluja

Z nádeje tkáme modlitbu,
tú našu túžbu úprimnú.
Nech s nami spieva nebo-zem,
hľa, to je cesta, pokoj, sen.

Všetko, čo krásne, dobré je,
od Teba prišlo, aj príde.
Príde raz k nám ten dobrý svet,
krásny a strojný ako kvet.

Slúži Ti nekonečný čas,
vďačný je Tebe každý z nás.
Nech zvučí pieseň chvály zas,
naša je nádej, kým si v nás.

Texty kresťanských piesní pre spevácky
zbor Ozvena z maďarčiny preložil
Alexander Kormoš

Vilmos Moldován
Čistota charakteru

Šľachetný charakter – výsada krásna,
keď duch je pánom nad vášňami tela,
keď ovládané telesné žiadosti
sa správajú, jak svedomie si želá.

Charakter nevyplýva z okolností,
nevplýva hnus naň, ani podľa cieľe.
Vždy len čistá je, biela jeho farba,
trebárs vyrastá z bahna lekno biele.

Ježiš v mestečku pochybného chýru
vyrastal, nehľadel na cieľ koristný,
v nečistom ovzduší, medzi zvrhlými
vyvíjal charakter šľachetný, čistý.

Nikdy sa nestážuj na okolnosti,
príčinu nezdaru nehľadaj v inom,
lež odpoveďou nech je tvoj charakter,
ak zlomyseľne zašpinia ťa vinou.

Kálmán E. Kovács
Ťažkí ľudia

Preto býva ťažký náš osud,
že zbabelci za psov najatí
na smelého zavše zavrčia,
kto sa kalí v boji zaťatý.

Zbabelci to vždy dobre vedia,
že len strážiť môžu hotové:
preto tak štekajú na smelých,
hotových boríť sa za nové.

Tí, čo sú nespokojní s dneškom,
vždy chcú viac od toho, čo je:
naštvaní potrimiskárovia
obracajú naspäť ich oje.

Ešte aj slnko sa zapýri,
zdesene zruť čoraz viacerí:
tam, kde psi dohrýzli smelého,
zbabelosť triumf svoj vycerí.

József Bódás
Môžeš mu odpustiť

Tú ranu ľahko nezabudneš,
ktorá vznikla jeho vinou,
to slovo trňom sa ti vpíchlo
v srdce, až sa hnojí pri ňom.

Že koho zdvihol s', hneď, keď mohol,
uškodil ti, že ťa sklamal,
jak obyčajne dobrý priateľ,
v akom si sa stokrát sklamal.

Že nezabúdaš, z toho tiež len
ty máš horký bôľ a smútok.
Chceš vyzdraviť? Máš jednu možnosť:
odpustiš mu zradný skutok.

Z KREŠŤANSKÉHO SVETA – DUCHOVNÝ ŽIVOT NAŠICH SLOVÁKOV VO FOTOGRAFIÁCH

V poradí XVII. Mariánske stretnutie sa konalo v Baňačke ležiacej v Tokajsko-zemplínskej vrchovine. Vystúpili na ňom súbor učiteľov hudby z Nového Mesta pod Šiatrom, kvarteto Hangász, ženský zbor Harličky, príležitostný zmiešaný zbor pedagógov a žiakov slovensko-maďarskej školy a internátu metropoly Zemplína, na zobcovej flaute hrala ôsmačka Júlia Dzurišová, tradične vystúpil zbor Kvety Hút z Pálházy a k stretnutiu sa tentoraz pridali aj predstavitelky nemeckej národnosti z Karlovej Vsi (Károlyfalva). Podujatie sa skončilo v kultúrnom dome posedením pri prestretých stoloch.

Foto: (et)

Veľký evanjelický kostol v Békešskej Čabe sa opäť skvie v plnej krásy. Znovuposvätenie náročne obnoveného chrámu sa konalo v polovici októbra 2018. V rámci slávnostných služieb Božích ho posvätil biskup južného dištriktu evanjelickej cirkvi a. v. Péter Kondor. Slávnostné služby Božie okrem úvodnej piesne odznali v maďarskom jazyku, pričom sa hovorilo len o predkoch, na ich slovenský pôvod sa pozabudlo. Je to poľutovaniahodné, veď základy evanjelického cirkevného zboru a jeho chrámy vybudovali na území dnešného mesta pred tromi storočiami slovenskí osídlenci.

Foto: T. Rosta

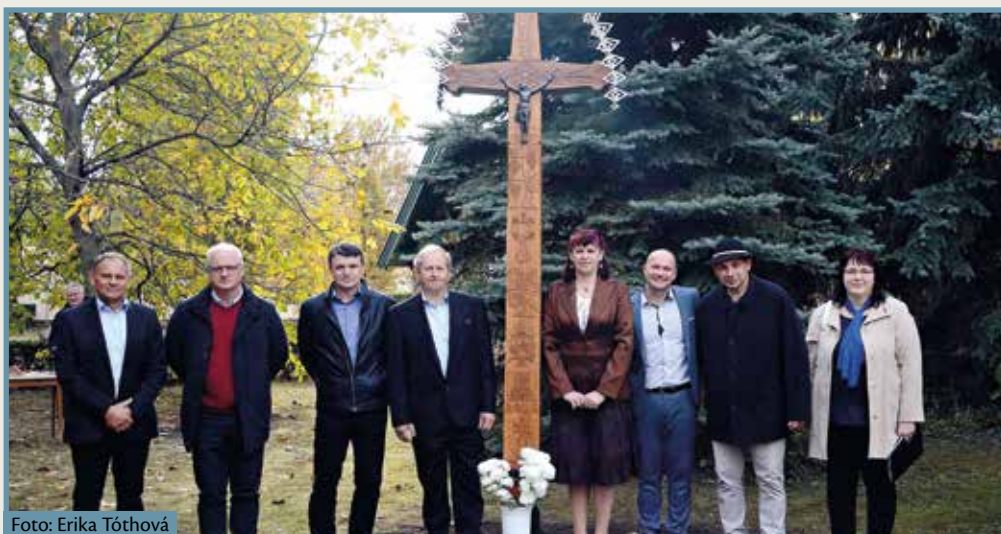

Foto: Erika Tóthová

V roku 2011 nadviazali priateľské styky obce Kétšopron a Hriňová. Spája ich materinská reč, ktorú si pred 300 rokmi priniesli na Dolnú zem predkovia Kétšoprončanov. V súčasnosti ich spájajú aj oltárne obrusy, ktoré vyšili šikovné kétšopronské ženy a darovali ich Kostolu Fatimskej Panny Márie, a nádherný drevený kríž, dielo známeho hriňovského drevorezbára Jozefa Ďuricu. Kríž umiestnili pri kétšopronskej materskej škole, kde bude všetkým pripomínať priateľstvo a zároveň to, aby nikdy nezabudli na svoje korene a materinský jazyk.

V Čemerí na Sviatok všetkých svätých po ôsmy raz spomínali pri hrobe Márie Pásztorovej na svojich slovenských predkov. Spievajúci sprievod členov miestneho spolku na zachovanie slovenských tradícií a početných záujemcov s fackami a lampášmi sa už tradične vydal od Domu slovenských tradícií na cintorín, aby tak prejavil úctu zosnulým. Predstavitelia Slovenskej národnostnej samosprávy v Čemerí, Folklorného spolku Furmička a súboru Malá Furmička položili kvety piety a vďaky k spomínanému hrobu, ktorého náhrobný kameň sa zachoval v pôvodnej forme, so slovenským nápisom.

Foto: Vargosz (csomor.hu)

Novembrová slovenská omša v VIII. obvode Budapešti sa niesla v duchu spomienky na zosnulých. Mnohí z veriacich, ktorí viac-menej pravidelne prichádzajú na sväté omše do Kostola sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha, boli mimo hlavného mesta, cestovali k hrobom svojich blízkych. Napriek tomu počúvalo slovo Božie a liturgiu, ktorú slúžil dôstojný otec Attila Kónya, viac katolíckych veriacich než obyčajne. Otcovi Attilovi ministrovala Elena Bikszádiová a zo svätého písma čítala Ildika Klauszová Fúziková. Na organe hral a spieval krásne mariánske piesne Imrich Sárközi.

Foto: (et)

Foto: Gy. Sinkó

Na Martina sa v Kerepeši konal krst Martina Nimróda Birinyiho podľa tradičných zvykov. Slávnostný obrad v rímskokatolíckom kostole sv. Anny slúžil dekan András Frajna. Prítomní sa kochali v krásnych ľudových krojoch, ktoré miestni uchovávatelia tradícií nosia nielen na javisku, ale predovšetkým vo svojich srdciach. Na krste odznel aj známy veršík: Odniesli sme pohana, priniesli sme kresťana.

Nedeľu večnosti na konci cirkevného roka spoločne oslávili slovenskí evanjelici z Budapešti a veriaci z Maglódu, Veľkej Tarče a Gyömrő. Privítala ich farárka Slovenského evanjelického cirkevného zboru v hlavnom meste Hilda Gulácsiová Fabuľová. Na bohoslužbe odzneli modlitby a piesne po slovensky, maglódsky duchovný Mihály Németh kázal po maďarsky, na organe hrala Angela Burilláková z Veľkej Tarče. Kázeň zhrnula po slovensky farárka hostiteľského zboru. Po kázni sa konala Večera Pánova, po bohoslužbe zase tradičné agapé.

Foto: (ef)

Foto: (ar)

Budapešťiansky slovenský spevácky zbor Ozvena a Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti prvú adventnú nedeľu usporiadali v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha vianočný koncert spojený so svätou omšou. Dôstojný otec Attila Kónya ju venoval slovenským rodinám v Maďarsku. Spestrili ju krásne sakrálné piesne v podaní zboru Ozvena pod taktovkou nositeľa titulu Rytier maďarskej kultúry Pétera Pálinkása. Jeho syn László zaspieval sólo, na syntetizátore hral János Bacsí.

V Irminčoku je už roky zvykom, že obyvatelia obce sa každú adventnú nedeľu stretnú pred betlehemom postavenom pred obecným úradom a spoločne zapália sviečky na adventnom venci – resp. od roku 2018 zapnú lampáše na elektrickom venci. Organizátori pripravili pre účastníkov malé pohostenie – koláče, teplý čaj a varené víno a na poslednú adventnú nedeľu nachystali aj slávnostnú večeru pre všetkých, ktorí v ten deň zavítali do dolnozemskej dedinky.

Foto: (kan)

Foto: (ar)

V prvú februárovú nedeľu zorganizovala Slovenská samospráva VIII. obvodu Budapešti v Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha slovenskú svätú omšu, veriaci na sviatok biskupa, mučeníka a ochrancu pred chorobami hrdla svätého Blažej (3. február) dostali požehnanie. Týmto aktom prosili Pána Boha, aby ich chránil od všetkého zla a aby posilňoval zdravie ich tela a duše.

Slovenská samospráva III. obvodu Budapešti sa viac ako poldruha desaťročia zapája do týždňa modlitieb za jednotu kresťanov. Veriaci sa zišli na slovenskú bohoslužbu v priestoroch Evanjelickej diakonie Gaudiopolis v mestskej časti Békásmegyer. Prítomných privítal kňaz miestneho cirkevného zboru László Donát po maďarsky a podpredsedníčka Slovenskej samosprávy III. obvodu Edita Hortiová tlmočila jeho slová do slovenčiny. Veriacich srdečne privítala aj slovenská evanjelická farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová. Katolíckeho ducha vniesli do evanjelického kostola piesňami speváci Budapešťianskeho slovenského speváckeho zboru Ozvena.

Foto: (et)

Foto: (ar)

Pri príležitosti 220. výročia vzniku Rímskokatolíckeho farského kostola sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha v VIII. obvode Budapešti sa v nedeľu pred sviatkom svätého Jozefa konala slávnostná sv. omša, ktorú celebroval kardinál, prímas, arcibiskup ostrihomsko-budapešťianskej arcidiecézy Péter Erdő. Pre nás je výročie farského kostola významné preto, lebo ho dal postaviť kolektív nemeckých a slovenských katolíkov, ktorí tu v tom čase žili v hojnom počte. Spočiatku sa sväté omše konali v nemčine a slovenčine, tento systém po siedmich desaťročiach zanikol. Prvá omša v maďarskom jazyku odznela v roku 1870.

Od roku 1980 sú patrónmi Európy o. i. aj solúnski bratia, svätí Cyril a Metod. Katolícki veriaci si pripomínajú ich skutky 14. februára, v deň výročia smrti svätého Cyrila († 869). V tento deň sa v Kostole Povýšenia sv. Kríža v Mlynkoch na počesť slovanských vierozvestcov Konštantína (Cyrila) a Metoda, ktorí zostavili slovanské písmo hlaholiku a preložili do staroslovenčiny liturgické a biblické texty, konala tradičná slávnostná svätá omša. Slúžil ju miestny farár Zoltán Szalay. Liturgia prebiehala v slovenčine, kážeň odznela v maďarskom jazyku.

Foto: Ákos Ványi

Foto: (fb)

Evanjelický cirkevný zbor v Slovenskom Komlóši na čele so zborovým farárom Atilom Spišákom privítal koncom marca vzácnu návštevu zo Slovenska. Delegáciu tvorili riaditeľ Cirkevného odboru Ministerstva kultúry SR Ján Juran, poverený riaditeľ Evanjelickej diakonie Evanjelickej cirkvi a. v. Ján Gasper a vedúca odboru zahraničných vzťahov diakonie Jana Gasperová. Komlóšsky zbor už dlhé roky tesne spolupracuje s Evanjelicou diakoniou ECAV na Slovensku.

Foto: (ar)

Posledná aprílová nedeľa bola v budapešťianskom slovenskom evanjelickom zbore a. v. z viacerých aspektov slávnostná. Po službách Božích sa totiž uskutočnilo valné zhromaždenie cirkevného zboru a inštalácia nových presbyterov zvolených na 6 rokov. Zborovou farárkou ostala Hilda Gulácsiová Fabuľová, dozorcom Ján Győri, zástupkyňou dozorcú, pokladníčkou a účtovníčkou zboru je Mária Cserágiová. Funkciu kontrolóra bude naďalej zastávať Monika Szelényiová a členom komisie bude Ladislav Szabó. Správcom zboru ostal Imrich Gulácsi. Novou kantorkou a zapisovateľkou sa stala Zita Teleková.

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti usporiadala v Kostole sv. Ladislava na Námestí mieru po desiaty raz spomienkovú slovenskú svätú omšu. Na spomienkovej slávnosti pri pamätnej tabuli kanonika Vojtecha Uhlára jeho život a dielo priblížili štípendistka Juraja Bielika Rita Hornoková a podpredsedníčka slovenského zboru XIII. obvodu Eva Fábiánová. Hostujúci farár zo Slovenska Stanislav Brtoš sa vo svojej kázni zamerl na význam pôsobenia kanonika, ktorý sa staral o chudobných a ktorému môžu veriaci ďakovať za kostol, týčiaci sa v strede námestia. Na spomienkovej slávnosti spoluúčinkoval Budapešťiansky slovenský spevácky zbor Ozvena.

Foto: (ef)

Foto: Zuzana Hollósyová

CSSM na podnet Náboženského a sociálneho výboru pri príležitosti uzavretia pamätného roku 500. výročia reformácie zorganizovala roku 2018 pútnický zájazd do Wittenbergu, Českého Těšína a Lip-tovského Mikuláša. Vzhľadom na minuloročný úspech nebolo otáznne, že začiatkom júna sa veriaci opäť vyberú na päťdňovú pútnickú cestu na významné miesta reformácie. Vedúcim zájazdu bol aj vlni člen výboru, evanjelický farár zo Slovenského Komlóša Atila Spišák.

Foto: Vlasta Zsákaiová Držíková

Slováci z hlavného mesta si po dvanásť raz uctili pamiatku sv. Cyrila a Metoda pri ich pomníku v Zalaváre, niekdajšom Blatnohrade. O dôstojný úvod sa v Historickom parku postarali speváci zboru Ozvena pod taktovkou Pétera Pálinkása. Prítomným sa prihovorili predsedníčka Slovenskej samosprávy Budapešti Edita Hortiová a starostka obce Zalavár Ildikó Horváthová. Po položení ven-cov pri súsoší dvoch vierozvestcov sa veriaci presunuli do Kostola kráľovnej posvätného ruženca v Zalaváre, kde vdp. Vince Bengyák slúžil sv. omšu v slovenskom jazyku. Počas obradu členovia bu-dapeštianskeho slovenského speváckeho zboru spievali cirkevné piesne.

Od poslednej konfirmácie v Slovenskom evanjelickom cirkevnom zbore a. v. v Budapešti prešlo 15 rokov, preto bolo potešujúce, že vlni sa rozhodol absolvovať slávnostné prijatie za dospelého člena zboru v slovenskom jazyku žiak budapeštianskej slovenskej školy Oliver Jozef Patay. Farárka Hilda Gulácsiová Fabuľová vyzvala konfirmanda aktívne sa zúčastňovať na cirkevnom živote a požehnala ho Slovom Božím: „Bojuj dobrý boj viery.“ (1 Tim 6,12)

V Čuvári sa po 8. raz konala slovensko-maďarská bohoslužba. Organizátormi boli i tentoraz miestny evanjelický cirkevný zbor a čuvárska slovenská samospráva. Po slovensky kázala farárka na dôchodku Marta Pohánková zo Šiah. Vychádzala zo Skutkov apoštolov 2:37, „Čo robiť, muži, bratia?“ Po obrade sa účastníci sviatočných služieb Božích stretli v slávnostnej sále miestnej samosprávy na priateľskom posedení.

Foto: (et)

V Kostole sv. Michala v Tatabáni-Bánhide sa konalo v poradí siedme stretnutie Slovákov Komárňansko-ostrihomskej župy Pieseň chrámu. Na podujatí, ktorého vznik pred takmer desaťročím iniciovalo Krajské osvetové centrum v Nitre, vystúpili Spevokol Véreš-Gereče, ženská spevácka skupina Bádičanka z Bádíc, zmiešaný spevácky zbor Fidelitas z Branča a Spevácka skupina Žibrica z Podhorian-Mecheníc.

V Kostole sv. Jozefa na Námestí M. Horvátha v VIII. obvode Budapešti sa v prvú augustovú nedeľu konala jubilejná slávnostná svätá omša pri príležitosti dvadsaťročného znovuzavedenia slovenského slova do božieho chrámu v hlavnom meste Maďarska. Po svätej omši sa veriaci zišli na fare na agapé, kde ich privítal predseda organizátorskej samosprávy a iniciátor znovuzavedenia slovenských omší Kazimír Kápolnai. Od roku 1999 sa v tomto kostole každú prvú nedeľu v mesiaci konajú sväté omše v slovenskom jazyku.

Foto: (ar)

Z prekladovej tvorby Alexandra Kormoša

Gennadij Golovatyj

Nemôžu? – Môžu!

Slepci nemôžu zlostne pozeráť.
Bezrukí nemôžu držať zbraň.

No – nemí môžu zlostne pozeráť.
No – beznohí môžu držať zbraň.

Nemí nemôžu zúrivo kričať.
Beznohí nemôžu kráčať vpred.

No – slepci môžu zúrivo kričať.
No – bezrukí môžu kráčať vpred.

László Újházy

V očistnej vode

Cvendží striebro vody.
Hračkové loďky stôp nôh
sa nehnú nikam.

Cvendží striebro vody
a moja tvár zmýva
tmavú noc.

Strieborné mince sa rozkotúľali.
Bezhlasne hlasy.

Cvendží striebro vody,
gúľajú sa mesačné splny
v očistnej vode,
v očistnom vodopáde.

Drahomíra Jenčová

Domov dôchodcov

Slnko sem chodievalo
priesvitnými vlnami
a biely doktor
a priateľ blahobyt
a tiež i kvetiny
pre všetkých rovnaké
iba vlastná krv
synovia, vnuci a dcéra
zabudli

Mamička tvoje ruky
zvrásnené pohoria
ruky už takmer zbytočné
chceli by dakedy odvinúť
červenú niť
rozsypané korálky
alebo krúpy
vôbec znamenie
pre zblúdené vtáča
aby našlo cestu
iba raz ešte
stisnúť ho v dlaniach
a počúvať tlkot
srdiečka

DETI A MLÁDEŽ

ZO ŽIVOTA NAŠICH ŠKOLÁKOV

Foto: (fuhl)

Každá jeseň sa slovenským deťom v Maďarsku začína netradične. Sotva zasadnú do školských lavíc, tí najlepší zo slovenčiny sa zúčastnia jedinečného projektu Zväzu Slovákov v Maďarsku, realizovaného z finančnej podpory Vlády Slovenskej republiky – Školy v prírode na Slovensku. Poznaj svoje korene. V piatich turnusoch viac než 20 výchovno-vzdelávacích inštitúcií malo opäť príležitosť poslať svojich žiakov zdokonaľiť sa v slovenskom jazyku, k čomu sa bezprostredne viaže prehĺbenie citovej spolupatričnosti k slovenskému národu, ako aj spoznávanie histórie, kultúry a prírodných krás krajiny.

Foto: Marianna Bajczzerová Melegová

V slovenskej základnej škole v Slovenskom Komlóši patrí medzi najpopulárnejšie programy Šamlíková zábava. V septembrovom spoločnom programe žiakov, rodičov a pedagógov si každá trieda vytvorila priestor na spoločné posedenie, oteckovia pripravili ohnisko, mamičky sa dali do varenia a deti sa venovali športovým aktivitám, na ktoré sa prihlásili v peknom počte. V záverečnej časti programu víťazi jednotlivých súťaží prevzali malé pozornosti.

Foto: Judita Molnárová Mátraiová

V Bukovskej slovenskej národnostnej základnej škole v Novej Hute, ktorá je bázovou inštitúciou Školského úradu, sa konal deň v znamení sliviek. Aj toto podujatie sa uskutočnilo v úzkej spolupráci s miestnym klubom slovenských tradícií. Žiaci mohli spoznať proces varenia lekváru tradičným spôsobom so starodávnym náradím, prípravu slivkových gulí a riešiť rôzne úlohy: lúštiť krížovky, hrať puzzle, spievať so ženami, riešiť hádanky a úlohy v pracovných listoch. Po programe sa uskutočnila diskusia pedagógov a pozvaných hostí z okolitých obcí o skúsenostiach a o možnostiach odovzdania slovenských tradícií.

V Slovenskej národnostnej základnej škole Františka Rákócziho II. v Dabaši-Šáre bol začiatok októbra rušný. Našťastie počas v poradí deviateho Slovenského národnostného týždňa bolo príjemné jesenné počasie, ozajstné babie leto. Bázová škola počas piatich dní lákala verejnosť pestrú paletou programov, každý deň bol zameraný na niečo iné. Okrem koncertov si na svoje prišli milovníci divadla, výstav, športu, gastronómie a ľudovej hudby.

Foto: (ar)

Materská škola, základná škola, gymnázium a žiacky domov s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti bola hostiteľkou putovnej výstavy Národnostného pedagogického vzdelávacieho centra, ktoré po druhý raz vyhlásilo celoštátnu národnostnú výtvarnú súťaž. Cieľom bolo výtvarnými prostriedkami predstaviť históriu, zemepis, duchovnú kultúru, tradície a miestne zvyky národností a rozvíjať kreativitu detí národnostných materských, základných a stredných škôl. Na súťaži sa zúčastnili žiaci mnohých národností Maďarska. Medzi ocenenými nechýbali ani naše ratolesť.

Foto: (ar)

Foto: Olimpia Pawlowska

Slovenské gymnázium v Budapešti hostilo Športové dni V4 s mottom „Football now and then“ (Futbal tu a teraz). Na tri dni, ktoré sa niesli v znamení športu, pricestovali žiaci z troch krajín: z poľského mesta Cieszyn, z českého Havířova a zo slovenskej Žiliny. V deň príchodu ich čakal kvíz o zaujímavostiach štyroch krajín, na druhý deň futbalový turnaj, ktorý vyhrali žiaci zo Slovenska, následne študenti absolvovali prehliadku mesta a zábavné programy.

Štátny tajomník Úradu predsedu vlády zodpovedný za vzťahy s cirkvami a národnosťami Miklós Soltész a zástupca štátneho tajomníka Zoltán Fürjes odovzdali osemnástim stredoškólakom z radov šiestich národností národnostné študijné štipendiá. Uznanie sa ušlo aj Kármén Kovácsovej z budapeštianskeho a Lei Szarvasovej z békešhábianskeho gymnázia.

Foto: Hrvatski Glasnik

Foto: (fuhl)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti usporiadala v poradí 24. súťaž v prednese prózy a poézie. Súťažilo sa v štyroch kategóriách, najviac účastníkov bolo v kategórii žiakov tretích až piatich tried základných škôl. Do súťaže sa prihlásili žiaci budapeštianskej slovenskej školy a žiaci zo základných škôl v Jásči a Dunaedháze. Porota o vyše 40 súťažiacich konštatovala, že úroveň súťaže bola veľmi vysoká, deti boli dostatočne pripravené, za čo patrí vďaka ich učiteľom.

V Slovenskom Komlóši len pred niekoľkými rokmi oživilí tradície zachovávajúce legendu svätého Martina, nadnes sa už stali obľúbeným jesenným programom obyvateľov mesta. V priestoroch slovenskej školy usporiadalo rodičovské združenie inštitúcie pestrý program. Telocvičňa školy sa premenila na trhovisko plné ručne pripraveného, občas takmer zabudnutého tovaru.

Foto: Marianna Bajczerová Melegová

Foto: (et)

V Základnej škole Lajosa Fekete-ho v Tardoši usporiadali 13. ročník župnej súťaže zo slovenčiny. Z ôsmich škôl prišlo 72 detí, aby si zmerali svoj talent v prednese poézie a vedomosti zo slovenského jazyka. Recitovali žiaci nižších ročníkov a vedomostnú súťaž absolvovali školáci vyššieho stupňa základných škôl z Čívu, Kestúca, Moďoróšu, Síleša, Šářišápu, Annavölgyu a Tatabáne (ZŠ Móra Jókaiho). Samozrejme, ani tardošské deti sa nedali zahabiť a smelo bojovali o najvyššie ocenenia.

V septembri 2018 po dlhodobej príprave úspešne rozbehlo svoju činnosť Budapešťianske slovenské odborné kolégium pre študentov vysokých škôl a univerzít v Budapešti. Nápad založiť túto inštitúciu vznikol ešte v čase zostavovania tzv. školskej koncepcie roku 2017. Vedenie CSSM sa už niekoľko rokov zaoberalo myšlienkou zapojiť mládež do slovenského národnostného verejného diania. „Keď už budeme mať nejaké skúsenosti, usporiadame verejné fórum aj pre ostatné národnosti, aby sme ukázali, ako sa nám práca darí. Veríme, že ak budeme úspešní, budeme vzorom pre ostatných,“ uviedla predsedníčka CSSM Alžbeta Hollerová Račková.

Foto: (kan)

Perinbaba tentoraz nenatriasala svoje periny, ale nálada bola aj bez sneženia sviatočná. Priestory Strediska pilišských Slovákov v Mlynkoch sa naplnili stovkami detí a ich učiteľmi z viac ako dvadsiatich národnostných základných škôl z Maďarska, aby spoločne prežili najkrajšie obdobie roka. Celoštátne adventné stretnutie slovenských detí je výnimočné nielen pestrým programom, odovzdávaním darčiekov a vyhodnotením Programu pre nadaných, ale aj tým, že umožňuje pedagógom a žiakom stretnúť sa.

Foto: (fuhl)

Foto: (ef)

Slovenská samospráva XIII. obvodu Budapešti tradične organizuje Stretnutie s Mikulášom. Nebolo tomu inak ani roku 2018, a tak sa 6. decembra zišli malí i veľkí, aby spoločne privítali uja v červenom plášti. Dospelí prišli aj preto, aby sa na verejnom zasadnutí zboru dozvedeli, čo všetko vykonali tento rok jeho členky. Organizátori sa veľmi potešili tomu, že viacerí obyvatelia obvodu priviedli na stretnutie svoje deti a vnúčatá a spoločne strávili príjemné slovenské predvianočné popoludnie.

Foto: (fuhl)

Odvtedy, ako postavili Stredisko pílišských Slovákov, každý rok tam usporadúva Slovenská národnostná základná škola v Mlynkoch adventný večierok. Moderná budova sa aj vlni naplnila rodičmi, starými rodičmi, príbuznými, pedagógmi a žiakmi, aby spoločne prežili radostné prípravy na jeden z najkrajších sviatkov roka. V plejáde vystúpení okrem klasických detských inscenácií boli zastúpené aj vizuálne kreatívne spracované predstavenia, a to tieňové divadlo a tanec s plachtami.

Slovenský týždeň na Slovenskom gymnáziu, základnej škole, materskej škole a žiackom domove v Békešskej Čabe má už vyše dvadsaťročnú tradíciu. Ani predtým však neprebíhal iba týždeň. Bol to súbor pestrých a zaujímavých programov, ktoré sa začali úvodnou adventnou slávnosťou v posledný novembrový deň a vyvrcholili po prelome decembra oslavami Dňa národnosti a Vianoc, stretnutím slovenských pedagógov na dôchodku a adventnou slávnosťou so zapálením zlatej sviečky.

Foto: Ján Pitoňák

Foto: Peter Klačan

Tesne pred Vianocami sa v Čemeri opäť zaužívalo chodenie z domu do domu s koledami. Pravda, kedysi chodili koledníci na Štedrý večer, ale v súčasnosti je už aj to zásluhný počin, ak niekto takýto ľudový zvyk oživi. Slovenskú pospolitosť Čemera zastupovali tí – doslova – najmenší, členovia Detského folklórneho zoskupenia Malilinká Furmička. Poobliekali sa do krojov – ako sa patrí – a vybrali sa peši po dedine k rodinám, ktoré o koledníkov požiadali. V domoch, kam zašli vinšovať, ich domáci srdečne privítali a počastovali dobrotami, sladkosťami. Bolo to ako cestovanie do minulosti.

Žiaci Základnej školy Á. Treforta v Čabačude zažili počas pracovnej soboty v škole prvý Slovenský deň. Ten ponúkol vynikajúcu možnosť ukázať deťom slovenčinu v inom svetle, ako ju vidia na bežnej hodine. Učili sa variť bryndzové halušky tak, ako sa varia v okolí Čabačudu, i tak, ako ich varia na Slovensku. Nechýbala ani slovenská špecialita zo Slovenského Komlóša – špricke. Jedla bolo tak veľa, že kalórie museli deti vytancovať. Sarvašské ľudové tance ich naučila niekdajšia členka Tešedíkovho súboru Silvia Korbelyová. Záverečnou úlohou boli testy, hľadajúce odpoveď na otázku: Čo viem po slovensky? Neverili by ste, ako dobre sa pritom deti bavili, ako sa tešili svojmu úspechu.

Foto: K. Lešťanová

Foto: Mária Hanková

Posledná vyučovacia hodina pred Mikulášom bola v Slovenskej dvojazyčnej základnej škole v Slovenskom Komlóši trochu iná ako zvyčajne. Žiaci a učitelia sa zišli v aule školy, aby si v rámci Mesiaca slovenskej kultúry pripomenuli starodávnu tradíciu pradenia programom Tradície našich predkov – priadky. Vystúpenie žiakov bolo vyvrcholením školského projektu, na ktorom so žiakmi 5. až 8. triedy pracovala hosťujúca učiteľka Mária Hanková.

Foto: Mária Hanková

Fašiangové zvyky, ktoré majú svoje korene v dávnej minulosti, pretrvali do našich čias a sú stále veľmi obľúbené. Aj v slovenskej škole v Slovenskom Komlóši sa konala fašiangová zábava, prípravy na ňu trvali celý týždeň. Žiaci nacvičovali tanečné a spevácke vystúpenia do súťaže s názvom Kto čo vie, štedrý rodičia prinášali ceny do tomboly a zaplňali nimi voľné miesta v zborovni. Na stoloch sa vynímali dobroty od výmyslu sveta, hrala veselá hudba a každý sa zabával dovtedy, dokedy mal vôľu.

Foto: (ar)

Slovenská škola v Mlynkoch usporiadala fašiangovú zábavu. Telocvičňa sa naplnila zvedavými rodičmi a starými rodičmi, ktorí si prišli pozrieť zábavu svojich detí a vnúčat. V celej budove bolo počuť bezstarostný a radosný detský smiech, ktorý však nijakým spôsobom nerušil, ba, prispel k vynikajúcej atmosfére. Večer, na ktorý deti tak skoro nezabudnú, usporiadal pedagogický zbor v spolupráci s rodičovským združením.

Foto: (ar)

V Základnej škole Józsefa Beneho v Pišpeku sa konal tretí ročník čitateľskej súťaže. Dva mesiace spracovávali žiaci so svojimi učiteľmi z Dabaša, Ďurky, Mlynkov, Netejču, Níže, Santova a Pišpeku úryvky z knihy Jozefa Pavloviča Rozprávky od výmyslu sveta a Margity Garajszkej Bobuľa a Ignác, aby si napokon zmerali svoje vedomosti. Do súťaže sa zapojilo 84 žiakov, čo dokazuje, že ide o prestížnu a perspektívnu iniciatívu.

Foto: Júlia Kucziková

Začiatkom februára sa vybralo 31 žiakov novomestskej maďarsko-slovenskej základnej školy a internátu so sprevádzajúcimi učiteľmi na lyžiarsky zájazd na Slovensko, do strediska Jasná v Nízkyh Tatrách. Aj počet prihlásených účastníkov, od tretieho po ôsmy ročník, dokazuje, že tento zimný šport je veľmi populárny. Mimoškolské aktivity podobného typu považujú v škole za veľmi dôležité. Nielen utužujú účastníkov po fyzickej stránke, ale upevňujú aj kolektív a prebúdzajú lásku k prírode a Slovensku.

Foto: Judita Kaszalová Sabadová

V Základnej škole Ladislava Zakupského v Alkári bolo veselo, keď tu zorganizovali fašiangové popoludnie pre deti. V prvej časti programu sa žiaci predstavili spoločným vystúpením. Počas prestávky sa prezliekli do individuálnych masiek, predstavili sa a tancovali na modernú diskotekovú hudbu. Deti, rodičia, ako aj prítomní hostia sa na programe nielen zabávali, ale si aj pochutnali na zákuskoch, obložených chlebičkoch a nápojoch. Na konci fašiangového popoludnia „deti šťasteny“ vyhrali hodnotné dary v tombole.

V priestoroch Základnej školy Gézu Gárdonyiho v Ďurke sa v prvý jarný deň konal 9. ročník súťaže zo slovenského jazyka. V kategórii žiakov vyššieho stupňa základných škôl preukázalo svoje vedomosti 37 súťažiacich z Dabašu, Netejču, Mlynkov, Níže, Pišpeku, Santova a Ďurky. Porota sa zhodla v tom, že žiaci boli dobre pripravení, podaktorí mali síce menšiu trému, ale po istom čase sa im podarilo prekonať ju.

Foto: (ar)

Foto: (at)

Metodické centrum pre Slovákov žijúcich v zahraničí Univerzity Mateja Bela umožnilo krajaným deťom absolvovať lyžiarsky tábor na Donovaloch. Ministerstvo ľudských zdrojov zabezpečilo pre 14 žiakov z Békešskej Čaby a z Dabaša autobus. Táboru sa zúčastnili aj žiaci zo Srbska, Ukrajiny a Francúzska. Okrem lyžovania mali pestré športové programy, mohli komunikovať v slovenčine a uzavreli nové kamarátstva.

Slovenskí žiaci z Maďarska dosiahli pekné výsledky na 26. ročníku celonárodného kola Šaliankeho Matka Jozefa Cígera-Hronského v Šali. V podkategórii hostí zo zahraničia porotu i divákov očarili svojimi vystúpeniami Edina Csajbóková z békešcabianskej slovenskej školy a Daniel Hajdú zo sarvašskej slovenskej školy. V celonárodnom kole súťaže získali obidvaja dolnozemeckí recitátori osobitnú cenu poroty pre účinkujúcich zo zahraničia.

Foto: Ján Pitoňák

Foto: (fb)

Národnostné pedagogické školské stredisko aj v školskom roku 2018/2019 vypísalo celoštátnu súťaž pre národnostnú študujúcu mládež. Školáci a stredoškoláci mohli poslať fotografie do etnografickej súťaže, kým žiaci nižších tried ZŠ a materských škôl si mohli zmerať zručnosť prostredníctvom súťaže v kreslení. Osobitnú cenu v kreslení získali Ema Orosháziová zo Santova a Viktória Tarová a Zorka Uhlárová z Budapešti, Žofka Meiertová z Dabašu-Šáre si odniesla osobitnú cenu v kategórii fotografia.

V Horných Peťanoch usporiadali v apríli XXI. ročník slovensko-maďarskej súťaže v prednese rozprávok. Zo siedmich oslovených výchovno-vzdelávacích inštitúcií sa do súťaže zapojilo päť, spolu vyše 30 žiakov nižšieho stupňa. Okrem hostujúcej školy prišli deti z Kivešdu, Netejču, Níže a zo Šápova. Prvotným cieľom vzniku súťaže bolo, aby si žiaci zmerali svoje recitačné schopnosti, získali nových kamarátov a prežili spolu pekné chvíle.

Foto: (ar)

V békeščabianskej slovenskej škole sa začiatkom apríla uskutočnil Detský kútik. Tretie stretnutie detí predškolského veku malo ukázať, že slovenská škola v Békešskej Čabe žije nielen učením, získavaním vedomostí a zručností, ale pripravuje svojim zverencom aj množstvo mimoškolských aktivít. Deti z rôznych čabianskych materských škôl sa spriatelili, spolu sa zabávali, a stretnutia poskytli aj rodičom možnosť nájsť si k sebe cestu.

Foto: Zuzana Benková

Kultúra, jazyk a reč – tieto pojmy zohrávali hlavnú úlohu v Celoštátnej súťaži pre základné školy zo slovenského jazyka a literatúry a zo slovenskej vzdelanosti, ktorej dejiskom bola budapeštianska slovenská škola. Do súťaže sa prihlásilo 98 žiakov z rôznych slovenských národnostných škôl v Maďarsku, ale z 94 žiakov, ktorí absolvovali písomný test, sa len polovica dostala do aprílového finále. Ocenení prevzali odmeny 5. júna vo Vládnom úrade Peštianskej župy v Budapešti.

Foto: Mária Pintérová Jurkovičová

Foto: (kan)

Materskú školu, základnú školu, gymnázium a žiacky domov s vyučovacím jazykom slovenským v Budapešti absolvovalo vlni 13 gymnazistov. Cesty, ktoré si vybrali, sú rôzne: okrem jedného študenta, ktorého prijali na Univerzitu Konštantína Filozofa v Nitre na odbor slovenský a anglický jazyk, ostatní zostávajú v Maďarsku, vysokoškolské štúdium chcú začať na univerzitách v Budapešti a v Segedíne.

Foto: M. Bajczerová Melegová

V rámci Komárňanských dní sa uskutočnila v Komárne literárna súťaž v prednese poézie a prózy v slovenskom jazyku Dobré slovo. Zapojili sa do nej aj žiaci slovenských národnostných škôl v Budapešti, Dabaši-Šáre, Dunaedháze, Pitvaroši a Slovenskom Komlôši, ktorí súťažili v osobitnej kategórii rozdelení podľa dovŕšeného veku.

Na Komlôši zasvietilo slniečko bol názov galaprogramu, ktorým 17. mája oslávili 70. výročie založenia Slovenskej dvojazyčnej školy v Slovenskom Komlôši a ktorým zároveň odštartovali oslavy našich škôl, ktoré si v rokoch 2019 a 2020 pripomenuli, resp. pripomenu 70. výročie svojho založenia. Minister zahraničných vecí a európskych záležitostí SR Miroslav Lajčák na podnet generálneho konzula v Békešskej Čabe Emila Kuchára udelil našim slovenským školám striebornú pamätnú medailu. V Slovenskom Komlôši ju odovzdal riaditeľke inštitúcie Zuzane Laukovej riaditeľ odboru rezortu zahraničia Jozef Adamec.

Foto: (etre)

Foto: Ján Pitoňák

V slovenskej škole v Békešskej Čabe sa rozlúčili s maturantmi učiteľia, spolužiaci a rodičia deň po prvých skúsenostiach s písomnými maturitnými skúškami, a to zo slovenského jazyka a literatúry. Riaditeľka školy Edita Pečeňová ocenila najvyššou pochvalou učiteľského zboru Danielu Kešjárovú za vynikajúce výsledky dosiahnuté počas stredoškolského štúdia.

Foto: Tünde Pažitná

Po niekoľkých rokoch sa opäť uskutočnila súťaž Novohradské lipky. Dejiskom stretnutia novohradských a hevešských slovenských detí bola tentoraz Níža. Pre deti z Alkáru, Terian, Veňarcu a Níže pripravili vedomostnú súťaž a prekážkovú dráhu. O kultúrny program sa postaral Detský folklórny súbor Krtíšanček pôsobiaci pri Základnej umeleckej škole vo Veľkom Krtíši. Po obede pokračovalo stretnutie odhalením busty Kálmána Mikszátha, po ktorom je pomenovaná nížanská škola.

Foto: Tereza Weisová

Šárska národnostná materská škola Dúha oslávila vlni 20. výročie svojho založenia. Vychovávateľky spolu s rodičovským združením a vďaka finančnej podpore Slovenskej samosprávy v Dabaši-Šáre pri tejto príležitosti pripravili na zážitky bohatý, tematicky pestrý program. Akcia mala šľachetný zámer: pracovníci škôlky veria, že vďaka dobročinnnej sérii programov sa im podarí vyzbierať dostatočnú sumu na obnovenie ihriska.

Foto: (etre)

Predposledný májový deň sa v Osvetovom stredisku Attilu Józsefa v XIII. obvode hlavného mesta konal slávnostný galaprogram pri príležitosti 70. výročia založenia budapešťanskej slovenskej materskej školy, základnej školy, gymnázia a žiackeho domova. Oslavovať prišlo približne tristo ľudí, medzi ktorými boli vysokopostavení hostia, bývalí a terajší pedagógovia, pracovníci, žiaci a študenti inštitúcie, ako aj početní rodičia.

Foto: (ar)

Od začiatku školského roka 2018/2019 sa v Stredisku pilišských Slovákov v Mlynkoch dvakrát týždenne schádzali poslucháči slovenského jazykového kurzu, ktorý organizovala Slovenská samospráva v Mlynkoch. Intenzívne sa s nimi zaoberala predsedníčka miestneho slovenského voleného zboru Marta Demjánová.

Celoštátne kolo populárnej súťaže Zväzu Slovákov v Maďarsku Slovenské spievanky a veršovačky sa konalo v priestoroch Pútnického a osvetového strediska v Dabaši-Šáre. Predchádzajúce regionálne kolá prebiehali vlni v Békešskej Čabe a v Čemerí. Do 23. ročníka súťaže sa prihlásilo vyše 394 žiakov, z ktorých do finále postúpilo 140. Po prvý raz súťažili deti z Čemeru, kde sa začala slovenská národnostná výučba, Ečeru a Maglódu, kde sa slovenčina nevyučuje.

Foto: (fuhl)

V Nových Zámkoch sa konalo slávnostné odovzdanie cien 27. ročníka súťaže Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Odborná 15-členná porota posudzovala 345 literárnych prác zo Slovenska a 125 zo zahraničia. Z Maďarska sa porote v tomto roku najviac páčili práce dvoch žiakov slovenskej školy v Békešskej Čabe. Edina Csajbóková získala cenu poroty a Marcel Gergő čestné uznanie. Čabianska škola ako jediná škola zo zahraničia získala cenu poroty.

Foto: Ján Pitoňák

Foto: Margita Kmotriczová

Pri Slovenskom pamiatkovom dome v Sarvaši sa nachádza pozemok, ktorý bol dlhší čas nevyužitý. Predsedníčka miestnej slovenskej samosprávy Anna Franková ponúkla vedeniu slovenskej základnej školy možnosť vytvoriť na tomto pozemku školskú záhradu. Riaditeľka školy Zuzana Nemčoková ponuku s radosťou privítala a hneď sa rozbehli prípravné práce. Začiatkom júna sa konalo slávnostné otvorenie záhrady.

Foto: Marianna Fábiánová

Sedemdesiaty rok čabianskej slovenskej školy sa začal Dňom zážitkov. Zážitkov z prázdnin, hier, radosť a očakávania. Na slniečkom presvetlenom nádvorí inštitúcie žiaci i učitelia odetí v bielych tričkách so školským emblémom, teda v novej rovnošate školy, sa spolu vyfotografovali, čím vznikol súčasný obraz školy. Ten sa stal symbolom jej sedemdesiateho, teda výnimočného školského roka.

V Katolíckej základnej škole svätého Štefana v Kétšoproni aj vlani varili slivkový lekvár. Štvrtok popoludní deti a členovia Slovenského folklórneho spolku Horenka spoločne poumývali a vykôstkovali slivky. Prítom staršie ženy rozprávali deťom o tom, ako sa kedysi varil lekvár. Keď prišli deti na druhý deň ráno do školy, lekvár sa už varil v medenom kotlíku.

Foto: Erika Tóthová

NAŠE DETI V TÁBOROCH

Slovenčina nie je pre každého žiaka našich škôl úplne cudzia, ale nemajú možnosť používať ju tak intenzívne, ako by bolo ideálne. Tobôž nie v lete, keď s ňou počas prázdnin mnohí úplne stratia kontakt. Preto je dobré, ak môžu istý čas stráviť v táboroch, kde sa stretnú so slovenčinou. Našťastie aj počas uplynulého leta si mohli vyberať z bohatej ponuky táborov organizovaných školami, miestnymi samosprávami, či celoštátnymi organizáciami.

Foto: Marta Dekrétová

Slovenský tábor usporiadali napríklad v Kon-doroši. V miestnom národopisnom múzeu sa mohli deti zoznámiť so zariadením niekdajšieho sedliackeho domu a s bežným životom svojich predkov, dvor im zase ponúkal príležitosť na rôzne pohybové hry a súťaže. Deti zavítali do Gyuly a Békešskej Čaby, zoznamovali sa s dejiskom tábora, s ktorým sa rozlúčili typickou slovenskou večerou – tvarohovými rezancami, ktoré v týchto končinách volajú halušky.

Žiaci slovenskej školy v Sarvaši zamierili do Vysokých Tatier. Z ubytovne v Tatranskej Lomnici mali krásny výhľad na Lomnický štít. Týždeň v Tatrách bol prepletený pestrým programom: absolvovali celodennú túru, pozreli si Popradské pleso a trochu času strávili na Štrbskom plese. Keďže v Sarvaši majú Mini Uhorsko, deti boli zvedavé, ako vyzerá Mini Slovensko v Liptovskom Jáne, v Jánskej doline. Pozreli si aj Múzeum liptovskej dediny v Pribyline, ale za najzaujímavejší považovali výlet do Bachledovej doliny, kde sa po strmom lesnom chodníku dostali k Chodníku korunami stromov. Očaril ich fantastický výhľad od Belianskych Tatier až k Trom korunám.

Foto: Anikó Podaniová

Deti z novomestskej slovenskej školy sa vybrali na Slovensko, k Zemplínskej šírave. V Košiciach si pozreli historické centrum mesta a pripomenuli si spoločnú históriu našich národov. Navštívili aj Dinopark, kúpalisko v Klokoči, Jasovskú jaskyňu, nevynechali plavbu výletnou loďou po Zemplínskej šírave a cestou domov sa zastavili v krásnom kúpeľnom meste Bardejove. Cieľom tábora bolo predovšetkým zdokonaľiť sa v slovenskom jazyku a národopise, upevniť si vedomosti a získať nové, naučiť sa samostatnosti a v neposlednom rade zlepšiť si návyky na zdravý životný štýl.

Foto: Viera Mohayová

Foto: L. Faludi

Slovenská národnostná samospráva v Sudiciach po piaty raz zorganizovala týždňový slovenský tábor pre 25 žiakov miestnej základnej školy, ktorých rodiny podporujú zachovanie zvykov a tradícií miestnych Slovákov. Počas remeselníckych zamestnaní si deti osvojili rôzne techniky a vlastnoručne zhotovili suveníry z prírodných materiálov. Na dvore dedinského múzea sa mládež zoznámila s hrami v zručnosti a pomocou staršej generácie mohla nazrieť do niekdajšieho života vidieckych obyvateľov, objavovať niekdajšie domáce náradie i ľudové odevy. Účastníci tábora sa hravou formou zoznámali so slovenským jazykom.

Foto: Róbert Galát

Pre Slovákov žijúcich v zahraničí je jedným z najdôležitejších táborov v materskej krajine Škola v prírode, ktorú organizujú ročne dvakrát: na jeseň a počas letných prázdnin. Letnú usporiadalo Metodické centrum pre Slovákov žijúcich v zahraničí Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Hoci denný rozvrh vyzeral celý týždeň podobne, animátorky dbali o rôznorodosť. Deti okrem absolvovania edukačno-zábavných aktivít chodili na celodenné i kratšie výlety: navštívili Čierny Balog, Vydrovo, Brezno, Banskú Bystricu, Ľupčiansky hrad a Bystriansku jaskyňu. Zoznamovacie hry, tance a spolupráca v rámci tímov napomáhali vytvorenie nových priateľských vzťahov medzi žiakmi zo Srbska a Maďarska. Ústrednou témou aktivít boli environmentálna výchova a eko myslenie.

Foto: (fb)

Pätnásť alkárskych žiakov vyššieho stupňa pobudlo počas leta v päťdňovom tábore na strednom Slovensku, na južnom úpätí Nízkych Tatier, v Polomke. Slovenská národnostná samospráva v Alkári, ktorá prevádzkuje školu, pokladala za nevyhnutné, aby svojim zverencom poskytla možnosť vyskúšať sa v slovenskom jazyku priamo v teréne, ako aj prehľbiť si poznatky získané na hodinách slovenskej vzdelanosti, ale aj iných predmetov. „Účastníkov najviac nadchli Slovenský raj, Vodopády studeného potoka pri Starom Smokovci a pod južnými svahmi západných Tatier sa nachádzajúce Múzeum liptovskej dediny, dokumentujúce ľudovú architektúru Liptova,“ zhodnotila tábor predsedníčka slovenského zboru v Alkári Judita Kaszalová Sabadová.

Foto: Erika Tóthová

Slovenská samospráva Békešskej župy už po piaty raz pripravila folklórny tábor, pričom opäť v Kardoši. Deti prišli z takých obcí, kde sa v školách vyučuje slovenčina ako predmet, ale boli aj také, ktoré majú znížený počet hodín, alebo vôbec nemajú možnosť učiť sa po slovensky. Školáci z Čabasabadi, Čabačudu, Eleku, Kardoša, Kondoroša, Kétšoproňu, Telekgerendášu, Irminčoku a Veľkého Bánheďeša sa učili hrať na citare, nacvičovali tance a detské hry. Hlavnou témou tábora boli letné zvyky a obyčaje, napríklad ako bolo kedysi počas žatvy a ako sa zo pšenice stal chlieb.

Foto: Anna Franková

Hudbou a spevom: po stopách Samuela Tešedíka – pod týmto názvom sa konal hudobný a národopisný tábor pre žiakov slovenskej školy v Sarvaši. Deti sa učili hrať na hudobných nástrojoch, zoznamovali sa s každodennými domácimi prácami sarvašských Slovákov, v Suchom mlyne si pozreli ukážkové mletie s konským záprahom. Týždenný tábor sa skončil hodinovým programom, kde citaristi a harmonikári zahrli ľudové piesne, ktoré si osvojili v tábore.

Foto: Anna Crnecká

Malí tanečníci zo siedmich Slováckmi obývaných obcí Komárňansko-ostrihomskej župy (Čiv, Kestúc, Šárišáp, Tatabáňa-Bánhida, Oroslán, Síleš, Tardoš) sa zišli v Mlynskej doline v Tardoši. Piaty raz tu pre nich usporiadala Slovenská samospráva Komárňansko-ostrihomskej župy tanečný tábor. Deti pracovali pod vedením choreografky Evy Szilágyiovej Šubovej. S dievčatami nacvičila zemplínske karičky, s chlapcami veselý verbunk a spolu sa naučili detské hry. Nechýbali ani práce v dielni, kde si žiaci mohli zhotoviť rôzne darčeky z kože, papiera a textilu.

Foto: B. Bertók

Počas leta sa uskutočnil tradičný denný tábor v Kerestúre. Možnosť spoločne tráviť čas využilo 11 detí zo XVII. obvodu Budapešti a 10 dospelých, vrátane členov tanečnej skupiny Fialka. Organizátori pripravili na každý deň pestrý program. Okrem nacvičovania miestnych ľudových tancov si účastníci mohli vybrať napr. zhotovovanie skladačiek origami, kreslenie na betón, alebo sa mohli učiť miestne slovenské piesne. Hravou formou si osvojovali slovenské slovíčka.

Foto: Zoltán Barta

Folklorný spolok Zelený veniec usporiadal už po štvrtý raz pre ečerských žiakov päťdňový národnostný národopisný tábor v Mojmirovciach na Slovensku. V pestrej palete programov ani tentoraz nechýbala prehliadka pamätihodností obce, ani potulky po Nitre, Komárne, Bratislave a Bojniciach. Účastníci, možno budúci národopisci, sa obohatili o nové poznatky a autentické jazykové prostredie prispelo k rozvíjaniu ich slovenských jazykových kompetencií.

Vysoké vrchy Slovenského raja, šumiace lesy, čistá voda studeného jazera, štebotavé vtáky, krásny slnečný deň a milí ľudia čakali účastníkov detského tábora v dedinke Mlynky (na Slovensku). Deti z pilišských Mlynkov napriek jazykovým ťažkostiam boli schopné prekonať všetky prekážky. Okrem toho, že mali každý deň nejakú zaujímavú hru alebo súťaž, absolvovali výlet do okolitých hôr, kochali sa v krásach Slovenského raja z blízkej rozhľadne, navštívili Dobšinskú ľadovú jaskyňu, kúpali sa v bazéne, zabávali sa na maškarnom plese, zúčastnili sa na talentovej šou, veselom jazykovom kvíze a zažili vzrušujúce chvíle počas nočnej hry.

Foto: (md)

Slovenská národnostná samospráva v Níži ako prevádzkovateľka miestnej základnej školy opäť zorganizovala národopisný tábor na Slovensku pre úspešných žiakov inštitúcie a pre aktívnych účastníkov súťaží. 29-členná skupina sa tentoraz vybrala do Polomky. Cestou si pozrela hrad Šomoška a zastavila sa v Lučenci. Účastníci tábora sa zoznamovali so Spišom, zapájali sa do športových pretekov, remeselníckych zamestnaní, pozreli si ukážku zásahu hasičov a okrem lezeckej steny sa „vyšplhali“ aj na rozhľadňu Polomské očko. V piatok prostredníctvom hry Kto čo vie ukázali svojim rodičom, ktorí ich prišli navštíviť, čo sa v tábore naučili.

Foto: Stella Styevová

Foto: Atila Spišák

Tridsať účastníkov Biblického tábora Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku (CSSM) a traja dospelí si pod vedením evanjelického farára Atilu Spišáka vychutnávali vymoženosti Medzinárodného evanjelického mládežníckeho centra vo Veľkom Slavkove. V nádhernom prostredí pod tatranskými štítmí prežívali príjemné a užitočné dni žiaci druhého stupňa slovenských základných škôl a škôl, kde sa vyučuje slovenčina ako predmet: z Budapešti, Dunaedházu, Ďurky, Jače, Pišpeku, Slovenského Komlóša, Sámsonházu a ďalších osád. Končiare Vysokých Tatier poskytovali účastníkom tábora nielen nevyčerpatelný zdroj možností na výlety, ale vytvárali veľkolepú atmosféru pri rôznych zamestnaniach a duchovných cvičeniach.

Foto: Karola Klauszová

Ekumenický mládežnícky biblický tábor aj tohto leta zorganizoval Slovenský spolok Identita. Jeho dejiskom bol Pútnický dom v Marianke pri Bratislave, kam prišlo 37 slovenských detí z Dabašu-Šáre, Ďurky, Pišpeku, Jače, Budapešti, Érdu, Kestúca, Mlynkov a Šóškútu. Program sa niesol v znamení 170. výročia založenia Katolíckych novín, ktoré začali vychádzať 7. novembra 1849 v Pešti. Jazyk svojich predkov si precvičovali deti každý deň pomocou slovenčinárky Eriky Zemenovej Palečkovej z Jače. Každý deň sa zúčastnili na svätej omši, v oddychovej časti mávali duchovné cvičenia a voľné debaty, nacvičovali náboženské piesne, chodili na prechádzky, hrali futbal s miestnymi chlapcami, basketbal, stolný tenis a rôzne spoločenské hry.

ALEXANDER KORMOŠ

Blatnograd

Stretlo sa jazero s tichom,
zrodil sa polostrov Tichoň.

Kráľovič zo skaly pozerá,
čo je to na brehu jazera.

Kozičky na tichej rovine
pasú sa v zelenej krovine.

Ktože to na lutnu hrá si?
Pastierka divokej krásy!

Hudba a kráska spanilá
princovo srdce zranila.

Bola to víla blatenská,
povaha číro slovenská.

Kráľovič odviedol mladú
na svadbu do Blatnogradu.

Všetci sa dívajú na pár:
slovenská Eška i Čapár.

Blaženej dvojici verná
holduje Bakonská Čerňa.

Rybaciú polievku chlášču
slovenskí pastieri z Jášču.

Svadobnú pieseň lúčenia
spievajú horskí Šúrania.

Šváрни šuhaji z Tvrdoša
priviedli tam aj gajdoša.

Veselým spevom a tancom
dodali vôľu aj starcom.

Dom a strom

Spúšťa sa na domy, hľa,
huňatá, šedivá hmľa.

Tri stromy vo dvore domku
klonia sa do okien zvonku.

Šmátrajú voľačo v hmle,
bez čoho bolo by zle.

Z oblohy jediná hviezda
pozerá, čo sa im nezdá.

/:Na ráno splašený dom
vidí len jediný strom.:/

Uspávanka

Vánok veje,
lúka vzdychá,
strom sa chveje,
noc je tichá.

Pradie vôňa
pomalinky,
vo sne zvoní
konvalinky.

/:Zaspal vánok,
strom i lúka,
sladký spánok
sám sa núka.

Hviezda horí,
hneď sa stratí,
spi, môj chorý
synček zlatý.:/

ALEXANDER KORMOŠ

Čo sa stalo?

Jaj, mamička, mamička,
pobozkaj ma na líčka.
Mamka synka pobozkala,
prežalostne zaplakala.

Synček prosí tatíčka,
pobozkaj ma na líčka.
Tatko synka pobozkal si,
prežalostne zavzdychal si.

Jaj, mamička, mamička,
bozkaj tatku na líčka.
Akože ho bozkať, synku,
nemám na to ani chvíľku.

Synček prosí tatíčka,
bozkaj mamku na líčka.
Akože ju bozkať, synku,
nemám na to ani chvíľku.

Jaj, mamička, otecko,
neraňte mi srdiečko!
Pretnete ho na dva poly,
hoci viete, jak to bolí.

Rúbe ani do kláta
vaša láska prekliata.
Prekliata až od koreňa,
trebárs je aj bez koreňa.

Bez koreňa, bez kmeňa,
škoda vášho plemena!
Bez vetvičky, bez púčika,
škoda vášho synáčika!

Mamka, kde mám otecka,
polovičku srdiečka?!
Čo sa stalo s naším stromom
pred tým naším novým domom?!

Hviezdička

Budí sa zo snička,
vychádza zornička,
/:vychádza hviezda
z divného hniezda
živého ohníčka.:/

Odišla po synka
radostná novinka.
/:Z preveľkej diaľky
prišiel brat Jarky,
teší sa rodinka.:/

Jagá sa hviezdička,
rodí sa pesnička,
/:Zasmej sa, Jarka,
na nášho Marka,
budeš mu sestrička.:/

Usína Jarmilka,
hojdá ju maminka.
/:Varuj sen ocka,
prižmúr si očka,
hviezdička malinká.:/

Budí sa zo snička
prekrásna zornička.
/:Tuším, je lačná,
žalostne plačká,
perlí sa rosička.:/

Keď príde maminka,
utíchne Jarmilka.
/:A keď sa dočká
beťára ocka,
radostne zatrillká.:/

Pred 40 rokmi vyšla antológia Fialôčka, fiala

K Medzinárodnému roku dieťaťa, ktorý vyhlásilo UNESCO na rok 1979, vyšla po Výhonkoch antológia detských básní od šiestich slovenských básnikov s názvom *Fialôčka, fiala*. Podľa predslovu Rudolfa Čižmárika tento darček pripravili deťom Imrich Fuhl, Gabriel Kara, Alexander Kormoš, Juraj Marík, Gregor Papuček a Július Szabó.

„Každý z nás starších si odnáša z detstva do dospelosti okrem radostných či smutnejších spomienok na hry, rozbité kolená a školské lavice aj vzťah k rodnému kraju a materinskému jazyku. Nesieme si ho so sebou od prvých chvíľ, ako sme pochopili slovo mama. Nesieme si ho so sebou ako bohatstvo skryté hlboko v srdciach. Tam v hlbke srdca sú spievané uspávanky, tam sú aj básničky o mamičke a otekovi, o kráse vlasti, o ježkovi, tam sú rozprávky o princeznách a dvanáštlavých drakoch. Keď si teraz po rokoch sadneme s deťmi ku knižke veršikov či rozprávok, znova sa vraciame do nádherného sveta detstva...

Veľkí svetoví spisovatelia bratia Grimmovci, Hans Christian Andersen, Puškin, Gorkij a mnohí ďalší sa zaslúžili nielen o to, aby do vášho sveta vniesli čaro a krásno, ale aj o to, aby vás naučili rozoznávať dobré od zlého, spravodlivé

od nespravodlivého, radosť od smútku. Prostredníctvom svojej tvorby sa priblížili k vám, aby kľúčikom slova odomykali pred vami brány do nových, nepoznaných krajín. Autori tohto zborníka svojím spôsobom majú podobné zámery.

Prijmite teda o chvíľu moje pozvanie do tejto knižky. Nájdete tu básničky o všeličom, čo vás iste bude zaujímať. Želám vám na tejto ceste veľa objavov,“ píše **Rudolf Čižmárik**. Redaktorkou prvej antológie slovenských básní pre deti v Maďarsku bola **Etelka Rybová**, obálku navrhol a knižku ilustroval

Ondrej Lukovický. Publikácia Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku vyšla vo Vydavateľstve učebníc a dlhé roky bola neodmysliteľnou súčasťou každej slovenskej recitačnej súťaže. My vám teraz, milé deti, prinášame z nej niekoľko básní.

Imrich Fuhl
Šteká pes

Šteká pes do hory,
hora do psa šteká.
Kniše sa čierny tien
šumiaceho smreka.

Šteká pes do noci,
mesiac sa mu smeje.
Na koho to štekáš,
veď len vietor veje!?

Juraj Marík
Húska

Biela húska ťažko znáša,
že má chodiť bez rubáša;
že jej bez najmenej viny
vzali perie na periny.

Nehnevaj sa, húska malá,
že si znova ošklbaná.
Želáme ti zdravie, šťastie,
nech ti nový rubáš rastie.

Gregor Papuček
Šarkan

Vyšiel Jožko
na kopec
poihrať sa
troška. Ťahá
si on
šarkana,
šarkan ťahá
Jožka.

Špagátik sa
napína,
ukrutne sa
zmietá,
vyfarbená
potvora
po oblohe
lieta.

Gabriel Kara
Inokedy

Mám ja doma psa –
vlčiaka, čo sa na
mňa vždy načaká.

Keď ma zbadá,
zabrehá, samého
ma nenechá.

Veselo si poskočí,
nezmizne mi
spred očí.

Otecko však nemá
kedy; vždy vraví,
že inokedy.

Alexander Kormoš
Fialôčka, fiala

Pod korunou
topoľa vedie
cesta do poľa.

Vedľa cesty pri
jarku Ferko trhá
fialku.

Má už kytku
maličkú poteší
ňou mamičku.

„Fialôčka, fiala,
prečožie si
lilavá?“

„Preto som ja
lilavá, lebo som
ja fiala.“

Elena Hipmanová

Detské rozprávky na dobrú noc od starého vodníka Topolca

V krajine hustých lesov, rozkvitnutých lúk a hlbokých rybníkov – tam, kde tichá a hlboká rieka zavlažuje svojimi vodami úrodné polia, žil malý vodníček a starý vodník. Svoju vodnícku chalupu mali pod hladinou na dne hlbokého jazera, kde sa malý vodníček deň čo deň hrával s kamarátmi vodného sveta.

Starý kapor ho občas povozil na šupinatom chrbte a niekedy len tak pre zába-
vu ťahal rakov za fúzy, alebo sa nahaňal s rybkami. Ale najradšej sedával so svojím tatom Topolcom III. na starej vrbe a počúval rozprávky z dávnych čias, keď ešte ľudia mali vodníkov v úcte. To bolo v tých časoch, keď na okraji mesta, za lesíkom jelší, býval rybár Samko a neďaleko potoka dievčina Karolínka. Samkove srdce sa zakaždým, keď stretol Karolítku, rozbúchalo ako zvony na mestskej veži. Lenže Karolínka bola dievkou bohatého mlynára.

Za bránami mesta mleli obilie, bývali v krásnej maľovanej chalupe s veľkým hospodárstvom. Samko okrem svojich sietí, malej chalúčky a loďky nemal nič. Deň čo deň opravoval siete, staral sa o fliačik pôdy hneď za domcom a plavil sa zákutiami rybníkov, len aby zaobstaral obživu pre seba a starú matku.

Napriek tomu jeho srdce bolo čisté ako tie pramene potokov v neďalekých

horách. Karolínka, dievka zvyknutá na bohatých pytačov, sa občas na Samka usmiala. Keď jej raz doniesol náhrdelník z rybích šupín, vysmiala ho a odhodila náhrdelník na zem.

„To by si mi musel doniesť šupinky zo zlatej rybky, aby som sa za teba vydala,“ volala so smiechom a zavrela za ním bránu veľkého statku.

Samko celú noc nespál, premýšľal, ako by Karolítku získal, ale na nič neprišiel. Nasadil si na hlavu svoj klobúčik s pierkom a z nohy na nohu sa šuchtal k starému rybníku. Na brehu pod vysokou vrbou, čo konáre nakláňala až k vodnej hladine, vyžaloval všetok svoj smútok bútľavému stromu. Vôbec si nevšimol, že na konári starej vrby sedí vodník Topolec.

„Nepatrí sa mladému chlapcovi prelievať horúce slzy,“ zašomral vodník a potiahol si z fajky.

„Tvoje trápenie nestojí ani za ten tabak, čo mám vo svojej fajke. Ak chceš, pomôžem ti.“

„Ako by si mi mohol pomôcť?“

„Dám ti zlatú šupinku. Ale pamätaj si. Nie všetko, čo sa blyští, je zlato a nie všetko, čo je krásne, je aj dobré. Možno ti táto zlatá šupinka pomôže pochopiť to, čo si teraz počul.“

Vodník trikrát zatlieskal a na hladinu vyplávali rybky, aké dosiaľ Samko nevidel, hoci sa plavil po hlbokjej rieke a rybní-koch už dosť dlho. Veľké aj malé, farebné, trblietavé, niektoré s veľkými plutvami, iné zas s ostrými zubami. A medzi nimi jedna celkom maličká rybička.

Jagala sa ako malý kúsok slnka uprostred vodnej hladiny. A kým sa Samko spamätal, vodník skočil do vody a vytrhol rybke z chrbta zlatú šupinku. Potom všetky rybky odplávali a hladina rybníka bola zas pokojná, ani len vetrík ju nezčeril.

„Choď za Karolínkou,“ povedal vodník, „a pekne ju odo mňa pozdravuj. Nech mi napečie z novej múky voňavé buchty a hodí ich zajtra do jazera.“

Samko sa začudoval takému prianiu, ale vodníkovi pekne poďakoval a zamieril k bráne mesta. Karolítku našiel na lúke, spolu s kamarátkou Alenkou vyhľadali húsky na pašu.

„Priniesol som ti, Karolínka, zlatú šupinku a pozdravenie od vodníka zo starého rybníka. Chce len, aby si mu napiekla buchty z novej múky. Staneš sa mojou ženou?“

„To má byť veno? Jedna maličká šupinka? Dones mi náhrdelník zo zlatých šupínok. Potom sa porozprávame.“ Zvrtla sa a už jej nebolo.

Samko zosmutnel. V dlani zvieral zlatú šupinku a pozeral za utekajúcou dievčinou. Potom pocítil, ako sa niekto dotkol jeho pleca. To Alenka pri ňom zastala a milo sa usmiala. Na hrdle jej viseli rybšie šupinky na tenkej šnúrke. Presne tie, ktoré Karolínka odhodila.

„Odkiaľ máš zlatú šupinku? Nikdy som o takej nepočula.“

„Od vodníka Topolca III. Za pekné pozdravenie a buchty od budúcej nevesty.“

„Nesmúť, Samko. Choď za Topolcom. Istotizasepomôže. A tie buchty napečiem ja, aj ich hodím do rybníka. Nakrímim celú vodnícku rodinu, aj všetky rybičky.“

Keď Alenka napiekla buchty, vybrali sa spoločne k rybníku. Uprostred zvlenej hladiny stál vodník a veľmi sa mračil. Alenka rýchlo nahádzala buchty do jazera, aby si uzmierili vodníckeho pána, lenže Topolec zvolal strašným hlasom:

„Tak jedna šupinka jej nebola dosť? Chce celý náhrdelník zlatých šupín? Dobré teda. Bude ho mať. A ty, Samko, si zapamätaj – šťastie máš na dosah ruky. Záleží od tvojej voľby.“ Hneď na to sa hladina vody zavrela a k nohám Samka do-

padol náhrdelník zo zlatých šupín. Zodvihol ho a s úžasom pozeral, ako sa zlaté šupinky trblietajú, až zrak prechádzal.

„Vyskúšaj si ho,“ podal náhrdelník Alenke.

„Nechcem ho. Mne sa páči tento obyčajný. Pozri, akoby sa v ňom menili farby dúhy.“ Samko sa zamyslel, ale nepovedal nič.

Šli za Karolínkou, zabúchali na bránu statku. Vyšiel von mlynár a hneď sa rozkričal na Samka:

„Čo sa mi tu obšmietas okolo mojej Karolíny, nevychoval som ju pre takého niktoša v deravej košeli. Strať sa a viac sa mi tu neukazuj, lebo na teba pustím psov!“

„Priniesol som jej zlatý náhrdelník, ako si priala.“

„Vravíš zlatý?“ zaleskli sa mlynárovi oči lakomstvom a hneď aj poslal pre svoju dcéru.

Karolínka na Samka ani nepozrela. Zo zlatých šupiniek nedokázala spustiť oči. Navliekla si blýskavé šupinky na krk a radostne sa zakrútila, až sa jej sukňa

roztancovala na udupanej hline. Lenže zrazu sa jej začalo ťažko dýchať. Otvárala ústa, ale vzduchu sa jej nedostávalo.

Chcela si náhrdelník strhnúť z krku, no ten akoby jej prirástol k telu. A nielen náhrdelník. Začala sa zmenšovať, telo jej pokryli šupiny, až v prachu dvora zostal ležať na zemi veľký kapor s otvárajúcou sa papulou. Prvá sa spamätala Alenka, schytila kapra, rozbehla sa k rybníku a vhodila ho do chladnej vody. Kapor vystrčil hlavu, chcel sa vrátiť na breh, lenže už to nedokázal. Voda sa stala jeho druhým domovom.

„Ten kapor, na ktorom sa rád vozievam, je pyšná Karolínka?“ spýtal sa malý vodníček Topolca III.

Na konári starej vrby ho pohojďával vetrik pri splne mesiaca.

„Presne tak,“ potvrdil starý Topolec.

„Už nikdy viac sa nevrátila k ľuďom. Samko nakoniec našiel svoje šťastie po boku milej Alenky. Pochopil, že dobrota srdca je dôležitejšia, ako krása a bohatstvo.“

Július Szabó

Predjarie

Slniečko od východu
prichádza dnes včas,
v žiali zimy žiari
čaro krásne zas.

Skrehnutý zajko beží
v šírom poli, hľadá!
zastaví sa, aby utíšil
svoj hlad.

Slniečko pod obzorom
zobúdz sa včas,
roztomilá vesna
prichádza k nám zas.

Snehuliak vyzlieka sa
zo snehových šiat,
do záhrady mieni horké
slzy siať.

Snežienka na úbočí
núka milý kvet,
prebúdz sa zo sna
uzímaný svet.

Povešť o rytierovi Rolandovi

Fontánu s rytierom Rolandom dal v Bratislave postaviť kráľ Maximilián po veľkom požiari kvôli nedostatku vody v meste. Studňu vykopali na Hlavnom námestí oproti radnici. Je nad ňou fontána, nad ktorou sa vypína socha rytiera Rolanda a práve o ňom hovorí táto povesť.

Roland bol statočný bojovník, mal zázračný meč Durandal. Aby večer prerušil hlasnú vravu vojakov, kvôli ktorej nemohli matky uspať svoje deti, na rohu jednej budovy hrával ľubeznú pieseň na lesnom rohu Olifante. A skutočne – odvtedy sa po celom námestí a okolí rozliehala láskavá, podmanivá hudba. Neskôr si túto jeho pesničku obľúbili aj obyvatelia mesta, preto keď sa Roland vrátil do svojej vlasti, do Bretónska (časť

vo Francúzsku), matky sa prišli sťažovať richtárovi, že ich deti nemôžu spať, lebo chcú počuť melódiu, ktorú hrával Roland. Richtár sa teda rozhodol, že namiesto rytiera bude hrať fontána. Voda bude pri stekaní do kamennej nádrže žblnkotať a tak bude fontána pripomínať Rolandovu pieseň.

Od tých čias sa hovoria o fontáne rôzne veci. Vraj raz do roka, na Silvestra, keď sa strieda starý rok s novým, sa rytier otočí na druhú stranu a úctivo sa pokloní pánom, ktorí položili život za slobodu mesta. Rytier údajne oživa aj na Veľký piatok, keď popoludní zide z podstavca a zamáva mečom na štyri svetové strany. Toto však môže vidieť iba rodený Bratislavčan, ktorý nikdy nikomu neublížil.

(webnode.sk)

Vyzývam vás, detičky, píšte pekné básničky!

Vedeli ste, že *Gregor Papuček* sa stal poetom aj preto, lebo svoje prvé básne tvoril počas cestovania? Vraj by na dlhšie prozaické útvary nemal v mestskej a prímestskej doprave dostatok času. Predstavujeme vám *básničky žiakov budapeštianskej slovenskej školy*, ktoré vznikli počas jedného tvorivého dopoludnia s básnikom.

Myšička

Otváram si moju knižku,
vidím tam jednu myšku.
Hovorí mi: cin, cin, cin,
odpovedám: plim, plim, plim.

Knižka sa už zatvára,
moja myška zaspáva.
V knižke je aj mačička.
Povie, poď sem, myšička.

Myška vraví: nie, nie, nie.
Nie som jedlo pečené.
Odskoč radšej ku gazdinke,
dá ti mliečko, he, he, he.

O. Gajdoš, S. Okhrimenková,
K. Procházková, M. Šestáková – 4. ročník

Škola

Podme rýchlo, škola volá,
zoberme si svoje kolá,
kolobežky, bicykle,
potom si aj zacvičme.

V škole sa nám dobre darí,
školáci sme vždy usmíati.
V školských taškách knihy máme,
múdrosti si prečítame.

Keď zo školy domov prídem,
úlohy si vždy napíšem,
aby som bol pripravený
a v škole vždy usmievavý.

K. Kötelesová, Z. Uhlárová, Z. Papacseková –
Glóziková, D. Szekeresová – 4. ročník

Zdravie

Prajem vám pekné zdravie,
by nestretlo vás ochorenie.
A študujte veľa biochémie,
aby ste sa nebáli akadémie.

Tešte sa zo života
a športujte veľa.
Jedzte veľa ovocia,
aby vám závideli ľudia.

Naše mesto

Budapešť je veľké mesto,
má domov aj tisíc dvesto.
Svieti naň aj žlté slnko,
v parkoch krásnych stromov plno.

Farebných striech milión,
detí ako smetí v ňom.
Vtáky lietajú nad ním,
sadať si na komín.

A. Koncz, L. Pásztorová, M. Malomsoki,
B. Nagyová – 2. ročník

Pero

Dobre píše naše pero.
Kreslíme ním každým smerom.
Vedľa pekné oblaky,
všetko máme dokopy.

Už nám zmizol atrament.
Teraz čo je, jaj Bože!
Zajtra kúpim v obchode,
verím, že mi pomôže.

A. Solti, M. Szász, M. Pintér, Z. Bán,
Cs. Kállai – 4. ročník

Žirafa

Dlhý krk má žirafa,
žije v Afrike.
Pekná je ako karafa,
ktorú mám na skrinke.

Taká veľká ako dom,
žltá ako slniečko,
múdra ako telefón,
ľúbi sladké jabĺčko.

H. Popovicsová, N. Hicsáková,
L. Tar, B. Bánlaki – 3. ročník

Klamstvo

Prišlo jedno dieťa,
povedalo: „Je dieťa.“
Videli sme pri stole
ako zjedlo topole.

Na smartfóne pozeralo
Batmanove dobrodružstvo,
vedeli sme, že je to klamstvo,
preto lebo je to šuhajko.

Život

Voda je život,
voda je krása.
Potrebujeme ju k životu,
aj my, aj zvieraťá.

Mesiac povie vode,
ako sa má hýbať.
Je v lese, v mori, v potoku,
nikdy nesmie chýbať.

Radujú sa živočíchy
Aká je to krása!

S. Vargová, N. Soltiová, R. Vatová,
B. Dudášová – Soltészová - 3. ročník

Slniečko

Svieti, svieti slniečko,
pod ním pekné mestečko.
Slnko svieti ako hviezda,
život bez slnka sa nezdá.

Rozkvitnuté kvietky,
vábí včielky všetky
a to teplé slniečko
usmieva sa milučko.

Á. Vata, B. Koszorus, D. Fridel, D. Erősová,
M. Ambrus, B. Horváthová – 3. ročník

ZO ŠKOLSKÝCH LAVÍC

Pani učiteľka sa v škole pýta detí:

– Deti, akú poznáte vetu so slovom ananás?

Zuzka sa prihlási a hovorí:

– Ananás je sladký.

Pani učiteľka:

– Výborne, Zuzka!

Janka:

– Ananás je žltý a má zelené lístky.

Pani učiteľka:

– Krásne, Janka! A ty, Jožko, čo chceš povedať ty?

Jožko:

– Môj ocko si zbalil veci, odletel do Ameriky ananás zabudol!

.....

Janko príde do školy a učiteľka sa ho pýta:

– Janko, z čoho máš takú veľkú modrinu na hlave?

– Ale, uštila ma osa...

– No z toho takú veľkú modrinu mať nemôžeš.

– To mám z toho, že ju chcel ocko zabíť lopatou, ale nestihol.

.....

Začal školský rok a na dejepise opakujú.

Učiteľka:

– Čo významné našim predkom priniesli Cyril a Metod?

Žiak:

– Omšové víno.

.....

– Mórisko, kto je zubár?

– Zubár je taký človek, ktorý trhá zuby iným, aby mal niečo pod zub.

– Tak čo, sused, bude ten váš Paľo hasičom?

– Ale, nebude. Pri skúškach totiž pohorel.

.....

Učiteľ dáva žiakom slovnú úlohu:

– Z mesta A vyrazí auto rýchlosťou 150 km za hodinu, z mesta B vyrazí auto rýchlosťou 180 km za hodinu. Kde sa stretnú?

Jeden zo žiakov pohotovo zareaguje:

– Na dopravnom inšpektoráte, pán učiteľ.

.....

V prvej triede sa v septembri pýta pani učiteľka:

– Kto vie, koľko je 1+2?

Nikto sa nehlási.

– To naozaj nikto nevie?

Po chvíľke sa nasmelo prihlási jedno dievčatko:

– Ja teda neviem, koľko je 1+2, ale určite je to to isté, ako 2+1, pretože operácia sčítania je na telese reálnych číslíc kumatívna!

.....

Pani učiteľka sa pýta Jožka:

– Aké máte doma zvieratá?

– Doma máme psa, mačku a mrazené kurča.

.....

Janko hovorí otcovi:

– Včera sa pán učiteľ zaujímal o rodiny žiakov. Ja som mu povedal, že som jedináčik.

– A čo na to učiteľ?

– Povedal, že chvalabohu.

KRÍŽOVKA PRE DETI

DK	mužské meno (31.1.)	1	vnútro slova meter	necelá rola		šachová prehra	rímskych 50	Ivan, po fran- cúzsky	2
mesto v sever. Maďarsku					stroj na mletie začiatok histórie				
strašidlo							voltampér (zn.)		
nepremo- kavá plas- tická látka							vrab..., drobný vták		
popevok							sa, po česky		
 začiatok júla nezhoda, opačne							 sira (zn.) uderí		
...ž, tyčinka na farbenie perí							vnútro auta mesto v Bakonyi		
...ocie, jedlé plody stromov			...navný, vytrvalý			tu, po česky necelý tank			
oslovenie mužskej osoby				prázdny tis	značka kamiónov vnútro mieru				!
odvážači smetí									Pomôcky: IGELIT YVES ZIRC
		H							AUTOR: Gregor Papuček

V roku 2003 vo Vydavateľstve ZORO vyšla kniha určená našim slovenským deťom,
plná pekných básní a krásnych ilustrácií.
Niektoré (*Cupi-lupi, Jar bola, Jesenná, Skáče mača...*)
boli zhudobnené! Dokončenie jednej z nich sme ukryli v tajničke.

Nášho Zlatka láka každá mláka.
Keď sú mláky, len po nich sa fláka.
Ako keď by zdarma dostal vstupné:
(1., 2. a 3. časť tajničky).

Vylúštenie pošlite do 31. marca 2019 na adresu
Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku:
1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/A.
Úspešných lústiteľov odmeníme.

KRÍŽOVKA NÁŠHO KALENDÁRA

NK	t'ážka práca	vnútro vedra	liečivá bylina			začiatok Afriky	bol zasiahnutý dažďom	2	ženské meno
hora				meno Eduardy	Azovské more stred latky				
odletenie						rímskych 1501 hlťaj víno			
1					necelý pochod dusík (zn.)				
predložka so 6. pádom		prestal jestvovať psovitá šelma							
ŠPZ Trebišova			 1927 • PAVEL SAMUEL • 2000			vnútro modelu			
MPZ vozidiel Albánska						poľská letecká spoločnosť			
	draslík (zn.) P. Samuel bol						miliampér (zn.) obal na list		
stred dobra		ticho (hud.)				kyslík (zn.) kypriš pôdu		jadro kôrky	slovenská rocková skupina
časť zápisu						velikána prázdny pád			
.....novat', označiť podpisom				kus práce nekonečne mokla				ytrium (zn.) nočné vidiny	
prišiel na svet									
nie tak					pluh, po maďarsky jadro prózy				Pomôcky: AYA, LOT SLEZ VIOLETA
P. Samuel podľa rodiska									AUTOR: Gregor Papuček

Pred 20 rokmi nás navždy opustil komlôšsky básnik **Pavol Samuel Slavko** (1927 – 2000). Bol to dobrý, talentovaný básnik. V roku 1955 vyšiel v Maďarsku prvý povojnový slovenský literárny zborník (básne, poviedky, divadelné hry, národopis) nazvaný podľa jeho básne **Hrušky mamovky Špiakovej**. To obdobie však nežičilo našej literatúre. Pavol písal, ale keďže mu básne neuverejňovali, odmlčal sa. Znovu začal tvoriť až v sedemdesiatych rokoch a v roku 1987 nás prekvapil svojou samostatnou zbierkou básní pod názvom **Perly ladu**. To už boli lepšie časy. Písal ďalej a jeho básne vychádzali v *Ľudových novinách* a v *Našom kalendári*. V posledný deň roku 2000 však náhle zomrel. Jeho diela sme pozbierali a v roku 2002 sme vydali jeho samostatnú zbierku básní s veľavravným názvom: **(1. a 2. časť tajničky)**. Vylúštenie pošlite do 31. marca 2020 na adresu CSSM: 1114 Budapešť, Fadrusz u. 11/A. Úspešných lúštitel'ov odmeníme.

Šperky Slovenky sa dostali až do slávneho Vogue

Slovenská dizajnérka a šperkárka **Petra Tothová**, pochádzajúca z Bratislavy-Petržalky, vo svojej tvorbe používa pôvodné slovanské ornamenty a pretvára ich do sofistikovanej súčasnej formy. Jej krásne šperky zabodovali nielen na Slovensku, ale aj vo svete. Vďaka nim opäť ožil slovanský folklór. Prvé dve kolekcie pomenovala po svojich dcérach **Mileva** a **Sarra**.

Jej nová kolekcia je inšpirovaná slovenským mestečkom **Telgárt**. Horehronské ľudové kroje a ornamenty sa jej tak zaryli do pamäte, že vytvorila doteraz najzložitejšiu kolekciu. Niet divu, že jej práca zaujala aj zahraničné magazíny, ktoré jej šperky nevedia vynachváliť.

– *Začiatkom roka nás oslovil najstarší britský módný magazín Tatler, že by chcel uverejniť šperk z našej dielne, potom sme boli v Tatleri niekoľkokrát a asi na základe toho si nás našli aj z britského Vogue. Publikovali náušnice z kolekcie Mileva, kabelku aj brošňu z kolekcie Kvety Telgártu. Odvtedy nás oslovili aj ďalšie britské magazíny ako GQ, Vanity Fair, Brides magazine či Elle, už to ani nestíham sledovať,* – povedala Petra Tothová.

Riadi sa úžasnou životnou filozofiou založenou na slobode a rodinných hodnotách, ktorú sa jej darí dokonale pretavovať aj do práce. Miluje folklór, tradície a slovanskú symboliku, čo sa naplno prejavuje v jej tvorbe založenej na zmysluplnosti a príbehu. Snaží sa prostredníctvom svojich výrobkov dávať ženám sebavedomie a istotu vziať život do vlastných rúk. – *Moja povinnosť odovzdať ostatným nejaké posolstvo prostredníctvom šperku je tou hnacou silou, ktorá ma ženie tvoriť, pretože práve tvorba vo všeobecnosti je jedno nádherné poslanie,* – tvrdí Petra Tothová, ktorá sa téme inšpirovanej slovenskou kultúrou venuje už niekoľko rokov. Od detstva má vášnivý vzťah k slovenskému folklóru, pretože už ako dieťa spievala v detskom ľudovom súbore. Vystupovali v krojoch, takže bola

prakticky neustále obklopovaná folklórom a zostalo jej to dodnes.

– Všetko sa začína v mojom ateliéri, kde mám obrovské množstvo inšpiračného materiálu ako sú tradičné ľudové kroje, výšivky či staré fotografie. Niekedy sa dokážem na hodiny „preniesť v čas“ do dávnej minulosti. Zvolenou témou sa snažím vyrozprávať príbeh, nie je to prvoplánové hľadanie formy. Za každým mojím šperkom sa skrýva niečo z minulosti, prítomnosti a čosi z budúcnosti. V mojich šperkoch sa najčastejšie môžete stretnúť s mosadzou, ktorú po dosiahnutí žiadanej formy galvanicky pozlacujem, taktiež veľmi často používam vysokokvalitný český krištál. Najradšej mám starú klasickú šperkársku techniku, tzv. odlievanie na stratený vosk. Pri tejto technike sa najprv každý šperk vyhotoví z vosku, potom sa zaformuje, vosk sa z formy vytaví a vznikne negatív. Do negatívu sa vleje roztavený kov. Po vychladnutí sa forma rozbije a odliatok vybrúsi a vyleští. Potom je už vlastne pripravený na osádzanie krištálmi. Je to zdĺhavý proces, ale nádherný ako samotný pôrod, – tvrdí mladá slovenská návrhárka.

Ako povedala, reprezentatívne náušnice by nemali chýbať žiadnej žene, no bola by veľmi rada, ak by čoraz viac žien nosilo šperky vytvorené lokálnymi dizaj-

nérmi a podporili nimi nielen lokálpatriotizmus, ale aj svoju vlastnú osobnosť a náklonnosť k svojej rodnej krajine.

Vojvodkyňa zo Sussexu má nepochybne dobrý vkus. Aj vďaka jej postaveniu v spoločnosti musí vždy dbať na to, aby vyzerala stále elegantne. Má rada nové trendy a sleduje aj najnovšiu módu. Prednedávnom si vyskúšala rolu šéfredaktorky v uznávanom britskom magazíne Vogue. Šperky z dielne slovenskej návrhárky ju očarili a dostali sa aj na popredné stránky časopisu. – Brošňa z našej najnovšej kolekcie šperkov Kvety Telgártu bola uverejnená vo vydaní britského Vogue, v ktorom bola hosťujúcou šéfredaktorkou Megan Markle. Tak verím, že sa jej brošňa páčila rovnako ako našim zákazníckam, pretože väčšina našich šperkov sa vypredala týždeň po uvedení kolekcie. Z čoho máme nesmiernu radosť, – podelila sa o skvelú novinku Petra.

(dobrenoviny.sk)

Eduard Sacher sa narodil na Slovensku

Pre niekoho legendárna lahôdka, pre iného príliš obyčajná. Cesto, džem a čokoládová poleva. Čo už len na tejto najjednoduchšej kombinácii môže priťahovať toľkú pozornosť? Napríklad pomer surovín a šikovný marketing. Sacherova torta sa stala kulinárskou lahôdkou, ktorá rakúsku rodinu Sacherovcov preslávila po celom svete.

Základ noblesnej kulinárskej špeciality vznikol v roku 1832 na dvore kniežaťa Metternicha. Rakúsky politik dal príkaz šéfkuchárovi, aby pre hostí pripravil niečo špeciálne. Šéfkuchár bol chorý a tak ho zaskočil 16-ročný učen Franz Sacher. Pripravil tortu podľa vlastného receptu a mal úspech. Ako sa neskôr Franz dostal na Slovensko? Gróf Esterházy mal v Želiezovciach letné sídlo.

V roku 1834 zomrel a správu majetku prebrala jeho manželka Rozina. Jej snahou bolo prizvať si najlepších odborníkov zo sveta. Medzi nimi bol i cukrársky majster Franz Sacher, ktorý spolu s manželkou pricestoval z Viedne do Želiezoviec. V roku 1843 sa manželom narodil syn Eduard, ktorý pokračoval v otcových šlapajach a recept na sladké pokušenie vylepšil. Pridal horkú čokoládovú polevu

a na zvýraznenie chuti tortu naplnil marhuľovou marmeládou.

Franz Sacher s manželkou obývali v Želiezovciach biely domček pár metrov od kaštieľa. Franz mohol ísť pokojne do práce v papučiach. V podstate to bol obyčajný dom pre služobníctvo. Malý, ale pre trojčlennú rodinu akurátny. Dnes je známy ako Sacherov dom, ale domáci budove, ktorá sa časom rozšírila, hovoria aj Maďarský dom.

Nachádza sa v ňom pamätná tabuľa, ktorú dali Sacherovi v 19. storočí vyrobiť Esterházyovci. Hlása, že v tomto dome žil Franz

Sacher s manželkou Rozáliou a v roku 1843 sa im tam narodil syn Eduard, ktorý bol tiež kuchárom a neskôr aj úspešným podnikateľom. V roku 1876 sa stal zakladateľom reštaurácie a Hotela Sacher vo Viedni, časom rozšíril sieť luxusných Sacher-hotelov od San Francisca až po Tokio.

Po roku 1989 mesto premenovalo Švermovu ulicu na Sacherovu. Denne po nej prejdú stovky ľudí bez znalosti, komu vzdáva poctu. Pravá Sacherova torta s tajnou receptúrou je len jedna, ale šikovní cukrári sa vedú k tej „pravej“ dokonale

priblížiť. Preto by nemala chýbať ani v rodisku Eduarda Sachera. V cukrárni neďaleko mestského úradu ju aj robia.

Torta a jej „stvoriteľ“ slávu získali aj vďaka šikovnému marketingu, o čo sa pričínila Eduardova manželka Anna, rodená Fuchsová. Bola to veľmi excentrická dáma. Takisto legendárne ako tento múčnik sú právne spory medzi Sacherom a Demelom o tom, kto vyrobil originálnu Sacherovu tortu. Právna bitka

o tortu trvala od roku 1930 do roku 1965. Odvtedy existuje Demelova Sacherova torta a originálna Sacherova torta.

Eduard Sacher založil reštauráciu a hotel Sacher vo Viedni, ktorý aj dnes podáva tento dezert – s čokoládovou pečatou a nápisom Hotel Sacher Wien – podľa originálnej a prísne tajnej receptúry. Ročne upečie Sacherov cukrárenský podnik okolo 360-tisíc kusov dezertu, ktorý vytvára 41 spolupracovníkov a 16 špecializovaných cukrárov. Asi tretinu spotrebuje hotel Sacher, ďalšiu pridružené kaviarne a reštaurácie a posledná tretina putuje do rôznych kútov sveta.

V súčasnosti sa Sacherova torta vyváža do celého sveta. Medzi jej milovníkov patria herečky Sharon Stone i Liz Hurley, občas si na nej vraj pochutí aj emeritný pápež Benedikt XVI. Receptúru prísne stráži hotelový trezor.

(pluska.sk)

Náš (nie tak tajný) recept

Hoci recept na prípravu torty pozná iba šéfkuchár Hotela Sacher, my vám prinášame náš obľúbený.

POTREBUJEME: 140 g masla (izbovej teploty), 110 g práškoveho cukru, 1/2 vanilkového lusku (z neho vyškrabanú dužinu), 6 vaječných žĺtkov, 6 vaječných bielkov, 130 g čokolády na varenie, 110 g kryštálového cukru, 140 g hladkej múky, 200 g marhuľového lekváru, maslo na vymastenie formy, múku na vysypanie formy a šľahačku ako dekoráciu.

NA POLEVU: 200 g kryštálového cukru, 125 ml vody, 150 g čokolády.

POSTUP:

V nádobe zmiešame na krém mäkké maslo s práškovým cukrom a vanilkovou dužinou. Postupne primiešavame žĺtky a všetko vyšľaháme na hustú penovú masu. Čokoládu roztopíme vo vodnom kúpeli, necháme vychladnúť a primiešame k žĺtkom. Bielky vyšľaháme na tuhý sneh, prispávame kryštálový cukor a šľaháme ďalej dovtedy, kým sneh nie je veľmi tuhý a lesklý. Sneh dáme na žĺtkovú masu, posypeme múkou a všetko opatrne zmiešame varechou. Otváraciu tortovú formu vyložíme papierom na pečenie, okraj formy vymastíme maslom a vysypeme múkou. Naplníme masou, uhladíme a pečieme v rúre predhriatej na 170 °C 55-60 minút. Prvých 10-15 minút necháme dvierka rúry pootvorené na šírku jedného prsta, potom zavrieme. (Torta je vtedy správne prepečená, keď pri ľahkom tlaku prstom pociťujete slabý odpor.) Tortu s formou vyklopíme

na kuchynskú mriežku a necháme vychladnúť asi 20 minút. Potom stiahneme papier, otočíme tortu a necháme úplne vychladnúť vo forme, aby sa vyrovnali nerovnosti na povrchu. Vyberieme z formy a ostrým nožom prerežeme vodorovne napoly. Zľahka zohrejeme lekvár, vymiešame dohladka, potrieme ním obidve polovice torty a znovu spojíme. Do okola tiež potrieme lekvárom a necháme zaschnúť. Na polevu necháme povariť cukor s vodou asi 5-6 minút, potom necháme vychladnúť. Čokoládu roztopíme vo vodnom kúpeli a za stáleho miešania zmiešame s cukrovým roztokom, až kým nevznikne hustá hladká poleva.

Vlažnú polevu naraz, t. j. jedným rýchlym pohybom, vylejeme na tortu a všade vyhladíme čo najmenej pohybmi. Necháme schnúť niekoľko hodín, až kým poleva úplne nestuhne. Nakrájame porcie a servírujeme so šľahačkou.

Objednať si Slovenskú kuchyňu!

Spoločnosť SlovakUm v novembri 2019 vydala jedinečnú kuchársku knihu z vlastnej dielne v slovenskom a v maďarskom jazyku. Ide o doplnené vydanie knihy receptov Zoltána Bárkányiho, ktorá vyšla už v dvoch vydaniach v maďarskom jazyku, ale záujem o ňu neprestajne rastie. Preložili sme recepty, uvarili sme jedlá, vyfotili sme ich a pripravili sme knihu. Vydali sme ju v mäkkom obale na každodenné použitie a v tvrdom prebale na reprezentačné ciele. Vyplňte objednávku, aby ste sa dozvedeli, čo je napríklad Čabianske tajomstvo, alebo či sa korytnické jablká jedia alebo pijú.

MEGRENDELŐLAP (OBJEDNÁVKA)

Név:

Cím:

E-mail:

Telefon:

Slovenská kuchyňa – Szlovák konyha	Megrendelt mennyiség	Egységár (bruttó)	Fizetés módja Készpénz / Átutalás
Puhafedeles (kartonált)		4 500 Ft/db	
Keménytáblás borítóval		5 500 Ft/db	
Összesen:			

☐ Személyes átvétel a Ludové noviny szerkesztőségében (1135 Budapest, Csata u. 17. 1/9.)

☐ Postai úton (a postaköltség a megrendelőt terheli)

A megrendelőlapot kérjük email-en továbbítani a ludove@luno.hu címre, illetve postai úton a SlovakUm Kft. postacímére: 1555 Budapest, Pf. 99.

A megrendelt kiadvány értékét szíveskedjenek átutalással kiegyenlíteni a SlovakUm Nonprofit Közhasznú Kft. 12001008-01209343-00100007 számú bankszámlájára. A közlemény rovatban kérjük feltüntetni a vevő nevét és számlaszámát.

Dátum:

.....
Megrendelő aláírása

Recepty zo Slovenskej kuchyne

Studená zemiaková polievka s kyslým mliekom a uhorkami

POTREBUJEME

- › 60 dag zemiakov uvarených v šupke
- › vodu
- › 3 menšie čerstvé uhorky
- › 1 l kyslého mlieka
- › 2 PL oleja
- › kôpor
- › soľ podľa chuti

Do kyslého mlieka prilejeme olej, pridáme nadrobno nakrájaný kôpor a dobre premiešame. Uhorky a uvarené zemiaky ošúpeme, nakrájame na kocky, osolíme a pridáme ku kyslému mlieku. Polievku podávame dobre chladenú.

Pohánková kaša s hríbmami

POTREBUJEME

- › 30 dag pohánky
- › 5 dag sušených alebo
50 dag čerstvých lesných hríbov
- › vodu
- › 3 dag cibule
- › 10 dag masti alebo iného tuku
- › soľ

Sušené hríby dobre umyjeme, dáme do hrnca s vodou a na 1-1,5 hodiny namočíme. Keď zmäknú, vyberieme ich, pokrájame na kúsky, osolíme a vo vylúhovanej vode ich dáme variť.

Ak použijeme čerstvé hríby, po umytí ich hneď pokrájame a dáme variť. Po zovretí prispeme do vody nasucho opraženú pohánku a dobre pomiešame. Keď kaša zhutne, na miernom ohni ju pod pokrievkou varíme 1-1,5 hodiny. Medzitým na masti orestujeme cibuľku a primiešame ju do kaše.

Baranina so sušenými slivkami

POTREBUJEME

- > 60 dag baranieho stehna
- > 5 dag tuku
- > 10 dag cibule
- > 15 dag sušených sliviek
- > 4 dag múky
- > mletú škoricu
- > šafran alebo citrónovú kôru
- > vodu alebo vývar z kostí
- > soľ

Očistené a osušené stehno nakrájame na hrubšie pásiky, osolíme a na horúcom tuku prudko opečieme. Na zvyšnom tuku orestujeme nadrobno pokrájanú cibuľu, vložíme opečené mäso, pridáme mletú škoricu, šafran alebo citrónovú kôru, podlejeme vývarom z kostí a dusíme domäkka. Nakoniec výpek vydusíme na tuk, poprášime múkou, osmažíme, zalejeme trochu vody, pridáme umyté sušené slivky a dusíme domäkka.

Podávame s varenými zemiakmi alebo ryžou.

Vianočka

POTREBUJEME

- > 60 dag múky
- > 12 dag masla
- > 10 dag cukru
- > 3 dag droždia
- > 3 vajcia
- > mlieko
- > citrónovú kôru
- > 5 dag hrozienok
- > soľ

Do múky dáme s cukrom rozmrvené droždie, maslo a dva žĺtky. Pridáme štipku soli a také množstvo vlažného mlieka, aby sme dostali tuhšie cesto. Dôkladne vymiesime a nakoniec zapracujeme do cesta hrozienka a strúhanú citrónovú kôru. Cesto prikryjeme utierkou a necháme vykysnúť na teplom mieste, potom rozdelíme na 8 rovnakých kusov, z ktorých na pomúčenej doske ušľahame pletence. Štyri pletence zapletieme naplocho a potrieme rozšľahaným bielkom, aby sa zapletené pletence zlepili. Potom zapletieme tri pletence, položíme ich navrch základných štyroch a tiež potrieme bielkom. Z posledného kusa cesta ušľahame tenší pletenec, rozdelíme ho na dve časti, zapletieme a položíme navrch vianočky. Konce cesta stlačíme, koláč potrieme rozšľahaným vajcom, znovu necháme kysnúť a upečieme.

ZASMEJME SA!

Príde 100-ročný dedko k doktorovi:

– Pán doktor, ja svojej 50-ročnej žene nedám spať.

– A to ako?

– Do polnoci fajčím a do rána kašlem.

.....

Gróf sa vezie na koči a hovorí kočišovi:

– Očúvaj, Pišta, voľakto mi chodí kradnúť slamu, vidíš tie diery v stohu?

– Ale nie, pán gróf, to sa len my, paholci a slúžky, v sobotu chodíme hrávať.

– A aké to máte hry?

– No dievka strčí hlavu do diery, mládenec príde, zodvihne jej sukňu a ona potom háda, kerý to bol.

– Očúvaj, Pišta, to sú interesantné hry, nemohol by som aj ja prísť?

– Čo by nie, pán gróf, veď pani grófka už dávno chodia.

.....

Do banky vojde staršia pani, ktorá si chce založiť vkladnú knižku a vložiť na ňu 5 miliónov forintov. Zvedavo sa ale pýta pokladníka:

– Sú moje peniaze u vás naozaj v bezpečí?

– To je predsa jasné!

– A čo sa stane, keď skrachujete?

– Potom to uhradí centrálna banka!

– A čo ak skrachuje aj ona?

– Potom to uhradí národná banka!

– A čo ak skrachuje aj tá?!

– Potom odstúpi celá naša vláda, a to by vám už naozaj malo stáť za tie peniaze!

Lord sprevádza po svojom dome hosta:

– Tu je jedáleň... tu spoločenská izba... knižnica... tu je spálňa...

Host pozrie do spálne a zvolá:

– Preboha, kto je to v tej posteli?

Lord sa pozrie a s rozvahou hovorí:

– To je moja žena so sluhom.

– A čo to tam robia?

– Sex. Nepoznáte? Veľmi príjemné.

.....

Čašník položí na stôl pred zákazníka živú sliepku a povie kvok. Sliepka kvokne a znesie vajce na tanier. Prekvapený zákazník sa pýta:

– Prečo to robíte?

– Takto dokazujeme, – vraví čašník, – že v našom zariadení máme všetko čerstvé...

.....

Slečna si kupuje lístok do spacieho vozňa. Pýta sa pokladníka:

– Neviete, či bude v mojom kupé aj nejaký chlap?

– Nie, za tak nízku cenu nemôžete chcieť všetko!

.....

Do záhradkárskeho obchodu príde žena v strednom veku a vraví:

– Chcela by som si kúpiť nevelký stromček, ale musí mať hladký peň, širokú korunu a také husté lístie, aby neprepustilo ani kvapku dažďa, keď bude pršať.

– Milá pani, – s úsmevom jej vraví predavač, – veď vy vôbec nepotrebujete stromček, vy potrebujete dáždňík!

OBSAH

12 mesiacov – Naše jubilujúce kultúrne skupiny:

Folklorný spolok Horenka v Kétšoproni	5
Spevácka skupina Slniečko v Čabasabadi	7
Spevácka skupina Čabianska ružička	9
Pávi krúžok Borouka v Telekgerendáši	11
Slovenský ľudový spevácky zbor v Poľnom Berinčoku	13
Slovenský ľudový spevácky zbor Perla Matry	15
Folklorný spolok a pávi krúžok v Kerepeši	17
Budapeštiansky slovenský spevácky zbor Ozvena	19
Spevácka skupina Ženský hlas v Čuvári	21
Santovský pávi krúžok	23
Ženský spevácky zbor v Číve	25
Slovenský pávi krúžok v Mlynkoch	27
Celoštátna slovenská samospráva v Maďarsku – 25 rokov na ceste budovania kultúrnej autonómie	28
Z činnosti Celoštátnej slovenskej samosprávy v Maďarsku	31
Slovač v Maďarsku volila	36
Nové VZ CSSM	38
Rok 2019 v maďarskom parlamente z pohľadu hovorcu Slovákov	39
Alexander Kormoš – Maják	42
Politika v obrazoch	43
Zo života našich samospráv a spolkov	48
Zo Dňa Slovákov v Maďarsku v Jači	57
Z činnosti Ústavu kultúry Slovákov v Maďarsku	62
Z činnosti Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku	65
Slovenské divadlo Vertigo	67
Z činnosti Pedagogického metodického centra Slovákov v Maďarsku	72
Z činnosti Knižnice a dokumentačného centra Slovákov v Maďarsku	74
Z činnosti Organizácie slovenskej mládeže v Maďarsku	76
Novohradské národnostné stretnutie a Celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku	78
Alexander Kormoš – Jesen II	80
Kultúrne programy vo fotografiách	81
Z podujatí Slovákov v Maďarsku	81
Poéziou a hudbou ku koreňom	129
Nevýčísľiteľné dedičstvo alebo hodnota nehmotného	131
Matrika Slovenského Komlóša – jedinečný zdroj pri hľadaní svojej identity	134
Legendárna slovenská učiteľka s turčianskymi koreňmi	136
K jubileu slovenskej školy v Békešskej Čabe	139

Vedec slovenského vystahovalectva	144
Od nástrojov cez hračky až po nádherné kroje	149
Dopad Trianonskej mierovej zmluvy na Slovákov v Maďarsku	151
Samuel Tešedík pretváral dobu a život roľníkov	158
Atentát na kráľovnú	164
Pod gaštanom	166
Z nových veršov Juraja Dolnozemskeho	169
Pred 100 rokmi sa narodil Július Szabó	170
Vrch Pilíš ako inšpiratívny prameň v poézii G. Papučka, A. Kormoša a I. Fuhla	172
Z básní Gregora Papučka	179
Ukážky z pilíšskych anekdot	181
Z prekladovej tvorby Alexandra Kormoša	183
Z kresťanského sveta – Duchovný život našich Slovákov vo fotografiách	185
Z prekladovej tvorby Alexandra Kormoša	194
Deti a mládež	195
Zo života našich školákov	195
Naše deti v táboroch	211
Alexander Kormoš	217
Pred 40 rokmi vyšla antológia Fialôčka, fiala	219
Detské rozprávky na dobrú noc od starého vodníka Topolca	221
Július Szabó – Predjari	223
Povešť o rytierovi Rolandovi	224
Vyzývam vás, detičky, píšete pekné básničky!	225
Zo školských lavíc	227
Krížovka pre deti	228
Krížovka Nášho kalendára	229
Šperky Slovenky sa dostali až do slávneho Vogue	230
Eduard Sacher sa narodil na Slovensku	232
Náš (nie tak tajný) recept	234
Objednajte si Slovenskú kuchyňu!	235
Recepty zo Slovenskej kuchyne	236
Zasmejme sa!	238

Készült a Croatica Nonprofit Kft. gondozásában

Felelős vezető:
Horváth Csaba ügyvezető igazgató

Oplatí sa nás predplatiť

Buďte stálym čitateľom jediných slovenských novín v Maďarsku!

Týždenník Slovákov v Maďarsku L'udové noviny, ktorý vychádza nepretržite od roku 1957, sa snaží o zachovanie a zveľaďovanie nášho materinského jazyka a kultúry. To je však možné iba v úzkom kontakte s vami, ktorí máte nárok na zaujímavé a poučné čítanie v slovenčine, na fotografiami bohato ilustrované noviny, ktoré z týždňa na týždeň informujú o živote Slovákov v Maďarsku v našom materinskom jazyku. Nové vedenie týždenníka, redakcia a vydavateľ sa snažia o obsahovú a formálnu obnovu L'udových novín. Náš týždenník chce ponúknuť čitateľom všetkých vekových kategórií zaujímavé čítanie v oblasti kultúry, politiky, mládeže, literatúry a pod.

Náš týždenník rozširuje a predplatné prijíma Maďarská pošta, noviny si možno predplatiť na každom poštovom úrade a u poštových doručovateľov. Stačí uviesť identifikačné číslo L'udových novín (lapkód) – 15 200 a oznámiť, na aké obdobie si chcete noviny predplatiť. S radosťou vás informujeme o tom, že odteraz znovu možno uhradiť predplatné aj pripojenou poštovou poukážkou.

Predplatné na 1 rok: 7 320 Ft, na ½ roka 3 660 Ft, na ¼ roka: 1 830 Ft.

Na poukážke treba uviesť presnú sumu. Ak zaplatíte len časť z uvedenej sumy, časopis vám budú doručovať iba v zaplatenej hodnote. Objednávky treba poslať na adresu Maďarskej pošty, ktorá sa stará aj o inkasovanie predplatného. Pred jeho vypršaním dostanete od pošty oznámenie s možnosťou predĺžiť predplatenie týždenníka.

Redakcia i vydavateľ L'udových novín sa snažia o to, aby sa časopis dostal ku každému, kto má oň záujem. V prípade reklamácií sa obráťte s dôverou na patričné oddelenie pošty (tel.: +36 1 767 8262), resp. na redakciu L'udových novín.

Telefón:

(+36 1) 878 1431

Tel./ Fax:

(+36 1) 878 1432

E-mail:

ludove@luno.hu

Poštová adresa:

1555 Budapest, Pf. 99.

OBJEDNÁVKA

Objednávam týždenník L'UDOVÉ NOVINY v _____ exemplároch.

Predplatné:

☐ na 1 rok (7 320 Ft) ☐ na 1/2 roka (3 660 Ft) ☐ na 1/4 roka (1 830 Ft)

Predplatiteľské obdobie: od _____ do _____

Objednávateľ (platca): _____

Adresa: _____

Adresa príjemcu: _____

(Treba vyplniť iba v tom prípade, ak adresa príjemcu nie je totožná s adresou objednávateľa.)

podpis

Objednávku podajte v obálke na pošte na nasledujúcu adresu:
Hírlap Igazgatóság 1900 Budapest

Záznamy

Záznamy

Slovakum

Záznamy

